Prof. dr. Mircea N. Costin

DICȚIONAR DE DREPT INTERNAȚIONAL AL AFACERILOR

VOL. III

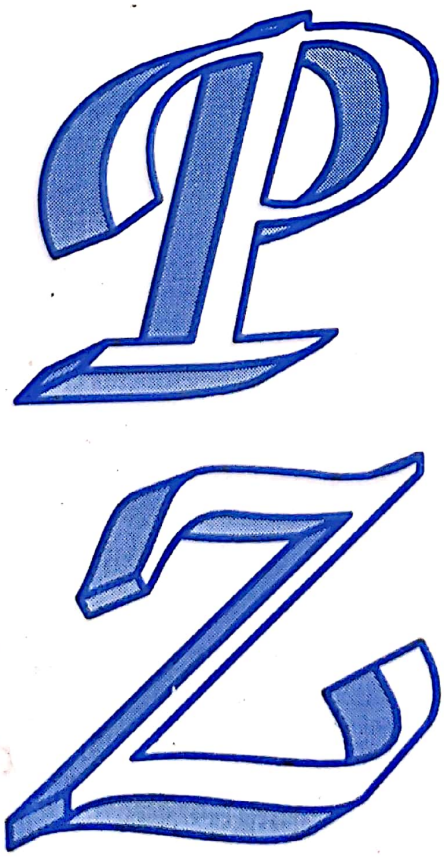

LUMINA LEX
1996

Scanned with OKEN Scanner

Prof. dr. MIRCEA N. COSTIN

DICȚIONAR DE DREPT INTERNAȚIONAL AL AFACERILOR

VOL. III

P — Z

Scanned with OKEN Scanner

CUVÂNT ÎNAINTE

Sfârşitul de secol XX şi totodată de mileniu ai căror martori suntem se caracterizează în planul raporturilor de comerţ internaţional printr-o amploare fără precedent a circulaţiei valorilor şi cunoştinţelor la scară planetară. Împrejurarea determină o creştere corespunzătoare a importanţei dreptului comerţului internaţional ca ansamblu normativ cu o componenţă şi structură specifice ca instrument juridic de reglementare şi totodată de promovare a schimburilor comerciale şi a acţiunilor de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică între statele membre ale comunităţii de naţiuni.

Există actualmente un puternic curent de opinii în viaţa internaţională ce reflectă implacabilele tendinţe cvasigeneralizate de liberalizare a comerţului mondial sub toate aspectele, de înlăturare treptată a tuturor barierelor artificial create odinioară în calea liberei circulaţii a bunurilor, serviciilor şi informaţiilor şi de implicare tot mai profundă în derularea fenomenelor şi proceselor legate de producţia bunurilor materiale şi valorilor spirituale, precum şi de transmiterea acestora de la o ţară la alta, de la un deţinător la altul, a tuturor statelor lumii, a tot mai numeroşi şi diversificaţi subiecţi de drept aparţinând ordinii juridice internaţionale, dar şi ordinii juridice naţionale din diferite ţări.

În aceste condiţii se produce o continuă şi semnificativă proliferare a conceptelor juridice specifice sau adiacente operaţiunilor de comerţ internaţional şi de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică internaţională. Concomitent, cum era de altfel şi firesc, se înregistrează o amplificare semnificativă atât a interesului participanţilor la operaţiuni de comerţ internaţional, cât şi a preocupării acestora pentru cunoaşterea şi înţelegerea realităţilor juridice şi economice din sfera comerţului internaţional.

Un astfel de interes, o astfel de preocupare se proiectează în mod natural şi către corecta înţelegere şi utilizare a conceptelor şi instituţiilor juridice proprii domeniului vizat.

Scanned with OKEN Scanner

Lucrarea de faţă îşi propune ca finalitate să ofere celor interesaţi un mijloc eficace pentru realizarea unui astfel de deziderat. Ea a fost concepută şi realizată ca un conglomerat de micro-monografii asupra conceptelor de bază ale dreptului internaţional al afacerilor, ordonate strict alfabetic din dorinţa de a facilita cititorului găsirea cât mai rapidă a informaţiei dorite.

Demersul nostru ştiinţific reprezintă o continuare a cercetării aspectelor semnificative ale problematicii dreptului internaţional al afacerilor materializată parţial în paginile volumului I al lucrării de faţă.

Cititorul, fie el jurist, teoretician sau practician, sau numai jurist în formare, ori om de afaceri fără pregătire juridică, va găsi în paginile acestui volum explicaţii şi lămuriri privitoare la întreaga problematică a dreptului internaţional al afacerilor.

Elaborarea volumului de faţă, cum de altfel şi volumul precedent al acestei lucrări, are la bază un vast material bibliografic (cuprinzând cele mai reprezentative lucrări din literatura juridică română şi un număr de lucrări din literatura juridică străină) din care am selectat şi preluat idei şi teze teoretice viabile şi la care am adăugat unele idei şi teze proprii, în speranţa de a pune la îndemâna cititorului un intrument util de lucru şi de informare în acelaşi timp. El, şi numai el, va fi în măsură să aprecieze dacă am izbutit sau nu în această tentativă.

AUTORUL
august 1996, Cluj-Napoca

Scanned with OKEN Scanner

P

PACHET DE ACŢIUNI, expresie prin care se desemnează numărul total al acţiunilor deţinute de un acţionar în capitalul unei societăţi pe acţiuni. În funcţie de mărimea acestui total, acţionarul respectiv are sau nu controlul efectiv al activităţii acelei societăţi comerciale. Un astfel de control poate fi asigurat în cazul în care **p.a.** deţinut de un acţionar reprezintă 30-40% din valoarea totală a capitalului social; împrejurarea se explică prin aceea că o mare parte din acţiuni este, de regulă, deţinută de persoane dispersate, ce nu participă la adunările generale ale acţionarilor, iar în cazul că ar participa la acele adunări nu ar fi totuşi în măsură să influenţeze procesul decizional privind orientarea de viitor a întreprinderii datorită numărului mic de acţiuni deţinut de fiecare în parte.

PACT ECONOMIC. 1. Sintagmă utilizată pentru a desemna o convenţie internaţională bi- sau multilaterală având ca obiect reglementarea anumitor domenii ale relaţiilor reciproce în plan economic ale statelor părţi. Frecvent **p.e.** se utilizează cu semnificaţia de tratat economic care urmăreşte ca finalitate realizarea unor forme de cooperare economică regională avansată sau constituirea unor grupuri economice de tip integraţionist. **2.** Acord economic internaţional ce dă expresie unui raport de forţe dezechilibrat sau unor relaţii interstatale inechitabile. Un exemplu de acest gen este pactul colonial convenit în secolul XIX între puterile coloniale şi coloniile acestora cu finalitatea de a reglementa relaţiile comerciale între acestea.

Scanned with OKEN Scanner

PACTA SUNT SERVANDA. 1. Adagiu latin utilizat pentru a da expresie principiului consensualismului în armonie cu care acordul de voinţă (sau consimţământul) convenit de părţi produce efecte juridice prin el însuşi, fiind suficient pentru perfectarea unui contract (sau în general a unui act juridic) indiferent de forma în care se exteriorizează. **2.** Adagiu latin ce dă expresie unui principiu fundamental al dreptului internaţional conform căruia obligaţiile generate de convenţiile internaţionale (sau în general de acte de drept internaţional) ca şi cele ce rezultă din principiile dreptului internaţional trebuie aduse la îndeplinire cu bună credinţă. Naşterea unor astfel de obligaţii trebuie să aibă la bază consimţământul liber şi neviciat al părţilor contractante. Buna credinţă este premisa esenţială a regulii pe care o exprimă **p.s.s.** Această regulă a primit consacrare oficială prin numeroase acte de drept internaţional, ca de ex.: Carta O.N.U.; Convenţia de la Viena privind dreptul tratatelor (1969); Declaraţia referitoare la principiile dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea dintre state în conformitate cu Carta O.N.U.; etc.

PALETIZARE, procedeu de încărcare şi descărcare a mărfurilor presupunând utilizarea unor sisteme mecanizate de manipulare. Constă în aşezarea şi fixarea mărfurilor ambalate sau aflate în stare naturală, pe o paletă specială (de tipul unei platforme cu una sau două feţe) în scopul realizării unor colete mari, cu dimensiuni bine precizate.

PANEL, termen utilizat pentru a desemna un eşantion de persoane supus, într-o perioadă de timp îndelungată, unor interviuri repetate în scopul studierii continue a pieţei internaţionale. Concret, **p.** poate fi utilizat pentru: efectuarea unor analize vizând aspecte generale sau particulare ale pieţei; cunoaşterea compartimentului consumatorilor, a imaginii unor produse şi a gradului de pătrundere a lor în consum; cercetarea părerii specialiştilor din industrie sau din sfera comercializării; investigarea evoluţiei şi a caracteristicilor cererii, a formelor şi metodelor de vânzare şi promovare a produselor pe piaţă.

PANEL DE CONSUMATORI, varietate de panel care se distinge prin aceea că utilizarea lui are ca finalitate cunoaşterea comportamentului consumatorilor, a

Scanned with OKEN Scanner

imaginii unor produse şi a gradului lor de pătrundere în consum. V. şi **panel.**

PANEL DE INTERMEDIARI, expresie utilizată cu aceeaşi semnificaţie ca şi sintagma panel de vânzători. V. şi **panel de vânzători; panel.**

PANEL DE MAGAZINE, panel având ca finalitate studierea caracteristicilor şi evoluţiei cererii pe piaţă, precum şi a formelor şi metodelor de vânzare şi promovare a anumitor produse. V. şi **panel.**

PANEL DE VÂNZĂTORI, panel utilizat pentru cercetarea părerii specialiştilor din sfera comercializării. V. şi **panel.**

PANEL GENERAL, denumire dată panelului utilizat pentru analiza unor aspecte generale ale pieţei internaţionale. V. şi **panel.**

PANEL INDUSTRIAL, varietate de panel utilizat pentru investigarea opiniei specialiştilor din industrie. V. şi **panel.**

PANEL SPECIALIZAT, denumire dată panelului utilizat pentru analiza unor aspecte particulare ale pieţei internaţionale. V. şi **panel.**

PARADIS FISCAL, sintagmă prin care se desemnează metaforic statele ale căror sisteme legislative nu impozitează veniturile realizate de societăţile comerciale înregistrate pe teritoriile lor (numite companii offshore) sau instituie impozite foarte mici (aproape simbolice) pe asemenea venituri. Ideea de paradis fiscal se regăseşte încă în Roma antică, datând din perioada imperiului, când insula grecească Delos era folosită de cetăţenii romani foarte bogaţi pentru a evita pe cale legală plata de taxe, impozite şi dări prevăzute de legislaţia romană. Totodată, pe anumite teritorii precum Andorra, Insulele Bermude, Cayman, Monaco, Sark şi Pitcairn nu au fost percepute în ultimii 2.000 de ani nici un fel de impozite pe profit. În timp, la acestea s-au mai alăturat şi alte teritorii statale, unele numai temporar (ca de pildă, Alger, Casablanca şi Danzig), iar altele cu caracter de permanenţă (precum: Luxemburg, Liechtenstein, Bahamas, Insulele Canalului Mânecii, Insula Man, Panama, Malta, Cipru, mai recent Irlanda iar în cadrul S.U.A. statele Delaware şi Nevada). Aceste ţări şi-au creat o legislaţie de paradis fiscal în scopul atragerii socie-

Scanned with OKEN Scanner

tăţilor transnaţionale ce îşi deschid sedii principale cu referire la care au nevoie de o gamă largă de servicii, împrejurare ce a determinat crearea şi dezvoltarea unei prospere industrii adiacente. Pe de altă parte, pentru constituirea unei companii offshore se cere un minim de capital cash care obligatoriu trebuie să rămână pe teritoriul ţării de înfiinţare până la lichidarea companiei respective. Totodată, se percep taxe de înfiinţare care intră în visteria ţării şi cu cât numărul societăţilor de acest fel este mai mare, cu atât mai mari sunt şi veniturile realizate de stat dintr-o atare sursă. În fine, **p.f.** favorizează crearea unei veritabile industrii financiar-bancare care este o investiţie realizată de concernele bancar-financiare internaţionale, stringent necesară în asemenea ţări. **P.f.** este creat îndeobşte în ţări mici, ale căror surse de venituri sunt limitate şi insuficiente pentru propria lor dezvoltare şi chiar supravieţuire. El este necesar aici fiind o industrie deosebit de profitabilă pentru stat şi o sursă importantă de aport valutar de natură să asigure prosperitatea economică a ţării respective. V. şi **companie offshore.**

PARI PASSU, expresie preluată din terminologia juridică latină şi care se utilizează, de regulă, în raporturile dintre creditor şi debitor pentru a sugera faptul că un anumit creditor se bucură de aceleaşi drepturi faţă de debitorul său ca şi alţi creditori ai acestuia. De regulă o clauză de **p.p.** se stipulează în acordurile de împrumut cu semnificaţia că cel sau cei care acordă împrumutul respectiv împrumutatului se bucură de drepturile pe care le au faţă de acesta din urmă şi alţi împrumutători ai lui. De altfel, sub aspect semantic, **p.p.** are semnificaţia de „pas egal", „în aceeaşi măsură", „în aceeaşi proporţie", „la acelaşi nivel".

PARITATE, termen utilizat pentru a exprima raportul valoric dintre două monede naţionale diferite sau echivalenţa valorică a anumitor mărfuri şi servicii. V. şi **paritate monetară.**

PARITATE METALICĂ, v. **paritate monetară.**

PARITATE MONETARĂ, sintagmă ce exprimă raportul valoric dintre două monede naţionale diferite ce se determină prin compararea lor cantitativă pe baza definirii legale a fiecăreia dintre ele. Se poate înfăţişa ca

Scanned with OKEN Scanner

paritate metalică (dacă valorile paritare sunt exprimate în metale prețioase: aur sau argint) și ca paritate valutară (adică valorile paritare sunt exprimate într-o valută de rezervă cu funcții de bani internaționali — ca de pildă dolarul SUA — sau într-un coș de valute, cum este D.S.T., E.C.U. sau A.M.U.). V. și **paritate.**

PARITATE VALUTARĂ, v. **paritate monetară.**

PARTNERS, termen prin care, în limbajul juridic englez, se desemnează persoanele ce se asociază în scopul îndeplinirii unor acte de comerț. Asemenea persoane pot avea un rol activ în cadrul societății comerciale constituite, în sensul că, conduc activ societatea respectivă, sau un rol inactiv (pasiv), caz în care participarea lor se rezumă la contribuția cu capital, fără o implicare în activitatea de conducere.

PARTICIPANT DIRECT LA DECONTARE (prin card), v. **participant la decontare.**

PARTICIPANT INDIRECT LA DECONTARE (prin card), v. **participant la decontare.**

PARTICIPANT LA DECONTARE (prin card), denumire dată semnatarului unor obligații reciproce care, în cadrul unui *sistem interbancar de transfer de fonduri,* schimbă în mod nemijlocit instrucțiuni de a face plăți cu alți **p. d.** și care deschide și menține un cont de decontare la un *agent de decontare.* **P. d.,** în calitatea de *participant direct* sau membru într-un *sistem interbancar de transfer de fonduri,* poate acționa în numele și pe seama unor *participanți indirecți,* pe baza *obligațiilor reciproce* pe care ele semnează și care permit participanților indirecți, prin acțiunea celor direcți, accesul la *transferul de fonduri* între bănci prin schimbul de instrucțiuni de a face *plăți* și/sau *decontarea prin card.* V. și **obligații reciproce; sistem interbancar de fonduri; transfer de fonduri.**

PARTICIPANȚI LA RAPORTURILE JURIDICE DE COMERȚ INTERNAȚIONAL, denumire generică dată subiecților de drept aparținând ordinii juridice internaționale, sau ordinii juridice naționale din diverse state care se implică în formarea, desfășurarea și finalizarea raporturilor juridice de comerț internațional. Sfera acestor subiecți, ca și denumirile sub

Scanned with OKEN Scanner

care ei îşi realizează participarea diferă substanţial de la o legislaţie naţională la alta. Dacă în ce priveşte subiecţii de drept aparţinând ordinii juridice internaţionale doctrina este de acord că aceştia sunt statele şi organizaţiile internaţionale de state de tip guvernamental şi într-un anumit sens societăţile transnaţionale, apoi cu referire la subiecţii de drept aparţinând ordinii juridice naţionale, în cadrul fiecărui sistem naţional de drept se pot distinge mai multe grupe de asemenea participanţi. Subiectivitatea juridică a acestora din urmă, aptitudinea lor, capacitatea de a încheia acte juridice de comerţ internaţional şi deci de a se manifesta ca subiecţi de drept, este dată şi guvernată de legea ţării de origine care le stabileşte statutul lor organic; totodată, această subiectivitate juridică le este recunoscută de legea ţării solicitate (primitoare) care le asigură posibilitatea exercitării drepturilor aferente pe teritoriul ei. Subiecţii de drept aparţinând ordinii juridice naţionale a diverselor state formează categoria tradiţională de participanţi la comerţul internaţional. Ei sunt societăţile comerciale şi comercianţii persoane fizice. Aceşti subiecţi de drept sunt prezenţi în majoritatea covârşitoare a raporturilor juridice de comerţ internaţional, iar calitatea lor juridică le este dată de dreptul naţional al statului de origine.

PARTIDĂ DE MĂRFURI, denumire generică dată unui lot de mărfuri ce formează obiectul unei singure expediţii. Fiecare **p. m.** este însoţită de documentele care probează efectuarea livrării, asigură identificarea mărfii şi facilitează exportatorului încasarea contravalorii acesteia. Cu acelaşi mijloc de transport pot fi expediate mai multe **p. m.** Mărfurile din aceeaşi **p. m.** sunt de regulă ambalate şi marcate uniform.

PAS DE LICITAŢIE, v. **variaţie minimă de preţ.**

PATRIMONIU COMERCIAL, v. **fond de comerţ.**

PATRIMONIUL SOCIETĂŢII COMERCIALE, totalitatea drepturilor şi obligaţiilor unei societăţi mixte care au o valoare economică. Este o universalitate juridică ce apare ca o masă de drepturi şi obligaţii, legate între ele, sau ca o grupare a mai multor asemenea mase, având fiecare un regim juridic determi-

Scanned with OKEN Scanner

nat. În cadrul oricărui patrimoniu, fiecare drept sau obligaţie rămân distincte de universalitate, aşa încât modificările aduse în privinţa lor nu alterează identitatea acesteia. Totalitatea drepturilor constituie *activul,* iar totalitatea obligaţiilor formează *pasivul* patrimoniului; pasivul şi activul se află într-o strânsă unitate. **P.s.m.** este distinct de patrimoniile asociaţilor; graţie lui, societatea comercială poate participa în nume propriu la raporturile juridice şi să-şi asume o răspundere patrimonială de sine stătătoare. Activul patrimonial al societăţii comerciale este format din următoarele elemente: *a)* aportul părţilor la constituirea societăţii, care, la rândul său, poate fi alcătuit din diferite elemente, precum: mijloace financiare, bunuri necesare realizării investiţiilor, drepturi de proprietate industrială, alte drepturi stabilite prin contractul de societate şi statut; *b)* bunurile dobândite ulterior de societate, pe parcursul activităţii sale economico-financiare; *c)* dreptul de proprietate având ca obiect produsele realizate în întreprinderile proprii; *d)* beneficiile obţinute prin activitatea economică desfăşurată de societate (în măsura în care nu sunt supuse distribuirii între asociaţi); *e)* drepturile de creanţă ale societăţii etc. Pasivul patrimonial al societăţii comerciale este şi el alcătuit dintr-o multitudine de elemente, între care: obligaţiile asumate de societate faţă de asociaţi; obligaţiile contractate în cadrul desfăşurării activităţii economico-financiare faţă de persoanele juridice române, ca şi cele asumate faţă de persoanele juridice sau fizice străine; obligaţiile societăţii faţă de personalul ei etc. Independenţa patrimonială a societăţii comerciale determină următoarele consecinţe juridice: a) bunurile aportate de asociaţi ies din patrimoniul lor, pentru a intra în patrimoniul societăţii, unde se constituie în gajul general al creditorilor sociali; ca urmare, creditorii personali ai societăţilor nu le vor mai putea urmări, chiar dacă titlurile lor sunt anterioare datei la care societatea a fost constituită (ei vor putea ataca însă contractul de societate, uzând de acţiunea pauliană, dacă sunt în măsură să probeze că acel contract le-a fost prejudiciabil, sau că a existat o intenţie frauduloasă din partea tuturor asociaţilor); b) obligaţiile sociale faţă de terţi nu pot

Scanned with OKEN Scanner

fi compensate cu cele ale acestora din urmă faţă de asociaţi, şi tot astfel nici obligaţiile asociatului nu se pot compensa cu obligaţiile creditorilor săi faţă de societate.

PAVILION, denumire generică dată drapelului care se arborează la pupa navei, pe catargul navei sau în alte locuri cu mare vizibilitate, fie pentru a indica apartenenţa acelei nave la o anumită ţară, fie pentru a sugera apartenenţa navei la o anumită companie ori pentru a marca unele situaţii speciale (cum ar fi carantină, navă-spital, etc.). **P.** poate fi acordat de către ţara de origine a armatorului sau de către o altă ţară, care îşi oferă propriul său **p.** pentru a obţine avantaje fiscale şi de altă natură pentru armator. O navă poate avea un singur **p.**, iar acesta trebuie să fie atestat cu documente eliberate de autorităţile statului.

PAVILION DE COMPANIE, denumire dată pavilionului ce indică faptul că nava care îl arborează aparţine unei anumite companii de transport maritim. V. şi **pavilion.**

PAVILION NAŢIONAL, denumire dată pavilionului ce indică apartenenţa navei care îl arborează la o anumită ţară. **P. n.** indică statul sub protecţia căruia se află nava respectivă şi ale cărui legi îşi extind incidenţa asupra acelei nave, indiferent dacă ea se află în apele teritoriale sau în apele internaţionale. V. şi **pavilion.**

PĂRŢI SOCIALE (sau de interes), fracţiuni din capitalul social al societăţii cu răspundere limitată, similare cotelor-părţi indivize ale coproprietarilor, în care se exprimă contribuţia asociaţilor (prin aporturile sociale aduse) la formarea acestui capital şi în raport cu care se determină întinderea dreptului la dividende al fiecărui asociat. Sunt reprezentate prin certificate emise de administratorii societăţii. Ele nu pot fi reprezentate prin titluri de credit nominative sau la purtător. Asociaţii îşi probează existenţa drepturilor corespunzătoare **p. s.** ale lor fie prin intermediul contractului lor de societate, fie cu ajutorul certificatelor emise de administratori. **P. s.** sunt indivizibile şi îşi păstrează acest caracter chiar atunci când se transmit, prin efectul moştenirii, la mai mulţi moştenitori. Ele sunt egale ca valoare, la fel ca şi acţiunile emise de societăţile pe acţiuni, dar, spre deosebire de acestea, nu-l pot îndreptăţi pe titularul lor la un vot plu-

Scanned with OKEN Scanner

ral în adunarea generală. Este posibil însă ca unora din **p. s.** să li se recunoască un caracter prioritar faţă de altele, în virtutea căruia să le confere titularilor lor anumite avantaje materiale în legătură cu restituirea aporturilor. În principiu **p. s.** nu sunt accesibile terţilor; de asemenea, ele nu sunt negociabile. Totuşi asociaţii pot conveni prin contractul de societate că **p. s.** sunt cesibile, caz în care vor putea fi înstrăinate şi în favoarea terţilor în condiţiile stipulate prin contract.

PENALITATE, denumire generică dată sancţiunii pecuniare stabilite de părţile contractante printr-o clauză contractuală, numită clauză penală şi care constă într-o sumă de bani sau în orice altă valoare patrimonială cuantificată, la care se expune contractantul ce nu şi-a executat sau şi-a executat defectuos ori cu întârziere prestaţia contractualmente asumată. **P.** este datorată de către debitorul obligaţiei neexecutate sau defectuos executate, creditorului acesteia. De regulă, **p.** se concretizează într-o sumă de bani stabilită fie global, fie procentual, în raport cu valoarea obligaţiei vizate. Prin stipularea de către părţi a **p.**, creditorul obligaţiei neexecutate sau defectuos executate este absolvit de proba existenţei şi întinderii prejudiciului pe care l-a încercat datorită comportamentului culpabil al debitorului. O astfel de stipulaţie nu converteşte obligaţia contractuală într-o obligaţie alternativă care să-i confere creditorului sau debitorului facultatea să opteze între executarea în natură a acelei obligaţii şi plata **p.** Legea română nu permite organului de jurisdicţie să majoreze sau să reducă **p.** Totuşi, atunci când respectiva obligaţie a fost executată parţial, organul de jurisdicţie poate reduce **p.**, proporţional cu partea din obligaţie executată. **P.** nu poate fi cumulată cu executarea în natură a obligaţiei decât atunci când **p.** a fost stipulată pentru executarea tardivă a obligaţiei.

PENDENTE LITAE (ÎN CURSUL PROCESULUI), sintagmă latină utilizată în limbajul juridic modern pentru a desemna perioada de timp în limitele căreia se desfăşoară soluţionarea unui litigiu de către organul de jurisdicţie competent şi în cadrul căreia este necesară sau posibilă îndeplinirea anumitor acte de procedură ori exercitarea unor drepturi.

PENETRAŢIE A PUBLICITĂŢII, sintagmă ce desemnează gradul

de influenţă a unui mesaj publicitar asupra receptorilor săi. **P. p.** presupune atât înţelegerea mesajului publicitar de către receptorii acestuia cât şi reacţia şi atitudinea acestora faţă de obiectul său care se poate concretiza într-un produs, într-un serviciu sau o idee. **P. p.** poate fi stabilită prin sondaje şi teste.

PENETRAŢIE DE PIAŢĂ. 1. Sintagmă care în terminologia economică, este utilizată pentru a desemna acea strategie de marketing ce are ca obiect realizarea de vânzări pe o piaţă nouă. **2.** Grad de utilizare a potenţialului pieţei, de către o firmă, într-un anumit domeniu al circulaţiei mărfurilor (ca de pildă ponderea vânzărilor unei mărfi pe o anumită piaţă în decurs de un an).

PER (price/earnings ratio), denumire dată cursului unei acţiuni raportat la câştigul unitar adus de acţiunile respective. Acest raport se prezintă sub forma unei fracţii la numărătorul căreia se află cursul acţiunii avută în vedere, iar la numitor se plasează fie câştigurile raportate în ultimul an, fie câştigurile estimate pentru anul următor. **PER** arată cât trebuie să plătească un investitor pentru a obţine o unitate din câştigurile firmei emitente.

PERIOADĂ DE CURIER, expresie prin care se desemnează intervalul de timp necesar pentru ca documentele comerciale (de plată) să ajungă la ghişeele băncii plătitoare.

PERIOADĂ DE GRAŢIE. 1. Denumire generică dată intervalului de timp prestabilit prin contractul de credit în care beneficiarul creditului nu are obligaţia să ramburseze din suma primită şi nici să plătească dobânda aferentă. **P. g.** este luată în calcul la stabilirea perioadei medii de rambursare a creditului. Durata **p. g.** influenţează durata medie a creditului. **2.** (în contractul de asigurare) Interval de timp între momentul plăţii poliţei de asigurare şi acela din care asiguratul dobândeşte îndreptăţirea de a primi anumite servicii din partea asiguratorului. **3.** Perioadă de timp pe care instanţa de judecată o poate acorda debitorului în vederea executării de către acesta a obligaţiei restante. În raporturile comerciale nu este admisibilă acordarea **p. g.**

PERIOADĂ PRECONTRACTUALĂ, (antecontractuală), intervalul de timp scurs între momentul în care o persoană îi propune altei persoane încheierea unui contract şi acela al acceptării

Scanned with OKEN Scanner

propunerii respective de către destinatarul ei. În acest interval de timp se stabileşte un raport precontractual între ofertant şi destinatarul ofertei. Un asemenea raport se distinge de simplele negocieri comerciale constând în discuţii tehnice şi juridice prealabile formulării ofertei; el este reglementat de legislaţiile naţionale, în vreme ce desfăşurarea negocierilor are loc potrivit uzanţelor formate în practica comercială internaţională. Perioada precontractuală intervine ori de câte ori părţile sau reprezentanţii lor nu sunt de faţă.

PERISABILITATE, denumire generică dată pierderilor calitative şi, implicit, cantitative, la care sunt supuse anumite grupe de mărfuri ca urmare a trecerii timpului datorită efectelor anumitor procese naturale sau ca urmare a transportului lor, ori a manipulării, depozitării şi desfacerii lor. Acordarea de **p.** se face pe baza normelor stabilite în acest sens. Conform acestor norme, **p.** nu cuprinde pierderile prevăzute în normele de consum tehnologic; pierderile cauzate prin neglijenţa manifestată în gospodărirea materiilor prime şi materialelor; pierderile datorate unor elemente de forţă majoră; pagubele pricinuite prin sustrageri. Acordarea de **p.** este condiţionată de constatarea pierderilor cu ocazia inventarierilor periodice ale gestiunilor, precum şi la primirea-predarea lor. Nu se acordă **p.** la mărfurile preambalate, care au greutatea prestabilită şi înscrisă pe ambalaj şi care sunt destinate desfacerii în reţeaua cu amănuntul.

PERMEABILITATE A PIEŢEI, sintagmă ce desemnează acea caracteristică a pieţei care exprimă posibilităţile de acces pe aceasta în armonie cu factorii săi specifici şi determinanţi. Gradul de **p. p.** diferă de la piaţă la piaţă, fiind dependent de acţiunea conjugată a unui set de factori, şi anume: felul cum piaţa este protejată prin legislaţie; măsurile de politică comercială adoptate de ţara respectivă; tradiţiile şi obiceiurile de consum statornicite pe acea piaţă; natura şi caracteristicile produselor existente; intensitatea cu care se manifestă concurenţa; nivelul de saturaţie al pieţei; impactul demersurilor şi instrumentelor utilizate în comercializare. **P. p.** se distinge prin-tr-un caracter selectiv: anumite pieţe sunt permeabile numai pentru unele produse, altele manifestă permeabilitate pentru o gamă mai

Scanned with OKEN Scanner

largă de produse; pe de altă parte, **p. p.** diferă la diferite categorii de produse şi în raport de durata de timp în care se manifestă, precum şi de evoluţia cererii şi a ofertei.

PESCAJ, termen tehnic utilizat în transportul maritim pentru a desemna distanţa măsurată pe verticală de la planul inferior al chilei până la linia de plutire a navei. **P.** se exprimă în decimetri sau picioare şi diferă în funcţie de densitatea apei şi de deplasamentul navei. La ambele borduri ale navei se află scări de **p.** situate spre prova şi pupa navei. Pe aceste scări poate fi citit **p.** În cazul navelor mari este amplasată o scară de **p.** şi la mijlocul navei, pe care se indică **p.** mediu. Uneori, prin contractul de navlosire se stipulează o clauză de limitare a **p.** navei spre a se evita operaţiunile de alimbare.

PERMANENT ÎN STARE DE PLUTIRE *(always afloat)*, stipulaţie ce se inserează în contractul de navlosire *charter-party* şi prin care se exprimă ideea că nava nu este obligată să dea curs operaţiilor de încărcare sau de descărcare dacă sub chilă nu este suficientă apă, cu condiţia ca o atare situaţie să nu aibă caracter temporar.

PETRODOLARI, valute exprimate în dolari, provenite din exporturile de petrol care, depăşind nevoile proprii ale exportatorilor (alţii decât producătorii de petrol din S.U.A.), sunt depuşi în conturile de depozit la băncile comerciale care operează pe piaţa financiară, generând astfel dobânzi.

PIAŢA AURULUI, concept prin care se desemnează piaţa pe care se derulează tranzacţiile având ca obiect vânzarea-cumpărarea de aur marfă şi de aur monedizat. Cea mai importantă **p.a.** se află la Londra; din alcătuirea sa fac parte reprezentanţii a cinci firme specializate în expertizarea, vânzarea-cumpărarea şi transportul lingourilor şi monedelor de aur: Mocatta & Goldsmith Ltd.; Sharps, Pixley Ltd.; N.M. Rothschild & Sons Ltd.; Johnson, Mattey Bankers Ltd.; Samuel Montagu & Co. Ltd. **P.a.** londoneză funcţionează astfel: reprezentanţii firmelor componente se reunesc de două ori pe zi (la orele 10,30 şi 15); reuniunile lor au scop stabilirea preţului (engl. *fixing*), exprimat în dolari, al unciei troy (31,1 g) de aur fin pentru tranzacţiile încheiate în intervalul de timp dintre reuniuni. Preţul se stabileşte în raport cu variaţia cererii şi a ofertei, fiecare

Scanned with OKEN Scanner

reprezentant înfăţişând cererile şi ofertele primite de firma sa şi în baza lor propunând un preţ; preţul stabilit pe **p.a.** este astfel rezultatul confruntării concurenţiale a preţurilor propuse de participanţii la reuniune. Tranzacţiile ce se perfectează aici au ca obiect, în covârşitoarea majoritate a lor, lingouri de aur. Nu orice lingouri sunt acceptate, ci numai cele care provin de la firme de încredere şi care poartă anumite poansoane de certificare a conţinutului; lingourile provenite din România sunt acceptate. Firmele prezentând încredere sunt înscrise într-o listă specială *(The good delivery list)*. Procedura de *fixing* se derulează astfel: preşedintele reuniunii (care în mod tradiţional este reprezentantul firmei N.M. Rothschild & Sons) anunţă preţul de deschidere, care, de regulă este cel stabilit la reuniunea precedentă; acest preţ este comunicat telefonic fiecărei firme de către reprezentantul său la reuniune. Primind comunicarea reprezentantului său, firma respectivă va anunţa dacă este interesată să vândă sau să cumpere; dacă ea îşi manifestă interesul în perfectarea unor tranzacţii de vânzare-cumpărare, preşedintele cere informaţii în legătură cu numărul de lingouri oferite spre vânzare sau solicitate spre cumpărare. În cazul în care cumpărătorii acceptă preţul de deschidere, prezentând cereri egale cu ofertele vânzătorilor la acelaşi preţ, preţul de deschidere rămâne neschimbat. Când, însă, există un dezechilibru între cerere şi ofertă, se vor propune preţuri superioare sau inferioare, până ce, prin jocul propunerilor, se va realiza, în cele din urmă, echilibrul, fixându-se astfel noul preţ al pieţei. Preţurile stabilite primesc semnificaţia de preţuri pentru livrare imediată loco Londra; ele sunt comunicate de îndată, prin agenţiile de presă, în întreaga lume. Locul de vânzare al lingourilor este sediul firmei vânzătoare. Piaţa aurului din Londra şi-a câştigat o reputaţie mondială datorită faptului că în perioada 1880-1963 a constituit locul de comercializare a întregii cantităţi de aur extrase din minele sud-africane (adică 80% din aurul nou extras). O parte din aur se comercializează prin bursa din Zürich, dar împrejurarea nu este de natură să înrîurească poziţia şi rolul Londrei ca centru al pieţei libere a aurului recunoscut în întreaga lume.

PIAŢA COMUNĂ A AMERICII CENTRALE (C.A.C.M.) organizaţie economică internaţională cu caracter regional, având se-

BIBLIOTECA CENTRALĂ "GH. ASACHI"

Scanned with OKEN Scanner

diul la Guatemala City şi urmărind ca obiective mai importante liberalizarea schimburilor şi intensificarea comerţului interzonal, aplicarea unui tarif vamal comun faţă de terţi, înfăptuirea de proiecte comune în sectoarele industriei, agriculturii, financiar şi al infrastructurii, creşterea nivelului de trai al populaţiei ş.a. A fost înfiinţată în anul 1980 prin tratatul semnat de Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras şi Nicaragua. În îndeplinirea obiectivelor propuse, statele membre au suprimat (până în prezent) taxele vamale pentru cca 95% din produsele realizate în zonă şi au convenit ca tariful vamal comun faţă de terţi să protejeze aproximativ 99% din poziţiile tarifare. Totodată, ele au încheiat mai mult de 30 de protocoale şi convenţii adiţionale pentru înfăptuirea unor obiective industriale integrate. În operaţiunile comerciale subregionale îndeplineşte un rol important zona monetară centroamericană, ca sistem multilateral de plăţi. Structura organizatorică a **C.A.C.M.** cuprinde următoarele instituţii şi organe comunitare: Comisia ministerială, Comisia tripartită şi Secretariatul permanent, Banca centroamericană, Camera de compensaţii, Institutul pentru cercetare şi tehnologie industrială, Institutul pentru nutriţie, Federaţia camerelor de comerţ, Federaţia camerelor şi asociaţiilor industriale etc.

PIAŢA EUROACŢIUNILOR, sintagmă ce desemnează acea componentă a pieţei financiare internaţionale, formă importantă de mobilizare a capitalurilor, îndeosebi de către societăţile transnaţionale, deoarece permite lărgirea surselor de capital şi, totodată, depăşirea restricţiilor impuse de controlul guvernamental. În urma măsurilor de „dereglementare" a pieţelor internaţionale de capital, luate în ultimii ani în principalele ţări occidentale, s-au creat condiţii pentru distribuirea acţiunilor pe scară internaţională şi dezvoltarea mai puternică a pieţei euroobligaţiunilor. V. şi **europieţe; piaţa euroobligaţiunilor; societăţi transnaţionale.**

PIAŢA EUROCREDITELOR, sintagmă ce desemnează acea componentă a pieţei creditului internaţional, reprezentând totalitatea operaţiunilor de atragere şi plasare a fondurilor în eurovalute pe perioade mai mari de un an. Vizează, de regulă, credite având valori ridi-

Scanned with OKEN Scanner

cate care sunt acordate, în majoritatea cazurilor, beneficiarului, de către mai multe bănci, constituite în consorţiu (sindicat). V. şi **eurocredite; europieţe; eurovalute.**

PIAŢA EUROOBLIGAŢIUNILOR, sintagmă ce desemnează acea componentă a pieţei financiare internaţionale în cadrul căreia se negociază obligaţiuni emise în străinătate şi exprimate în eurovalute. Emisiunea de euroobligaţiuni ce reprezintă principala formă de mobilizare a împrumuturilor pe termen lung pe piaţa internaţională de capital presupune, în principal, următoarele: stabilirea contactului de împrumut; constituirea unui consorţiu (sindicat) bancar, format din conducătorul emisiunii, agenţii şi plasatorii; negocierea condiţiilor creditului între conducătorul emisiunii şi solicitant; lansarea obligaţiunilor prin intermediul consorţiului şi punerea la dispoziţia beneficiarului a fondurilor solicitate; intrarea în circulaţie a obligaţiunilor pe piaţa secundară (vânzarea şi cumpărarea lor la bursă sau la bănci); rambursarea împrumutului prin răscumpărarea obligaţiunilor. V şi **europieţe; eurovalute.**

PIAŢA EUROVALUTELOR, sintagmă ce desemnează acea componentă a pieţei monetare internaţionale care subsumează totalitatea operaţiunilor de atragere şi plasare de fonduri pe termen scurt, îndeplinite, de regulă, la termene uzuale (de 1, 2, 3, 6, 12 luni). Sub influenţa anumitor factori şi cerinţe (precum: afluxul masiv de capitaluri pe piaţa monetară internaţională ca urmare a primelor două acutizări a crizei petrolului; dorinţa posesorilor de capital lichid de a valorifica cât mai rapid acel capital prin utilizarea lui sub forma de „capital fierbinte"; preocuparea instituţiilor financiare de a se sustrage reglementărilor şi controlului exercitat de băncile centrale sau de guvernele ţărilor de origine ale principalelor valute utilizate în tranzacţiile internaţionale; etc.) **p. e.** a cunoscut, în ultimele decenii, o deosebită expansiune. V şi **capital fierbinte; europieţe; eurovalute.**

PIAŢA TITLURILOR FINANCIARE, v. **piaţă de capitaluri.**

PIAŢĂ, concept economic indisolubil legat de producţia de mărfuri care dă expresie totalităţii operaţiunilor de vânzare-cumpărare în strânsă corelaţie cu fenomenele aferente ofertei şi

cererii de mărfuri în conexiune cu spaţiul şi timpul de desfăşurare a acestora. **P.** constituie locul de întâlnire efectivă, dar şi fictivă între vânzătorii şi cumpărătorii de bunuri — factori de producţie (pământ, resurse naturale, muncă, capital, informaţii turistice etc.) şi de bunuri corporale şi servicii de consum individual. Totodată, pe **p.** se regăsesc şi condiţiile concrete în care se formează şi se exprimă oferta şi cererea de valori economice. În dinamica ei, **p.** cuprinde şi procese potenţiale ca: cererea în formare, oferta potenţială, oferta pasivă, etc. Pe plan istoric, **p.** devine necesară atunci când funcţia consumului este separată de funcţia producţiei. În cadrul **p.** se finalizează în mod practic acţiunea cererii şi ofertei, precum şi acţiunea legii valorii. **P.** poate fi: naţională (internă), internaţională (externă) şi mondială. Orice **p.** se distinge prin: obiect (format din tranzacţii economice specifice), volum, potenţial, capacitate, structură (care la rândul ei cuprinde modul de organizare a reţelei de desfacere şi a instituţiilor aferente, etc.), aria geografică. În raport de obiectul operaţiunilor de vânzare-cumpărare care se consumă, se disting: **p.** de mărfuri şi de servicii; **p.** aurului, **p.** muncii; **p.** de capitaluri; **p.** titlurilor de valoare; **p.** valutară.

PIAŢĂ A CUMPĂRĂTORULUI, denumire generică dată pieţei pe care cumpărătorul are o poziţie dominantă, oferta unei anumite mărfi căutată de el fiind mult mai mare decât cererea pentru asemenea produse. **P. c.** presupune în mod necesar ca cererea să fie depăşită, în volum şi structură, de ofertă. Într-o atare situaţie cumpărătorul poate lua decizia de achiziţionare în mod selectiv, pe baza unor criterii tehnice, calitative, de preţ, financiare etc. Posibilitatea de alegere pe care o are cumpărătorul determină amplificarea concurenţei şi totodată poate înrâuri profund politica de producţie şi de comercializare a exporturilor. **P. c.** se poate converti într-o piaţă a vânzătorului ca urmare a creşterii numărului produselor, a volumului ofertei, a diversificării şi îmbunătăţirii calităţii produselor şi serviciilor, a multiplicării numărului vânzătorilor, a diferenţierii produselor şi condiţiilor de comercializare. Exemplu tipic de **p. c.** este piaţa cerealelor în perioadele de ofertă maximă. Tot astfel se prezintă şi situaţia pieţei bunurilor de consum în ţările dezvoltate din punct de vedere economic. V. şi **piaţă a vânzătorului.**

Scanned with OKEN Scanner

PIAŢĂ A VÂNZĂTORULUI, denumire generică dată pieţei pe care vânzătorul are poziţie dominantă, cererea fiind mai mare decât oferta pentru marfa oferită de el. Oferta fiind insuficientă, vânzătorul are posibilitatea să impună propriile sale condiţii de contractare cumpărătorului. Pe măsura creşterii numărului produselor oferite, volumului ofertei de mărfuri, a diversificării şi ameliorării calităţii produselor şi serviciilor, a multiplicării numărului vânzătorilor, a diferenţierii preţurilor şi condiţiilor de comercializare, **p. v.** se poate transforma în piaţă a cumpărătorului. Piaţa internaţională a petrolului constituie un exemplu tipic de **p. v.** V. şi **piaţă a cumpărătorului.**

PIAŢĂ A TITLURILOR NECOTATE (în terminologie bursieră), piaţă secundară pe care se vând şi se cumpără titluri financiare care nu sunt incluse la cota oficială a bursei. **P.t.n.** se poate prezenta fie ca un segment distinct al bursei de valori, fie ca o piaţă la ghişeu. (engl. *unlisted securities market*). V. şi **piaţă la ghişeu; piaţă secundară.**

PIAŢĂ BACKWARDATION, v. **backwardation.**

PIAŢĂ BURSIERĂ, v. **piaţă de capitaluri secundară.**

PIAŢĂ CASH, piaţă pentru marfa efectivă ce cuprinde piaţa cu livrare imediată (piaţa spot) şi piaţa cu livrare la termen (piaţă cash forward). (engl. *cash market*).

PIAŢĂ CONTANGO, v. **contango.**

PIAŢĂ CONTINUĂ (în operaţiile de bursă), sistem de tranzacţii bursiere de specificul căruia este realizarea unei succesiuni de cursuri pentru acelaşi titlu de-a lungul şedinţei de bursă. Această piaţă este dominată de principiul executării ordinelor în timp real şi cotarea de cursuri diferite pe parcursul întregii zile. De regulă, **p.c.** publică zilnic patru cursuri şi anume: cursul de deschidere; cursul minim al zilei; cursul maxim al zilei şi cursul de închidere (engl. *continuous market*).

PIAŢĂ CU LICHIDARE LUNARĂ, denumire dată pieţii la termen în Franţa. Pe o astfel de piaţă se efectuează operaţiuni ferme şi condiţionale. (fr. *marché à règlement mensuel sau RM*).

PIAŢĂ DE AUCŢIUNE (în operaţii de bursă), sintagmă ce desem-

Scanned with OKEN Scanner

nează acel sistem de tranzacţii bursiere de specificul căreia este vânzarea şi cumpărarea titlurilor financiare în incinta unei săli de negociere. În această incintă realizarea tranzacţiilor are loc prin confruntarea directă a cererii cu oferta, în mod public, cu participarea unor persoane abilitate, agenţi de bursă. Ideea de aucţiune exprimă aici tocmai metoda de tranzacţionare utilizată de participanţi, metodă care este de tipul licitaţiei publice, presupunând confruntarea deschisă a cererii şi ofertei pentru titluri (în sala de negocieri).

PIAŢĂ DE CAPITALURI. 1. (*Lato sensu*) Denumire generică dată ansamblului de relaţii şi operaţii pe care le generează cererea şi oferta de capital pentru plasamente pe termen lung, concretizate în tranzacţii cu titluri de valoare pe termene mai mari de cinci ani. Cererea şi oferta de capital au surse diferite. Cât priveşte cererea, aceasta poate proveni de la guverne, de la municipalităţi, societăţi industriale, societăţi comerciale, societăţi financiare din ţară şi din străinătate. În schimb oferta de capital are o altă provenienţă. Astfel, aceasta poate proveni de la bănci, case de economii, case de pensii, societăţi de asigurare, persoane particulare din ţară sau străinătate. Interferenţa cererii cu oferta de capital este facilitată de bursele de valori mobiliare, precum şi şi de băncile şi persoanele care se îndeletnicesc cu vânzarea şi cumpărarea titlurilor de credit prin care se realizează finanţarea. Fiecare ţară stabileşte, pe baza unor criterii pragmatice, lista operaţiilor specifice pe **p. c.** Asemenea operaţii sunt susceptibile de o triplă grupare, şi anume: a) plasarea şi negocierea valorilor mobiliare (acţiuni şi obligaţii); b) împrumuturi pe titluri de credit (lombard); c) împrumuturi ipotecare. Sin. piaţă financiară. **2.** (*Stricto sensu*) Denumire generică dată acţiunilor şi obligaţiunilor. Ea conţine două componente: **p. c.** primară şi **p. c.** secundară. Dobânda pe **p. c.** este mai mare decât dobânda practicată pe piaţa monetară. Ea diferă în funcţie de cererea şi oferta de capital. Sin. piaţa titlurilor financiare. V. şi **piaţa internaţională a capitalurilor; piaţa de capitaluri primară; piaţa de capitaluri secundară.**

PIAŢĂ DE CAPITALURI PRIMARĂ, componentă a pieţei titlurilor financiare pe care are loc plasarea noilor emisiuni de

Scanned with OKEN Scanner

titluri (acţiuni şi obligaţiuni) făcute de societăţile comerciale abilitate în acest sens, cu scopul de a-şi procura lichidităţi băneşti. **P. c. p.** permite, pe de o parte, mobilizarea de capital pentru utilizatorii de fonduri, prin emisiune de titluri, iar pe de altă parte facilitează plasarea de către public a unor fonduri în achiziţii de titluri. V. şi **piaţă de capitaluri.** Sin. piaţă primară.

PIAŢĂ DE CAPITALURI SECUNDARĂ, componentă a pieţei de capitaluri pe care se vând şi se cumpără titluri financiare (titluri de valoare) pentru ca deţinătorii lor actuali să-şi poată redobândi capitalul investit înainte de termenul prestabilit în acest scop. **P. c.s.** se identifică cu bursa de valori propriu-zisă. Vânzarea titlurilor subscrise şi cumpărate se face la cursul zilei care poate fi superior sau inferior cursului de achiziţie al acestora. Sin. piaţă secundară. V. şi **piaţă de capitaluri.**

PIAŢĂ DE MĂRFURI, concept economic având conţinut complex şi exprimând în mod sintetic totalitatea tranzacţiilor de vânzare-cumpărare perfectate într-un spaţiu geografic determinat. Are ca funcţie principală corelarea, prin intermediul cererii şi al ofertei, concretizate finalmente în contracte de vânzare cumpărare, a producţiei cu consumul. Factorii esenţiali prin prisma cărora poate fi caracterizată, în specificitatea ei, o anumită **p.m.** sunt modul de producţie, forma de proprietate asupra mijloacelor de producţie. În ţările cu economie de piaţă, tranzacţiile de vânzare, nefiind influenţate de acte de planificare, se derulează spontan; aici **p. m.** este locul de întâlnire a cererii cu oferta, revenindu-i funcţia de a verifica, de a orienta şi atesta echilibrul dintre volumul, structura şi calitatea producţiei în raport cu aceleaşi elemente exprimate de cerere. **P. m.** pot fi clasificate, pe baza diferitelor criterii susceptibile de a fi luate în considerare, după cum urmează: *1. După aria geografică de cuprindere se disting: a)* **p.** *internă;* aceasta cuprinde totalitatea tranzacţiilor de vânzare-cumpărare perfectate pe teritoriul naţional al unei ţări, între parteneri din acea ţară; *b)* **p.** *internaţională* (ce în prezent manifestă tendinţa de a deveni mondială): subsumează ansamblul tranzacţiilor de vânzare-cumpărare încheiate între parteneri din ţări diferite, şi care constituie o consecinţă a diviziunii internaţionale a muncii. *2. După natura măr-*

Scanned with OKEN Scanner

furilor care se vând şi se cumpără se disting (independent de caracterul intern sau internaţional al pieţelor): *a)* **p.m.** *nefungibile:* de specificul acestora este tratarea de către vânzători şi cumpărători a fiecărei tranzacţii în parte, stabilind preţurile şi condiţiile de livrare; *b) burse de mărfuri,* adică **p.m.** *fungibile standardizate* se caracterizează prin aceea că reprezintă locul de întâlnire spontană a cererii şi ofertei, preţurile fiind determinate sub forma cotaţiilor de bursă. Pe **p.m.** din ţările cu economie de piaţă comercializarea mărfurilor se realizează în modalităţi diverse corespunzător naturii mărfurilor, practicilor comerciale locale şi specificului reglementărilor conţinute de legislaţiile naţionale. Uneori tranzacţiile se perfectează direct între ofertanţi şi beneficiari; alteori perfectarea lor este mijlocită de către intermediari. Astfel, atunci când oferta priveşte uzine, tehnologii, linii de fabricaţie, maşini şi utilaje, într-o mică măsură perfectarea tranzacţiilor se face prin intermediari; de regulă, în asemenea situaţii oferta se adresează direct investitorilor. În cazurile în care oferta are ca obiect bunuri de larg consum, regula este comercializarea acestora prin diverşi intermediari (precum: reprezentanţe comerciale, angrosişti, detailişti etc., cu reţele proprii de desfacere). În S.U.A. se practică o formă modernă de comercializare, numită *franchising;* în ţările cu economie de piaţă se practică frecvent concesiunile comerciale de diverse tipuri.

PIAŢĂ DE NEGOCIERI (în operaţii de bursă), denumire dată sistemului de tranzacţii în care titlurile financiare sunt vândute şi cumpărate direct de către societăţile financiare. Aceste societăţi acţionează în calitate de creatori de piaţă menţinând stocuri de titluri şi făcând operaţiuni în cont propriu. Sin. *piaţă interdealeri.* (engl. negociated market).

PIAŢĂ EXTERNĂ. 1. Denumire generică dată oricărei pieţe care se află în exteriorul frontierelor naţionale ale statului de referinţă. Poate fi formată din piaţa existentă pe teritoriul unei singure ţări, sau din piaţa existentă pe spaţiul unei întregi grupări regionale (cum ar fi bunăoară Organizaţia Statelor din Caraibele de Est - O.S.C.E.). **2.** *(Lato sensu)* Sintagmă ce desemnează totalitatea pieţelor naţionale ca entitate comercială în raport cu

Scanned with OKEN Scanner

piaţa ţării de referinţă. Orice **p.e.** are ca obiect tranzacţii economice şi se caracterizează prin volum, potenţial, structură, arie geografică, funcţionând pe baza unui mecanism fundat pe legea cererii şi ofertei. **P.e.** se diferenţiază, după intensitatea activităţii ce le caracterizează, în: concentrate şi dispersate; ferme şi slabe. Corespunzător politicilor comerciale utilizate se disting: **p.e.** protejate, **p.e.** reglementate şi **p.e.** închise. **P.e.** sunt în egală măsură debuşee (pieţe de desfacere) şi surse de aprovizionare (pieţe de import). Ansamblul schimburilor realizate între diverse pieţe formează relaţiile economice internaţionale. V. şi **piaţă: piaţă mondială.**

PIAŢĂ FINANCIARĂ, v. **piaţă de capitaluri.**

PIAŢĂ INTERDEALERI, v. **piaţă de negocieri.**

PIAŢĂ INTERMITENTĂ (în operaţii de bursă), denumire dată sistemului de tranzacţii bursiere caracterizat prin aceea că stabilirea cursului se înfăptuieşte prin fixarea unui preţ de echilibru la o oră precizată. (engl. *call market*).

PIAŢĂ INTERNAŢIONALĂ A CAPITALURILOR, denumire generică dată pieţei de capitaluri pe care tranzacţiile şi operaţiile specifice sunt efectuate, prin excelenţă, în valută, făcând posibilă circulaţia disponibilităţilor de capital pe termen lung dintr-o ţară în alta. **P.i. c.** este formată din totalitatea **p.** *naţionale* **ale c.** (pe care se efectuează tranzacţii cu titluri de credit străine), precum şi din piaţa eurocapitalurilor. V. şi **piaţă de capitaluri.**

PIAŢĂ INTERNAŢIONALĂ CARACTERISTICĂ, segment al pieţei mondiale pe care se concretizează cel mai mare volum de operaţiuni comerciale cu un anumit produs sau cu o anumită grupă de produse şi care constituie totodată locul unde se stabileşte preţul mondial (internaţional) la acel produs sau la acea grupă de produse. V. şi **piaţă mondială.**

PIAŢĂ LA GHIŞEU (în terminologie bursieră), denumire dată pieţii de negocieri unde se tranzacţionează titluri financiare necotate la bursele de valori. (engl. *over-the-counter* sau *OTC*).

PIAŢĂ MONDIALĂ, sintagmă ce desemnează ansamblul de relaţii care se stabilesc ca urmare a

tranzacţiilor comerciale convenite între producătorii şi consumatorii din ţări diferite şi în desfăşurarea şi realizarea cărora sunt angajate economiile naţionale din diferite ţări. **P.m.** constituie spaţiul geografic (care, de altfel, cuprinde întreaga planetă) de desfăşurare a circuitului economic mondial care la rândul lui se realizează prin circulaţia valorilor materiale, a serviciilor şi a cunoştinţelor. Formarea **p.m.** s-a conturat încă din sec. XVI, această piaţă devenind atotcuprinzătoare în epoca modernă, ca urmare a accentuării diviziunii internaţionale a muncii. **P.m.** prezintă următoarele caractere: a) *obiectiv* se exprimă prin amplificarea continuă a interdependenţelor existente între economiile naţionale din toate ţările; extinderea schimburilor economice dintre state constituie o necesitate obiectivă, deoarece nici o ţară, indiferent de potenţialul ei economic, nu poate obţine performanţe de vârf în toate domeniile producţiei şi nici nu poate să producă în condiţii eficiente toată gama mărfurilor necesare unui consum în permanentă creştere şi diversificare; b) *unic*: acesta rezultă din unicitatea diviziunii mondiale a muncii şi din caracterul global al interdependenţelor economice dintre statele lumii; c) *complex*: complexitatea **p.m.** decurge din diversitatea condiţiilor existente în economia mondială, din diversitatea particularităţilor diverselor ei componente, din multitudinea şi diversitatea participanţilor la schimburile economice internaţionale. **P.m.** contemporană constituie un sistem diversificat format din microsisteme (precum: pieţe internaţionale caracteristice, piaţa monetară, piaţa valutară, piaţa capitalurilor etc.) care prezintă trăsături specifice, pe de o parte, în raport cu diferitele categorii de produse, servicii, relaţii financiar-valutare ce definesc comerţul internaţional, iar pe de altă parte în raport cu poziţia şi natura firmelor participante la raporturile de comerţ internaţional. În ultimele decenii **p.m.** se distinge prin diversificarea fluxurilor economice internaţionale şi prin tendinţa de trecere de la interdependenţele comerciale la cele din domeniul producţiei materiale, de la exportul de bunuri materiale la exportul de inteligenţă (licenţe, know-how etc.), promovându-se formele moderne de comerţ exterior (ca de pildă, leasing, livrări la cheie etc.). V. şi **piaţă internaţională caracteristică**.

Scanned with OKEN Scanner

PIAŢĂ MONETARĂ, denumire generică dată totalităţii operaţiunilor având ca obiect vânzarea-cumpărarea de monedă naţională sau străină sau de titluri de credit pe termen scurt efectuate de către bănci zilnic, cu finalitatea echilibrării plăţilor şi încasărilor scadente, precum şi ansamblului de relaţii economico-financiare şi juridice pe care acestea le generează. Apariţia **p.m.** s-a datorat împrejurării că unele bănci şi instituţii financiare (precum băncile ipotecare, casele de economii etc.), au, prin natura lor, un surplus de încasări, iar altele (ca de pildă băncile comerciale, bancherii particulari etc.) au un surplus de plăţi. În vederea compensării, băncile se împrumută între ele pe termen scurt. **P.m.** facilitează circulaţia disponibilităţilor băneşti curente la o rată a dobânzii având nivelul determinat de raportul existent între cererea şi oferta de împrumuturi pe termene foarte scurte. Organizarea **p.m.** intră în atribuţiile băncilor centrale din fiecare ţară şi funcţionează sub controlul lor. Operează pe **p.m.** trezoreria, băncile comerciale şi alte instituţii financiare, operatorii etc. În vederea influenţării dobânzii banca centrală intervine frecvent pe **p.m.**. Totodată, **p.m.** constituie instrumentul economic cel mai important prin care statul şi băncile urmăresc să asigure un anumit grad de stabilitate monetară. **P.m.** poate fi *naţională* şi *internaţională*. V. şi fiecare din acestea.

PIAŢĂ MONETARĂ INTERNAŢIONALĂ, piaţă monetară ce cuprinde circuitul mondial al disponibilităţilor monetare pe care le antrenează desfăşurarea normală a relaţiilor economice, financiare şi de credit. Mecanismele principale ale acestei pieţe sunt: circulaţia de monede naţionale pe plan extern sub forma eurovalutelor, cursul valutar, formarea lichidităţii internaţionale, efectuarea decontărilor pe bază de compensaţii sau prin utilizarea mijloacelor de plată. V. şi **piaţă monetară**.

PIAŢĂ MONETARĂ NAŢIONALĂ, piaţă monetară care se distinge prin aceea că cuprinde numai tranzacţiile monetare în moneda naţională între rezidenţii ţării respective. V. şi **piaţă monetară**.

PIAŢĂ PRIMARĂ, v. **piaţă de capitaluri primară**.

PIAŢĂ SECUNDARĂ, v. **piaţă de capitaluri secundară**.

Scanned with OKEN Scanner

PIAŢĂ SPOT (în operaţii de bursă), denumire generică dată pieţii pentru marfa efectivă a cărei livrare este imediată făcându-se contra bani gheaţă. (engl. *spot market*).

PIAŢĂ TEST, segment de piaţă externă selectat în vederea realizării unor obiective ale exportatorului, şi supusă în acest scop unei testări corespunzătoare. Rezultatele obţinute prin testare sunt utilizate pentru direcţionarea acţiunilor viitoare ale exportatorului. Printre obiectivele avute în vedere la testare se numără: verificarea unor produse noi; evaluarea capacităţii de absorbţie a acestora sau a altor produse pe piaţă; desluşirea şi cunoaşterea caracteristicilor importatorilor potenţiali; alegerea instrumentelor şi mijloacelor potrivite pentru susţinerea produsului respectiv pe piaţă etc. Pe baza informaţiilor obţinute şi a constatărilor făcute pe **p.t.** se stabilesc şi traduc în fapt programele de penetrare, consolidare şi extindere pe pieţele externe. V. şi **piaţă externă**.

PIAŢĂ VALUTARĂ. 1. Sintagmă prin care se desemnează în mod generic ansamblul *tranzacţiilor prompte* (la vedere) şi *la termen* având ca obiect schimbul de valute (liber convertibile) şi de devize. Preţul de vânzare, ca şi preţul de cumpărare al valutelor şi respectiv al devizelor pe **p.v.** se numeşte curs de schimb. În raport cu obiectul concret al tranzacţiei consumată pe această piaţă, cursul de schimb poate fi: curs de schimb valutar şi curs de schimb al devizelor. **P.v.** este prin specificul ei o varietate de piaţă bursieră. Ca urmare, mecanismul de înfăptuire a ei este subordonat unor reguli şi principii ale acesteia din urmă. Între cursul la termen şi cel la vedere poate apare o diferenţă procentuală. Această diferenţă considerată la un moment dat se numeşte *„cotă de swap"*. Atunci când *cota de swap* este pozitivă, în sensul că nivelul cursului la termen depăşeşte nivelul cursului la vedere, situaţia creată se numeşte *report* (sau *primă*); dacă, dimpotrivă, *cota de swap* este negativă, în sensul că nivelul cursului la termen este inferior faţă de nivelul cursului la vedere, situaţia creată se numeşte *deport*. Cursurile de schimb sunt determinate în principal de raportul dintre cererea şi oferta de valute şi devize, dar suportă şi influenţa factorilor economici şi politici. Ele se modifică, în permanenţă, teoretic nelimitat, fără restricţii, dobândind astfel

Scanned with OKEN Scanner

caracterul de cursuri *flexibile* sau *flotante*. Modificarea lor poate fi considerată însă sub aspect practic în interiorul unui anumit spaţiu de joc, oscilând în jurul *cursurilor paritare*, care sunt stabilite pe baza parităţii legale directe a monedelor luate în considerare. Oferta de valute şi devize pe **p.v.** este determinată, pe termen lung, de amploarea circulaţiei internaţionale a mărfurilor şi capitalurilor. Creşterea exporturilor de mărfuri antrenează implicit creşterea ofertei de devize, iar, majorarea importurilor determină implicit majorarea cererii de devize, deopotrivă pentru tranzacţii prompte ca şi pentru tranzacţii la termen. Nivelul cursurilor de schimb stimulează sau, după caz, frânează exporturile şi importurile printr-un mecanism de feedback (conexiune inversă) care suportă, în permanenţă, anumite perturbări. Pe **p.v.** se produce acţiunea unui set de factori de influenţă precum: *speculaţia valutară*; *arbitrajul valutar*, *intervenţia statului în scopul determinării cursului valutar* concretizată în vânzarea-cumpărarea de valută de către acesta pentru a face ca nivelul cursului valutar să corespundă intereselor sale. Atunci când oferta şi cererea totală de devize coincid ca nivel, se realizează cursul de echilibru. Pe **p.v.** însă, practic nu poate fi realizat un echilibru stabil, tocmai datorită multitudinii de condiţii ce trebuie îndeplinite simultan în acest scop. Mişcările speculative, adeseori având la bază aprecieri eronate privind evoluţia cursurilor de schimb constituie un important factor de amplificare a instabilităţii **p.v.**. Astfel, o speculaţie *à la baisse*, făcută în condiţiile creşterii neaşteptate a cursului de schimb, determină în mod invariabil o creştere a cererii prompte la scadenţa angajamentelor anterioare şi deviază *cursul de schimb* faţă de momentul de echilibru. Tot aşa, situaţia **p.v.** va fi grav perturbată de speculaţiile *à la baisse* cu o anumită valută, făcute în ideea unei iminente devalorizări a acelei valute. Speculaţia cu devize constituie unul din factorii decisivi ai declanşării crizelor valutare. De regulă, tranzacţiile efective cu devize presupun anumite combinaţii între *speculaţia cu devize*, *arbitrajele valutare*, *arbitrajele de credit* şi plăţile ocazionate de îndeplinirea operaţiilor de comerţ internaţional. Totodată, nivelul *ratei dobânzii* poate determina mişcări de capital, ca urmare a producerii unor diferenţe în cadrul acestui nivel pe

Scanned with OKEN Scanner

plan internaţional; ca urmare pe **p.v.** devin inevitabile tranzacţiile de *arbitraj de credit*. **2.** Sintagmă ce desemnează în mod generic centrul comerţului cu valute (convertibile) şi cu devize, centru care constă, în mod obişnuit, într-o bursă de valori şi bănci sau case de schimb ce sunt profilate pe operaţii cu valute în strânsă legătură între ele. Sub aspect formal, **p.v.** se află sub incidenţa legislaţiei ţării unde funcţionează. Varietăţi mai deosebite ale **p.v.** sunt cele ale *eurovalutelor*. V. şi **arbitraj valutar; arbitraj de credit; à la baisse; deport; report; eurovalute; speculaţie valutară; rata dobânzii; tranzacţii prompte; tranzacţii la termen.**

PIBOR (*Paris Interbank Offered Rate*), denumire dată ratei medii a dobânzii acordată (oferită) de principalele bănci comerciale franceze celor mai buni clienţi ai lor. Este dată publicităţii zilnic şi constituie un veritabil reper al ratei dobânzii în Franţa. V. şi **LIBOR.**

PIERDERE PE HÂRTIE, v. **rezultat virtual.**

PIN, denumire prescurtată utilizată în practica internaţională pentru a desemna *codul personal de identificare aferent unui card*. Este un cod personal atribuit bi-univoc de către *emitentul de card* unui *deţinător de card*, pe care *utilizatorul de card* poate fi pus în situaţia de a-l reproduce în vederea verificării identităţii *deţinătorului* la o *plată cu card* deservită de un *automat programabil* sau de un alt mijloc apt să preia şi să recunoască pentru *comerciant*, precum şi să protejeze, cel puţin faţă de acesta din urmă, conţinutul respectivului PIN. Acolo unde *plata cu card* se poate face prin transfer electronic de date, **PIN** poate fi considerat ca echivalentul electronic al semnăturii *deţinătorului cardului*. V. şi **deţinător de card; utilizator de card; plată cu card.**

PIT (la bursă), segment spaţial în incinta bursei format dintr-un număr de trepte ce coboară în interior şi care acoperă un perimetru de câteva zeci de metri pătraţi, fiind destinat să servească perfectării de tranzacţii futures şi cu opţiuni.

PLAFONARE A CREDITULUI, măsură luată de stat şi/sau de instituţii financiare prin care se limitează volumul creditelor ce pot fi acordate de bănci solicitanţilor. Această măsură nu ţine seama de nivelul resurselor de credit disponibile. **P. c.** poate fi adoptată şi pe plan internaţional. Aici o astfel de măsură

Scanned with OKEN Scanner

este dependentă de mai mulţi factori între care: politica financiar-valutară a ţărilor creditoare; aprecierea pe care o face banca creditoare cu privire la bonitatea debitorilor sau a ţării acestora; situaţia economică pe plan internaţional etc. **P. c.** este utilizată ca instrument de diminuare şi de dispersare a riscului privind nerambursarea creditelor.

PLAIN MEANING, sintagmă engleză exprimând regula consacrată în dreptul anglo-american *(common law)* potrivit căreia dacă termenii contractului nu sunt ambigui, aceştia trebuie interpretaţi conform sensului lor evident. În armonie cu această regulă de interpretare a contractelor, fără a se ignora sau neglija voinţa părţilor, acea voinţă este luată în considerare numai în măsura în care s-a manifestat şi după felul în care ea s-a manifestat. Determinarea voinţei părţilor se face pe baza înscrisului pe care părţile l-au întocmit şi semnat; voinţa părţilor nu trebuie şi nu poate fi căutată în exteriorul stipulaţiilor contractuale, ci numai în conţinutul acestora, aşa cum a fost exprimat prin înscrisul constatator al contractului.

PLAN DE LICHIDARE JUDICIARĂ, demers procedural reglementat de legea română (nr. 64/1995) în cadrul procedurii de lichidare judiciară, concretizat în formularea unor propuneri scrise referitoare la lichidarea averii debitorului, în vederea plăţii creditorilor acestuia. **P. l.j.** poate fi propus de: a) debitor; b) creditorii titulari a cel puţin 1/3 parte din valoarea creanţelor garantate; c) creditorii chirografari (care nu sunt acţionari sau ale căror creanţe nu izvorăsc dintr-un act juridic cu titlu gratuit) titulari a cel puţin 1/3 din valoarea creanţelor negarantate; d) asociaţii din societăţile în nume colectiv; e) asociaţii comanditaţi din societăţile în comandită; f) acţionarii unei societăţi pe acţiuni. **P. l.j.** în principiu trebuie să cuprindă: a) condiţiile şi termenele în care se vor plăti sau compensa în alt mod creanţele creditorilor cu garanţii, diferitelor categorii de creditori privilegiaţi, asociaţilor şi acţionarilor; b) garanţiile oferite fiecărei categorii; c) categoriile ale căror creanţe vor fi achitate în întregime, sau nu vor fi defavorizate în alt mod prin plan; d) dacă şi în ce măsură debitorul şi asociaţii din societăţile în nume colectiv şi asociaţii comanditaţi din cele în comandită

Scanned with OKEN Scanner

vor fi descărcaţi de datoriile existente; e) ce despăgubiri urmează a fi oferite tuturor categoriilor, în comparaţie cu ceea ce ar primi din distribuire, dacă s-ar putea, în cazul unei lichidări judiciare; f) posibili cumpărători, şi preţul la care ar putea fi vândute părţi din averea debitorului şi ce efecte pe care le-ar putea produce aceasta, mai ales în ceea ce priveşte continuarea utilizării unor părţi din întreprinderea debitorului, folosirea salariaţilor, satisfacerea creditorilor ş.a. Cheltuielile **p. l.j.** vor fi suportate din averea debitorului. Dintre **p. l.j.** propuse, judecătorul-sindic va admite un plan provenind de la părţi legal competente şi care cuprinde toate informaţiile cerute. Înainte de admiterea planului judecătorul-sindic poate solicita părerea unui expert cu privire la acel plan. Orice plan admis va fi depus la secretariatul tribunalului pentru a fi accesibil tuturor celor interesaţi, şi de asemenea va fi comunicat tuturor creditorilor cunoscuţi, tuturor asociaţilor şi acţionarilor. Judecătorul-sindic va dispune, odată cu admiterea planului, publicarea sa în Monitorul Oficial al României, iar din momentul publicării se va considera că toţi cei interesaţi au luat cunoştinţă despre plan. În termen de 30 de zile de la comunicare, planul va fi supus adoptării prin vot de către creditorii cu garanţii, creditorii cu priorităţi şi cei chirografari.

PLAN DE REORGANIZARE JUDICIARĂ, demers procedural reglementat de legea română (nr. 64/1995) în cadrul procedurii de reorganizare judiciară concretizat în formularea unor propuneri scrise de reorganizare a activităţii debitorului în vederea redresării economice a acestuia. **P. r.j.** poate fi propus de: a) debitor; b) creditorii titulari a cel puţin 1/3 parte din valoarea creanţelor garantate; c) creditori chirografari (care nu sunt acţionari sau ale căror creanţe nu izvorăsc dintr-un act juridic cu titlu gratuit) titulari a cel puţin 1/3 parte din valoarea creanţelor negarantate; d) asociaţii din societăţile în nume colectiv; e) asociaţii comanditaţi din societăţile în comandită; f) acţionarii titulari a cel puţin 1/3 din capitalul social al une societăţi pe acţiuni. **P. r. j.** în principiu trebuie să cuprindă: a) perspectivele de redresare, în raport cu posibilităţile şi specificul activităţii debitorului, cu mijloacele financiare disponibile şi cu cererea pieţei faţă de oferta debitorului; b) modali-

Scanned with OKEN Scanner

tăţile de lichidare a pasivului, nivelul şi perspectivele locurilor de muncă, condiţiile sociale prevăzute pentru continuarea activităţii. Planul de reorganizare poate să prevadă şi majorarea capitalului social. În acest caz, judecătorul-sindic va propune tribunalului convocarea adunării generale extraordinare a acţionarilor pentru aprobarea sau respingerea propunerii de redresare prin majorare de capital. În cazul în care redresarea debitorului depinde de înlocuirea unuia sau mai multor conducători ai debitorului, tribunalul poate dispune aceasta, la cererea judecătorului-sindic, a procurorului ori din oficiu. În acelaşi scop şi aceleaşi condiţii, tribunalul poate suspenda dreptul de vot pentru conducătorii debitorului, indiferent dacă sunt sau nu retribuiţi. În aceste cazuri, tribunalul va dispune numirea unui mandatar care să exercite dreptul de vot. Cheltuielile planului vor fi suportate din averea debitorului. Planurile vor fi supuse judecătorului-sindic, care le va admite dacă întrunesc condiţiile cerute de lege. Consecutiv admiterii, planurile vor fi depuse la secretariatul tribunalului, spre a putea fi consultate de cei interesaţi, şi de asemenea vor fi comunicate tuturor creditorilor cunoscuţi, debitorului şi tuturor asociaţilor sau acţionarilor. Odată cu admiterea planului, judecătorul-sindic va dispune publicarea lui în Monitorul Oficial al României, cu indicarea persoanei care l-a propus, a datei votării planului şi a faptului că votarea se poate face şi prin scrisoare în care semnătura creditorului este legalizată de către notarul public, comunicată prin orice mijloace şi înregistrată la tribunal. Din momentul publicării se consideră că toate părţile implicate au cunoştinţă de respectivul **p. r.j.** Dacă sunt admise mai multe **p. r. j.** de către judecătorul-sindic, toate vor fi supuse votării în aceeaşi şedinţă a tribunalului. Numai creditorii ale căror creanţe nu sunt contestate vor putea vota. Un plan va fi socotit acceptat de către categoriile în care a fost acceptat de deţinătorii majorităţii valorilor. De asemenea, va fi socotit acceptat de către fiecare categorie care nu este defavorizată prin el. După votare, vor fi supuse confirmării tribunalului **p. r. j.** ce întrunesc cumulativ următoarele condiţii: a) va fi acceptat de cel puţin de două dintre categoriile cu drept de vot, una dintre ele fiind categoric defavorizată; b) membrii

Scanned with OKEN Scanner

categoriilor defavorizate, care nu au acceptat planul, să nu urmeze să primească mai puţin decât ar fi primit în caz de lichidare judiciară, nici mai mult decât valoarea totală a creanţelor lor; c) creditorii din aceeaşi categorie să fie trataţi în mod inegal (exceptând cazurile când aceştia au acceptat expres, printr-un înscris, tratamentul inegal). Dacă, în aceste condiţii, pot fi confirmate mai multe planuri, tribunalul va confirma planul debitorului. Atunci când planul debitorului nu întruneşte condiţiile pentru a fi confirmat, tribunalul va confirma planul acceptat de categoriile cele mai defavorizate. Dacă nici unul din **p. r.j.** nu va fi confirmat, tribunalul va dispune ca judecătorul-sindic să declanşeze de îndată procedura de lichidare judiciară. **P. r.j.** trebuie să precizeze cum va fi asigurată plata persoanelor angajate pentru îndeplinirea activităţilor de reorganizare (persoane de specialitate, administrator, lichidator) şi de asemenea plata altor cheltuieli administrative, ce vor fi achitate în întregime la data la care planul va fi confirmat. După confirmarea unui plan de către tribunal, activitatea debitorului va fi reorganizată în mod corespunzător. Creanţele şi drepturile creditorilor şi ale celorlalte părţi interesate vor fi modificate conform planului care, în cazul unei executări silite, va fi socotit ca o hotărâre definitivă împotriva debitorului. Prevederile **p. r.j.** sunt obligatorii pentru debitor, care va trebui să îl ducă la îndeplinire fără întârziere, putând în continuare să-şi conducă activitatea şi să-şi administreze averea, sub supravegherea judecătorului-sindic, dacă tribunalul va dispune altfel. Dacă debitorul nu se conformează planului, administratorul sau oricare dintre creditori va putea cere tribunalului lichidarea, fără a mai fi necesară dovada insolvabilităţii debitorului. Dacă **p. r.j.** nu va fi îndeplinit, tribunalul poate hotărî, oricând, vânzarea totală sau parţială ori lichidarea judiciară a averii debitorului din oficiu, pe baza raportului judecătorului-sindic, sau la cererea administratorului, a debitorului sau a reprezentantului creditorilor.

PLASAMENT (în terminologie de bursă), termen utilizat cu semnificaţia de investiţie în titluri financiare. (engl. *investment*).

PLASAMENT DE REZERVĂ, denumire generică dată acelei părţi din rezervele valutare

internaţionale oficiale ale unei ţări care este utilizată pentru plasamente lichide şi rentabile pe piaţa de capital. Fiecare bancă centrală deţine valute de rezervă. Totalul acestora se divide în două părţi, dintre care una este menţinută lichidă spre a se putea recurge la utilizarea ei pentru acoperirea unor nevoi urgente, iar cealaltă, caracterizată ca fiind permanentă, urmează să fie plasată cât mai rentabil. **P. r.** se concretizează în cumpărarea de obligaţiuni, certificate de depozit şi alte hârtii de valoare purtătoare de dobândă superioară dobânzilor plătite de bănci la depunerile în cont, pe termen scurt, mijlociu sau lung în funcţie de nevoile de lichiditate şi de importanţa acordată creşterii rentabilităţii rezervelor.

PLASAMENT INTERNAŢIONAL DE CAPITAL, v. **transfer de capital pe termen lung**.

PLASAMENT PRIVAT, operaţiune de punere în vânzare de titluri financiare în favoarea unui număr determinat de investitori sau către un investitor instituţional. Se consideră, convenţional, în anumite ţări că este **p.p.** o vânzare către un număr de investitori mai mic de 100, iar vânzarea către un număr de investitori mai mare de 100 reprezintă un plasament public. (engl. *private placement*).

PLASAMENT PUBLIC, v. **ofertă publică**.

PLATA CASH, sintagmă prin care, în terminologia specifică raporturilor de comerţ internaţional, se desemnează plata imediată, în numerar, a preţului stipulat într-un contract de comerţ internaţional. Prin specificul său, acest concept nu cuprinde în sfera lui şi plata pe credit (sau la un anumit termen): o vânzare este cu **p.c.** atunci când contractul respectiv nu conţine în cuprinsul său vreo clauză de amânare a plăţii, indiferent dacă plata se face în momentul livrării mărfii sau după scurgerea unui număr de zile de la livrare, ce alcătuiesc *perioada de curier,* care poate fi mai lungă sau mai scurtă, în raport cu modalitatea de plată, locul unde se face plata (şi care poate fi situat în ţara vânzătorului, ori în ţara cumpărătorului) şi de distanţa geografică între cei doi parteneri. În schimb, plata unor cambii trase pe baza unor scrisori de credit cu scadenţă la un anumit număr de zile calculate de la expedierea mărfii sau de la prezentarea documentelor nu constituie o **p.c.** (engl. *cash payment*).

Scanned with OKEN Scanner

PLĂŢI CU CARDURI, mijloc de stingere a unor obligaţii comerciale presupunând utilizarea ca instrument de plată a cartelei de plată, care, conform practicii internaţionale, este denumită card. Cardul este un suport de informaţie standardizat, securizat şi individualizat care semnalează că deţinătorul său ar putea avea acces la dreptul la plată conferit de emitent. Un card este acceptabil de către comerciant ca mijloc de plată folosit ca atare de deţinătorul său pentru stingerea obligaţiilor asumate de către utilizator la procurarea de mărfuri, consumul de servicii sau obţinerea de avansuri în numerar de la comerciant, în termenele şi în condiţiile legii şi a obligaţiilor reciproce. Comerciant, în context, este o persoană juridică sau un automat programabil asupra căruia aceasta (adică persoana juridică) are constituită şi poate prelua răspunderea materială. De specificul comerciantului în acest înţeles este faptul că acceptă cardurile ca mijloc de plată integrat într-un sistem de prevenire şi împărţire a riscului la care, în termenele şi condiţiile obligaţiilor reciproce, este parte şi asupra căruia poate cere să fie instruit. Un card va fi acceptat ca mijloc de plată conform condiţiilor în care a fost emis şi stipulate prin obligaţii reciproce. În vederea prevenirii riscurilor de neplată, orice instrument de plată, inclusiv cardul, va fi acceptat ca mijloc pentru plată, astfel încât să permită unui sistem de transfer de fonduri atât debitul transfer, cât şi creditul transfer. V. şi **carte bancară**; **carte de credit cu memorie**; **carte de credit cu microprocesor**; **ghişeu automat de bancnote**; **obligaţii reciproce**; **transfer de fonduri**.

PLĂŢI INTERNAŢIONALE, plăţi pe care le implică derularea raporturilor de comerţ internaţional, plătitorii şi beneficiarii lor fiind resortisanţi ai unor ţări diferite. **P.i.** pot fi: *efective*, *prin decontare internaţională* şi *prin credit internaţional*. Efectuarea **p.i.** se poate realiza prin diferite modalităţi de plată, anume: acreditiv, incasso, ordin de plată etc. În acest scop se folosesc instrumentele de plată adecvate, precum şi titlurile de credit.

PLĂŢI INTERNAŢIONALE EFECTIVE, plăţi internaţionale a căror efectuare presupune remiterea de aur şi de valută efectivă (bancnote, cecuri de călătorie). V. şi **plăţi internaţionale**.

Scanned with OKEN Scanner

PLĂŢI PRIN CREDIT INTERNAŢIONAL, plăţi internaţionale concretizate în operaţiuni prin care o persoană fizică sau juridică (creditorul) pune la dispoziţia altei persoane dintr-o altă ţară (debitorul) un bun evaluat în valută, sau o sumă de bani în valută, urmând ca această valoare împrumutată să fie rambursată creditorului de către debitor după un anumit timp, la data fixată ca scadenţă sau ca termen de rambursare. La suma rambursată se adaugă şi dobânda aferentă valorii împrumutate. V şi **plăţi internaţionale.**

PLĂŢI PRIN DECONTARE INTERNAŢIONALĂ, plăţi internaţionale efectuate prin transfer bancar. V. şi **plăţi internaţionale.**

PLĂŢI PROGRESIVE, v. avans.

POLIŢĂ DE ASIGURARE, înscris care certifică încheierea contractului de asigurare, dovedind totodată garanţia asumată de asigurator că o eventuală pagubă cauzată de avarierea sau pierderea mărfii (cu ocazia transportului) pe parcursul asigurat va fi suportată de societatea de asigurare. Cuprinde obligatoriu următoarele elemente: a) denumirea asiguratorului (care de regulă este o societate de asigurare); b) denumirea asiguratului (care este beneficiarul eventualei despăgubiri); c) data încheierii contractului de asigurare (care prezintă importanţă deosebită pentru stabilirea dreptului de a pretinde despăgubirea); d) valoarea asigurării şi a primei de asigurare (plătită sau datorată asiguratorului); e) indicarea atributelor de identificare (denumire, pavilion etc.) ale navei care efectuează transportul, precum şi precizarea porturilor de încărcare, transbordare şi descărcare a mărfii; f) arătarea riscurilor acoperite prin asigurare (care trebuie descrise în detaliu şi cu exactitate, pentru preîntâmpinarea unor divergenţe între asigurat şi asigurator, în eventualitatea realizării unui risc); utilizarea unor termeni echivoci (cum ar fi: *riscurile uzuale* sau *riscurile curente* etc.) este inadmisibilă; atunci când se utilizează formula: „asigurarea împotriva *tuturor riscurilor*", banca nu-şi asumă răspunderea pentru cazul în care societatea de asigurare apreciază că un anumit risc are caracter special. **P.a.** trebuie să corespundă clauzei aferente din cuprinsul acreditivului şi să fie semnată de asigurator sau de agentul acestuia. Banca plă-

Scanned with OKEN Scanner

titoare a acreditivului are facultatea să refuze o **p.a.** ce poartă o dată ulterioară celei la care a fost încărcată marfa pe navă sau la care a fost preluată marfa de către societatea de navigaţie (conform documentelor de încărcare). **P.a.** trebuie să fie exprimată în aceeaşi valută ca şi acreditivul. Valoarea *cif* a mărfurilor asigurate constituie suma minimă pentru care poate fi încheiată o asigurare. Atunci când această valoare nu poate fi determinată, băncile acceptă suma din factura emisă de exportator. Băncile acceptă **p.a.** în care este prevăzută franşiza; atunci când se indică în mod expres că asigurarea trebuie făcută fără franşiză, prima de asigurare este mai mare.

POLITICĂ COMERCIALĂ, segment al politicii economice vizând ansamblul relaţiilor comerciale externe ale unui stat. Cuprinde totalitatea reglementărilor legale adoptate de acel stat, reglementări de natură diversă (administrativă, fiscală, bancară, valutară etc.), având ca finalitate promovarea sau restrângerea raporturilor comerciale externe, precum şi protejarea economiei naţionale împotriva concurenţei străine. În principal, **p.c.** îndeplineşte două funcţii importante şi anume: a) funcţia de promovare şi dezvoltare a relaţiilor economice internaţionale; b) funcţia de protejare a economiei naţionale împotriva concurenţei altor state. Obiectivele urmărite prin stabilirea **p.c.** diferă, în funcţie de condiţiile interne şi internaţionale existente, de la un stat la altul, precum şi în funcţie de stadiile de dezvoltare economică pe care le parcurge fiecare stat. În perioada postbelică s-a conturat tot mai pregnant tendinţa de instituţionalizare a relaţiilor economice internaţionale, tendinţă concretizată în diverse acorduri internaţionale care sunt convenite în ideea codificării anumitor principii şi reguli vizând utilizarea instrumentelor de **p.c.** în relaţiile reciproce dintre statele semnatare. De regulă statele acţionează prin intermediul a trei specii de instrumente de **p.c.**: instrumente de natură tarifară (vamală); instrumente de natură netarifară (obstacolele netarifare); instrumente de natură promoţională (de promovare şi de stimulare). În timp ce primele două specii menţionate vizează importurile şi urmăresc ca finalitate prin excelenţă restrângerea acestora şi menţinerea lor sub control, cea de a treia specie

Scanned with OKEN Scanner

se referă la exporturi şi este menită să le stimuleze şi să le impulsioneze. V. şi **politică comercială promoţională**.

POLITICĂ COMERCIALĂ PROMOŢIONALĂ, segment al politicii comerciale ce se defineşte prin totalitatea măsurilor adoptate de către stat şi de către firme în vederea impulsionării exporturilor. Pentru amplificarea exporturilor sunt utilizate prioritar două grupe de instrumente de politică comercială, şi anume: instrumente promoţionale şi instrumente de stimulare. Cele dintâi au ca obiectiv principal atragerea unor clienţi externi potenţiali pentru a cumpăra produse care sunt disponibile sau care vor fi disponibile într-un viitor apropiat pentru export. Astfel de instrumente sunt utilizate la nivel macroeconomic. Din grupa lor fac parte: negocierea şi perfectarea de acorduri de plăţi, de cooperare economică, organizarea reprezentării comerciale în ţările partenere, prestarea anumitor servicii de informare şi orientare a cererii şi ofertei prin efectuarea unei publicităţi externe adecvate etc. Cât priveşte instrumentele de stimulare a exporturilor, acestea sunt menite să asigure creşterea competitivităţii mărfurilor destinate exportului şi amplificarea gradului de cointeresare a producătorilor şi exportatorilor în vederea impulsionării exportului. Asemenea instrumente pot fi de natură diversă şi anume: a) *bugetară*, precum: subvenţii directe şi indirecte de export; primele de export etc.; b) *fiscală*, între care: acordarea de facilităţi fiscale pentru mărfuri exportate; acordare de facilităţi fiscale exportatorilor etc.; c) *financiar-bancară*, ca de pildă: acordarea de credite de export; asigurarea şi garantarea acestora etc.; d) *valutară*, cum sunt: acordarea de prime valutare; adoptarea unor măsuri de depreciere valutară etc. V. şi **politică comercială**.

POLITICĂ MONETARĂ, sintagmă ce desemnează ansamblul de măsuri adoptate de stat prin banca centrală pentru reglarea emisiunii şi circulaţiei monetare, precum şi în vederea retragerii banilor din circulaţie spre a se crea un echilibru între masa monetară şi nevoile de bani ale economiei. Măsuri de **p.m.** curent practicate sunt: modificarea taxei oficiale a scontului; operaţiunile pe piaţa liberă; rezervele obligatorii; restricţii de acordare a creditelor.

Scanned with OKEN Scanner

POLITICĂ VALUTARĂ, concept ce subsumează totalitatea măsurilor, normelor legale şi a instrumentelor utilizate de către stat sau de banca centrală pentru a asigura menţinerea, creşterea sau scăderea cursului de schimb al monedei naţionale. Are ca finalitate consolidarea monedei naţionale şi în consecinţă asigurarea unui grad de stabilitate a acesteia în raport cu alte valute şi echilibrarea balanţei de plăţi. Autorităţile monetare folosesc **p.v.** ca instrument de acţiune directă asupra mecanismului de formare a cursurilor de schimb pe piaţă şi totodată de influenţare a conjuncturii economice. Uneori măsurile de **p.v.** adoptate de un stat pot leza interesele altor state.

POLITICĂ VAMALĂ, componentă semnificativă a politicii comerciale promovată de o ţară care subsumează principiile şi normele legale care fundamentează reglementarea modului de intrare şi ieşire a mărfurilor şi serviciilor de pe teritoriul vamal al unei ţări, precum şi taxele vamale ori de altă natură percepute asupra operaţiunilor de import şi de export. **P.v.** se analizează şi ca instrument adecvat pentru determinarea competitivităţii comerciale la importul mărfurilor într-o anumită ţară. Totodată **p.v.** constituie un atribut al suveranităţii şi independenţei oricărui stat. În scopul facilitării circulaţiei internaţionale a mărfurilor şi serviciilor au fost convenite măsuri de uniformizare cu referire la anumite aspecte ale **p.v.** ca de exemplu; sistemul de clasificare a mărfurilor în tarifele vamale; modalităţile de determinare a valorii în vamă; documentele vamale, precum şi formalităţile vamale.

POOL. 1. Denumire generică dată asociaţiei de state constituită în scopul gestionării de către acestea în comun a unei părţi din resursele lor. Asemenea asociaţie a fost **p.** *aurului* constituită pe baza acordului intervenit în anul 1961 între S.U.A., Marea Britanie, Elveţia şi alte cinci state membre ale C.E.E. Această asociaţie a funcţionat până în anul 1971. Tot astfel este **p.** *de devize* care funcţionează şi în prezent în cadrul unei zone monetare caracterizată prin utilizarea unei monede unice în schimburile dintre ţările membre. **2.** Formă de monopol concretizată în înţelegerea intervenită între anumite întreprinderi industriale, comerciale, bancare etc. pe o perioadă determinată cu privire la

Scanned with OKEN Scanner

acţiuni comune referitoare la nivelul preţurilor, folosirea în comun a unor mijloace tehnice moderne etc.

PORT LIBER, denumire generică dată portului dintr-o anumită ţară cu referire la care legislaţia acelei ţări prevede că nu se percep taxe vamale pentru bunurile introduse în respectivul port sau care sunt scoase din raza lui teritorială. În **p.l.** sunt admise mărfuri, mijloace de transport şi alte bunuri din străinătate cu excepţia celor care sunt prohibite la import în acea ţară a căror intrare şi ieşire din port sunt strict supravegheate vamal. Regimul bunurilor care sunt introduse şi respectiv scoase din **p.l.** comportă următoarea distincţie: introducerea în **p.l.** a bunurilor indigene se poate face numai cu respectarea condiţiilor privind exportul sau expedierea temporară; introducerea în ţară a bunurilor de origine străină aflate în **p.l.** este posibilă numai cu respectarea condiţiilor referitoare la import sau la trimiterea temporară. Regimul vamal român permite crearea de porturi şi de zone libere pe teritoriul României. În general, crearea de **p.l.** dă expresie interesului ţării în cauză de a dezvolta traficul comercial prin acele porturi, de a stimula utilizarea mijloacelor de transport proprii, precum şi de a se implica în desfăşurarea unor activităţi economice şi financiare. Sin. *porto franco*. V. şi **zonă liberă**.

PORTOFOLIO MANAGEMENT, sintagmă ce în terminologia bursieră engleză desemnează managementul portofoliului. V. şi **management de portofoliu**.

PORTOFOLIU, concept ce în terminologia bursieră desemnează o colecţie de titluri, de regulă diferite, care sunt deţinute în bloc de către un investitor. (engl. *portofolio*).

POSTERIOR TEMPORE POTIOR IURE, expresie latină exprimând regula potrivit căreia unui conflict între două uzuri convenţionale la care s-ar fi referit părţile prin contractul lor, interpretarea acelor uzuri se va face în sensul că ultimul în timp, în raport cu data încheierii contractului, urmează să fie considerat că este uzul la care s-au referit părţile. Conflictul dintre două asemenea uzuri echivalează cu conflictul dintre două stipulaţii contractuale, deoarece şi uzurile convenţionale, la fel ca orice stipulaţie contractuală, sunt expresia voinţei părţilor contractante.

Scanned with OKEN Scanner

POTENŢIAL AL PIEŢEI, denumire generică dată segmentului din capacitatea pieţei care poate primi satisfacere în condiţii materiale şi financiare determinate la un nivel dat al preţurilor. **P. p.** poate fi analizat ca *potenţial total*, ca *potenţial de import*, şi ca *potenţial de export*. V. şi fiecare din acestea.

POTENŢIAL DE EXPORT, varietate a potenţialului pieţei ce exprimă volumul disponibilităţilor de produse şi servicii pentru export. Determinarea **p. e.** se face pe baza unor tehnici specifice, şi anume: metoda balanţelor, care se utilizează pentru produse la care se cunosc sursele, iar necesarul de consum poate fi evaluat; metoda evaluării prin analogie, care în esenţă presupune extinderea unor elemente cunoscute ale pieţelor în privinţa cărora există informaţii pentru desluşirea altor elemente insuficient cunoscute ce formează obiectul cercetării; metoda relaţiilor inter-industrializate utilizată pentru evaluarea potenţialului pieţei în ce priveşte produse ce sunt interdependente pe fluxul prelucrării de la materia primă la produsul finit etc. V. şi **potenţial al pieţei**.

POTENŢIAL DE IMPORT, varietate a potenţialului pieţei care dă expresie volumului produselor sau serviciilor introduse din exterior pe piaţa unei ţări determinate care pot fi absorbite de acea piaţă într-o anumită perioadă de timp. V. şi **potenţial al pieţei**.

POTENŢIAL TOTAL, potenţialul pieţei rezultat prin însumarea potenţialului de import şi a potenţialului de export. V. şi **potenţial al pieţei; potenţial de import; potenţial de export.**

POZIŢIE. 1. (în operaţii de bursă) Termen ce este utilizat pentru a exprima situaţia în care se găseşte un operator la bursă în raport cu titlurile tranzacţionate. **P.** este numită *lungă* atunci când operatorul dispune de titluri sau este cumpărător de titluri. **P.** este numită *scurtă* ori de câte ori operatorul datorează titluri sau este vânzător de titluri. **2.** Termen utilizat pentru a exprima situaţia titlurilor în contul unui operator la bursă. În cazul în care contul este creditor (adică operatorul deţine titlurile) **p.** este *lungă*, iar atunci când contul este debitor (ceea ce implică faptul că operatorul datorează titlurile) **p.** este *scurtă*. **P.** este *închisă* dacă soldul contului

Scanned with OKEN Scanner

operatorului este nul. 3. (în procesul decizional al unei firme) Termen utilizat pentru a sugera gradul de participare al unui asociat sau al unui grup de asociaţi, la sistemul decizional al unei societăţi comerciale, grad de participare dat de ponderea participării la capitalul social a acelui asociat sau grup de asociaţi. Ponderea participării lor la capitalul social determină şi ponderea voturilor lor în totalul numărului de voturi.

POZIŢIE DE CONTROL. 1. Sintagmă ce exprimă situaţia în care se găseşte deţinătorul unui pachet de acţiuni care prin numărul şi valoarea lor totală conferă acestuia posibilitatea exercitării unuui control de facto asupra societăţii comerciale emitente a acţiunilor respective. **2.** Sintagmă utilizată cu semnificaţia de minoritate de blocaj, concept care desemnează orice participare la capitalul unei societăţi comerciale de natură să confere deţinătorului pachetului de acţiuni minimum o treime din totalul drepturilor de vot

POZIŢIE DE TREZORERIE VALUTARĂ, expresie ce în terminologia bancară desemnează relaţia între angajamentele valutare la termen şi activele la vedere ale unei bănci. Poate fi: echilibrată, excedentară şi deficitară. V. şi fiecare din acestea.

POZIŢIE DE TREZORERIE VALUTARĂ DEFICITARĂ, varietate a poziţiei de trezorerie valutară caracterizată prin aceea că activele la vedere ale băncii sunt valori inferioare angajamentelor acesteia. V. şi **poziţie de trezorerie valutară**.

POZIŢIE DE TREZORERIE VALUTARĂ ECHILIBRATĂ, varietate de poziţie de trezorerie valutară care se distinge prin aceea că eşalonarea creanţelor băncii corespunde cu aceea a angajamentelor ei. V. şi **poziţie de trezorerie valutară**..

POZIŢIE DE TREZORERIE VALUTARĂ EXCEDENTARĂ, varietate a poziţiei de trezorerie valutară de specificul căreia este faptul că activele la vedere ale băncii sunt superioare angajamentelor la termen. V. şi **poziţie de trezorerie valutară**.

POZIŢIE DESCHISĂ DE PIAŢĂ. v. **risc de piaţă** (în cazul plăţilor cu card).

POZIŢIE MAJORITARĂ, sintagmă ce desemnează acea participare la formarea capitalului social al unei societăţi comer-

Scanned with OKEN Scanner

ciale care conferă deţinătorului pachetului respectiv de acţiuni mai mult de jumătate din totalul voturilor pe care îl implică procesul decizional al societăţii emitente.

POZIŢII DESCHISE (în operaţii de bursă), sintagmă ce desemnează numărul total de contracte futures sau de opţiuni care nu au fost compensate sau executate prin livrare.

PRAG DE RENTABILITATE, denumire dată punctului în care veniturile şi costurile sunt egale ca valoare. **P. r.**, în cazul opţiunilor call, se obţine din însumarea preţului de exercitare şi a primei, iar în cazul opţiunilor put obţinerea acestui prag se realizează prin scăderea primei din preţul de exercitare. (engl. *breakeven point*. V. şi **preţ de exercitare; primă; opţiune call; opţiune put.**

PREAVIZE APROXIMATIVE, sintagmă ce desemnează în transportul maritim de marfă anunţurile periodice cu caracter preliminar pe care le face comandantul navei către autorităţile portuare ale portului de destinaţie a acesteia cu privire la data sosirii ei în acel port. **P.a.** se dau, în armonie cu uzanţele din domeniu, cu 5 zile şi, respectiv cu 3 zile mai înainte de data sosirii probabile a navei. Ele sunt urmate de anunţul definitiv care se transmite cu 24 de ore înainte de sosirea navei.

PRECOMPENSAŢIE (cumpărarea anticipată), varietate de contrapartidă presupunând preluări anticipate de mărfuri şi/sau servicii în perspectiva certă a unor livrări corespunzătoare pe care beneficiarul preluării urmează a le face în viitor. Se creează astfel un credit de către cel care efectuează primele livrări care urmează a fi rambursat de către beneficiar prin livrări de marfă sau de servicii ulterioare. V. şi **contrapartidă.**

PREDARE A MĂRFII, obligaţie ce revine vânzătorului prin efectul contractului de vânzare comercială internaţională şi care constă în transmiterea mărfii obiect al acestui contract de la vânzător la cumpărător la locul şi la data convenite de părţi. În cazul produselor tehnice **p. m.** presupune şi predarea documentaţiei tehnice, a instrucţiunilor de punere în funcţiune şi de utilizare. Marfa se predă cumpărătorului sau reprezentantului autorizat al acestuia care vor verifica corespondenţa

Scanned with OKEN Scanner

cantitativă şi calitativă a acesteia cu clauzele contractului. În caz de existenţă a unor lipsuri cantitative sau a unor deficienţe calitative datorate culpei vânzătorului, cumpărătorul poate formula reclamaţii adresate vânzătorului în condiţiile prevăzute de contract. V. şi **contract de vânzare comercială internaţională**.

PREEMŢIUNE, facultate recunoscută de lege sau stabilită prin contract în favoarea unei persoane (fizice sau juridice) de a fi preferată înaintea oricărei alte persoane la încheierea unui contract. De regulă **p.** izvorăşte din contract.

PREFERINŢE COMERCIALE, sintagmă ce desemnează regimul derogatoriu de la clauza naţiunii celei mai favorizate caracterizat prin instituirea unui statut de favoare în ce priveşte schimburile comerciale reciproce dintre anumite ţări. De regulă, **p.c.** vizează în egală măsură domeniul tarifar şi domeniul netarifar. **P.c.** se concretizează în scutirea de taxe vamale a produselor importate din ţara în beneficiul căreia acestea au fost acordate, ori în reducerea taxelor vamale aplicate acelor produse şi presupune totodată abolirea tuturor barierelor netarifare în raporturile de comerţ internaţional dintre ţările implicate.

PREFERINŢE VAMALE, sintagmă ce desemnează un regim comercial de favoare care se convine de către anumite state în raporturile dintre ele şi care vizează numai domeniul tarifar. **P.v.** se concretizează în desfiinţarea sau reducerea taxelor vamale pentru totalitatea produselor, pentru anumite produse sau pentru unele grupe de produse care fac obiectul tranzacţiilor comerciale ce se derulează în relaţiile comerciale reciproce dintre statele implicate.

PREJUDICIU, element (condiţie) a răspunderii civile, constând în consecinţele negative patrimoniale şi morale suferite de către o persoană ca urmare a faptei ilicite săvârşite de către o altă persoană, ori a acţiunii unui animal sau lucru aflat sub paza juridică a altei persoane. Constituie **p.** distrugerea sau degradarea unui bun, vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii unei persoane, lezarea onoarei ori calităţii de creator a unei persoane, lezarea reputaţiei unei firme comerciale etc. De existenţa unui **p.** este condi-

Scanned with OKEN Scanner

ţionată naşterea obligaţiei de despăgubire. Atingerea adusă dreptului sau interesului legitim al unei persoane determină naşterea dreptului la reparaţie numai în măsura în care produce un p.. În cazul în care p. încercat de o persoană a fost acoperit de un terţ, benevol sau în executarea unei obligaţii, victima îşi păstrează dreptul la reparaţie împotriva autorului faptei păgubitoare, numai dacă ajutorul dat de terţ acesteia are caracterul unei liberalităţi care nu-l îndreptăţeşte pe autorul ei să se întoarcă împotriva făptuitorului. De asemenea, victima poate cumula despăgubirea datorată de cel responsabil şi cu suma datorată de asigurător în ipoteza asigurării de viaţă sau contra accidentelor, aceste feluri de asigurare constituind, prin specificul lor, forme de economisire şi nu modalităţi de reparaţiuni. P. trebuie să fie cert, personal, direct şi să rezulte din atingerea adusă unui drept sau unui interes legitim.

PRELEVĂRI VARIABILE, instrument de politică comercială având caracter netarifar utilizate de ţările membre ale Uniunii Europene cu scopul de a limita sau de a împiedica importul extracomunitar de produse agricole supuse regulamentelor de piaţă. P.v. se concretizează ca taxe stabilite pe baza calculării diferenţei între preţul prag şi preţul internaţional la produsul respectiv (acest din urmă preţ fiind de regulă mai scăzut). Preţul prag rămâne relativ stabil pentru o perioadă de un an, iar preţul de pe piaţa internaţională oscilează în permanenţă. De aici şi variabilitatea continuă a diferenţei dintre cele două preţuri, ceea ce face ca şi volumul încasărilor prin perceperea de p.v. să varieze permanent. Dacă în raport cu preţurile comunitare preţurile mondiale scad, taxele de prelevare cresc şi astfel se analizează ca fiind un mijloc de protecţie mai eficient decât taxele vamale.

PRELUCRARE ÎN LOHN, v. **contract internaţional de lohn**.

PREPUS, auxiliar de comerţ îndeplinind rolul de reprezentant permanent al unui comerciant însărcinat cu exercitarea comerţului acestuia. P. acţionează fie ca mandatar general, fie ca mandatar specializat al comerciantului; şi într-un caz şi în celălalt, el se substituie acestuia, negociind şi încheind acte asupra fondului de comerţ încredinţat, în numele şi pe seama reprezen-

Scanned with OKEN Scanner

tantului. Neexercitând comerţul în nume propriu, p. nu trebuie să aibă capacitatea de a se obliga; este însă necesar ca el să posede discernământ, iar voinţa lui să fie neviciată în momentul când acţionează. Atunci când încheie acte juridice cu terţii, cu privire la comerţul reprezentatului, p. trebuie să le înfăţişeze acestora calitatea sa de reprezentant, adăugând semnăturii sale menţiunea „prin procură" şi să indice firma pentru care lucrează.

PRESCRIPŢIE EXTINCTIVĂ, mijloc de stingere a dreptului la acţiune în sens material, prin neexercitarea acelui drept în intervalul de timp stabilit de lege. Ea face ca titularul unui drept subiectiv, sau creditorul care a rămas inactiv un anumit răstimp să-şi piardă ocrotirea dreptului respectiv pe calea acţiunii în justiţie sau la arbitraj şi, odată cu aceasta, posibilitatea de a obţine executarea silită a obligaţiei corelative lui. **P.e.** asigură stabilitatea şi certitudinea raporturilor juridice, securitatea circuitului civil. Prin aplicarea ei se evită dificultăţile de ordin probator care s-ar putea ivi odată cu trecerea unui timp mai îndelungat, fie ca urmarea pierderii sau distrugerii înscrisurilor preconstituite, fie din pricina dispariţiei unor martori importanţi sau a diminuării preciziei cu care faptele pot fi reconstituite pe baza datelor păstrate în memorie. Stingerea prin prescripţie a dreptului la acţiune constituie sancţiunea instituită de lege pentru titularul acelui drept care, din neglijenţă nu l-a exercitat un timp îndelungat. Domeniul de aplicare al **p.e.** cuprinde, în măsura în care legea nu dispune altfel, orice drept la acţiune având un obiect patrimonial, precum şi dreptul la acţiunea în anulare. Rămân exterioare acestui domeniu, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege, drepturile nepatrimoniale, dreptul la acţiunea în nulitate absolută (care însă nu include şi pe acela referitor la valorificarea consecinţelor patrimoniale ce decurg din nulitatea constatată), drepturile la acţiune în sens procesual care nu sunt dublate de un drept la acţiune în sens material (cum sunt acţiunile în constatare, acţiunile pentru asigurarea dovezilor etc.), precum şi drepturile secundare (ca de ex. dreptul la alegere în cazul unei obligaţii alternative, dreptul de denunţare unilaterală a unui contract, dreptul de preemţiune etc.). Termenul general de prescripţie este de trei ani. Legea prevede şi o serie de termene

Scanned with OKEN Scanner

speciale, mai scurte (de ex. 6 luni pentru acţiunile privitoare la viciile ascunse, restituirea de diferenţe de preţ rezultate din recalcularea sau aplicarea lor greşită etc.). Termenul de **p.e.** începe să curgă de la data naşterii dreptului la acţiune, care cel mai frecvent se produce la data încălcării dreptului subiectiv (în cazul drepturilor absolute); în ipoteza raporturilor juridice având ca obiect o inacţiune, dreptul la acţiune se naşte în momentul săvârşirii acţiunii de către subiectul pasiv, de la care acesta din urmă era obligat să se abţină; când raporturile juridice au ca obiect o obligaţie de a da sau de a face, naşterea dreptului la acţiune are loc la data când creditorul poate cere executarea acelei obligaţii; în raporturile juridice în care debitorul se obligă să săvârşească o acţiune la cererea creditorului, ca şi în acela în care termenul de executare al obligaţiei debitorului nu este stabilit, data naşterii dreptului la acţiune coincide cu data naşterii raportului juridic; în ce priveşte obligaţiile sub condiţie suspensivă sau cu termen suspensiv, dreptul la acţiune se naşte pe data împlinirii condiţiei sau expirării termenului; în cazul creanţelor având ca obiect prestaţii succesive, pentru fiecare dintre acestea se naşte un drept la acţiune separat, ce se prescrie distinct de celelalte; **p.e.** a acţiunii în anulare pentru violenţă începe să curgă de la data încetării violenţei, iar în celelalte cazuri de nulitate relativă, de la data când cel îndreptăţit, reprezentantul său legal sau persoana chemată de lege să-i încuviinţeze actele a cunoscut cauza de nulitate, însă nu mai târziu de la împlinirea a 18 luni de la data încheierii actului; dreptul la acţiune pentru valorificarea pretenţiilor patrimoniale legate de un act nul începe să se prescrie de la data rămânerii definitive a hotărârii organului de jurisdicţie (instanţă de judecată sau tribunal arbitral) prin care s-a constatat nulitatea absolută sau a fost declarată nulitatea relativă a actului respectiv; în cazul viciilor ascunse ale unui lucru transmis sau ale unei lucrări executate, curgerea prescripţiei începe de la data descoperirii viciilor, dar nu mai târziu de împlinirea unui an de la predarea lucrului sau lucrării iar în cazul unei construcţii, cel mai târziu de la împlinirea a trei ani de la predare; dreptul la acţiune izvorât din fapte ilicite începe să se prescrie de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel ţinut

Scanned with OKEN Scanner

să răspundă de ea, soluţie care se aplică prin asemănare şi în cazul îmbogăţirii fără justă cauză. Cât priveşte momentul final al **p.e.**, când termenul este stabilit pe ani, luni sau săptămâni, acesta este ziua anului, lunii sau săptămânii corespunzătoare zilei de plecare. Cursul **p.e.** se suspendă sau se întrerupe în prezenţa unor împrejurări expres menţionate de lege în acest sens. În dreptul privat român, **p.e.** a dreptului la acţiune este supusă aceleiaşi legi care reglementează dreptul subiectiv însuşi. În ţările de *common law*, prescripţia sancţiunii este guvernată de *lex fori*. Legea contenciosului administrativ nr. 29/1990 stabileşte termenul special se prescripţie de 30 de zile pentru dreptul celui vătămat printr-un act administrativ de a sesiza tribunalul (art. 5). Legea societăţilor comerciale nr. 31/1990 stabileşte două termene speciale ale prescripţiei, de 6 luni (art. 31) şi de 3 ani (art. 37). De asemenea, legea concurenţei neloiale nr. 11/1991 stabileşte un termen special de prescripţie de un an pentru dreptul la acţiune prevăzut de art. 9.

PRESTĂRI DE SERVICII, activităţi specifice concretizate în îndeplinirea unor operaţiuni diverse în domenii ca: transporturi, telecomunicaţii şi expediţii internaţionale, construcţii-montaj, consultanţă, inginerie, asigurări internaţionale, servicii bancare, turism, asistenţă tehnică, economică etc. **P. s.** formează obiectul unor contracte diverse în virtutea cărora un contractant (prestatorul) se obligă să furnizeze celuilalt contractant (beneficiarul) anumite servicii în schimbul plăţii tarifului convenit. Ponderea **p. s.** în raporturile de comerţ internaţional este importantă şi se află mereu în creştere. Conform evaluărilor internaţionale, **p. s.** reprezintă cca 25-30% din valoarea comerţului mondial.

PREŢ. 1. (în sens juridic) Denumire generică dată obiectului prestaţiei cumpărătorului. Constituie un element esenţial al contractului de vânzare-cumpărare şi dă expresie valorii lucrului vândut. **P.** trebuie să îndeplinească următoarele cerinţe cumulative: a) *Să fie fixat în bani*. Stabilirea **p.** sub forma unei sume de bani este de esenţa vânzării. Dacă înstrăinarea unui lucru se face nu pentru o sumă de bani, ci pentru a fi schimbat cu un alt lucru sau pentru stingerea unei obligaţii, ori în schimbul altei prestaţii, respectivul contract nu va fi o vânzare, ci un contract de schimb, sau după caz, o dare în plată sau un alt contract, fie el chiar nenumit. b) *Să fie deter-*

Scanned with OKEN Scanner

minat sau determinabil. **P.** este determinat în cazul în care părţile stabilesc de comun acord, în chiar momentul încheierii contractului, cuantumul lui. Determinarea **p.** nu implică stabilirea modalităţii de plată (de ex. plată în rate sau plată unică), nici a termenului plăţii, aceste elemente urmând a fi determinate, în lipsă de stipulaţie contractuală, conform legii. **P.** este determinabil atunci când părţile precizează în contract numai elementele pe baza cărora el va putea fi determinat în viitor până cel târziu la scadenţa obligaţiei de plată. **P.** este determinabil şi în ipoteza când stabilirea lui este lăsată la aprecierea unui terţ ales de comun acord de către părţi sau de către persoana desemnată de părţi. Terţul nu acţionează în acest caz nici ca arbitru şi nici ca expert ci în calitate de mandatar al părţilor împuternicit de ele să stabilească preţul. Mandatul încredinţat terţului fiind creaţia voinţei comune a părţilor va putea fi revocat tot prin voinţa comună a lor. Determinarea **p.** nu poate fi lăsată la aprecierea ulterioară a contractanţilor şi nici nu poate fi dependentă numai de voinţa uneia dintre părţi. c) *Să fie sincer şi serios.* **P.** sincer este **p.** real pe care părţile îl stabilesc cu finalitatea de a putea fi pretins şi plătit în realitate. **P.** fictiv nu este **p.** sincer, iar stipularea lui în contract duce la nulitatea acestuia. **P.** serios este **p.** credibil iar nu derizoriu. Seriozitatea **p.** fiind o chestiune de fapt este lăsată la aprecierea organului de jurisdicţie. Şi stipularea unui **p.** deri-zoriu antrenează nulitatea contractului ca vânzare-cumpărare, dar un astfel de contract, în măsura în care îndeplineşte condiţiile necesare, poate fi considerat ca o donaţie indirectă. Atunci când **p.** este sincer şi serios, contractul de vânzare-cumpărare este, în principiu, valabil chiar dacă **p.** este mult inferior sau mult superior valorii reale a lucrului vândut deoarece părţile sunt libere să determine **p.** sub sau peste valoarea lucrului. Echivalenţa este relativă, fiind raportată nu numai la valoarea lucrului vândut, dar şi la subiectivismul părţilor. **2.** (în sens economic) Categorie economică ce exprimă valoarea mărfii sub formă bănească. În condiţiile economiei de piaţă, **p.** se formează sub acţiunea legii valorii, a raportului dintre cerere şi ofertă şi a influenţei decisive pe care o are concurenţa între producători, sau mai larg, între comercianţi.

PREŢ ADMINISTRATIV, denumire generică dată preţurilor care, în anumite situaţii, sunt controlate de stat sau de grupări eco-

Scanned with OKEN Scanner

nomice internaţionale de state, pentru un anumit produs sau pentru o anumită grupă de produse.

PREŢ AL PRODUCĂTORULUI. 1. Denumire generică dată preţului la care producătorii îşi pot comercializa produsele astfel încât să realizeze rentabilitatea necesară. Nivelul **p. p.**, de regulă, trebuie să acopere nivelul costurilor şi să asigure beneficiul minim. **2.** În condiţia de livrare franco fabrică, **p. p.** semnifică preţul mărfii care include şi cheltuielile de control (calitativ şi cantitativ), precum şi cele pentru ambalare. **3.** (în raporturile de comerţ internaţional) Preţ de export coordonat de către grupările de producători în funcţie de structura şi evoluţia pieţei mondiale. De regulă, preţurile coordonate sunt preţuri de monopol prin care se urmăreşte ca finalitate optimizarea valorică şi în timp a beneficiarului. În anumite împrejurări, un grup puternic de producători poate utiliza la export preţuri de dumping.

PREŢ AL ZILEI, preţ care, în funcţie de cererea şi oferta curente, variază de la o zi la alta. Este folosit în mod curent la valorificarea produselor perisabile. Nivelul **p. z.** se stabileşte pe piaţa internă pe baza mercurialelor pieţelor de desfacere cu amănuntul. Şi cotaţiile bursei sunt considerate **p. z.**, dar utilizarea lor ca preţ contractual este rareori întâlnită. Tot astfel, rareori este utilizat **p. z.** în tranzacţiile internaţionale având ca obiect valori importante şi care se derulează pe o perioadă de timp de până la un an sau mai mare. Atunci când **p. z.** este utilizat în contract, frecvent părţile stipulează o clauză contractuală cu referire la posibilitatea revizuirii preţului pentru eventualitatea că una din părţi ar urma să suporte un prejudiciu ca rezultat al abaterii **p. z.** peste un anumit procent de la preţurile internaţionale curente ale mărfii respective.

PREŢ CASH (în operaţii de bursă) **1.** Sintagmă ce desemnează preţul pentru marfa efectivă livrată de îndată. Sin. *preţ spot*. **2.** Denumire datorată preţului convenit printr-un contract pentru marfă cash. Poate fi *preţ spot*, operaţional în cazul mărfii livrate imediat, sau *preţ cash-forward*, care este operaţional în cazul unei mărfi livrate la termen. V. **preţ spot**; **preţ forward**.

PREŢ CERUT (la bursă), denumire dată preţului care se pretinde pentru vânzarea unui titlu la bursă sau pe piaţa OTC. (engl. *asked price*).

Scanned with OKEN Scanner

PREŢ COMPLET DE EXPORT, expresie utilizată pentru a desemna preţul exprimat în monedă naţională care încorporează atât cheltuielile ocazionate de fabricarea şi desfacerea unui produs la export, cât şi rentabilitatea inclusă în preţurile de producţie. În cazul în care sunt necesare ameliorări ale finisării sau condiţionării speciale ori alte îmbunătăţiri care nu schimbă caracteristicile de bază ale produsului, ca şi atunci când se realizează ambalaje speciale, survin cheltuieli speciale pentru export, care se vor include şi ele în **p.c. e.**. Tot astfel vor fi incluse în acest preţ şi cheltuielile de circulaţie care cuprind totalitatea sumelor necesitate pentru aducerea produsului la locul prevăzut în condiţia de livrare convenită în contract. În plan economic, **p. c. e.** constituie un element important pentru determinarea ratei profitului. El reflectă gradul de eficienţă cu care agenţii economici desfăşoară operaţiuni de comerţ internaţional.

PREŢ CONTRACTUAL, preţul convenit de părţile contractului de comerţ internaţional pentru cantitatea şi calitatea produsului prevăzute în clauzele contractuale. Este exprimat fie pe unitatea de măsură, fie ca procent din elementele de bază ce caracterizează utilitatea mărfii. Se stabileşte în moneda de plată care poate să fie moneda naţională a ţării uneia din părţi sau moneda naţională a unei terţe ţări în armonie cu înţelegerea realizată de părţi în acest sens. În contractul de vânzare comercială internaţională **p.c.** poate fi convenit de părţi ca preţ fix (în livrările pe termen scurt), ca preţ mobil (în cazul livrărilor în tranşe dacă parametrii tehnici şi calitativi ai mărfii diferă de la un lot la altul) şi ca preţ determinabil (ce urmează a fi definitivat la o dată ulterioară a încheierii contractului pe baza elementelor înscrise într-o documentaţie adecvată). În acest din urmă caz, clauza contractuală referitoare la preţ trebuie să conţină prevederi cu referire la: documentaţia de preţ şi la modul de stabilire a preţului efectiv în concordanţă cu preţul mondial, în funcţie de fluctuaţiile preţurilor la materiile prime, la materiale, la combustibili etc. De regulă, în vederea evitării sau neutralizării riscurilor de preţ, partenerii contractuali convin înscrierea în contract a unor clauze de adaptare sau de revizuire a preţului. În ipoteza exportului pe credit de regulă

Scanned with OKEN Scanner

contractul conţine o clauză de calculare a preţului echivalent ca preţ corectat, ţinându-se seama de deprecierea monetară ce intervine între momentul perfectării contractului şi cel al plăţii.

PREŢ DE CATALOG. 1. Preţ pe care producătorii îl înscriu în cataloagele întocmite de ei în vederea facilitării negocierilor pentru încheierea contractului şi a orientării mai operative a importatorilor asupra reperelor de negocieri. Frecvent, cu ocazia perfectării contractelor de comerţ internaţional exportatorii acordă anumite reduceri de preţ ţinând sema de conjunctura pieţei şi de cantitatea contractată. Cataloagele se întocmesc pentru produsele de serie standardizate cu o gamă de tipodimensiuni, iar preţurile pe care le prevăd sunt corelate între ele. **2.** Formă uzuală de informare de către exportatori a virtualilor importatori cu privire la preţurile cerute pentru marfa oferită.

PREŢ DE CONJUNCTURĂ, preţ ce reflectă fluctuaţiile conjuncturale ale pieţii. Nivelul şi dinamica sa sunt determinate de interdependenţele şi evoluţia continuă a componentelor pieţii (între care raportul dintre cerere şi ofertă, reglementările politicii comerciale, factorii valutari-financiari prezintă cea mai mare relevanţă). În raporturile de comerţ internaţional, **p. c.** sunt caracteristice mărfurilor influenţate prioritar de factori ciclici, sezonieri (precum: materii prime agroalimentare, combustibili, produse de modă etc.). **P. c.** tipice sunt preţurile de bursă. Acţiunea factorilor destabilizatori asupra pieţei mărfurilor de conjunctură poate determina, în situaţii de dezechilibru a acestei pieţi, un caracter speculativ **p. c.**. **P. c.** este o formă a preţului de piaţă. El implică, într-un grad mai accentuat, riscuri şi de aceea comportă o atenţie sporită în convenirea clauzelor contractuale având ca obiect importul sau exportul de mărfuri. Dar, **p. c.** poate să constituie şi un factor de creştere a eficienţei economice a operaţiunilor de comerţ exterior. În acest scop este necesară cunoaşterea aprofundată a pieţelor externe şi luarea unor decizii optime.

PREŢ DE EXERCITARE, denumire dată preţului la care deţinătorul unei opţiuni (call sau put) îşi poate exercita dreptul la cumpărare (la opţiune call) sau dreptul la vânzare (la opţiune

Scanned with OKEN Scanner

put). (engl. *exercice price*, *strike price*). V. şi **opţiune call; opţiune put.**

PREŢ DE LICHIDARE (în operaţiuni de bursă), denumire dată preţului la care sunt calculate zilnic câştigurile şi pierderile în conturile pentru contractul futures, în cadrul marcării la piaţă. Acest preţ se determină de regulă, pe baza preţurilor de închidere ale bursei. Sin. *preţ de regularizare*. (engl. *settlement price*). V. şi **contract futures.**

PREŢ DE INTERVENŢIE, denumire generică dată preţului stabilit în aplicarea politicii agricole a Uniunii Europene odată cu preţul indicativ care este inferior acestuia cu câteva procente. Atunci când oferta este mai mare decât cererea şi ca urmare preţul de comercializare a unui produs pe piaţa comunitară scade până la nivelul **p. i.** intervine Fondul European de Orientare şi Garanţie Agricolă spre a pune în aplicare un sistem de măsuri adecvate (cumpărări, stocări) în vederea redresării pieţii produsului respectiv. Astfel se obţine pentru produsele agricole aflate sub incidenţa reglementărilor comunitare o garanţie de debuşeu, la preţuri comune, garantate indiferent de cantitate.

PREŢ DE MONOPOL, preţ în structura căruia se include alături de preţul de cost şi profitul ridicat de monopol. **P. m.** este impus de monopoluri ca urmare a înfrângerii de către acestea a concurenţei şi a acceptării lui pe piaţă. **P. m.** se abate de la preţul de producţie (în sensul concretizării lui în valori mai ridicate) şi prin aceasta determină o redistribuire în favoarea marilor monopoluri a plusvalorii creată de întreprinderile nemonopoliste. Alteori însă, pentru a învinge concurenţa mai slabă, marile monopoluri practică o politică de dumping oferind produsele lor la preţuri sub nivelul celor mai scăzute costuri de producţie. Ulterior, ca rezultat al înfrângerii concurenţei, marile monopoluri domină piaţa şi impun produselor respective preţuri mult mai mari. O altă ipoteză în care se practică **p. m.** este situaţia produselor ce nu au concurenţă.

PREŢ DE OFERTĂ. 1. (în sens restrâns) Propunere de preţ conţinută în oferta trimisă de exportator importatorului. Ca element al conţinutului ofertei, **p. o.** constituie punctul de referinţă în cadrul negocierilor care se poartă între partenerii la dialogul contractual în vederea

perfectării contractului. P. o. poate fi exprimat ca preţ unitar sau ca preţ total (care se calculează prin înmulţirea preţului unitar cu cantitatea de marfă). P. o. trebuie să fie precis şi complet exprimat în sensul că felul cum este exprimat trebuie să conţină informaţii suficiente atât despre nivelul său cât şi despre valuta în care urmează să fie exprimat în contract. 2. (în sens larg) Preţ pretins de către furnizorul unui produs sau al unui serviciu sau preţul avansat de către cumpărător în cererea de ofertă.

PREŢ DE PIAŢĂ, preţ format sub influenţa factorilor pieţii (în special în funcţie de raportul dintre cerere şi ofertă) şi care se modifică sub influenţa aceloraşi factori. De regulă **p. p.** constituie reperul principal în negocierea contractelor de comerţ internaţional. În acest sens contează preţul de pe piaţa caracteristică a produsului avut în vedere care se corelează cu alte elemente convenite de părţi. Cunoaşterea **p. p.** se realizează pe bază de documentaţii de preţ care sunt rezultatul unor cercetări sistematice de piaţă şi de preţ. În principiu, mărfurile de acelaşi fel, dacă sunt comercializate în condiţii identice au acelaşi **p. p.** Cunoaşterea exactă a **p. p.** constituie o premisă importantă pentru stabilirea unei strategii corecte de pătrundere pe o anumită piaţă, căci exportatorii, pentru a avea succes pe acea piaţă, vor trebui să fixeze preţul pentru mărfurile lor la nivelul **p. p.** acolo existent.

PREŢ DE REGULARIZARE, v. **preţ de lichidare**.

PREŢ DE REPORT, element specific contractului de report ce exprimă remuneraţia pe care o primeşte reportatorul de la reportat, remuneraţie ce constituie preţul serviciului prestat de reportator. V. şi **contract de report**.

PREŢ DE TRANSFER, preţ practicat în raporturile de comerţ internaţional dintre subunităţile existente în ţări diferite ale unei societăţi transnaţionale şi care se analizează ca un veritabil sistem intern de preţuri al respectivei corporaţii. De pildă, filiala unei societăţi transnaţionale transferă produsele finite, subansamblele, reperele pe care le fabrică unei alte filiale a aceleiaşi societăţi dintr-o altă ţară, transferul fiind operat la **p. t.** iar nu la preţul pieţei.

Scanned with OKEN Scanner

Utilizarea **p. t.** urmăreşte ca finalitate principală creşterea profitului net, prin atenuarea efectului negativ pe care îl au taxele vamale şi impozitele asupra venitului societăţii transnaţionale. Uneori **p. t.** sunt egale cu costurile de producţie, dar ele diferă de la o corporaţie la alta şi chiar în cadrul aceleiaşi societăţi transnaţionale ce are filiale sau sucursale în mai multe ţări, ele diferă de la o ţară la alta în raport cu politica de profit promovată la nivelul întregii societăţi precum şi de politicile fiscale de impozitare a profiturilor din ţările respective.

PREŢ DE TRANZACŢIE, v. **preţ contractual**.

PREŢ EXTERN, preţ practicat în raporturile de comerţ internaţional exprimat în valută şi a cărui negociere constituie o facultate a partenerilor contractuali. Se calculează **p.e.** limită minimă la export şi **p.e.** limită maximă la import.

PREŢ FERM, preţ care se stabileşte cu prilejul perfectării contractului şi care nu este susceptibil de modificare până la momentul când se face livrarea, respectiv, plata. Creşterea sau diminuarea **p.f.** devine posibilă numai în condiţiile convenite de părţi în scopul prevenirii eventualelor pierderi ce ar fi cauzate ca urmare a modificării **p.f.** în perioada executării contractului. Este posibilă asigurarea contra riscului de preţ prin stipularea de către părţi a unor clauze contractuale în acest sens menite să permită recalcularea sau renegocierea ulterioară a preţului contractual. V. şi **clauză de revizuire a preţului**.

PREŢ FINAL DE LICHIDARE (în operaţiile de bursă), preţul cu referire la care se calculează profiturile sau pierderile la contractele futures pe indici, în chiar ziua livrării. (engl. *final settlement price*). V. şi **contract futures**.

PREŢ FORWARD, sintagmă care, în operaţiunile bursiere, desemnează preţul convenit în tranzacţii efective cu livrare la termen. V. şi **contract forward**.

PREŢ FUTURES, sintagmă care, în tranzacţiile bursiere, desemnează preţul convenit într-un contract futures şi care deci se referă la o marfă a cărei cantitate şi calitate urmează a fi precizate la o dată fixată în viitor (adică ulterior perfectării contractului). V. şi **contract futures**.

Scanned with OKEN Scanner

PREŢ FUTURES FULL-CARRY, expresie prin care în practica tranzacţiilor bursiere se desemnează preţul futures calculat sau estimat conform factorului cost-of-carry. V. şi **cost-of-carry; preţ futures.**

PREŢ INTERNAŢIONAL, preţ format sub influenţa pieţelor caracteristice, pe baza valorii internaţionale a mărfii. Factorii principali care concură la conturarea **p.i.** sunt: evoluţia costurilor, evoluţia raportului dintre cerere şi ofertă, evoluţia cursurilor valutare şi a condiţiilor de creditare, precum şi evoluţia politicilor economice şi comerciale ale unor state şi grupări economice a politicilor de preţuri promovate de marile monopoluri etc. Se face distincţie între: preţuri de monopol, preţuri de transfer, preţuri ale producătorilor, preţuri de catalog, preţuri contractuale şi cotaţii de bursă. Pentru o anumită marfă preţul poate fi unic sau multiplu. În funcţie de modificările valutei în care este exprimat acel preţ se poate înfăţişa fie ca preţ nominal fie ca preţ real. Condiţiile de livrare INCOTERMS oferă o multitudine de posibilităţi de includere a anumitor componente în preţul de import sau în preţul de export. Considerat pe termen lung, **p.i.** evoluează în favoarea produselor prelucrate (şi mai ales în favoarea maşinilor şi utilajelor) şi în defavoarea materiilor prime. Împrejurarea este explicabilă prin impactul pe care îl produce asupra economiei mondiale progresul ştiinţific şi tehnologic ce se focalizează asupra produselor prelucrate, precum şi prin tendinţele monopoliste promovate în special de societăţile transnaţionale.

PREŢ MINIM DE IMPORT, denumire generică dată limitei inferioare de preţ stabilită de autorităţile statale competente, la care importatorii pot introduce şi comercializa pe teritoriul unui anumit stat mărfuri achiziţionate din terţe ţări, fără a concura furnizorii interni ai mărfurilor de acelaşi gen. Constituie un instrument de politică comercială netarifară. De regulă **p. m. i.** este astfel fixat încât să depăşească nivelul preţurilor practicate pe piaţa mondială, urmărindu-se pe această cale, asigurarea unui profit pentru furnizorii interni. Importatorul care nu respectă **p. m. i.** este sancţionat cu anularea licenţei de import. Totodată, într-o atare ipoteză vor fi aplicate şi măsuri antidumping.

Scanned with OKEN Scanner

PREŢ NOMINAL, preţul curent evaluat la cursul actual al monedei de plată în care este exprimat. V. şi **preţ internaţional**.

PREŢ OFERIT (în operaţiile cu titluri), denumire dată preţului pe care îl oferă cei interesaţi pentru cumpărarea unui titlu la bursă sau pe piaţa OTC. (engl. *bid*).

PREŢ PRAG, preţ practicat pentru produsele agricole în Uniunea Europeană, menit să asigure protecţia pieţii aici existente împotriva influenţei negative pe care o poate avea fluctuaţia preţurilor de pe piaţa mondială. Calcularea **p.p.** se face astfel: este luat în considerare preţul indicativ al produselor agricole care este diminuat cu o sumă echivalentă cu cheltuielile de transport de la frontiera Uniunii Europene până în zona de consum din cadrul acesteia. **P.p.** este un preţ limită inferior, sub care nu sunt admise importuri agricole în Uniunea Europeană. Taxa de prelevare la import acoperă diferenţa dintre **p.p.** şi preţul extern al mărfii de import franco-frontiera comunitară.

PREŢ REAL, preţul constant calculat la cursul monedei de plată în care este exprimat, într-o perioadă de bază (sau de referinţă). V. şi **preţ internaţional**.

PREŢ SPOT, sintagmă prin care se desemnează preţul convenit în tranzacţii efective cu livrare imediată. Sin. *preţ cash*.

PREZUMŢIE, consecinţă logică pe care legea sau judecătorul o trage dintr-un fapt cunoscut, cu privire la un fapt necunoscut. În funcţie de sursa lor, **p.** se împart în: *a) legale*, care se numesc astfel deoarece sunt determinate special prin lege; ele sunt limitate ca număr şi, fiind prevăzute de lege pentru situaţii anume determinate, nu pot fi extinse şi la alte situaţii, prin analogie. Din această categorie face parte, de exemplu, **p.** că hotărârea judecătorească sau arbitrală rămasă definitivă exprimă adevăratele raporturi juridice dintre părţi etc; *b) simple* sau *ale omului*, numite astfel întrucât legea dispune că **p.** care nu sunt stabilite prin lege sunt lăsate la înţelepciunea şi aprecierea judecătorului; ele nu sunt limitate la număr, dar pentru a preveni orice arbitrariu al judecătorului (sau al arbitrului) legea cere ca aceste **p.** să aibă forţa necesară spre a naşte probabilitatea. În funcţie de puterea lor probantă,

Scanned with OKEN Scanner

p. se împart în: a) *absolute*, care nu pot fi combătute prin proba contrară, legea neîngăduind o asemenea dovadă împotriva lor (de exemplu prezumţia de cauzalitate în materia răspunderii pentru lucruri); b) *relative* sau *condiţionate*, împotriva cărora proba contrară este admisibilă (de exemplu prezumţia bunei-credinţe a posesorului).

PREZUMŢIE DE COMERCIALITATE, prezumţie în temeiul căreia, în anumite sisteme de drept (ca de exemplu cel al Germaniei), sunt considerate acte comerciale toate actele juridice săvârşite de un comerciant cu prilejul exercitării comerţului său. Din punct de vedere teoretic această prezumţie se fundează pe o concepţie subiectivă asupra comercialităţii, potrivit căreia aceasta coboară de la persoană spre actul juridic săvârşit de persoană. În armonie cu atare concepţie, criteriul comercialităţii este calitatea celor care participă la activitatea de comerţ şi se numesc comercianţi; dreptul comercial cuprinde normele la care sunt supuşi comercianţii, manifestându-se astfel ca un drept al comercianţilor, deci ca un drept profesional. În virtutea p.c. actele săvârşite de un comerciant cu prilejul exercitării comerţului său sunt acte comerciale, chiar dacă prin natura şi obiectul lor se relevă a fi acte civile. **P.c.** comportă următoarele precizări: actul săvârşit de către un comerciant este act comercial pentru autorul său, chiar dacă cealaltă parte (contractantă) nu este comerciant; nu orice act al unui comerciant este considerat act comercial, ci numai acela care priveşte activitatea de comerţ (de exemplu actele încheiate de comerciant în interesul exclusiv al gospodăriei şi al familiei nu sunt acte comerciale); cel care pretinde că actul săvârşit de un comerciant are caracter civil trebuie să facă dovada că actul respectiv nu a fost săvârşit pentru nevoile comerţului, ci priveşte operaţiile de natură civilă ale comerciantului. **P.c.** este o prezumţie legală *iuris tantum* (cu valoare relativă). Raţiunea instituirii acestei prezumţii rezidă în necesitatea de a se evita distincţia dintre actele de comerţ şi cele civile, în scopul asigurării unei jurisdicţii unice pentru toate actele juridice ale unui comerciant. **P. c.** este însă susceptibilă să determine şi un efect contrar finalităţii ei: ca acte comerciale prin natura lor să fie considerate (artificial) drept acte civile, pe motiv că au fost

Scanned with OKEN Scanner

săvârşite de un necomerciant. Astfel, cumpărarea de către un medic a unor medicamente în scop de revânzare pacienţilor aflaţi în tratamentul său constituie prin natura sa un act de comerţ, dar ea nu poate fi considerată totuşi ca atare, deoarece medicul nu are calitatea de comerciant. **P.c.** primeşte aplicare atât în cadrul obligaţiilor contractuale, cât şi în cel al obligaţiilor extracontractuale.

PRIMA ZI DE LIVRARE (în operaţii de bursă), expresie utilizată pentru a desemna prima zi din luna de livrare în care un vânzător futures poate opta pentru executarea în natură a obligaţiei contractualmente asumată. (engl. *first delivery day*).

PRIMĂ (în operaţii de bursă). **1.** Preţul unei opţiuni. **2.** Termen ce semnifică diferenţa dintre preţul oferit şi preţul pieţei în cazul unei oferte publice de cumpărare. **3.** Termen utilizat pentru a desemna diferenţa pozitivă dintre preţul cash şi preţul futures al unei mărfi. (engl. *premium*). V. şi **ofertă publică de cumpărare; preţ cash; preţ futures.**

PRIMĂ DE ASIGURARE, suma de bani pe care este obligat să o plătească periodic (lunar, trimestrial sau anual) asiguratul, în temeiul contractului de asigurare, asigurătorului. **P. a.** este preţul pentru care asigurătorul preia asupra sa riscul asigurat. Nivelul acestui preţ se stabileşte în raport cu natura riscului asigurat, cu intensitatea acţiunii acestuia şi cu importanţa intereselor pe care le prejudiciază. Neplata la termen a **p. a.** antrenează rezilierea contractului de asigurare în condiţiile convenite de părţi în acest contract.

PRIMĂ DE EXPORT, denumire generică dată avantajului financiar acordat de stat exportatorilor ca mijloc de stimulare a exportului anumitor produse sau grupe de produse. **P. e.** poate fi: directă şi indirectă. Acordarea **p.e.** urmăreşte ca finalitate creşterea capacităţii de penetrare a mărfurilor respective pe pieţele străine. **P. e.** poate fi utilizată însă de exportatori, în anumite cazuri şi ca pretext pentru practicarea preţurilor de dumping.

PRIMĂ DE EXPORT DIRECTĂ, prima de export constând într-o sumă specificată care se acordă exportatorului la realizarea fiecărui export. V. şi **primă de export.**

Scanned with OKEN Scanner

PRIMĂ DE EXPORT INDIRECTĂ, primă de export ce se concretizează în returnarea către exportator a contravalorii impozitelor sau a altor taxe impuse asupra mărfurilor exportate şi care au fost achitate în prealabil de către acesta. V. şi **primă de export; rabat tarifar.**

PRIMĂ DE RAPIDITATE, v. **despatch money.**

PRIMĂ DE REASIGURARE, sumă de bani pe care asiguratorul reasigurat, se obligă, prin contractul de reasigurare, să o plătească reasiguratorului, pentru ca cel dintâi să participe la îndeplinirea obligaţiei de reparare a daunelor, asumată de acesta din urmă faţă de o altă persoană, printr-un contract de asigurare preexistent. **P.r.** se stabileşte în raport cu valoarea şi cu riscul reasigurat.

PRIMĂ NETĂ (în operaţiuni de bursă), sintagmă prin care se desemnează costul unei combinaţii de opţiuni de tip fluture sau de tip condor cu considerare la faptul că primele plătite şi cele încasate se compensează între ele. Combinaţia de opţiuni de tip fluture se concretizează într-o combinaţie de opţiuni call şi opţiuni put la trei preţuri de exercitare diferite. De specificul combinaţiei de opţiuni de tip condor este faptul că aceasta se concretizează într-o combinaţie de opţiuni call şi opţiuni put la patru preţuri de exercitare diferite. V. şi **opţiune call; opţiune put.**

PRIMĂ VALUTARĂ, denumire generică dată adaosului la cursul oficial al unei valute care se percepe, se încasează în cazul operaţiunilor de schimb valutar făcute pentru scopuri aprioric stabilite (cum ar fi: turism, servicii, anumite operaţiuni comerciale etc.). De regulă **p.v.** se practică în cadrul unui sistem de cursuri multiple. Aplicarea **p.v.** are loc atunci când cursul oficial este considerat nestimulator pentru anumite tranzacţii externe, în special pentru cele din domeniul turismului. Graţie **p.v.** devine posibilă, pe de o parte, menţinerea cursului oficial, iar pe de altă parte, aducerea cursului de schimb la nivelul dorit, pentru anumite operaţiuni.

PRINCIPAL. 1. Societate de bursă care cumpără şi vinde titluri în contul său. **2.** Denumire dată fracţiunii din datoria plătită de debitor care acoperă contravaloarea împrumutului contrac-

Scanned with OKEN Scanner

tat. Sin. *amortisment*. 3. Persoană care în temeiul unui contract de agency, îl împuterniceşte pe agent să acţioneze în numele ei.

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE PROCEDURII ARBITRALE, reguli esenţiale ce guvernează desfăşurarea activităţii tribunalului arbitral sau, după caz, a arbitrului unic pentru soluţionarea litigiilor cu care este învestit şi pe baza cărora se stabilesc raporturile procesuale între părţile litigante, precum şi dintre acestea şi organul arbitral. Procedura de arbitrare în faţa Curţii de Arbitraj Internaţional Bucureşti se derulează în armonie cu următoarele principii fundamentale: principiul egalităţii părţilor; principiul contradictorialităţii; principiul disponibilităţii; principiul publicităţii şi oralităţii dezbaterilor; principiul nemijlocirii şi a rolului activ al arbitrului; principiul continuităţii.

PRINCIPIUL BĂNCII UNIVERSALE, regulă care permite o astfel de organizare a sistemului bancar încât băncile să aibă posibilitatea de a desfăşura şi operaţiuni cu titluri financiare. (engl. *universal banking*).

PRINCIPIUL CONTINUITĂŢII, regulă esenţială ce guvernează desfăşurarea procedurii în faţa Curţii de Arbitraj Internaţional Bucureşti şi prin care se exprimă cerinţa ca examinarea pricinii să se facă de la început şi până la sfârşit de acelaşi complet de arbitraj, într-o singură şedinţă, ce se încheie prin deliberarea arbitrilor şi pronunţarea sentinţei. **P.c.** se află în strânsă corelaţie cu principiul nemijlocirii; el este menit să asigure o asemenea organizare a activităţii de arbitrare încât deliberarea să fie facilitată de o analiză bazată pe cunoaşterea recentă a faptelor. În sistemul dreptului nostru procesual civil, **p.c.** primeşte doar o aplicare limitată, în sensul că legea pretinde ca hotărârea să fie pronunţată de aceiaşi judecători care au judecat cauza în fond. O concepţie similară a fost adoptată şi în Regulamentul Curţii de Arbitraj Internaţional Bucureşti. Prin acest regulament se consacră obligativitatea ca hotărârea să fie dată de aceiaşi arbitri care au arbitrat cauza, sub sancţiunea nulităţii hotărârii; o atare nulitate va putea fi invocată pe calea cererii de reexaminare.

PRINCIPIUL CONTRADICTORIALITĂŢII, regulă esenţială ce guvernează procedura în faţa Curţii de Arbitraj Internaţional

Scanned with OKEN Scanner

Bucureşti şi în conformitate cu care desfăşurarea acestei proceduri este astfel organizată încât să aibă posibilitatea de a discuta în contradictoriu toate elementele litigiului, pentru rezolvarea lui corectă. Acest principiu sintetizează întregul complex de drepturi procesuale recunoscute legal pe seama părţilor, între care dreptul lor de a face cereri, de a propune şi administra probe, dreptul de a pune concluzii cu privire la problemele de fapt şi de drept ce interesează dezlegarea pricinii etc. ocupă un loc important. Totodată, el dă expresie şi obligaţiilor corelative acestor drepturi, ce revin arbitrilor în exercitarea funcţiilor lor, şi anume: obligaţia de a primi (şi asculta) cererile părţilor, obligaţia de a da părţilor cuvântul înaintea încheierii dezbaterilor, pentru a-şi expune concluziile lor, obligaţia de a-şi funda hotărârea numai pe acele elemente care au fost dezbătute în contradictoriu de către părţi etc.

PRINCIPIUL DISPONIBILITĂŢII, regulă esenţială ce guvernează procedura în faţa Comisiei de Arbitraj, strâns legată de principiul contradictorialităţii şi care constă în facultatea părţilor de a dispune de obiectul litigiului — întotdeauna concretizat într-un drept subiectiv material — precum şi de mijloacele procedurale de apărare a acestui drept. El dă expresie libertăţii pe care legea o recunoaşte titularilor de drepturi civile de a le exercita potrivit propriei lor aprecieri, precum şi de a le decide soarta juridică. **P.d.** se concretizează în următoarele aspecte: *a)* dreptul părţii interesate de a declanşa procedura de soluţionare a litigiului, prin introducerea acţiunii; *b)* dreptul reclamantului de a determina limitele acţiunii, fixând pretenţia ce urmează a forma obiectul acesteia; *c)* dreptul reclamantului de a renunţa la acţiune; *d)* dreptul pârâtului de a recunoaşte pretenţiile din acţiune (cererea de arbitrare); *e)* dreptul părţilor de a stinge litigiul prin tranzacţie; *f)* dreptul părţii care a căzut în pretenţii de a recurge la căile de atac prevăzute în regulamentele arbitrale; *g)* dreptul părţii care a câştigat, obţinând o hotărâre definitivă, de a cere executarea acesteia. **P.d.** operează în procedura arbitrajului de comerţ internaţional în limite mai largi decât în procedura de drept comun. Aceasta se concretizează prin faptul că declanşarea litigiului arbitral poate fi făcută

Scanned with OKEN Scanner

numai de către părţile din contract. Şi aici însă dreptul părţilor de a stinge litigiul printr-o tranzacţie este, la fel ca în dreptul comun, supus cenzurii organului arbitral, neadmiţîndu-se perfectarea unei tranzacţii contrare legii; arbitrajul va aprecia legalitatea tranzacţiei prin referire la legea aplicabilă fondului litigiului.

PRINCIPIUL EGALITĂŢII PĂRŢILOR, regulă esenţială ce guvernează procedura în faţa Curţii de Arbitraj Bucureşti şi în temeiul căreia atât resortisanţii români, cât şi părţile străine sunt deplin egale în drepturi şi obligaţii. Acest principiu este garantat prin prevederile referitoare la autonomia arbitrajului, independenţa şi numirea arbitrilor, recuzarea şi abţinerea acestora. Egalitatea părţilor se manifestă sub mai multe aspecte. Unul dintre aspectele cele mai pregnante ale egalităţii este dreptul la apărare ce se exprimă prin dreptul pârâtului de a administra toate probele şi de a-şi apăra interesele în faţa comisiei. Regulamentul Curţii de Arbitraj Bucureşti prevede că părţile pot participa la dezbaterea litigiului, după voinţa lor, personal sau prin reprezentanţi împuterniciţi în mod cuvenit. Egalitatea părţilor se reflectă şi în modul în care este reglementată folosirea limbii în faţa organului arbitral: în principiu, se utilizează limba oficială din ţara în care se află sediul Curţii de Arbitraj; se admite însă ca pe baza acordului părţilor tribunalul arbitral să dispună ca dezbaterea să se facă şi într-o altă limbă; dacă una din părţi nu cunoaşte limba în care se desfăşoară dezbaterea, completul de arbitri va asigura, la cererea şi pe cheltuiala acelei părţi, serviciile unui traducător. Totodată li se recunoaşte părţilor posibilitatea de a participa la dezbateri cu traducătorul lor, după cum se admite ca traducerea să fie făcută de către unul din membrii completului de arbitraj. Aplicarea regulii privind folosirea limbii în cadrul procedurii de arbitraj îşi găseşte reflectare şi în reglementarea specială referitoare la cererea introductivă: această cerere se depune redactată în limba română sau în limba contractului dintre părţi ori în limba în care ele au purtat corespondenţa; când interesele examinării litigiului reclamă, Curtea de Arbitraj poate, din oficiu sau la cerere, obliga partea să prezinte o traducere a cererii în limba română. Părţile au facultatea să ceară ca efectuarea

Scanned with OKEN Scanner

traducerilor să se facă pe socoteala lor, prin grija Curţii de Arbitraj. Reglementările privind folosirea limbii în procedura de arbitraj reflectă grija de a se evita punerea părţii străine într-o situaţie defavorabilă, datorită necunoaşterii limbii în care se dezbate litigiul.

PRINCIPIUL INDEPENDENŢEI OBLIGAŢIILOR CAMBIALE, regulă constituind un reflex al principiului independenţei semnăturilor, potrivit căreia obligaţiile cambiale, la fel ca şi semnăturile prin care ele sunt asumate, au independenţă unele faţă de altele, în sensul că nevalabilitatea obligaţiei asumate de un incapabil nu antrenează nevalabilitatea celorlalte obligaţii. Prin excepţie însă de la această regulă, nevalabilitatea obligaţiei trăgătorului este susceptibilă să lipsească de eficienţă juridică celelalte obligaţii cambiale.

PRINCIPIUL INDEPENDENŢEI SEMNĂTURILOR, regulă potrivit căreia semnăturile puse pe o cambie sunt independente una de alta, la fel ca şi obligaţiile cambiale la care se referă, în sensul că dacă o semnătură este dată de un incapabil, aceasta nu întruneşte valabilitatea şi nici eficienţa celorlalte semnături şi obligaţii cambiale. Prin excepţie de la această regulă, nevalabilitatea semnăturii trăgătorului are ca efect, pe de o parte, nevalabilitatea obligării lui, iar pe de altă parte, lipsirea de eficienţă juridică a celorlalte semnături, în sensul că ele devin improprii pentru a produce efecte cambiale.

PRINCIPIUL LEX VOLUNTATIS, caz particular de aplicare a principiului libertăţii convenţiilor în domeniul raporturilor de comerţ internaţional, un reflex al acestuia în realităţile economice şi juridice pe care le concretizează asemenea raporturi. Constituie o normă conflictuală fundamentală potrivit căreia condiţiile de fond (mai puţin capacitatea părţilor) şi efectele juridice ale contractului comercial internaţional sunt guvernate de legea desemnată în acest scop de către părţile contractante. **P.l.v.** exprimă regula, de generală aplicare la contractele comerciale internaţionale, potrivit căreia fondul şi efectele obligaţionale ale acestor contracte sunt prioritar supuse legii desemnată de părţi ca fiind competentă să le reglementeze. Legea română (nr. 105/1992), extinde sfera lui de aplicare şi la

Scanned with OKEN Scanner

actele juridice unilaterale. Fundamentarea teoretică şi practică a **p.l.v.** se întemeiază înainte de toate pe recunoaşterea egalităţii tuturor sistemelor juridice naţionale (cu specială referire la dreptul civil şi la dreptul comercial). Egalitatea legislaţiilor naţionale raportată la facultatea părţilor de a desemna legea care să le guverneze contractul legitimează concluzia că nu există o lege care să se aplice obligatoriu, după cum nu există o lege care să nu poată fi aplicată vreodată. Nici un sistem juridic naţional nu este exclus din raporturile de drept internaţional privat. Norma *lex voluntatis* este comună majorităţii sistemelor de drept internaţional privat. Ea reprezintă deci un element de uniformitate într-o mare diversitate. **P.l.v.** este perfect compatibil şi întrutotul adecvat cerinţelor specifice pe care le reclamă normala desfăşurare a circuitului mondial de valori şi de cunoştinţe, cerinţe ce se subsumează în două elemente, securitatea şi previzibilitatea, definitorii pentru parametrii acestui circuit. **P.l.v.** permite părţilor să adapteze contractul lor la realităţile juridice atât de variate pe diverse pieţe străine, ceea ce facilitează la modul concret schimburile internaţionale de mărfuri. Facultatea părţilor contractante de a desemna *lex contractus* nu este limitată la sistemele de drept naţional ce au o anumită legătură obiectivă sau, în orice caz, o legătură semnificativă cu contractul lor. Posibila legătură a contractului comercial internaţional cu sistemul juridic existent într-un anumit stat nu este în mod necesar aparentă, vizibilă. Conexiunea unui asemenea contract cu legea unei anumite ţări este prin excelenţă internă, de natură economică, comercială, deci are caracter neaparent. Tocmai legătura de acest gen prezintă relevanţă pentru alegerea de către părţi a legii care să le guverneze contractul. Principiul *lex voluntatis* este construit de aşa manieră încât să permită părţilor contractante să releve conexiunea economică a contractului lor cu legea dintr-o anumită ţară şi să îşi exprime opţiunea pentru acea lege ca *lex contractus*, chiar dacă între statul căruia îi aparţine respectiva lege şi contractul lor nu se poate stabili o conexiune teritorială. Totodată, părţile îşi pot motiva opţiunea lor privind legea aplicabilă contractului şi pe diverse alte raţiuni de ordin politic, economic, comercial, juridic sau financiar. **P.l.v.** comportă pentru părţi o liberă

Scanned with OKEN Scanner

şi suverană apreciere a tuturor circumstanţelor concrete în care se integrează şi se derulează contractul lor şi o nelimitată putere de decizie privind desemnarea legii care să guverneze raportul juridic respectiv într-un mod cât mai corespunzător cu propriile lor interese. Pentru eventualitatea unui comportament incorect al părţilor în alegerea legii aplicabile contractului lor urmează a se face aplicarea teoriei fraudei la lege. În virtutea acestei teorii desemnarea legii competente făcută cu intenţia de a se frustra aplicarea normelor conflictuale incidente rămân fără eficienţă juridică. P.I.v. suportă şi o altă limitare prin impactul ordinii publice de drept internaţional privat asupra domeniului său de aplicare. Intervenţia ordinii publice de drept internaţional privat nu produce ca efect înlăturarea legii străine desemnată de părţi ca *lex contractus*, ci numai a rezultatului la care ar conduce aplicarea sa de către organul de jurisdicţie competent în măsura în care acel rezultat ar fi incompatibil cu exigenţele acelei ordini din ţara forului. Ordinea publică de drept internaţional privat, ca factor de limitare a p.i.v., are caracter excepţional, în practică fiind extrem de rare situaţiile când ea ar putea fi luată în considerare ca atare.

PRINCIPIUL LIBERTĂŢII COMERŢULUI, premisa esenţială pentru desfăşurarea normală a circulaţiei bunurilor, valorilor şi cunoştinţelor la scară planetară. Dă expresie nevoii obiective de a se înlătura toate obstacolele (de ordin economic, vamal, fiscal, administrativ sau politic) de natură să stânjenească această circulaţie sau chiar să o stranguleze pentru anumite state sau pentru participanţii la comerţ aparţinând anumitor state. Libertatea comerţului constituie totodată condiţia sine-qua-non pentru afirmarea, dezvoltarea şi consolidarea economiei de piaţă. Este motivul pentru care Constituţia României din 1991 a ridicat-o la rangul de principiu constituţional, proclamând că „statul trebuie să asigure libertatea comerţului, protecţia concurenţei loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producţie“ (art. 134 alin. 2 lit. a). În România libertatea comerţului constituie o politică de stat; printre mijloacele prin care statul îi creează un câmp liber de manifestare se află protecţia concurenţei loiale şi asigurarea cadrului favorabil pentru valori-

Scanned with OKEN Scanner

ficarea tuturor factorilor de producţie. Pe plan internaţional, adâncirea interdependenţelor economice între statele lumii în scopul accelerării progresului economic general şi al asigurării pentru fiecare participant a condiţiilor minimale de a ocupa un loc cât mai favorabil în diviziunea mondială a muncii face imperios necesară înlăturarea oricăror discriminări sau bariere în calea schimbului liber de valori materiale ale diferitelor ţări, abolirea oricăror măsuri de exacerbare a protecţionismului, stabilirea unor taxe vamale de natură să stimuleze importurile şi exporturile de mărfuri, adoptarea unor politici fiscale rezonabile. La nivel interstatal există preocupări constante atât în Europa cât şi pe continentul Nord-American de a se crea structuri organizatorice apte să asigure promovarea şi extinderea libertăţii comerţului pe arii geografice din ce în ce mai întinse. Asemenea preocupări îşi găsesc reflectarea în numeroase acorduri internaţionale multilaterale dintre care se detaşează prin importanţa şi semnificaţia lor actuală şi de perspectivă cele ce fundează Uniunea Europeană, Zona Nord Americană de Liber Schimb, precum şi Actul final al Rundei Uruguay. Tratatul de la Roma din 5 martie 1957, Actul unic european din 17 şi 28 februarie 1986 şi Tratatul de la Maastricht din 7 februarie 1992 constituie suportul principal al integrării europene pe multiple planuri. În cuprinsul acestor convenţii internaţionale îşi găsesc consacrarea şi principiul libertăţii comerţului concretizat în: libera circulaţie a mărfurilor şi serviciilor, libera circulaţie a capitalurilor, libera circulaţie a persoanelor şi libera concurenţă. Aceeaşi concretizare a principiului în discuţie se regăseşte şi în acordurile de asociere ale României la Comunităţile Europene şi la A.E.L.S. O importantă reconfirmare a primit acest principiu şi prin acordul convenit de Uniunea Europeană şi A.E.L.S. intrat în vigoare în ianuarie 1994, acord prin efectul căruia a fost creat spaţiul economic european cuprinzând o populaţie de 340 milioane de oameni şi un potenţial economic deosebit de ridicat. În replică, ţările de pe continentul nord-american (S.U.A., Canada şi Mexic) au perfectat Tratatul Nord-American de Liber Schimb (North American Free Trade Agreement — NAFTA) intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994. Principalul obiectiv urmărit de tratat îl reprezintă des-

Scanned with OKEN Scanner

fiinţarea barierelor tarifare şi reducerea celor netarifare în comerţul dintre S.U.A., Canada şi Mexic, creându-se astfel o piaţă de 300 milioane locuitori, reprezentând unul dintre cele mai importante blocuri economice şi comerciale ale lumii după cel de-al doilea război mondial. La 15 aprilie 1994, a fost semnat la Marakesh (Maroc) de către 124 de state (printre care şi România) actul final al Rundei Uruguay prin care s-a convenit cea mai vastă liberalizare a comerţului mondial înfăptuită vreodată. Cu începere de la 1 ianuarie 1995 au început să fie operate treptat reduceri de 40% la taxele vamale pentru produsele industriale şi cu 36% pentru produsele agricole. Dar cea mai mare realizare concretizată prin acest acord pare a fi crearea, începând cu 1 ianuarie 1995 a Organizaţiei Mondiale a Comerţului care a înlocuit pe aceeaşi dată Acordul General pentru Tarife şi Comerţ (GATT). Noua structură internaţională deschide perspective deosebit de largi pentru afirmarea principiului libertăţii comerţului la scară planetară.

PRINCIPIUL LIBERTĂŢII CONVENŢIILOR, regulă potrivit căreia fiecare subiect de drept se obligă prin propria lui voinţă, numai la ceea ce acceptă ca fiind în interesul lui şi numai în măsura în care doreşte. Concret acest principiu implică o multitudine de aspecte dintre care cele mai semnificative sunt: orice contract, fie el chiar de comerţ internaţional, se încheie prin acordul de voinţă al părţilor; fiecare participant la raporturile de comerţ internaţional este liber să-şi aleagă partenerii contractuali şi să negocieze cu aceştia condiţiile de contractare astfel încât în conţinutul contractului să se regăsească interesele sale care să fie suficient de bine protejate prin clauzele stipulate; părţile sunt libere să determine, prin acordul lor de voinţă, natura juridică, obiectul şi conţinutul contractului perfectat de ele; pe parcursul executării contractului părţile sunt libere să modifice, prin acordul lor de voinţă, contractul, precum şi să decidă rezilierea lui; contractanţii au libertatea să desemneze, de comun acord, legea (fie română fie străină) care să guverneze fondul şi efectele contractului de comerţ internaţional intervenit între ei; de asemenea, în contractele comerciale internaţionale părţile au libertatea unei opţiuni şi în ceea ce priveşte jurisdicţia (de drept comun sau arbitral) căreia înţeleg să-i supună eventualele li-

Scanned with OKEN Scanner

tigii generate de contractul lor. O asemenea opţiune implică şi dreptul părţilor de a alege jurisdicţia din statul uneia dintre ele şi jurisdicţia existentă într-un stat terţ. **P.I.c.** pune în discuţie relaţia dintre lege şi voinţă. În contractele interne, primatul legii faţă de acordul de voinţă al părţilor contractante constituie un adevăr de multă vreme şi definitiv câştigat. În contractele comerciale internaţionale puterea creatoare a voinţei părţilor este controversată. S-a impus concepţia obiectivă care susţine şi aici primatul legii asupra voinţei. Voinţa individuală nu poate avea efect creator în afara legii sau peste lege. Părţile pot desemna legea contractului lor numai graţie faptului că o atare opţiune le este permisă de legea forului. Libertatea convenţiilor se analizează astfel în raporturile de comerţ internaţional ca o autonomie derivată, iar nu ca o autonomie primordială. Întotdeauna ea este consacrată de ordinea juridică naţională, deoarece nu poate exista în afara unei asemenea ordini.

PRINCIPIUL NEMIJLOCIRII ŞI AL ROLULUI ACTIV AL ARBITRULUI, regulă esenţială ce guvernează desfăşurarea procedurii în faţa Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti şi în temeiul căreia tribunalul arbitral (sau, după caz, arbitrul unic) are obligaţia să cerceteze direct şi nemijlocit toate elementele interesând dezlegarea pricinii şi să ordone, chiar din oficiu, fără a ştirbi dreptul părţilor de a-şi face probele şi susţinerile lor, administrarea oricăror probe, să întreprindă orice demers procedural de natură să conducă la stabilirea adevăratelor raporturi dintre părţi, la corecta soluţionare a pricinii. Regulamentul Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti prevede că fiecăreia dintre părţi îi revine sarcina să probeze faptele pe care îşi întemeiază pretenţia sau apărarea în litigiu. Completul de arbitraj poate cere părţilor toate explicaţiile suplimentare pe care le consideră necesare, poate dispune din proprie iniţiativă administrarea oricăror probe prevăzute de lege şi se poate totodată adresa oricăror organe de stat sau organizaţii române în vederea obţinerii relaţiilor necesare pentru corecta soluţionare a pricinii. Completul de arbitri poate cere şi unor terţe persoane prezentarea de probe, regulamentul menţionat acordând un rol activ arbitrului în stabilirea adevărului.

Scanned with OKEN Scanner

Nemijlocirea exprimă cerinţa ca, pe cât posibil, organul arbitral să constate prin propriile mijloace conţinutul faptic ce urmează a fi stabilit; ea cere ca din probaţiune să fie înlăturate toate verigile inutile care, nefiind strict necesare, departe de a contribui la elucidarea cazului, îl complică nejustificat. De regulă, arbitrii sut chemaţi să reconstituie, — folosindu-se, după caz, de înscrisuri, depoziţii de martori sau probe materiale — fapte şi întâmplări petrecute în trecut; în vederea stabilirii adevărului obiectiv ei trebuie să cerceteze nemijlocit aceste probe, verificând sursele de probaţiune originare prin examinarea înscrisurilor originale, prin audierea anumitor persoane care au perceput nemijlocit faptele relatate. Regulamentul Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti prevede că administrarea probelor se efectuează în şedinţa completului de arbitri. Prin încheierea de şedinţă se poate dispune ca această operaţie să fie efectuată în faţa unui arbitru delegat într-un atare scop; o asemenea împrejurare nu este însă de natură să infirme principiul nemijlocirii, deoarece arbitrul delegat este membru al completului de arbitri. Regulamentul menţionat consacră totuşi o excepţie de la principiul în discuţie, admiţând că administrarea probelor se poate face şi prin mijlocirea instanţelor judecătoreşti, caz în care este necesar să se recurgă la o comisie rogatorie *sui generis*.

PRINCIPIUL PUBLICITĂŢII ŞI ORALITĂŢII, regulă esenţială ce guvernează procedura în faţa Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti şi în conformitate cu care litigiile arbitrale se dezbat la sediul instituţiei de arbitraj, într-o sală de şedinţă unde au acces nu numai părţile, ci şi orice persoane care doresc să urmărească derularea procedurii arbitrale, dezbaterea având loc verbal şi presupunând obligaţia arbitrilor de a da cuvântul părţilor pentru ca fiecare dintre ele să-şi susţină poziţia procesuală. Potrivit regulamentului Curţii române de arbitraj, examinarea litigiului se face în şedinţă publică; la cererea oricăreia din părţi sau chiar din oficiu, completul de arbitri poate însă proceda la examinarea litigiului în şedinţă închisă. La şedinţa închisă este permis numai accesul părţilor litigante sau al reprezentanţilor acestora, al consilierilor lor, precum şi al celorlalte persoane citate. Participarea părţilor, indiferent dacă şedinţa

este publică sau închisă, se poate face fie personal, fie prin împuterniciţi sau avocaţi. De regulă, dezbaterea litigiului nu poate fi împiedicată de absenţa uneia din părţi; excepţie fac cazurile în care partea lipsă cere până la terminarea dezbaterii, invocând motive întemeiate, amânarea soluţionării litigiului. Fiecare dintre părţi are facultatea de a cere în scris ca arbitrii să procedeze la soluţionarea litigiului şi în lipsa ei, pe baza actelor de la dosar. Atunci când, deşi legal citate, părţile nu se prezintă la termenul de dezbatere şi nici una dintre ele nu a cerut amânarea soluţionării litigiului, arbitrii vor proceda la suspendarea cauzei; excepţie face situaţia în care părţile sunt de acord ca soluţionarea litigiului să se facă în prezenţa părţilor, chiar dacă acestea au cerut ca ea să aibă loc în lipsa lor, ori de câte ori apreciază că probele prezentate nu sunt suficiente.

PRINCIPIUL SEPARĂRII, regulă de organizare a sistemului financiar-bancar conform căreia agenţii pieţei creditului (băncile) sunt separaţi de agenţii pieţei titlurilor (societăţile financiare), cei dintâi (adică băncile) neavând dreptul de a efectua operaţiuni cu titluri.

PROCEDURA DE ARBITRAJ (în comerţul internaţional), totalitatea regulilor pe baza cărora arbitrajul de comerţ internaţional îşi desfăşoară activitatea de soluţionare a litigiului cu care a fost învestit într-un atare scop. Se caracterizează printr-o mare supleţe, concretizată printre altele în prerogativa părţilor de a stabili ele însele (în anumite limite) regulile procedurale, prerogativă a cărei întindere diferă după cum este vorba de un arbitraj *ad hoc* sau de un arbitraj instituţionalizat. Libertatea părţilor de a alege procedura arbitrală este mai extinsă în cazul arbitrajului *ad hoc*, ea având o singură limită, şi anume ordinea publică, ce subsumează în conţinutul ei respectul drepturilor apărării, garantate prin controlul eficient din partea jurisdicţiilor ordinare, care sunt chemate să intervină pe terenul sentinţelor arbitrale. Situaţia este însă diferită în cazul arbitrajului instituţionalizat: acesta se desfăşoară într-un cadru prestabilit, iar faptul că părţile au acceptat competenţa instituţiei respective implică şi achiesarea lor la procedura prestabilită de acea instituţie, prin regulamentul său de funcţionare; de regulă însă, şi într-o atare situaţie li se lasă părţilor posibilitatea de a

Scanned with OKEN Scanner

deroga de la unele dispoziţii ale regulamentului. **P.a.** prezintă un specific aparte, în cazul arbitrajului în echitate *(ex aequo et bono)*: într-o atare ipoteză arbitrii au libertatea de a statua după o procedură care să evite rigiditatea formelor, a termenelor de prescripţie etc.; ei au facultatea să decidă măsurile necesare pentru evitarea oricăror manevre dilatorii ale părţilor şi de a asigura astfel celeritatea soluţionării litigiilor. Specificul **p.a.** este un reflex al specificului litigiului arbitral, concretizat în faptul că părţile litigante nu se situează pe poziţia de adversari ireductibili şi implacabili, ele având interesul şi fiind îndemnate de arbitri să-şi continue relaţiile lor de afaceri, să ajungă cât mai rapid la o soluţie tranzacţională; în mod frecvent, părţile se pun de acord asupra unei tranzacţii, fie că aceasta se realizează direct între ele, fie că ea se încheie cu o aşa-numită „sentinţă prin acordul părţilor". Supleţea **p.a.** se explică şi prin natura contractuală a arbitrajului, puterile arbitrilor având-şi sorgintea într-o convenţie a părţilor şi fiind limitate în temeiul convenţiei respective. Desfăşurarea **p.a.** în bune condiţii este ferm garantată prin accentul care se pune pe respectarea riguroasă a drepturilor apărării, parte integrantă a ordinii publice internaţionale; sancţiunea nerespectării dreptului la apărare aparţine domeniului recunoaşterii şi executării sentinţelor arbitrale, fiind exercitată de către jurisdicţiile ordinare în cadrul procedurii de *exequatur*. **P.a.** asigură dezbaterilor un caracter confidenţial; chiar dacă se publică uneori sentinţele, publicarea lor se face de aşa manieră încât să nu se ştie numele sau denumirea părţilor. În cadrul **p.a.** se permite utilizarea limbilor străine: părţile au libertatea să convină într-un atare sens, iar dacă ele nu s-au putut pune de acord în această privinţă se utilizează limba în care a fost redactat contractul, prezumându-se că litiganţii, prin însăşi încheierea contractului în limba respectivă, au decis ca ea să fie limba în care să se desfăşoare procedura de soluţionare a litigiului ivit cu referire la acel contract. În toate cazurile însă, vor fi luate măsuri de natură să împiedice dezavantajarea vreunei părţi prin utilizarea unei anumite limbi în desfăşurarea dezbaterilor. Convenţia europeană de la Geneva din 21 aprilie 1961 asupra arbitrajului comercial internaţional recomandă părţilor să insereze în convenţia lor de arbitraj cel

Scanned with OKEN Scanner

puţin indicarea locului unde urmează să se ţină arbitrajul, precum şi modul de arbitrare (arbitraj *ad hoc* sau arbitraj instituţionalizat). Această convenţie consacră principiul libertăţii părţilor, stabilind că acestea sunt libere să adopte una din următoarele soluţii: a) să supună litigiul lor unei instituţii permanente de arbitraj, caz în care regulamentul acestei instituţii va primi aplicare obligatorie, guvernând **p.a.**; b) să supună litigiul dintre ele unui arbitraj *ad hoc*, ipoteză în care li se recunoaşte facultatea de a desemna arbitrii, de a fixa locul arbitrajului şi de a stabili regulile de procedură. Principiul libertăţii părţilor nu are însă valoare absolută; el este compatibil cu intervenţia unei autorităţi exterioare, în anumite cazuri. Asemenea situaţii sunt: ipoteza în care părţile au înţeles să supună soluţionarea litigiului lor unei instituţii permanente de arbitraj, fără să fi desemnat această instituţie şi fără să se fi pus de acord asupra desemnării ei; cazul când părţile nu s-au putut pune de acord nici măcar asupra modului de arbitraj (instituţional sau *ad hoc)*; dacă părţile au convenit să supună litigiul unui arbitraj *ad hoc*, dar nu au indicat măsurile necesare pentru organizarea acestuia (numele arbitrilor sau modul lor de numire, fixarea locului arbitrajului), ori dacă aceste măsuri sunt incomplete sau insuficiente. Intervenţia unei autorităţi exterioare (spre exemplu, preşedintele camerei de comerţ din ţara pârâtului) se produce la cererea uneia dintre părţi (reclamantul sau pârâtul, acesta din urmă având un atare drept numai dacă a introdus o cerere reconvenţională), ori chiar la cererea arbitrilor, atunci când ei nu se pot pune de acord, în probleme ca: sediul arbitrajului, desemnarea altui arbitru (dacă tribunalul arbitral este incomplet) etc. Arbitrii pot statua *ex aequo et bono*, dacă părţile au convenit într-un atare sens şi dacă legea care cârmuieşte arbitrajul permite aceasta. În cazul arbitrajului în echitate, **p.a.** este aleasă de părţi; ele, fie direct (prin actul de compromis sau prin clauza compromisorie), fie indirect (prin referirea la regulamentul unei instituţii de arbitraj) stabilesc regulile procedurale ce vor primi aplicare pe întreg parcursul derulării activităţii arbitrale. Această prerogativă ţine de esenţa arbitrajului în echitate, în care totul se fundează pe încredere reciprocă şi pe convingerea că opţiunile părţilor referitoare

la modul de soluţionare a litigiului lor vor fi respectate. În cadrul unui asemenea arbitraj, părţile, având libertatea să aleagă procedura, au implicit posibilitatea de a aplica reguli procedurale reglementate de un anumit sistem de drept, sau chiar procedura la care ar fi obligat un arbitru, în cazul unui arbitraj de drept strict. Larga autonomie procedurală de care se bucură arbitrajul în echitate este limitată de două principii procedurale universal admise, şi anume: respectul dreptului la apărare şi ordinea publică internaţională.

PROCEDURĂ DE EXEQUATUR, ansamblu de reguli şi formalităţi ce trebuie îndeplinite de către persoana interesată şi de către organul de jurisdicţie competent, pentru ca o sentinţă arbitrală străină ce nu se execută voluntar să poată fi pusă în lucrare pe cale silită. **P. e.** se desfăşoară cu citarea părţilor şi presupune verificarea condiţiilor de regularitate internaţională a sentinţei arbitrale străine şi a caracterului executor în ţara de origine. Verificarea acestor condiţii se face ţinându-se seama şi de prevederile Convenţiei de la New York din 1958 în raporturile cu statele-părţi la această Convenţie. Potrivit legislaţiei române este competent să acorde caracter executor în România unei sentinţe arbitrale străine, tribunalul judeţean în raza teritorială a căruia urmează să aibă loc executarea. V. şi **recunoaşterea şi executarea silită a sentinţelor arbitrale străine.**

PROCEDURA LICHIDĂRII JUDICIARE, v. **lichidare judiciară.**

PROCEDURA ÎN FAŢA CURŢII DE ARBITRAJ COMERCIAL INTERNAŢIONAL BUCUREŞTI, ansamblul de reguli pe baza cărora Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional rezolvă litigiile de comerţ industrial ce sunt de competenţa sa. Declanşarea acestei proceduri se face printr-o cerere scrisă (acţiune sau reclamaţie) prin care reclamantul îşi formulează pretenţiile lui faţă de pârât. Cererea de arbitrare, însoţită de documentele anexă, se comunică în copie pârâtului, împreună cu o listă a arbitrilor Curţii de Arbitraj şi cu numele arbitrului ales (iar dacă este cazul, şi cu numele supleantului), cu invitaţia de a depune întâmpinare în termen de 30 zile de la primirea acestor acte; la cererea pârâtului, termenul menţionat poate fi

Scanned with OKEN Scanner

prelungit. În vederea soluţionării litigiului se alcătuieşte un complet arbitral (tribunal arbitral) format din trei arbitri, după cum urmează: doi arbitri se desemnează de către părţi sau (în lipsa desemnării lor prin acordul părţilor) sunt numiţi de preşedintele Curţii de Arbitraj; cel de-al treilea, supraarbitrul, se alege de către cei doi arbitri desemnaţi sau (în lipsa înţelegerii lor privind persoana acestuia) este numit de către preşedintele Curţii de Arbitraj. Completul arbitral este prezidat de către supraarbitru. În cazul în care părţile îşi exprimă dorinţa ca litigiul să fie soluţionat de către un arbitru unic, ele îl vor alege de pe lista de arbitri: de regulă, reclamantul propune un arbitru, iar pârâtul se pronunţă asupra propunerii respective; dacă părţile nu se pot pune de acord asupra persoanei arbitrului, desemnarea acestuia se va face de către preşedintele Curţii de Arbitraj dintre cei înscrişi pe lista de arbitri. Atunci când există mai multe părţi ce au interese comune, acestea aleg un singur arbitru, iar în lipsa acordului lor, arbitrul va fi desemnat de către preşedintele Curţii de Arbitraj. Arbitrul care este împiedicat să-şi exercite atribuţiile va fi înlocuit cu supleantul său (dacă a fost desemnat un supleant); în eventualitatea că şi supleantul ar fi împiedicat să-şi îndeplinească atribuţiile, va fi înştiinţată partea care l-a ales, fiind invitată să-şi aleagă un alt arbitru (şi eventual un nou supleant), în termen de 15 zile de la data când a primit înştiinţarea; dacă partea vizată nu comunică, în acest termen, numele arbitrului nou ales, acesta va fi desemnat de către preşedintele Curţii de Arbitraj. Atunci când împiedicarea exercitării funcţiilor îl priveşte pe arbitrul sau supleantul desemnat de către preşedintele Curţii de Arbitraj, acesta din urmă va desemna neîntârziat un alt arbitru. În cazul în care supraarbitrul este împiedicat să-şi îndeplinească funcţia, alegerea unui nou supraarbitru se va face, în termen de 10 zile, de către cei doi arbitri desemnaţi, iar dacă aceştia nu vor face alegerea în termenul arătat, supraarbitrul urmează să fie numit de către preşedintele Curţii de Arbitraj. Oricare din părţi este îndreptăţită să ceară recuzarea unui membru al completului de arbitraj sau a arbitrului unic, în următoarele situaţii: partea respectivă are îndoieli în ce priveşte imparţialitatea celui recuzat; partea dovedeşte că arbitrul vizat este direct sau indirect

Scanned with OKEN Scanner

interesat la soluţionarea cauzei. Pentru aceleaşi motive pentru care se poate cere recuzarea, arbitrul sau supraarbitrul ori, după caz, arbitrul unic pot declara că se abţin de la examinarea cauzei. Motivele care legitimează recuzarea arbitrilor şi supraarbitrului îndreptăţesc părţile să ceară recuzarea şi cu privire la experţi şi traducători. Completul arbitral legal, format şi investit, verifică, în vederea statuării, stadiul pregătirii litigiului pentru dezbatere şi dispune măsurile necesare pentru completarea dosarului; părţilor le poate cere explicaţii scrise referitoare la obiectul litigiului şi la starea de fapt existentă, având totodată îndreptăţirea să solicite împricinaţilor completarea probelor. După efectuarea acestei verificări şi după completarea dosarului, supraarbitrul fixează termenul de arbitrare a litigiului, dispunând citarea părţilor. Acestora din urmă li se comunică prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire toate înscrisurile: cereri, întâmpinări, citaţii, încheieri, sentinţe arbitrale; despre comunicările respective se face menţiune în recipisa de primire. Celelalte înscrisuri pot fi comunicate prin scrisoare recomandată sau chiar prin scrisoare simplă, ori prin telegrame, telexuri, precum şi prin înmânare directă părţii, sub semnătură, la sediul Curţii de Arbitraj. Cu cel puţin 30 zile înaintea termenului de arbitrare se trimit citaţii părţilor, prin care acestea sunt înştiinţate despre data şi locul şedinţei de arbitraj; în fapt însă, termenul este şi mai lung, fiind stabilit astfel încât părţile să aibă posibilitatea de a-şi pregăti temeinic dosarul. În mod obişnuit, şedinţa de arbitrare are loc la sediul Curţii de Arbitraj, dar se poate ţine şi în alt loc; ea este publică, însă oricare dintre părţi poate solicita ca litigiul să se dezbată în şedinţă închisă, o decizie în acest sens putând fi luată chiar din oficiu, de către completul de arbitri. În cazul în care litigiul se examinează în şedinţă închisă, la dezbateri au acces numai părţile sau reprezentanţii acestora, consilierii lor, precum şi celelalte persoane care au fost citate. Părţile pot participa la dezbateri şi prin reprezentanţi aleşi de ele şi valabil împuterniciţi; ele pot fi reprezentate sau asistate şi de străini. Oricare dintre părţi poate cere în scris ca soluţionarea litigiului să se facă şi în lipsa ei, pe baza actelor de la dosar; dezbaterea litigiului poate avea loc şi în lipsa părţii care, deşi legal citată, nu se pre-

Scanned with OKEN Scanner

zintă la termenul fixat şi nici nu cere în termen util (până la sfârşitul dezbaterilor), invocând motive temeinice, amânarea dezbaterii. Soluţionarea litigiului va fi suspendată în cazul în care nici una din părţi (ambele fiind legal citate) nu solicită amânarea sau soluţionarea în lipsă şi nici nu se prezintă la termenul stabilit pentru dezbateri. Completul de arbitraj poate dispune ca soluţionarea litigiului să aibă loc în prezenţa părţilor chiar atunci când acestea au fost de acord ca ea să se facă în lipsa lor, dacă arbitrii apreciază că probele prezentate sunt insuficiente; tot astfel, completul de arbitraj poate ordona completarea dosarului cu orice acte pe care le consideră necesare în vederea unei corecte rezolvări a pricinii. Sarcina probei incumbă fiecăreia dintre părţi, în ce priveşte faptele pe care îşi fundează pretenţiile sau apărările. La rândul său, completul de arbitraj poate dispune administrarea oricăror probe legale şi poate cere chiar unor terţe persoane prezentarea de probe; totodată se poate adresa oricăror organe de stat sau organizaţii române în vederea obţinerii de relaţii ce s-ar dovedi necesare pentru corecta soluţionare a litigiului. De regulă, administrarea probelor se efectuează în şedinţa completului de arbitraj, dar acesta poate dispune printr-o încheiere ca ea să fie efectuată în faţa unui arbitru delegat într-un atare scop. Arbitrii apreciază probele în armonie cu propria lor convingere. În principiu, dezbaterea litigiului se face în limba română; cu acordul părţilor, completul de arbitraj poate dispune însă ca ea să fie efectuată în altă limbă. La cererea şi pe cheltuiala părţii care nu cunoaşte limba de desfăşurare a dezbaterii, completul de arbitraj asigură serviciile unui traducător; traducerea poate fi făcută şi de către unul dintre arbitri, dar părţilor li se lasă libertatea de a participa la dezbateri şi cu traducătorul lor. În vederea constatării unor împrejurări de fapt, ca şi cu privire la obiectul litigiului, părţile contractante pot solicita instanţelor judecătoreşti, înaintea declanşării sau pe tot parcursul desfăşurării procedurii arbitrale, încuviinţarea de măsuri asiguratorii şi de măsuri provizorii; partea care a cerut asemenea măsuri are îndatorirea să le aducă la cunoştinţa Curţii de Arbitraj. Completul de arbitraj poate decide, la cererea oricăreia din părţi, sau chiar din oficiu, amânarea dezbaterilor sau suspendarea

Scanned with OKEN Scanner

litigiului pe un anumit termen; o asemenea hotărâre se materializează într-o încheiere. Mersul dezbaterilor se consemnează în încheierea de şedinţă, care se întocmeşte de către asistentul arbitral. Procedura arbitrală este guvernată de următoarele principii fundamentale: egalitatea părţilor; publicitatea şi oralitatea dezbaterilor; nemijlocirea sau rolul activ al arbitrului; continuitatea. Procedura arbitrală se finalizează, în mod normal, prin pronunţarea unei sentinţe care poate interveni în următoarele situaţii: soluţionarea litigiului în fond s-a făcut prin admiterea integrală sau parţială a acţiunii sau a cererii reconvenţionale, ori prin respingerea lor; reclamantul şi pârâtul reconvenţional renunţă la pretenţiile formulate prin acţiune, respectiv prin cererea reconvenţională, desistând astfel de la dreptul material valorificat prin acţiune sau prin cererea reconvenţională; la cererea părţilor, se pronunţă o sentinţă prin care se consfinţeşte şi se întăreşte tranzacţia intervenită între ele. În unele situaţii, procedura arbitrală se finalizează printr-o simplă încheiere, prin care se constată un necontencios. Asemenea situaţii sunt: renunţarea reclamantului la acţiune, dacă prin aceasta se vizează numai dreptul său procesual la acţiune; împăcarea părţilor, neurmată de cererea lor ca aceasta sau tranzacţia care o materializează să fie consfinţită de către arbitri; perimarea litigiului ca urmare a lăsării lui în nelucrare de către reclamant mai mult de 6 luni; expirarea termenului de suspendare a litigiului acordat de arbitri la cerere sau din oficiu, iar în timp de o lună de la data expirării acelui termen reclamantul nu a cerut reluarea dezbaterii; lipsa condiţiilor pentru examinarea şi soluţionarea în fond a litigiului.

PROCEDURA ÎN FAŢA CURŢII DE ARBITRAJ A CAMEREI INTERNAŢIONALE DE COMERŢ DIN PARIS, ansamblu de reguli şi formalităţi prevăzute de Regulamentul Curţii de Arbitraj, ce trebuie observate de către părţi şi arbitri pe parcursul derulării activităţii de soluţionare a litigiului de comerţ internaţional cu care a fost investit acest organ de jurisdicţie. Declanşarea procedurii se face printr-o cerere (acţiune), care trebuie să cuprindă toate elementele necesare pentru individualizarea părţilor, determinarea pretenţiilor reclamantului, precum şi arătarea tuturor pro-

Scanned with OKEN Scanner

belor prin care se pot dovedi acele pretenţii, ca şi indicarea numărului arbitrilor ce urmează să soluţioneze litigiul respectiv; totodată, în cuprinsul cererii va fi formulată şi opţiunea reclamantului privind desemnarea unui arbitru. Cererea şi actele anexe se trimit în copie pârâtului; acesta din urmă are la dispoziţie un anumit termen în care trebuie să depună întâmpinarea, arătând obiecţiile şi mijloacele sale de apărare şi propunând orice probe pe care le apreciază ca necesare; totodată, pârâtul va furniza orice alte informaţii ce crede că sunt utile derulării procedurii litigiului. De asemenea, în cuprinsul întâmpinării pârâtul trebuie să se pronunţe asupra numărului arbitrilor şi să-şi exprime propria-i opţiune în legătură cu desemnarea unui arbitru. Întâmpinarea şi actele anexe se trimit în copie reclamantului. În termenul avut pentru întâmpinare, pârâtul este îndreptăţit să introducă o cerere reconvenţională; în cazul că el îşi valorifică acest drept, cealaltă parte trebuie să răspundă în termenul regulamentar, nota sa de răspuns fiind trimisă în copie pârâtului. Reclamantul se poate adresa Curţii de Arbitraj fără să fi fost legat printr-o clauză de arbitraj într-un atare sens; în acest caz, Curtea îşi va declina competenţa, dacă pârâtul nu va răspunde în termen de 30 de zile. Când însă părţile sunt legate printr-o clauză de arbitraj, arbitrajul va avea loc chiar dacă una dintre ele refuză să se prezinte. Ori de câte ori, întemeindu-se pe inexistenţa clauzei de arbitraj sau pe nevaliditatea acestei clauze, vreuna dintre părţi invocă excepţia de necompetenţă a Curţii de Arbitraj, Curtea va putea decide ca arbitrajul să aibă totuşi loc, când constată existenţa materială a clauzei de arbitraj, urmând ca arbitrul (sau, după caz, tribunalul arbitral) să hotărască asupra propriei lui competenţe. În orice fază a litigiului, dacă există caz de urgenţă, părţile se pot adresa instanţelor de drept comun, cerând luarea unor măsuri provizorii. Procedura arbitrală este guvernată de regulile prevăzute prin Regulamentul Curţii de Arbitraj al Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris, ce se completează (în măsura în care este necesar) cu dispoziţiile procedurale ale legii aleasă de părţi, iar în lipsa unei asemenea alegeri, de legea locului unde se desfăşoară arbitrajul. Părţile pot conveni şi asupra locului unde urmează să se desfăşoare arbitrajul (ceea ce implicit le con-

Scanned with OKEN Scanner

feră posibilitatea să decidă concomitent şi asupra legii de procedură); în tăcerea părţilor, arbitrajul se va ţine la locul stabilit de Curte. Înainte de judecarea litigiului se procedează la elaborarea unui act de misiune în care se înscriu toate datele importante ale litigiului, făcându-se o expunere sumară a pretenţiilor, arătându-se obiectul aflat în litigiu şi circumstanţele cauzei, precum şi problemele litigioase ce urmează a fi soluţionate de către arbitri; totodată se mai adaugă şi orice alte menţiuni necesare pentru ca sentinţa să devină susceptibilă de sancţiune legală. Actul de misiune se întocmeşte de către arbitri şi se semnează atât de către ei, cât şi de către părţi; el se înaintează Curţii spre confirmare. Acest act rămâne valabil chiar dacă una dintre părţi, deşi era legată printr-o clauză de arbitraj, refuză să-l semneze. Când o parte, deşi valabil convocată, nu se prezintă, arbitrarea se va ţine în lipsa ei. Arbitrajul se poate efectua numai pe baza actelor existente la dosar, ori de câte ori părţile nu cer să fie audiate. În eventualitatea formulării unor cereri noi, care nu sunt cuprinse în actul de misiune, acestea nu vor putea fi admise dacă cealaltă parte se opune. Atunci când părţile ajung la un acord în faţa tribunalului arbitral, acesta dă o sentinţă în care constată acordul părţilor. În celelalte cazuri, sentinţa se dă cu majoritate de voturi (cînd sunt trei arbitri), iar dacă nu se poate forma o majoritate urmează să decidă preşedintele tribunalului arbitral (sau supraarbitrul). Sentinţa este supusă Curţii de Arbitraj; aceasta poate să sugereze modificări de formă şi, totodată, să avertizeze asupra unor aspecte interesând fondul procesului, ceea ce însă nu este de natură să limiteze libertatea de decizie a arbitrilor. Sentinţa arbitrală este definitivă, deci obligatorie pentru părţi.

PROCEDURA DE REORGANIZARE JUDICIARĂ, ansamblu de reguli şi formalităţi prevăzute de lege (nr. 64/1995) pentru a fi respectate şi respectiv îndeplinite de către persoanele şi organele care participă la reorganizarea activităţii debitorului. După confirmarea planului de reorganizare judiciară debitorul este obligat să îndeplinească fără întârziere, schimbările de structură prevăzute în acest plan. Tribunalul va putea dispune ca judecătorul-sindic să supravegheze activitatea debitorului până la îndeplinirea unor astfel de măsuri, dar nu mai mult

de un an de la confirmarea planului. În cazul în care debitorul îşi declară intenţia de a-şi reorganiza activitatea, iar planul de reorganizare întocmit în acest sens a fost confirmat de către tribunal, debitorul poate continua să-şi conducă activitatea şi să-şi administreze personal averea, sub supravegherea judecătorului-sindic. Această posibilitate rămâne deschisă până când tribunalul va dispune motivat ca reorganizarea să înceteze şi să se treacă la lichidarea averii debitorului. Dacă debitorul este o societate comercială aceasta va fi condusă de persoanele legal împuternicite să o reprezinte, sub supravegherea judecătorului-sindic. Acţionarii şi asociaţii cu răspundere limitată nu au dreptul să intervină în conducerea activităţii societăţii debitoare şi nici în administrarea averii acestuia. Atunci când debitorul nu se conformează planului de reorganizare, administratorul (în sensul Legii nr. 64/1995) sau oricare dintre creditori poate solicita în scris tribunalului lichidarea, fără a mai fi necesară dovada insolvabilităţii debitorului. Modificările aduse creanţelor ori drepturilor părţilor interesate, prin planul de reorganizare, rămân definitive în cazul în care tribunalul aprobă o astfel de cerere. În cazul în care se constată o redresare a activităţii şi o creştere a cuantumului sumelor care urmează a fi distribuite creditorilor, chiar în prezenţa unei cereri de lichidare, tribunalul poate dispune prelungirea perioadei de reorganizare pentru o durată de cel mult un an, desemnând o persoană care să conducă activitatea. Creditorii, debitorul şi camera de comerţ teritorială pot contesta hotărârea judecătorului-sindic de a continua activitatea debitorului, în termen de 15 zile de la adoptarea hotărârii respective. În acest caz, tribunalul va decide, de urgenţă, în cadrul unei şedinţe la care poate participa orice parte interesată. Dacă tribunalul aprobă continuarea activităţii debitorului, el va putea impune restricţii şi condiţii cerute de creditori sau debitor. Persoana căreia i-a fost încredinţată conducerea continuării activităţii debitorului va trebui să prezinte, lunar, rapoarte judecătorului-sindic asupra situaţiei financiare a averii debitorului. Raportul şi darea de seamă contabilă vor fi prezentate trimestrial creditorilor. Chiar în prezenţa hotărârii tribunalului de a permite continuarea activităţii debitorului, creditorii pot să se opună (dar nu mai des

Scanned with OKEN Scanner

de 60 de zile) la continuarea activităţii, dacă desfăşurarea unei astfel de activităţi aduce pierderi averii debitorului. Înregistrarea opoziţiei nu suspendă continuarea activităţii, până când tribunalul hotărăşte asupra ei. V. şi **plan de reorganizare judiciară.**

PROCES VERBAL DE CONSTATARE (în transportul feroviar), înscris întocmit în armonie cu prevederile regulamentului de transport pentru traficul local şi a Convenţiilor internaţionale COTIF/CIM sau SMGS, în trafic internaţional, la cererea beneficiarilor transportului sau din iniţiativa căii ferate, pentru constatarea producerii unei pierderi, substituiri, alterări, diluări, avarii sau violări a unei expediţii de marfă pe calea ferată. Un astfel de înscris trebuie să conţină toate detaliile necesare stabilirii cauzelor şi a circumstanţelor ce au determinat sau facilitat provocarea inconvenientului, sunt de natură să conducă la stabilirea valorii pagubei şi a răspunderii pentru dauna suferită. **P.v. c.** se întocmeşte de către şeful staţiei sau de către înlocuitorul său, iar constatarea trebuie efectuată în prezenţa predătorului (în staţia de predare), în prezenţa destinatarului (în staţia de destinaţie), în prezenţa a doi martori, pe cât posibil străini de calea ferată (pe parcurs).

PROCESOR (în plăţi cu card), orice persoană juridică, care, în baza unor *obligaţii reciproce* la care *emitentul de card* este parte semnatară, poate acţiona în *plăţi cu carduri* ca intermediar între *deţinător de card*, *comerciant*, *emitent de card*, alt **p.** şi/sau altă persoană juridică. V. şi **emitent de card; deţinător de card; obligaţii reciproce; plată cu card.**

PROCURĂ, înscris constatator al contractului de mandat, cuprinzând precizarea puterilor conferite mandatarului. În funcţie de natura actelor juridice cu referire la care mandantele îl abilitează pe mandatar, **p.** poate fi: *generală*, în virtutea căruia mandatarul este abilitat să îndeplinească acte de administrare; *specială*, prin efectul căreia mandatarul este abilitat să îndeplinească acte de dispoziţie. Atunci când mandantele îl împuterniceşte pe mandatar să perfecteze un act juridic în forma înscrisului autentic şi **p.** trebuie să fie constatată printr-un înscris autentic. Pentru reprezentare în faţa unui organ de jurisdicţie (instanţă judecătorească sau arbitraj) este necesa-

Scanned with OKEN Scanner

ră p. judiciară care trebuie redactată în formă autentică.

PRODUCT PLANNING, activitate având caracter complex şi ca obiectiv principal selecţionarea şi introducerea în fabricaţie a produselor noi. Presupune legături strânse între cercetarea tehnologică aplicativă şi cercetarea economică în general, cercetarea de marketing în special. **P.p.** cuprinde: investigarea şi selectarea ideilor pentru noi produse. Selectarea se face după criterii tehnice şi economice financiare detaliindu-se datele cu privire la cheltuielile necesare, condiţiile de producţie, tehnologiile, legătura cu produsele existente, efectele asupra pieţii. Totodată **p.p.** vizează şi: concretizarea ideii într-un proiect şi apoi într-un prototip al produsului; testarea tehnică a prototipului şi perfecţionarea acestuia; realizarea producţiei pilot în scopul pregătirii procesului de producţie şi testarea comercială a produsului.

PRODUCŢIE LA COMANDĂ, modalitate de cooperare în domeniul producţiei constând în comanda făcută de către o firmă producătoare dintr-o anumită ţară (firmă ordonator) unei firme producătoare dintr-o altă ţară (firmă executant) pentru fabricarea unui produs pe baza documentaţiei tehnice pe care i-o pune la dispoziţie, urmând ca produsul astfel realizat să fie comercializat de către ordonator fie pe piaţa din propria ţară, fie pe piaţa externă. Executarea produsului comandat se poate face fie cu materiile prime şi materialele executantului, fie cu cele puse la dispoziţia acestuia de către ordonator. Frecvent ordonatorul livrează executantului, în vederea îndeplinirii comenzii făcute acestuia, maşinile şi utilajele necesare procesului de producţie. **P. c.** comportă avantaje relevante pentru ambele părţi participante la operaţiune. Astfel ordonatorul obţine următoarele avantaje mai importante: evitarea efectuării unor investiţii şi a altor cheltuieli ce s-ar dovedi necesare realizării prin producţia proprie a produselor în cauză; obţinerea unor produse de nivel tehnico- calitativ pentru care partenerul lui posedă specializarea necesară; posibilitatea completării gamei sortimentale a produselor oferite spre comercializare. Avantajele susceptibile a fi obţinute de executant sunt următoarele: o mai bună utilizare a capacităţilor de producţie proprii ori de câte ori acestea nu pot fi acope-

Scanned with OKEN Scanner

rite prin portofoliul propriu de comenzi; reducerea costurilor unitare de producţie ca efect al amplificării seriilor de fabricaţie şi ca urmare sporirea competitivităţii de preţ a produselor realizate; majorarea exporturilor; asigurarea unor desfaceri continue şi în cantităţi stabile graţie obligaţiilor de preluare a produselor asumate de ordonator în baza contractului de cooperare; menţinerea unui contact mai strâns cu piaţa externă; acumularea unei experienţe suplimentare în producţie etc. **P. c.** este utilizată prioritar în sectoarele industriei uşoare şi ale bunurilor de consum.

PRODUS BURSIER, activele şi titlurile financiare tranzacţionate la bursă.

PROFIT COMERCIAL, câştig obţinut de pe urma unei afaceri ca rezultat net pozitiv al scăderii tuturor cheltuielilor implicate de acea afacere din veniturile realizate prin derularea ei. Obţinerea de **p.c.** în economia de piaţă este factorul motivaţional esenţial în orice afacere. Celelalte mobiluri care impulsionează activitatea desfăşurată de agenţii economici (ca de pildă: cucerirea şi menţinerea pieţei, asigurarea echilibrului economico-financiar, promovarea imaginii firmei etc.) sunt indisolubil corelate cu finalitatea maximizării profitului şi subordonate atingerii acesteia. În principiu, **p.c.** se calculează ca diferenţă între cifra de afaceri şi costurile totale. Doctrina economică distinge: **p.c.** *brut*, **p.c.** *operaţional* şi **p.c.** *net*.

PROFIT PE HÂRTIE, v. **rezultat virtual**.

PROGRAMME TRADING, denumire generică dată comerţului cu titluri efectuat cu ajutorul calculatorului. Se concretizează în cumpărări şi vânzări de titluri pe baza unor programe informatice, gestionate de societăţi financiare specializate.

PROGRAMUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE (P.N.U.D.), organizaţie interguvernamentală cu statut de instituţie specializată având ca obiectiv realizarea asistenţei tehnice şi de preinvestiţii a O.N.U., sprijinirea ţărilor în curs de dezvoltare, îndeobşte a celor cu venit naţional redus pe locuitor, în aducerea la îndeplinire a programelor lor de dezvoltare, prin asigurarea utilizării eficiente a resurselor naturale şi a potenţialului uman. A fost

Scanned with OKEN Scanner

creată în anul 1965 prin efectul fuzionării Programului lărgit de asistenţă tehnică (E.P.T.A.) cu Fondul special al Naţiunilor Unite, fiind deschisă participării tuturor ţărilor membre ale O.N.U. Şi-a stabilit sediul la New York şi are birouri în aproape 100 de ţări. Sfera de activitate a **P.N.U.D.** cuprinde practic toate domeniile economice şi sociale: agricultură şi creşterea vitelor, pescuit, silvicultură, industriile minieră şi manufacturieră, producţia de energie, transporturi şi comunicaţii, construcţii, comerţ, turism, sănătate, mediu înconjurător, învăţământ şi pregătire profesională, planificare, administraţie etc. Extinzându-şi activitatea într-o arie atât de largă, această organizaţie constituie cel mai vast mecanism de asistenţă tehnică multilaterală şi de preinvestiţii în ţările cu venit naţional scăzut; cu sprijinul său au fost executate până în prezent peste 8000 de proiecte de preinvestiţii şi asistenţă tehnică în asemenea ţări. În vederea atingerii obiectivelor pentru care a fost creat, **P.N.U.D.** desfăşoară o diversitate de activităţi, ca, de exemplu: efectuarea de anchete şi studii cu scopul de a determina potenţialul resurselor naturale ale ţărilor cu venit naţional redus, pentru descoperirea unor posibilităţi de obţinere a creşterii producţiei; urmăreşte dezvoltarea şi consolidarea sistemelor de învăţământ pe toate treptele acestora, (începând cu şcoala primară şi terminând cu învăţământul universitar, tehnic şi profesional), acordarea burselor de studii, alfabetizarea etc.; furnizează echipamente adecvate aplicării metodelor de cercetare a tehnologiei moderne la problemele dezvoltării; desfăşoară activităţi menite să amelioreze condiţiile de viaţă şi să faciliteze crearea unor noi locuri de muncă etc.

P.N.U.D. îşi oferă ajutorul, la cererea guvernelor interesate, potrivit urgenţei nevoii acestora, acel ajutor integrându-se în eforturile de dezvoltare făcute la nivel naţional sau regional. În structura organizatorică a **P.N.U.D.** funcţionează un Consiliu de administraţie care aprobă proiectele şi programele de asistenţă, supraveghează operaţiunile şi acordă fondurile corespunzătoare. De regulă, proiectele de asistenţă ale **P.N.U.D.** sunt îndeplinite prin intermediul instituţiilor specializate ale O.N.U.; acestea contractează executarea obiectivelor prin întreprinderi de profil, în calitate de subcontrac-

Scanned with OKEN Scanner

tanţi. În vederea participării, în această calitate, la realizarea de proiecte ale P.N.U.D., este necesar ca întreprinderile interesate să se înscrie, pe baza unor cereri tipizate, pe lista generală de executanţi potenţiali, subcontractanţii fiind aleşi numai dintre cei înscrişi pe această listă; alegerea se face în funcţie de competitivitatea ofertei prezentate. Ţara noastră participă la acţiunile iniţiate de P.N.U.D. prin: delegarea de consilieri şi experţi în ţările în curs de dezvoltare; specializarea în România a bursierilor din asemenea ţări; executarea de lucrări prin întreprinderi specializate (în calitate de subcontractanţi) etc. La rândul ei, România, ca ţară în curs de dezvoltare, a beneficiat de programul de asistenţă a P.N.U.D. pentru realizarea unor proiecte în domeniul irigaţiilor, dezvoltării, cercetării ştiinţifice şi perfecţionării cadrelor din diferite domenii, achiziţionării de echipamente de înaltă tehnicitate etc. La Bucureşti funcţionează reprezentanţa P.N.U.D. care coordonează întreaga asistenţă tehnică acordată României de către această organizaţie. Finanţarea P.N.U.D. se face prin contribuţiile benevole furnizate de aproape toate statele membre ale O.N.U. sau ale instituţiilor specializate.

PROHIBIŢIE LA IMPORT, v. **interdicţii la import/export.**

PROMOVARE A EXPORTURILOR, complex de activităţi desfăşurate de autorităţile guvernamentale abilitate şi de către firmele producătoare, precum şi de către firmele profilate pe operaţiuni de export în scopul influenţării clientelei externe pentru a cumpăra produsele oferite. Se bazează pe utilizarea unor mecanisme şi instrumente diverse între care publicitatea externă (în diversele ei modalităţi), participarea la târguri şi expoziţii internaţionale, agenţiile şi oficiile economice înfiinţate în străinătate etc. deţin ponderea cea mai importantă. P. e. acţionează asupra potenţialilor clienţi externi, iar nu asupra producătorilor şi exportatorilor naţionali. Acţiunile de cooperare bi şi multilaterale în producţie şi comercializare realizate prin societăţile mixte constituite în acest scop, acţiunile de cooperare pentru vânzarea pe terţe pieţe şi alte forme de realizare a acestora produc importante efecte promoţionale asupra exporturilor.

PROPRIETAR DE MARCĂ ÎN OPERAŢIUNILE PRIN CARD, persoană juridică, denumită în

practica internaţională *credit card company*, care are calitatea de proprietar al mărcii sub care este emis un *credit card* şi care, conform *obligaţiilor reciproce* ce semnează, poate furniza şi servicii de marketing, prelucrare de informaţie, precum şi alte servicii persoanelor cărora le acordă permisiunea de a folosi marca respectivă. De pildă, printre cei mai cunoscuţi **p. m. o. c.** la nivel internaţional sunt: VISA CARD şi AMERICAN EXPRESS CARD.

PROSPECT, înscris ce conţine informaţiile cerute de lege pentru emisiunea şi distribuţia de titluri financiare. (engl. *prospectus*).

PROTECŢIONISM, politică comercială menită să încurajeze dezvoltarea economiei naţionale protejând-o de concurenţa altor ţări prin utilizarea instrumentelor economico-juridice de natură tarifară (vamală) şi netarifară. În sec. XX s-a trecut de la **p.** moderat de specificul căruia era liberul schimb, la **p.** agresiv care este menit să protejeze interesele marilor monopoluri. Ţările cu economie dezvoltată folosesc **p.** cu o dublă finalitate, şi anume: apărarea intereselor marilor monopoluri şi atingerea unor scopuri de discriminare comercială în relaţiile cu anumite ţări sau grupe de ţări. Pentru ţările în curs de dezvoltare, **p.** constituie un instrument de apărare a intereselor lor naţionale faţă de concurenţa provenită din partea ţărilor puternic dezvoltate. Fenomenele de recesiune economică care au caracterizat economia mondială în ultimele două decenii ale secolului XX au determinat înăsprirea **p.** şi în special a **p.** netarifar. Într-o formă sau alta, **p.** este practicat de toate ţările. El însă devine dăunător pentru relaţiile economice internaţionale când dobândeşte caracter agresiv.

PROTEST, constatare, prin act autentic, a rezultatului negativ al prezentării unei cambii spre acceptare şi plată. **P.** de neacceptare se face împotriva trasului şi a indicatului la nevoie, în cazurile în care prezentarea cambiei spre acceptare este obligatorie; se adresează de către posesorul titlului prezentat spre acceptare, sub sancţiunea decăderii din termen. **P.** de neplată se face după expirarea scadenţei şi are ca efect conservarea acţiunii de regres, fiind obligatoriu în cazul în care există debitori de regres; se face împotriva trasului acceptant, a domicilia-

Scanned with OKEN Scanner

tarului (dacă plata urmează să se facă printr-un terţ), iar în subsidiar, împotriva acceptantului prin intervenţie sau a persoanei arătate în cambie să plătească pentru acesta şi a indicatului la nevoie pentru plată; obligaţiile acestora din urmă având caracter subsidiar, devin executabile numai când trasul refuză plata.

PROTEST DE MARE, document scris prin care comandantul navei înştiinţează autorităţile competente (comandantul portului) asupra evenimentelor deosebite cu care au fost confruntate nava şi marfa aflată la bord, în timpul voiajului pe mare, ca şi în timpul staţionării în port. Astfel de evenimente sunt: avarii, incendii, explozii la bordul navei etc. **P. m.** prezintă importanţă sub aspectul formulării pretenţiilor ulterioare faţă de asigurători, precum şi în ce priveşte formularea eventualelor apărări în faţa justiţiei. Valoarea probantă a **p. m.** este relativă, această probă putând fi combătută printr-o altă probă mai concludentă.

PROTEST DE NEACCEPTARE, v. **protest.**

PROTEST DE NEPLATĂ, v. **protest.**

PROVIZION, remuneraţie procentuală cuvenită celui care intermediază o afacere comercială; se poate prezenta ca remiză sau comision.

PROVIZIUNE, termen prin care în materie cambială se desemnează din punctul de vedere al trăgătorului valoarea creanţei sale faţă de tras, suportul ordinului său de plată dat acestuia din urmă în profitul unui beneficiar, iar din punctul de vedere al trasului cauza în virtutea căreia el acceptă să plătească sau plăteşte suma prevăzută în titlu; o atare cauză rezidă în obligaţia de plată ce revine trasului în temeiul raportului existent între acesta şi trăgător.

PUBLIC RELATIONS, sintagamă din limba engleză exprimând ideea de relaţii publice, ceea ce sugerează o activitate organizată şi continuă desfăşurată în scopul formării încrederii reciproce între agentul economic în cauză şi clienţi (cumpărători efectivi şi cumpărători potenţiali) din ţară şi din străinătate. Prin înţelegere şi încredere reciprocă se poate forma şi menţine o imagine favorabilă despre o întreprindere şi produsele exportate de aceasta şi totodată să fie influenţate în sens pozitiv atitudinile faţă de ţara de

Scanned with OKEN Scanner

origine. Finalmente **p.r.** urmăreşte ca scop creşterea exportului. De aceea poate fi considerat ca făcând parte din mijloacele promoţionale. **P.r.** şi reclama comercială se completează şi se influenţează reciproc tinzând la amplificarea exporturilor şi reprezentând atribute ale unor conduceri ştiinţifice. **P.r.**. vizează cadrul general al pieţii sau numai segmente ale acesteia. Utilizează pe lângă metodele şi mijloacele specifice reclamei şi metode şi mijloace care exced latura comercială, toate acestea pentru crearea unui climat de încredere, simpatie şi sprijin faţă de agentul economic şi produsele fabricate de el.

PUBLICITATE COMERCIALĂ, complex de activităţi promoţionale concertate îndeplinite în scopul informării partenerilor de afaceri şi consumatorilor cu privire la produsele şi serviciile oferite, să le incite interesul asupra acestora şi să-i determine în cele din urmă la achiziţionarea lor. În raporturile de comerţ internaţional, **p.c.** urmăreşte ca finalitate principală susţinerea şi potenţarea eforturilor făcute de exportator pentru impulsionarea desfacerii produselor şi serviciilor sale pe diverse pieţe. Obiectivele specifice care trebuie atinse prin efectuarea **p.c.** sunt: informarea privind oferta exportatorului; crearea unei imagini favorabile asupra produselor şi întreprinderii; formarea şi conservarea de canale eficiente pentru informarea clientelei etc. **P.c.** cuprinde ansamblul demersurilor publicitare având aceeaşi finalitate. Ponderea covârşitoare în acest ansamblu o au activităţile plătite ce uzual se subsumează conceptului de reclamă; alături de acestea, **p.c.** se realizează şi prin unele activităţi gratuite. Activitatea de **p. c.** prezintă importanţă deosebită pentru orice întreprindere productivă, prestatoare de servicii sau de comercializare.

PUNCT (în operaţii de bursă), termen utilizat pentru a desemna unitatea de măsură echivalentă cu un procent din valoarea nominală a unei obligaţiuni. În practică, această unitate de măsură este folosită pentru a exprima variaţia preţului obligaţiunilor. Conform metodei de calcul uzitate, o variaţie de un **p.** semnifică o creştere de 1% din valoarea nominală a valorii de circulaţie a obligaţiunii avută în vedere. De pildă, în cazul unei obligaţiuni în valoare de 1000 D.M., un **p.** este egal cu 10 D.M. (engl. *point*).

Scanned with OKEN Scanner

PUNCTE-AUR, sintagmă ce desemnează limitele inferioare şi cele superioare între care oscila cursul valutar în perioada când era utilizat etalonul aur, ca o consecinţă a avantajului învederat de convertibilitatea în aur exportabil la atingerea acestor limite. Situaţia cursului monedei naţionale pe piaţă nu putea depăşi limita la care era mai avantajoasă pentru debitor convertirea bancnotelor în aur şi efectuarea plăţilor externe în aur cu suportarea cheltuielilor de transport şi de asigurare (punct de ieşire a aurului). Pe de altă parte nici creşterea cursului nu putea depăşi limita la care debitorul extern considera mai avantajoasă pentru el plata în aur (punct de intrare a aurului). În sistemul monetar postbelic (Bretton Woods) **p.-a.** au fost scoase din practică fiind înlocuite cu mecanismul marjelor de fluctuare şi a intervenţiilor oficiale pe pieţele valutare.

PUNCTE DE LIVRARE (în operaţiile de bursă), denumire dată locului sau locurilor sau zonei ori zonelor specificate în regulamentul bursei, unde în executarea contractului futures se poate face livrarea mărfii (engl. *delivery points*).

PUNERE ÎN ÎNTÂRZIERE, manifestare formală de voinţă prin care creditorul îl încunoştinţează pe debitor că obligaţia sa a ajuns la scadenţă şi îl invită să şi-o execute. Conform prevederilor legale din majoritatea sistemelor de drept naţionale, efectuarea acestei operaţii (adică a **p.î.**) poate rezulta din orice act, fie el chiar o scrisoare simplă, precum şi din înţelegerea tacită a părţilor, în sensul căreia debitorul este în întârziere prin simpla ajungere a datoriei la scadenţă. În dreptul nostru, de regulă, **p.î.** se face printr-o notificare scrisă, adresată prin intermediul executorului judecătoresc; legea permite însă ca părţile să convină orice alt mod de efectuare a **p.î.** sau ca ea să nu fie necesară, debitorul urmând să fie pus în întârziere prin simpla împlinire a termenului de executare *(dies interpellat pro hominem)*. Cererea de chemare în judecată a debitorului, chiar dacă a fost introdusă la o instanţă necompetentă, produce aceleaşi efecte ca şi în **p. î.** Atunci când legea nu dispune altfel şi nici contractul nu stabileşte contrariul, simpla împlinire a termenului de scadenţă a obligaţiei nu produce efectul unei **p.î.**, presupunându-se că atâta vreme cât creditorul nu cere executarea

Scanned with OKEN Scanner

creanţei sale, nu este prejudiciat prin întârzierea debitorului, şi că el i-a acordat acestuia din urmă o prorogare a termenului. În mod obişnuit, **p.î.** se face la scadenţă; nimic nu se opune însă ca aceasta să fie făcută chiar mai înainte, dar într-o atare ipoteză efectele sale se vor produce tot de la scadenţă. Domeniul de aplicare a **p. î.** cuprinde numai obligaţiile contractuale; creditorul unei obligaţii delictuale nu este îndatorat să-l pună pe debitor în întârziere. Există situaţii în care însăşi natura obligaţiei face inaplicabilă ori inutilă **p. î.** Asemenea situaţii sunt, de exemplu: cele referitoare la obligaţiile de a nu face, în care debitorul este ţinut responsabil pentru simplul fapt al încălcării obligaţiei; cele când executarea obligaţiei a devenit imposibilă ori debitorul şi-a manifestat expres şi ferm voinţa de a nu executa; ori de câte ori creditorul nu mai doreşte executarea, optând pentru rezoluţia contractului; cazurile în care, potrivit legii, contractului sau naturii obligaţiei, aceasta nu putea fi executată decât într-un anumit termen, pe care debitorul l-a lăsat să treacă; situaţiile ce privesc obligaţii a căror executare comportă o prestaţie continuă (de pildă obligaţia furnizării energiei electrice, apei, gazelor naturale etc.). Uneori, însăşi legea dispune că **p.î.** nu este necesară sau că anumite efecte specifice acesteia se produc independent de efectuarea operaţiunii în sine. Astfel, persoana care a primit cu rea-credinţă o plată nedatorată este obligată să o restituie împreună cu fructele produse din ziua plăţii; hoţul suportă riscurile pieirii lucrului furat, chiar dacă pieirea s-a produs fortuit, fiind de drept în întârziere în ce priveşte obligaţia restituirii bunului respectiv sau a preţului acestuia *(fur semper in mora)*; etc. Efectele produse de **p. î.** sunt următoarele: *a)* din momentul efectuării ei, debitorul datorează daune-interese moratorii şi/sau cominatorii; *b)* din acest moment încep să curgă dobânzile pentru sumele de bani datorate; *c)* tot din momentul respectiv trec asupra debitorului riscurile pieirii fortuite a lucrului cert transmis, dar încă nepredat creditorului (afară de cazul în care debitorul dovedeşte că lucrul ar fi pierit şi la creditor, dacă i l-ar fi predat la termen). Efectele **p. î.** încetează ca urmare a renunţării exprese a creditorului, ori a renunţării lui tacite (concretizată în: acordarea de către creditor a unui nou termen de executare; acceptarea

Scanned with OKEN Scanner

de către el a unei novaţii: renunţarea la acţiune sau perimarea acţiunii prin care debitorul a fost pus în întârziere etc.). Încetarea **p.î.** poate avea loc şi prin efectul ofertei reale urmată de consemnaţiune, care-l pun în întârziere pe creditor.

PUTERE DE CUMPĂRARE A MONEDEI, expresie ce desemnează cantitatea de bunuri şi de servicii ce pot fi procurate la un moment dat cu o unitate monetară (liră sterlină, dolar SUA, marcă germană etc.). Nivelul preţurilor şi tarifelor din ţara de existentă a monedei luată în considerare înrâureşte decisiv puterea de cumpărare a acesteia. Un astfel de nivel scăzut face ca puterea de cumpărare a unităţii monetare avută în vedere să fie mai ridicată. **P. c. m.** urmează o evoluţie care este determinată direct de rata inflaţiei: creşterea rapidă a preţurilor şi tarifelor determină o scădere corespunzătoare tot atât de rapidă a **p. c. m.** Totodată, **p. c. m.** este decisiv determinată de următorii factori economici: echilibrul economic general; starea de proporţionalitate a proceselor de producţie; starea circulaţiei mărfurilor; starea circulaţiei monetare etc.

Scanned with OKEN Scanner

Q

QUI PRIOR TEMPORE POTIOR IURE, adagiu latin ce exprimă regula conform căreia cel ce a îndeplinit mai înainte formalităţile necesare pentru valabilitatea sau pentru opozabilitatea dreptului său are prioritate juridică în raport cu cei care le-au îndeplinit ulterior lui. De pildă, atunci când un creditor cedează succesiv mai multor persoane dreptul său de creanţă, cesionarul care a făcut primul notificarea cesiunii către debitorul cedat îşi va putea opune dreptul celorlalţi cesionari, chiar anteriori, care n-au procedat încă la notificare, fiind astfel singurul îndreptăţit să încaseze creanţa. Tot astfel, în cazul unui conflict între doi dobânditori succesivi ai aceluiaşi fond de comerţ urmează să se ia în considerare data contractelor respective, decizându-se conform regulii **q.p.t.p.i.** Unele legislaţii naţionale adoptă această regulă şi în legătură cu soluţionarea conflictului dintre factor şi terţ (dacă apare un asemenea conflict) în cazul contractului de factoring.

QUI TACIT CONSENTIRE VIDETUR (CINE TACE CONSIMTE), adagiu latin exprimând regula potrivit căreia, în anumite situaţii, tăcerea uneia din părţi dobândeşte prin ea însăşi valoare juridică. Astfel, în materie comercială, fiinţând principiul libertăţii probelor, dovada adeziunii la clauzele contractului tip, inclusiv la uzurile indicate în acel contract, poate fi făcută prin orice mijloace, chiar prin simpla tăcere a părţii vizate, deoarece o asemenea atitudine în raporturile dintre oamenii avertizaţi şi competenţi este susceptibilă de a fi considerată ca având semnificaţie de acceptare tacită.

Scanned with OKEN Scanner

R

RABAT COMERCIAL, element structural al preţului cu amănuntul menit să acopere cheltuielile de circulaţie a mărfii şi realizarea profitului comercial. **R.c.** are un conţinut şi o destinaţie similare celor ce caracterizează adaosul comercial. De regulă **r.c.** se exprimă sub forma unei cote procentuale aplicată asupra preţului de livrare a mărfii, iar nivelul său este diferenţiat la diverse grupe de mărfuri în raport cu valoarea cheltuielilor de circulaţie aferente fiecărei asemenea grupe. **R.c.** mai are şi semnificaţia de instrument de stimulare a vânzării mărfurilor (când cererea este sub nivelul ofertei sau manifestă tendinţe de scădere), precum şi de instrument de cointeresare a cumpărătorilor să cumpere cantităţi mari de mărfuri sau să păstreze relaţiile de afaceri cu aceiaşi comercianţi în viitor. Îndeplinirea acestor funcţii se concretizează în acordarea de reduceri de preţ, ceea ce influenţează nivelul **r.c.**.

RABAT TARIFAR, mijloc de stimulare a exporturilor de mărfuri presupunând introducerea, cu caracter temporar, sau în mod condiţionat, a unor scutiri de plată a taxelor vamale pentru anumite importuri de mărfuri, precum şi prin restituirea unor astfel de taxe atunci când au fost percepute. Este cazul importurilor realizate în vederea efectuării unor exporturi. Astfel, firmele care produc pentru export, pot fi scutite de taxe vamale pentru importurile de materii prime, materiale, semifabricate etc., cu referire la care fac dovada că sunt destinate prelucrării pentru a fi transformate în produse finite şi apoi reexportate ca atare. Atunci când statul a perceput taxe vamale de la o

Scanned with OKEN Scanner

firmă exportatoare, aceasta poate solicita şi obţine restituirea acelor taxe, dacă probează că materiile prime, materialele, semifabricatele importate au fost incorporate prin prelucrare în produsele finite care au fost exportate. Prin restituirea taxelor vamale statul acordă, în realitate, beneficiarilor o *primă de export indirectă*.

RADĂ, denumire dată unui segment al acvatoriului unui port, segment destinat să servească la staţionarea navelor la ancoră, în aşteptarea eliberării danei la care sunt programate ori în vederea îndeplinirii unor formalităţi portuare sau a operaţiunilor de încărcare-descărcare.

R.A.F.T.D. 1941 (The Revised American Foreign Trade Definitions — Definiţiile Revizuite de Comerţ Exterior American), uzanţe comerciale uniforme, cu largă aplicabilitate în materia vânzării comerciale internaţionale, ce reprezintă corespondentul regulilor europene Incoterms şi care primesc o utilizare externă extinsă pe continentul nord-american. **R.A.F.T.D. 1941** tratează şapte termeni larg utilizaţi în domeniul arătat şi anume: *1) Ex Point of Origin (ex. Factory, ex Plantation, ex Mine, ex Mill, ex Warehouse);* acest concept corespunde, sub aspectul semnificaţiei sale, condiţiei franco fabrică din Incoterms-1990, adică exprimă regula potrivit căreia preţul stabilit se ia în considerare la punctul de origine, vânzătorului revenindu-i obligaţia de a pune marfa la dispoziţia cumpărătorului la locul cuvenit şi la data sau înăuntrul perioadei fixate. *2) F.O.B. (named inland carrier at named inland point of departure);* formula corespunde condiţiei franco vagon sau franco camion din Incoterms — 1990 şi dă expresie regulii conform căreia preţul se stabileşte ţinându-se seama de punctul de încărcare intern, iar vânzătorului îi revine obligaţia să încarce mărfurile în vagoane, camioane, şlepuri, avioane sau alte vehicule precizate în contracte. *3) F.A.S. (Free Along Side) şi F.A.S. Vessel (named port of shipment);* acest termen exprimă o semnificaţie similară celei atribuite condiţiei F.O.B. din Incoterms-1990, în armonie cu care preţul stabilit include, în alcătuirea sa, toate cheltuielile de livrare până la bordul navei maritime nefolosite de către cumpărător sau, pentru el, în portul fixat pentru îmbarcare.

Scanned with OKEN Scanner

4) C and F (Cost and Freight, named point of destination); această formulă are corespondent în aceeaşi condiţie din Incoterms-1990, prin ea exprimându-se regula în armonie cu care preţul mărfii este astfel stabilit încât să includă şi costul transportului până la punctul de destinaţie fixat. *5) C.I.F. (Cost, Insurance, Freight — named point of destination);* termenul corespunde aceleiaşi condiţii din Incoterms-1990 şi exprimă regula potrivit căreia în preţul mărfii este inclusă asigurarea maritimă şi orice cheltuieli de transport până la punctul de destinaţie stabilit. *6) F.O.B. (named inland point in country of importation);* are aceeaşi semnificaţie care se atribuie condiţiei *Ex Ship* din Incoterms-1990 şi conform căreia preţul de vânzare se stabileşte astfel încât să includă şi toate cheltuielile până la punctul intern fixat în ţara de import. *7) Ex Dock (named port of importation);* exprimă o regulă similară celei subsumate de condiţia *Ex quai* din Incoterms-1990; potrivit acestei reguli preţul de vânzare cuprinde orice cheltuieli adiţionale necesare pentru livrarea mărfurilor pe doc, în portul de import fixat, cu taxe vamale plătite.

RALIU (în terminologie de bursă), termen utilizat pentru a desemna creşterea semnificativă a cursurilor titlurilor după o perioadă în care acestea au înregistrat o scădere de curs sau stagnare.

RAMASAJ BURSIER, operaţiune concretizată în cumpărarea progresivă în bursă a unei cantităţi importante dintr-un anumit titlu.

RAMBURS, sumă de bani situată, din punct de vedere valoric, în limita valorii mărfurilor predate spre transport, cu care expeditorul acestora grevează transportul şi pe care calea ferată este obligată să o recupereze de la destinatar înainte de eliberarea mărfurilor şi să o remită apoi predătorului. S.M.G.S. prevede în mod expres că rambursurile nu sunt admise; în schimb, acestea sunt practicate în regimul C.I.M., fiind reglementate de această convenţie.

RAMBURSARE A CREDITULUI, denumire dată restituirii de către beneficiarul unui credit la banca creditoare a sumelor ce i-au fost acordate de aceasta cu titlu de credit. **R. c.** trebuie făcută la termenele prestabilite prin contractul de credit. Ea

presupune şi plata dobânzilor aferente creditului obţinut de către beneficiar. În funcţie de durata stabilită pentru **r. c.**, creditele pot fi clasificate în: credite pe termen scurt (în cazul cărora rambursarea este fixată pe o perioadă de maximum 1 an de zile); credite pe termen mediu (având durata de rambursare de 2-5 ani); credite pe termen lung (cu durată de rambursare mai mare de 5 ani). **R. c.** poate fi convenită prin contractul de credit să aibă loc în rate egale, crescătoare sau descrescătoare. Este admisă şi rambursarea în devans. Banca creditoare ţine evidenţa rambursării creditului distinct de evidenţa dobânzilor aferente acestuia. Atunci când graficul **r. c.** nu poate fi respectat, părţile contractante (banca şi beneficiarul) vor proceda la reeşalonarea datoriei.

RANDAMENT CONVENABIL, sintagmă prin care în tranzacţiile bursiere se exprimă venitul ce rezultă din simpla deţinere sau păstrare a unei mărfi. **R.c.** constituie, în teoria economică, o modalitate de analiză a pieţelor de tip backwardation. Problema stabilirii lui se pune îndeobşte atunci când pe piaţa fizică a mărfii se constată o situaţie de criză. Într-o atare ipoteză marfa în sine posedă un **r.c.**. Acesta nu este neapărat un venit pecuniar sau direct măsurabil. El se poate concretiza de pildă în capacitatea unei firme de a-şi folosi stocul de marfă pentru aprovizionarea ritmică (fără întreruperi) a clienţilor săi obişnuiţi, menţinându-şi astfel cota pe piaţă. (engl. *convenience yield*). V. şi **backwardation**.

RAPORT ANUAL, document oficial elaborat anual de o societate comercială şi adus la cunoştinţa acţionarilor acelei societăţi prin care se înfăţişează un set de date economico-financiare precum: activele, pasivele, capitalul propriu, veniturile, cheltuielile ş.a. Datele respective oglindesc situaţia economico-financiară a societăţii în cauză la finele anului calendaristic analizat. **R.a.** se prezintă de către consiliul de administraţie al societăţii în adunarea generală ordinară a acţionarilor, care este chemată să aprobe bilanţul activităţii economice a societăţii pe anul calendaristic expirat.

RAPORT DE AVARIE, denumire dată documentului întocmit de experţii desemnaţi pentru evaluarea avariei suferită de navă sau de marfa aflată pe navă în timpul transportului sau cu

Scanned with OKEN Scanner

prilejul operaţiunilor de transbordare ori a celor de încărcare-descărcare a mărfii şi prin care se stabileşte în detaliu distribuirea răspunderii între persoanele implicate în producerea avariei. **R. a.** se întocmeşte mai cu seamă în caz de avarie comună şi consemnează, pe de o parte, avariile produse şi cheltuielile aferente reparării lor, iar pe de altă parte, precizează procentele şi sumele corespunzătoare lor cu care trebuie să contribuie fiecare parte implicată la înlăturarea consecinţelor avariei. Întocmirea **r. a.** este subordonată regulilor stabilite de legile şi uzanţele incidente în portul de descărcare sau ale locului unde a luat sfârşit călătoria. Atunci când în Charter Party sau în conosamente s-a făcut referire la Regulile York-Anvers, **r. a.** se va întocmi în conformitate cu aceste reguli. V. şi **avarie.**

RAPORT DE SCHIMB, indicator economic ce dă expresie relaţiei teoretice între produsele şi serviciile exportate de o anumită ţară într-o perioadă de timp determinată şi produsele şi serviciile importate de acea ţară în aceeaşi perioadă de timp. Exprimă puterea de cumpărare a ţării în cauză din perspectiva preţurilor practicate de ea în schimburile cu străinătatea. Calcularea **r. s.** se face ca raport între indicele preţurilor de export şi indicele preţurilor de import. **R. s.** este utilizat în analiza economică fie ca indice al schimburilor cu anumite produse, fie ca indice al comerţului exterior în ansamblu al unei ţări (cu o altă ţară, cu un grup de ţări, sau cu toate ţările partenere).

RAPORT DE TRANZACŢIE (în operaţiuni de bursă), înscris redactat de agentul de bursă în cuprinsul căruia sunt consemnate cronologic toate tranzacţiile efectuate de acesta într-o şedinţă de negocieri la bursă.

RAPORT JURIDIC DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, raport patrimonial reglementat prin normele dreptului comerţului internaţional care se stabileşte între participanţii la comerţul internaţional (persoane juridice şi persoane fizice), subiecţi de drept aflaţi într-o deplină egalitate juridică, în cadrul colaborării economice internaţionale şi al schimbului mondial de valori şi de cunoştinţe. Se distinge prin două elemente definitorii, ce-i afirmă specificitatea, şi anume: comercialitatea şi internaţionalitatea. *1) Comercialitatea* se de-

fineşte de dreptul intern al fiecărei ţări, ca fiind determinată în raport cu criteriile stabilite într-un atare sens de sistemul de drept respectiv. Unele legislaţii naţionale, consacrând criteriul subiectiv, fac dependent caracterul comercial sau civil al actului juridic ori al faptului juridic de calitatea subiectului (adică a autorului): are caracter comercial actul sau faptul juridic săvârşit de un comerciant, iar calitatea de comerciant poate rezulta fie direct din lege, fie din înscrierea persoanei respective într-un anumit registru. Alte legislaţii adoptă criteriul obiectiv, determinând comercialitatea pe baza elementelor intrinseci ale actului juridic respectiv, a naturii acestuia şi independent de calitatea părţilor la raportul juridic; acest criteriu este luat în considerare pe scară tot mai largă de legislaţiile moderne. Dreptul român a adoptat şi el acest criteriu obiectiv, determinând caracterul comercial al actelor şi faptelor juridice în raport cu natura acestora. Reglementările juridice în vigoare în ţara noastră atribuie caracter de acte şi fapte de comerţ internaţional următoarelor împrejurări: a) vânzarea-cumpărarea sau schimbul de mărfuri; b) prestările de servicii; c) transporturile şi expediţiile internaţionale; d) proiectarea şi executarea de lucrări; e) asistenţa sau colaborarea tehnică; f) vânzarea sau cumpărarea de licenţe pentru folosirea brevetelor de invenţii sau a procedeelor tehnologice; g) consignaţia sau depozitul; h) reprezentarea şi comisionul; i) operaţiunile financiar-valutare; j) asigurările; k) turismul. În toate cazurile, natura operaţiilor îndeplinite, fie ele acte juridice (contracte de livrări de mărfuri, prestări de servicii sau executări de lucrări etc.), fie fapte juridice (prospectări, oferte, demersuri, tratative), adică un element obiectiv, are rol determinant pentru calificarea lor ca fiind comerciale. Enumerarea actelor şi faptelor de comerţ din legislaţia noastră are caracter enunţiativ. Practica şi literatura de specialitate au admis că orice alte acte şi fapte juridice pot fi caracterizate drept comerciale luându-se în considerare următoarele idei, pe care însăşi legea le are în vedere, atunci când distinge actele şi faptele comerciale de cele civile: interpunerea în schimb, activitatea economică organizată sub formă de întreprindere şi conexiunea eco-

Scanned with OKEN Scanner

nomică a actului sau faptului concret cu cele din primele două categorii. Noţiunea de acte şi fapte de comerţ cuprinde în sfera ei, alături de actele şi faptele propriu-zise de comerţ, şi „operaţiile comerciale sau de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică în raporturile cu străinătatea". Potrivit legislaţiei noastre nu constituie acte şi fapte de comerţ exterior „introducerea sau scoaterea din ţară, definitivă sau temporară, prin colete sau de către călători, de bunuri destinate uzului sau consumului personal sau familial, conform dispoziţiilor legale", deoarece unor asemenea operaţii le lipseşte elementul comercial. *2) Internaţionalitatea* constituie un alt element caracteristic al raporturilor juridice de comerţ internaţional; prin internaţionalitate acestea se disting de raporturile juridice de comerţ interior. Internaţionalitatea se exprimă prin elementul sau prin elementele de extraneitate care sunt prezente în orice raport juridic de comerţ internaţional. Nu este suficientă prezenţa oricărui element de extraneitate într-un raport juridic comercial pentru ca acel raport juridic să intre sub incidenţa normelor dreptului comerţului internaţional: aceste norme nu primesc incidenţă în privinţa relaţiilor comerciale internaţionale ţinând de dreptul public şi nici cu referire la cele care pun în joc atitudinea sau comportamentul statelor când, în exercitarea suveranităţii, reglementează tranzacţii comerciale ce interesează teritoriul lor. În accepţiunea dreptului comerţului internaţional, elementul de internaţionalitate se concretizează în elementele de extraneitate care, dacă se adaugă elementului de comercialitate, sunt de natură să determine ca raportul juridic respectiv să fie reglementat de cel puţin două sisteme de drept, putând genera astfel un conflict de legi în spaţiu. Acest criteriu tehnico-juridic de definire a internaţionalităţii (ca element caracterizant al raporturilor de comerţ exterior) — care a fost reţinut de majoritatea covârşitoare a legislaţiilor naţionale, de convenţii internaţionale în materie şi de doctrină — a primit consacrarea şi în dreptul român: potrivit Legii nr. 1/1971, internaţionalitatea se defineşte ca acea particularitate a raporturilor cu străinătatea care presupune operaţii juridice comerciale încheiate cu parteneri străini sau care au

Scanned with OKEN Scanner

legătură cu pieţe străine. Definind în felul acesta elementul de internaţionalitate, legea română reţine pentru determinarea lui, criteriul naţionalităţii deosebite a partenerilor la raporturile de comerţ exterior, precum şi ideea circuitului internaţional de valori: un contract cuprinde raporturi cu străinătatea dacă oricare dintre componentele sale de fapt vine în contact cu două sau mai multe legislaţii; această condiţie este îndeplinită când, de exemplu părţile sunt de naţionalităţi diferite sau domiciliază, fiecare dintre ele, în altă ţară, ca şi atunci când actele referitoare la încheierea ori la executarea contractului prezintă puncte de contact cu cel puţin două legislaţii naţionale, ori obiectul obligaţiilor se localizează pe teritoriile unor state diferite.

RAPORT ZILNIC DE DESCĂRCARE, document în care se consemnează momentele principale ale activităţii de descărcare a navei în portul de destinaţie. Se întocmeşte pentru fiecare zi, în perioada de timp cât durează operaţiunile de descărcare; pe baza **r. z. d.**, agentul navei întocmeşte, în final, cargo-raportul *(out-time report of inward cargo)*.

RATA DATORIEI EXTERNE, v. **serviciu al datoriei externe.**

RATA DOBÂNZII, sintagmă ce desemnează procentul fix sau variabil care se aplică asupra valorii împrumuturilor şi prin care se stabileşte nivelul de recuperare a capitalului împrumutat. **R.d.** prezintă o mare varietate pe piaţa internaţională de capitaluri, diversitatea ei fiind determinată de caracterul operaţiunii de împrumut, natura creditelor şi particularităţi ale debitorilor. **R.d.** şi *nivelul dobânzilor* sunt indicatori ce reflectă, în cadrul relaţiilor valutar-financiare internaţionale, condiţiile de obţinere a creditelor externe. V. şi **nivel al dobânzilor.**

RATĂ A SCONTULUI, procent fix (sau variabil) care se aplică asupra valorii cambiilor prezentate spre scontare şi prin care se stabileşte atât nivelul de recuperare a numerarului prevăzut în titlu, cât şi nivelul profitului obţinut de banca ce efectuează scontul. V. şi **scont.**

RATĂ DE DEPENDENŢĂ FAŢĂ DE PIEŢELE EXTERNE, indicator economic având valoare relativă, utilizat în analize micro şi macroeconomice pentru a ex-

Scanned with OKEN Scanner

prima importanţa schimburilor comerciale cu străinătatea ca mijloc de asigurare a producţiei cu materii prime, materiale, semifabricate, combustibili, sau de asigurare a desfacerii unei părţi a producţiei pe piaţa externă. Dependenţa realizării producţiei faţă de piaţa externă este pusă în evidenţă prin cota exportului în producţia realizată, luându-se în considerare ca premisă de calcul fie expresia fizică a indicatorilor comparaţi, fie volumul valoric al exportului calculat pe baza preţurilor interne complete de export.

RATIFICARE, mijloc juridic prin care *reprezentatul* face ca actele juridice îndeplinite de *reprezentant* fără împuternicire sau prin depăşirea puterilor ce i-au fost conferite să producă efecte în patrimoniul său. **R.** operează cu efect retroactiv, ea poate fi expresă sau tacită, fiind susceptibilă să intervină la orice moment posterior încheierii actului juridic. **R.** îmbracă, de regulă, forma unei declaraţii, care poate fi adresată atât reprezentantului, cât şi terţului contractant.

RĂSPUNS (la autorizarea plăţii cu card), denumire dată rezultatului *autorizării* plăţii cu card, rezultat ce poate conţine unul dintre următoarele tipuri de mesaj referitor la *card*: a) acceptarea plăţii pentru suma integrală; b) solicitarea de instrucţiuni suplimentare la o adresă într-un interval de timp şi prin proceduri cunoscute de plăţi din *obligaţiile reciproce*; c) neacceptarea ca mijloc pentru plată; d) neacceptarea ca mijloc pentru plată cu solicitarea comerciantului de a confisca respectivul card. V. şi **emitent de card**; **obligaţii reciproce**.

RĂSPUNDEREA CONTRACTUALĂ ÎN COMERŢUL INTERNAŢIONAL, formă a răspunderii civile decurgând din neexecutarea întocmai a unor obligaţii asumate prin contractul de comerţ internaţional şi care constă în repararea de către debitor, în natură sau prin echivalent, a prejudiciului cauzat astfel creditorului. În cazul neexecutării întocmai de către debitor a obligaţiilor contractuale, creditorul are mai multe opţiuni: să invoce *exceptio non adimpleti contractus*, să ceară executarea silită (în natură sau prin echivalent) ori să pretindă rezoluţia contractului etc. Sancţiunile susceptibile de aplicare în caz de neexecutare, ca şi puterile acordate creditorului în acest sens sunt guvernate de legea con-

Scanned with OKEN Scanner

tractului în raport de prevederile căreia se va aprecia dacă obligaţiile contractuale sunt sau nu exercitate; soluţia este firească, având în vedere faptul că sunt supuse legii contractului întinderea obligaţiilor contractuale izvorâte din contractul ce trebuie executat, ca şi forţa obligatorie a acelui contract. De asemenea, rezoluţia pentru neexecutare, precum şi *exceptio non adimpleti contractus* (ambele îndeplinind rolul de instrumente ale creditorului pentru realizarea creanţei sale) sunt guvernate de *lex contractus,* afară numai dacă excepţia de neexecutare se înfăţişează ca un drept de retenţie *(debitum cum re iunctum),* situaţie în care trebuie să se ţină seama şi de lex situs, deoarece se pune în discuţie o problemă de efecte reale. Legea contractului determină şi dreptul la executarea în natură; în realitate însă, o atare executare este realizabilă numai în măsura în care o permite şi legea de executare. În fine, definirea condiţiilor în care o situaţie de neexecutare constituie caz de forţă majoră este tot de competenţa legii contractului. **R.c. c.i.** constituie o consecinţă directă a obligaţiilor asumate de părţi; cu toate acestea, ea nu este un domeniu în exclusivitate al legii contractului. Astfel, calificarea răspunderii (drept contractuală sau delictuală) este supusă lui *lex fori.* În schimb, condiţiile de fond ale răspunderii contractuale ţin de domeniul legii contractului; această lege determină faptele generatoare de responsabilitate (neexecutare, ruptură a contractului, executarea necorespunzătoare sub aspectul calităţii prestaţiei, executare tardivă etc.); tot această lege oferă şi criteriile de apreciere a concordanţei executării cu clauzele contractuale, precum şi pe cele de apreciere a influenţei dolului şi a culpei grave asupra răspunderii părţii care le-a săvârşit, a cauzelor exonerării de responsabilitate sau a celor care le-a săvârşit, a cauzelor exoneratorii de responsabilitate sau a celor care atenuează răspunderea debitorului, (cum sunt forţa majoră, cazul fortuit, cauza străină, fapta unui terţ, culpa victimei, orice altă cauză prevăzută de lege). În măsura în care legea locului de executare prevede o împiedicare ori prohibire a executării, este necesar să se ia în considerare şi dispoziţiile acestei legi. Anumite aspecte privind intentarea de către creditor a acţiunii în responsabilitate civilă sunt susceptibile să intre sub

Scanned with OKEN Scanner

incidenţa altor legi decât a legii contractului. Astfel, dacă legea contractului prevede ca necesară punerea în întârziere a debitorului, forma de efectuare a acesteia scapă, în anumite situaţii, incidenţei acestei legi, fiind susceptibilă de a fi cârmuită de alte legi (cum sunt: legea locului unde se îndeplineşte acest act procedural sau *lex fori*). Tot astfel, unele dintre formalităţile ce trebuie îndeplinite de către cumpărător sau de destinatarul mărfii în vederea programării acţiunii în responsabilitate civilă (cum sunt cele supuse unor termene de decădere foarte scurte privind constatarea sau denunţarea viciilor mărfii etc.) intră sub incidenţa legii locului de livrare-predare (adică *lex loci executions*), aşa cum stabileşte Convenţia internaţională de la Haga asupra legii aplicabile vânzărilor internaţionale de bunuri mobile corporale din anul 1946; împrejurarea este explicabilă, pe de o parte, prin urgenţa ce se impune şi prin perisabilitatea probelor, iar pe de altă parte, prin aceea că destinatarul mărfii dintr-un contract de transport de mărfuri, nefiind parte în contract, nu a putut cunoaşte conţinutul acestuia. Întinderea dreptului la repararea prejudiciului se determină potrivit legii contractului, deoarece aparţine domeniului acestuia; legea respectivă stabileşte care sunt elementele reparabile ale prejudiciului şi determină limitele reparaţiei (aşa cum acestea rezultă din legea sau din stipulaţiile inserate de părţi în cuprinsul contractului). Modul de reparare iese, cel puţin sub unele aspecte, de sub incidenţa legii contractului, pentru a intra în domeniul de aplicare a legii forului; este, de exemplu, problema daunelor-interese compensatorii fixate în monedă de plată, recunoscându-i-se totodată instanţei facultatea de a stabili data conversiunii acelei monede; o altă ipoteză de acest gen ar fi aceea a abandonului navei (reglementată în unele legislaţii), caz în care repararea daunelor urmează regulilor prevăzute de statutul navei.

RĂSPUNDEREA ÎN CONTRACTUL DE TRANSFER DE KNOW-HOW, consecinţele decurgând din nerespectarea de către una dintre părţi a obligaţiilor asumate prin contractul de *know-how*. Protecţia juridică a *know-how*-ului este asigurată prin mijloace diferite, comparativ cu aceea a invenţiilor. Ea începe încă din faza precontractuală, graţie unor meca-

Scanned with OKEN Scanner

nisme juridico-economice adoptate de parteneri cu ocazia negocierilor. Astfel, mai înainte de începerea negocierilor, beneficiarul emite un document scris, asumându-şi obligaţia de a păstra strict confidenţiale toate informaţiile primite; în baza acestui angajament el nu va putea divulga acele informaţii terţilor fără acordul ofertantului (deţinător de *know-how*). În ipoteza nesocotirii de către beneficiar a angajamentului dat, ofertantul este îndreptăţit să promoveze o acţiune civilă pentru repararea daunelor suferite. Practica comercială internaţională a demonstrat însă lipsa de eficienţă a acestui mod de protejare a secretului. De aceea, în cazul unor tranzacţii complexe şi de valoare mai mare, se recurge la încheierea unor convenţii preliminare, având valoarea unui antecontract, între partenerii de tratative. Printr-o atare convenţie, beneficiarul se obligă să considere toate informaţiile obţinute de la deţinătorul de *know-how* ca strict confidenţiale şi să nu le dezvăluie unor terţe persoane decât cu ajutorul acestuia din urmă; totodată îşi asumă obligaţia de a nu utiliza informaţiile primite cu ocazia negocierilor. De asemenea, beneficiarul se mai obligă să-i returneze ofertantului toate documentele pe care acesta i le-a pus la dispoziţie, fără să păstreze copii sau fotocopii după ele, în cazul în care părţile nu pot ajunge, în termenul stabilit, la un acord privind *know-how*-ul în cauză; ca urmare, beneficiarul va preda ofertantului toate notele, planurile, desenele şi alte documente aflate în posesia sa, prin utilizarea cărora s-ar putea dezvălui total sau parţial *know-how*-ul. Dacă însă, în termenul stabilit, părţile ajung la un acord, toate informaţiile predate beneficiarului în virtutea înţelegerii preliminare vor fi considerate livrate în cadrul contractului perfectat. Un alt mijloc de protejare a *know-how*-ului este constituirea unei garanţii prin consemnarea unei sume la o bancă sau printr-o scrisoare de garanţie bancară. V. şi **contract internaţional de know-how.**

RĂSPUNDEREA ÎN EXECUTAREA CONTRACTULUI DE TRANSPORT AERIAN INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, concept prin care se desemnează obligaţia contractantului (expeditor sau transportator) care nu şi-a îndeplinit sau şi-a îndeplinit defectuos setul de îndatoriri asumate prin

contract, de a repara prejudiciul suferit din această cauză de către celălalt contractant. Împrejurările ce antrenează răspunderea expeditorului sunt diferite faţă de acelea care angajează răspunderea cărăuşului, diferenţierea lor decurgând din diferenţa de specific între obligaţiile ce incumbă celor doi contractanţi: *1) Expeditorul.* Răspunde faţă de cărăuş pentru toate pagubele suferite de acesta, precum şi faţă de orice altă persoană, de care este angajată responsabilitatea transportatorului atunci când producerea pagubei este o consecinţă a indicaţiilor şi menţiunilor neregulate, incomplete sau inexacte înscrise în scrisoarea de transport aerian internaţională. *2) Transportatorul.* Răspunde pentru pagubele provocate prin: a) Pierderea sau avaria mărfurilor datorate unui fapt păgubitor produs în timpul transportului aerian, interval de timp care cuprinde perioada în care: mărfurile se află la aeroport, la bordul aeronavei, într-un loc determinat de o aterizare în afara aeroportului sau sunt în curs de transbordare; în toată această perioadă, transportorul are paza juridică a mărfurilor respective. Convenţia de la Varşovia stabileşte în sarcina cărăuşului o prezumţie de pierdere a mărfii, dacă acesta nu eliberează marfa în termen de 7 zile, socotite de la data când marfa ar fi trebuit pusă la dispoziţia destinatarului. Răspunderea cărăuşului este limitată, în ipoteza pierderii sau avariei numai a unei părţi din marfa transportată; în acest caz, răspunderea sa este restrânsă la cantitatea de marfă afectată sau la numărul de colete pierdute ori depreciate, calcularea pagubei raportându-se la greutatea totală a părţii de marfă vizate. Atunci când pierderea sau avaria parţială afectează şi valoarea altor colete înscrise în aceeaşi scrisoare de transport aerian, valoarea daunei va fi calculată avându-se în vedere greutatea totală a coletelor din documentul respectiv. Ori de câte ori destinatarul constată lipsuri cantitative sau deprecierea mărfii, acesta este obligat să adreseze transportatorului un protest, de îndată ce a descoperit deficienţa dar încadrându-se între-un termen de 14 zile de la primirea mărfurilor; în caz contrar, se prezumă, până la proba contrară, că mărfurile au fost eliberate în stare bună, aşa cum erau ele înfăţişate prin scrisoarea de

Scanned with OKEN Scanner

transport. Transportatorul se poate exonera de răspundere sau să limiteze întinderea acesteia probând că prejudiciul se datorează culpei reclamantului sau unei culpe comune, ori că proveniența pierderii rezultă din natura sau viciul mărfii. Transportatorul nu poate beneficia însă de limitarea răspunderii dacă cel interesat face dovada că prejudiciul se datorează faptei cărăușului ori a prepușilor săi, care au acționat cu culpă gravă sau cu dol. Convenția de la Varșovia declară nulă orice clauză prin care părțile ar stipula înlăturarea răspunderii transportatorului sau limitarea acesteia la un nivel inferior celui stabilit prin prevederile convenției respective. Potrivit acestor prevederi, valoarea despăgubirii se calculează, în ipoteza pierderii mărfii, la 250 franci pe kilogram marfă sau poate fi reprezentată de suma prevăzută eventual ca interes la livrare. Este admisă convertirea sumelor indicate în franci, în fiecare monedă națională, în sume rotunde; în cazul în care acordarea despăgubirii s-a făcut printr-o hotărâre judecătorească, convertirea în monedă națională, alta decât moneda-aur, se face pe baza valorii-aur a acestei monede la data sentinței. Organul de jurisdicție poate întregi suma acordată cu titlu de despăgubiri prin adăugarea la acea sumă a cheltuielilor de judecată justificate de reclamant; asemenea cheltuieli nu se acordă însă atunci când transportatorul a oferit reclamantului, în termen de 6 luni de la producerea prejudiciului, o sumă cel puțin egală cu aceea pe care tribunalul a stabilit-o ca reprezentând valoarea daunelor supuse reparațiunii. b) Transportatorul răspunde și pentru daunele pricinuite prin întârzierea executării transportului. El se poate exonera însă de răspunderea grevată de executarea întârziată, dovedind că a luat toate măsurile necesare pentru evitarea pagubelor, sau că era în imposibilitate de a lua asemenea decizii. Destinatarul care constată întârziere în executare are obligația să adreseze un protest cărăușului, în termen de 21 de zile, calculat din ziua când mărfurile i-au fost puse la dispoziție. Protestul se face prin rezervă înscrisă în scrisoarea de transport, remisă o dată cu marfa, dar poate fi făcut și printr-o scrisoare expediată în termenul arătat. Dacă destinatarul nu face protestul, se prezumă, până la proba contrară, că transportul a fost executat în termen.

Scanned with OKEN Scanner

RĂSPUNDEREA ÎN EXECUTAREA CONTRACTULUI DE TRANSPORT AUTO INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, expresie ce desemnează complexul de consecinţe negative la care se expune contractantul (expeditor sau transportator) în cazul neexecutării sau executării defectuoase a obligaţiilor asumate prin contractul de transport auto internaţional de mărfuri. *1) Expeditorul.* Răspunde faţă de transportator: a) pentru prejudiciile cauzate acestuia ca urmare a înscrierii incomplete sau incorecte a menţiunilor în scrisoarea de trăsură; b) pentru prejudiciile decurgând din nerespectarea obligaţiei privind întocmirea corectă şi procurarea tuturor documentelor ce trebuie să însoţească marfa în timpul transportului până la eliberarea acesteia; c) pentru neîncadrarea în timpii de încărcare-descărcare prevăzuţi în normativele interne ale ţării locului de încărcare, în legătură cu efectuarea operaţiilor de încărcare a mărfii în autovehicul; d) pentru pagubele suferite de transportator datorită stării defectuoase a mărfii sau din cauza ambalajelor necorespunzătoare; asemenea pagube ar putea consta fie în deteriorarea materialului rulant, fie în degradarea altor mărfuri aflate în transport. *2) Transportatorul.* Răspunderea sa este angajată pentru: a) pierderea totală sau parţială a mărfurilor; b) avaria acestora; c) neîndeplinirea obligaţiei privind punerea mijlocului de transport la dispoziţia expeditorului, în condiţiile prevăzute prin comanda de transport acceptată; d) nerespectarea termenului de predare a mărfurilor la destinaţie; e) pierderea sau utilizarea necorespunzătoare a documentelor primite de la expeditor; f) întârzierea executării transportului. Convenţia C.M.R. stabileşte următoarele, în legătură cu această ultimă ipoteză de răspundere a transportatorului: Transportul auto se consideră a fi întârziat dacă mărfurile nu au fost eliberate în termenul convenit, iar când nu a fost convenit un asemenea termen, dacă durata efectivă a transportului depăşeşte timpul care, în mod rezonabil, este acordat unui transportator diligent, ţinându-se seama de circumstanţe şi, printre altele (în cazul unei încărcări parţiale), de timpul necesar pentru asamblarea unei încărcături complete în condiţii normale. Obligaţia transportatorului la plata de daune în acest

Scanned with OKEN Scanner

caz de întârziere subzistă numai dacă cel îndreptăţit să pretindă despăgubirea probează că din întârzierea respectivă a rezultat un prejudiciu; întinderea despăgubirii nu poate depăşi însă preţul transportului, iar obligarea la plată operează numai dacă destinatarul formulează o rezervă în scris cu referire la întârziere, în termen de 21 de zile de la data punerii mărfurilor la dispoziţia sa. În ipoteza că transportatorul nu eliberează mărfurile destinatarului în termen de 30 de zile de la expirarea termenului convenit sau, în lipsa unui asemenea termen, în decurs de 60 de zile de la primirea mărfurilor de către cel dintâi, transportatorul este prezumat culpabil de pierderea acestora. Determinarea despăgubirii, în ipoteza pierderii totale sau parţiale a mărfurilor, se face ţinându-se seama de valoarea acestora, la locul şi data primirii lor spre a fi transportate; stabilirea valorii mărfurilor are loc pe baza cursului la bursă, a preţului curent al pieţei ori, în lipsă, pe baza valorii uzuale a mărfii de acelaşi fel şi aceeaşi calitate, fără însă ca întinderea despăgubirii să poată depăşi 25 franci Poincaré pentru fiecare kilogram de greutate lipsă. Totodată, transportatorul va restitui taxa de transport, taxele vamale, precum şi celelalte cheltuieli ocazionate de transport; restituirea acestora se va face în totalitate sau în parte (adică proporţional), în funcţie de împrejurarea că pierderea mărfii a fost totală sau parţială. Cât priveşte ipoteza avariei mărfii, transportatorului îi revine obligaţia de a plăti despăgubiri în cuantumul contravalorii mărfii depreciate; valoarea despăgubirii nu poate depăşi însă, într-o atare ipoteză, suma ce s-ar fi cuvenit plătită în caz de pierdere totală sau parţială a mărfii (acest criteriu urmând a fi luat în considerare după cum întreaga marfă a fost depreciată sau numai o parte din ea). Despăgubirile sunt purtătoare de dobânzi; cuantumul acestora este de 5% pe an, iar calcularea lor se face la cererea reclamantului, cu începere din ziua formulării reclamaţiei împotriva transportatorului, ori din ziua introducerii acţiunii în justiţie. Constatarea pierderii totale sau parţiale a mărfii ori avariei acesteia se face de către destinatar, prin procesul verbal de constatare, întocmit la eliberarea mărfii ori în termen de 7 zile de la eliberare (pentru cazul de pierderi sau avarii neaparente). Potrivit Convenţiei C.M.R., transportatorul este

Scanned with OKEN Scanner

exonerat de răspundere (dacă nu a acţionat din culpă gravă sau cu dol) atunci când pierderea totală sau parţială a mărfii, avaria sau întârzierea în transport se datorează culpei expeditorului ori destinatarului, unor cazuri de forţă majoră, unor vicii ale mărfii, defectuozităţii ambalajului, utilizării de vehicule descoperite, manipulării, încărcării, stivuirii sau descărcării efectuate de destinatar ori de expeditor, naturii specifice a mărfii, marcajului imperfect, transportului de animale vii. În cazul în care transportul se execută succesiv de mai mulţi transportatori rutieri, fiecare dintre aceştia îşi asumă răspunderea executării transportului total, cel de-al doilea transportator şi fiecare dintre transportatorii următori devenind, prin efectul primirii de către ei a mărfii şi a scrisorii de trăsură, părţi la contractul de transport, în condiţiile prevăzute de această scrisoare; răspunderea lor este astfel solidară.

RĂSPUNDEREA ÎN EXECUTAREA CONTRACTULUI DE TRANSPORT FEROVIAR INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, suma de consecinţe negative pe care este ţinută să le suporte partea contractantă (expeditorul sau cărăuşul) în cazul neexecutării sau executării defectuoase a obligaţiilor asumate prin contractul de transport feroviar internaţional de mărfuri. Această răspundere înfăţişează aspecte diferite în raport cu contractul vizat: expeditor sau cărăuş. *1) Răspunderea expeditorului.* Expeditorul răspunde în special pentru: exactitatea menţiunilor înscrise în scrisoarea de trăsură internaţională; pagubele datorate stării mărfurilor şi ambalajelor; insuficienţa marcajului coletelor; fapta culpabilă a însoţitorilor mărfii. Ca urmare, el va suporta consecinţele decurgând din înscrierea unor menţiuni incomplete sau inexacte în scrisoarea de trăsură internaţională (de exemplu, privind natura mărfii); tot astfel, acesta va suporta şi consecinţele determinate de înscrierea unor menţiuni care nu s-au mai utilizat sau a căror semnificaţie este neclară, precum şi pentru înscrierea unor menţiuni în alte rubrici ale documentului respectiv decât în rubricile special rezervate lor. Conform S.M.G.S., în cazul unor declaraţii inexacte cu ocazia completării scrisorii de trăsură internaţională, referitoare la obiecte excluse transportului feroviar sau admise numai condiţionat,

Scanned with OKEN Scanner

expeditorul trebuie să plătească o amendă căii ferate, a cărei valoare să fie egală cu de cinci ori valoarea taxelor de transport, calculate pe baza tarifului aplicabil căilor ferate ale ţării unde s-a constatat neregula respectivă; pentru declaraţii incorecte privind natura mărfii el va fi obligat la plata taxei de transport, calculată pe întregul parcurs, potrivit clasei tarifare corespunzătoare mărfii real transportate, stabilită la constatare. C.I.M. îl sancţionează pe expeditorul care face declaraţii incorecte cu privire la obiecte excluse transportului feroviar sau admise numai condiţionat pentru transport, cu obligarea la plata unei suprataxe de 2 franci/kilogram brut de marfă. În cazul unor declaraţii frauduloase referitoare la natura sau greutatea mărfii, expeditorul va plăti căii ferate o suprataxă echivalentă cu dublul diferenţei dintre taxa de transport ce ar fi trebuit percepută de la staţia de predare până la staţia de destinaţie şi aceea care a fost calculată pe baza declaraţiilor neregulate, incomplete sau inexacte. Ambele convenţii (S.M.G.S. şi C.I.M.) prevăd sancţionarea expeditorului cu amenzi pentru supraîncărcarea vagoanelor în raport cu tonajul înscris pe ele. În ipoteza lipsei sau a stării necorespunzătoare a ambalajului, expeditorului îi revine o dublă responsabilitate: pe de o parte, el răspunde faţă de destinatar, având obligaţia să repare prejudiciul suferit de acesta prin efectul pierderilor şi avariilor produse pe parcurs din pricina ambalajelor necorespunzătoare; pe de altă parte, el răspunde faţă de calea ferată, fiind ţinut să repare prejudiciul suferit de aceasta ca urmare a transportării mărfii incorect ambalate. *2) Răspunderea cărăuşului.* Calea ferată care a primit marfa în vederea transportului are responsabilitatea executării transportului pe întregul parcurs, până la destinaţie; această responsabilitate se distribuie însă între toate căile ferate (de tranzit şi de destinaţie) care participă la îndeplinirea obligaţiilor contractuale ce incumbă cărăuşului. Calea ferată din staţia de predare — căreia expeditorul îi încredinţează mărfurile pentru transport însoţite de scrisoarea de trăsură internaţională — acţionează nu numai în nume propriu, ci şi în numele celorlalte căi ferate din parcurs care concură la executarea transportului, preluând succesiv, într-un atare scop, marfa.

Scanned with OKEN Scanner

Atât S.M.G.S., cât şi C.I.M. consacră în mod expres caracterul solidar al răspunderii tuturor căilor ferate din parcurs. Calea ferată răspunde pentru pierderea totală sau parţială a mărfii, pentru avarierea acesteia în timpul transportului; de asemenea, ea răspunde pentru întârziere în executarea transportului şi pentru pierderea documentelor specificate de predător în scrisoarea de trăsură internaţională şi anexată acesteia, precum şi pentru neexecutarea culpabilă a modificării contractului de transport. În temeiul acestui contract, pe parcursul executării lui (din momentul primirii mărfii şi până în momentul eliberării ei la destinaţie), calea ferată are paza juridică a mărfii transportate; exercitând această pază, calea ferată are şi responsabilitatea integrităţii mărfii pe întreg parcursul transportului, fiind obligată să repare prejudiciile cauzate prin pierderea sau avarierea bunurilor respective. În sarcina căii ferate operează o prezumţie de pierdere sau avarie a mărfurilor, dacă acestea nu au fost puse la dispoziţia destinatarului în termen de 30 de zile de la împlinirea termenului prevăzut pentru executarea transportului; într-o atare ipoteză, chiar dacă marfa apare ulterior, calea ferată rămâne responsabilă pentru întârzierea obligaţiei sale. Atât pierderea parţială cât şi avarierea mărfii trebuie constatate de către calea ferată (a staţiei de destinaţie) prin procesul verbal comercial, întocmit, de regulă, în prezenţa destinatarului; constatarea poate fi făcută şi de către calea ferată de tranzit a staţiei din parcurs care a întocmit înştiinţarea. S.M.G.S. prevede că despăgubirile datorate de calea ferată pentru pierderea totală sau parţială a mărfii se stabilesc fie în raport de preţul indicat în factura furnizorului (sau în extrasul din această factură, vizat conform normelor din ţara unde s-a înaintat reclamaţia), fie pe baza unei expertize oficiale (atunci când nu poate fi valorificat procedeul raportării la preţ). Dacă mărfurile pierdute sunt cu valoare declarată (de exemplu metale preţioase), cuantumul despăgubirii va fi echivalent sumei corespunzătoare pierdute, calculată pe baza declaraţiei expeditorului. În sistemul C.I.M., calcularea despăgubirilor se face ţinându-se seama de cotaţiile la bursă, iar în lipsa unui curs de bursă se ia în considerare preţul curent al pieţei sau valoarea uzuală

Scanned with OKEN Scanner

raportată la mărfuri de aceeaşi valoare şi calculate la locul şi data la care marfa a fost primită; despăgubirea nu poate depăşi însă 30 de franci pe kilogram brut de marfă lipsă. Ori de câte ori în preţul mărfii nu au fost incluse taxele vamale, taxele de transport şi celelalte cheltuieli legate de transport, calea ferată este obligată ca, pe lângă plata despăgubirii, să restituie şi aceste taxe şi cheltuieli, în măsura în care privesc marfa pierdută. Atât S.M.G.S. cât şi C.I.M. stabilesc responsabilitatea căii ferate şi pentru pierderile în greutate suferite de mărfurile aflate în transport, în cazul în care asemenea pierderi depăşesc toleranţa admisă şi precizată expres. Cât priveşte răspunderea căii ferate pentru avarierea mărfii transportate, aceasta (calea ferată) are obligaţia să plătească despăgubiri corespunzătoare gradului de depreciere a mărfii; cuantumul unei asemenea despăgubiri se calculează prin aplicarea procentului de depreciere asupra valorii mărfurilor vizate, fără ca valoarea despăgubirii să poată depăşi suma ce s-ar fi plătit pentru pierderea totală, respectiv pentru o pierdere parţială a mărfii. Răspunderea căii ferate pentru întârzierea în executarea obligaţiei privind transportarea mărfii se concretizează în îndatorirea acesteia de a plăti o despăgubire calculată în raport cu taxele de transport ale căii ferate care a provocat întârzierea. Conform C.I.M., în cazul în care depăşirea termenului de transport nu produce o pagubă, calea ferată va restitui o zecime din taxa de transport, însă nu mai mult de 50 de franci pentru fiecare expediţie; când depăşirea termenului de transport este generatoare de pagube, căii ferate îi revine obligaţia de a plăti o despăgubire al cărei cuantum nu poate fi superior dublului taxei de transport. S.M.G.S. prevede că despăgubirea la plata căreia este ţinută calea ferată pentru întârziere în efectuarea transportului se stabileşte în funcţie de durata întârzierii, socotită la termenul total de executare a transportului, suma crescând progresiv de la 6% din taxele de transport, pentru 1/10 timp total întârziere, până la 30%, pentru mai mult de 4/10 timp total de întârziere. Despăgubirea stabilită pentru întârzierea în executarea transportului poate fi cumulată cu despăgubirea plătibilă pentru pierderea parţială sau avaria mărfii, dar nu se admite ca suma obţi-

Scanned with OKEN Scanner

nută printr-un asemenea cumul să depăşească suma totală cuvenită în cazul pierderii totale a mărfurilor. C.I.M. sancţionează sever dolul căii ferate: în cazul în care neexecutarea sau executarea defectuoasă a contractului de transport feroviar internaţional de mărfuri (înfăţişată sub forma depăşirii termenului de executare, avariei mărfii, pierderii ei totale sau parţiale) se întemeiază pe dolul sau culpa gravă a căii ferate, partea prejudiciată trebuie despăgubită integral, dacă probează vinovăţia cărăuşului, pentru prejudiciul dovedit; se prevede însă că valoarea despăgubirii ce i se cuvine nu poate depăşi dublul sumelor maxime datorate corespunzător fiecărui temei de răspundere considerat distinct. Beneficiarul despăgubirii, indiferent de modul cum aceasta a fost determinată, poate pretinde de la calea ferată şi plata de dobânzi a căror calculare se face în chip diferit în sistemul C.I.M. faţă de sistemul S.M.G.S.. Plata despăgubirii şi dobânzii trebuie făcută în valuta ţării căreia îi aparţine calea ferată obligată. Conform S.M.G.S.. şi C.I.M., calea ferată este exonerată de răspundere pentru întârziere în transport, avaria mărfii, pierderea totală sau parţială a ei cauzate de: forţa majoră, dispoziţii greşite ale expeditorului, încărcare sau descărcare defectuoasă efectuată de către expeditor sau de către destinatar, neglijenţa însoţitorului, ambalare incorectă, calamităţi naturale, dispoziţii ale guvernelor statelor de pe parcurs etc.

RĂZBOI VAMAL, proces economic caracteristic perioadelor de accentuare a crizelor economice de specificul căruia este escaladarea protecţionismului tarifar şi netarifar. A caracterizat mai cu seamă perioada de trecere de la liberalism la protecţionismul agresiv, şi s-a datorat prioritar crizelor economice de supraproducţie care s-au manifestat în perioada interbelică, precum şi acţiunii anumitor factori de natură politică şi militară cu impact asupra economiei naţionale şi mondiale. În ultimele decenii ale secolului XX s-au înregistrat tensiuni în politica vamală pe plan internaţional. Accentul s-a pus însă pe măsurile nevamale şi netarifare de politică comercială.

REASIGURARE, contract prin care o societate de asigurări transferă parţial unei alte asemenea societăţi riscul pe care iniţial l-a asigurat, plătind o primă spe-

Scanned with OKEN Scanner

cială de reasigurare. În practica asigurărilor internaţionale fiinţează regula că orice asigurator procedează la **r.** riscurilor asumate faţă de proprii clienţi, la una sau mai multe societăţi de **r.**. Acest transfer de riscuri se face uneori în proporţie de 80-90% fiind dublat de asumarea de către respectiva societate comercială a unei părţi a riscurilor asigurate de alte societăţi comerciale din domeniul asigurărilor. În cazul producerii riscului reasigurat, dacă asiguratorul iniţial încetează plăţile, asiguratul nu se poate îndrepta împotriva reasiguratorului decât dacă în poliţa de asigurare a fost stipulată o clauză expresă în acest sens.

REASIGURĂTOR, societatea de asigurare ce încheie cu altă asemenea societate un contract de reasigurare, asumându-şi obligaţia faţă de aceasta din urmă (asigurătorul reasigurat) să plătească în întregime sau în parte sumele pe care ea ar trebuie să le achite unui asigurat sau beneficiar în temeiul unui contract de asigurare preexistent. **R.** se obligă faţă de asigurătorul reasigurat în schimbul plăţii de către acesta din urmă a primei de reasigurare.

REBUS SIC STANTIBUS (CÂT TIMP LUCRURILE VOR STA AŞA) sintagmă latină utilizată în dreptul internaţional pentru desemnarea regulii potrivit căreia schimbările esenţiale ale împrejurărilor existente la încheierea unui tratat (sau a unei convenţii internaţionale) sunt de natură să constituie motive pentru încetarea aplicării tratatului respectiv, sau pentru revizuirea clauzelor sale. Această regulă dă expresie necesităţii punerii de acord a convenţiilor internaţionale (în special a celor încheiate fără termen sau pe termen lung) cu noile condiţii survenite în situaţia părţilor. Iniţial, domeniul său de aplicare cuprindea numai raporturile juridice interstatale, dar dezvoltarea comerţului internaţional a determinat extinderea lui şi la contractele de comerţ internaţional. Într-adevăr, pe parcursul derulării unor asemenea contracte pot surveni evenimente imprevizibile, care să ducă la schimbarea circumstanţelor avute în vedere de părţi la încheierea contractelor şi care să rupă echilibrul contractual iniţial (şi deci raportul dintre interesele contractante) în aşa măsură încât să afecteze semnificaţia economică a contractelor respective, cu grave consecinţe pentru unele dintre

Scanned with OKEN Scanner

părţile interesate, fiind totodată susceptibile să înrâurească negativ nu numai persoanele direct legate contractual, ci şi alte persoane interesate (finanţatori, garanţi, asigurători etc.) şi chiar economiile naţionale ale ţărilor vizate, deoarece obiectivele industriale urmărite prin contractele complexe şi de lungă durată implică investiţii uriaşe, angajarea unor imense forţe de muncă şi alte eforturi majore, care, datorită costului lor ridicat, nu pot fi suportate în exclusivitate de către nici una dintre părţile contractante. Soluţia desfiinţării relaţiilor contractuale nu poate fi luată în considerare într-o atare ipoteză, deoarece ea ar fi atât de costisitoare încât ar deveni de-a dreptul dezastruoasă pentru parteneri, ca şi pentru economiile naţionale ale statelor lor. Este motivul pentru care părţile interesate sunt ţinute să găsească soluţii comerciale la alternativa rupturii raporturilor lor contractuale, soluţii clădite pe ideea continuării cooperării şi nu pe întreruperea relaţiilor dintre ele. Pe plan juridic, aceasta se concretizează prin înscrierea în contractele de comerţ internaţional a unor clauze de natură să permită adaptarea lor la noile împrejurări, conservându-se astfel echilibrul contractual, ceea ce în realitate are semnificaţia introducerii în domeniul relaţiilor arătate a regulii **r.s.s.**

RECALCULARE A PREŢULUI, v. **clauză de revizuire a preţului.**

RECEPŢIE CALITATIVĂ, operaţie cu caracter tehnic prevăzută în contractul de comerţ internaţional pentru a fi efectuată de către cumpărător, sau după caz, de către beneficiarul unei lucrări sau a unui serviciu ori de către reprezentantul abilitat al acestuia, concretizată în verificarea corespondenţei sub aspect calitativ dintre marfa care se predă de către vânzător (respectiv lucrarea executată sau serviciul prestat) şi condiţiile de calitate stipulate prin contract cu referire la acea prestaţie. Se face la locul prevăzut în acest scop în contract, loc care poate fi: sediul debitorului obligaţiei respective, locul de destinaţie, locul de executare a lucrării sau de prestare a serviciului, locul de încărcare sau descărcare a mărfii în/din mijlocul de transport, un alt loc convenit de părţi. Constatările făcute cu acest prilej se consemnează într-un proces-verbal de recepţie semnat de ambele părţi, sau într-un certificat de control eliberat de o

Scanned with OKEN Scanner

instituţie specializată. Proba efectuării controlului se face printr-un certificat de calitate. V. şi **certificat de calitate, certificat de control al mărfii.**

RECEPŢIE CANTITATIVĂ, operaţie având caracter tehnic prevăzută în contractul de vânzare comercială internaţională şi concretizată în verificarea de către cumpărător împreună cu vânzătorul a concordanţei sub aspect cantitativ a mărfii predate de acesta din urmă în executarea prestaţiei asumată prin contract cu condiţiile de cantitate contractualmente convenite de părţi. Se face cu ocazia predării/preluării mărfii, iar rezultatele ei se consemnează într-un proces-verbal de recepţie semnat de părţi.

RECIPISĂ A SECUNDULUI, v. **ordin de imbarco.**

RECIPISĂ DE DEPOZIT, 1. Document eliberat de către depozitar, prin care acesta din urmă îi confirmă deponentului primirea mărfurilor menţionate în cuprinsul lui, consfinţind astfel contractul comercial de depozit intervenit între părţi. **2.** Titlu de credit ce încorporează marfa predată în depozit de către deponent, remis acestuia din urmă de către depozitar, cu ocazia îndeplinirii operaţiunii de primire-predare a lucrurilor menţionate în cuprinsul său. Poate fi nominativ, la ordin sau la purtător. Este transmisibil prin procedura girului, posesia lui valorând proprietatea asupra mărfii din depozit. Girul **r. d.** îi transferă giratarului dreptul de proprietate asupra mărfii aflate în depozit (marfă care este gajată), transmisiunea operând cu respectarea drepturilor deţinătorului warantului (adică a creditorului gajist). În dreptul englez, **r. d.** este singurul document eliberat de către depozitar; aici nefiind reglementat warantul, eventualul gaj se realizează prin girarea **r. d.** Fiind cesibilă, **r. d.** facilitează vânzarea în comerţul internaţional. Acest document trebuie să conţină, obligatoriu, următoarele menţiuni: denumirea şi sediul depozitului; numărul curent din registrul în care au fost înscrise mărfurile depozitate şi data emiterii; numele şi domiciliul deponentului; natura, calitatea şi greutatea mărfurilor depozitate; plata taxelor de import sau export; poliţa de asigurare; termenul de păstrare a bunurilor depozitate. În ipoteza în care este andosat numai warantul, posesorul dobândeşte

Scanned with OKEN Scanner

doar un drept de gaj asupra mărfurilor; prin efectul andosării warantului către o bancă comercială, proprietarul mărfurilor (adică cel care deţine **r. d.**) poate primi credite. În comerţul internaţional al României **r. d.** poate fi utilizată cu rezultate sigure, în următoarele situaţii: *a)* în cazul în care, pentru motive diverse, nu este indicat ca un anumit lot de mărfuri expediat să fie eliberat destinatarului (deoarece, de exemplu, acesta din urmă a intrat în stare de faliment), acele mărfuri se predau unui depozit care va emite o recipisă la ordinul societăţii comerciale ce a făcut predarea mărfurilor respective; pe baza acestui titlu de credit, mărfurile înscrise în cuprinsul său pot fi negociate altui cumpărător, care devine proprietarul lor după plata preţului prin andosarea **r. d.** la ordinul acestuia. *b)* **r. d.** îndeplineşte o funcţie similară şi în cazul vânzărilor cu plata prin incasso documentar: mărfurile se expediază pe adresa unui depozit general, care eliberează recipisa, la ordinul băncii corespondente, Băncii române ce urmează să încaseze preţul; cumpărătorul extern intră în posesia mărfurilor respective după plata preţului, primind recipisa andosată la ordinul lui.

RECLAMĂ COMERCIALĂ, formă de publicitate comercială ce cuprinde activităţi publicitare plătite şi care au cea mai mare pondere în ansamblul activităţilor publicitare făcute de un comerciant, sau la cererea acestuia. V. şi **publicitate comercială**.

RECLAMAŢIE DE CALITATE, denumire dată înscrisului prin care cumpărătorul îi aduce la cunoştinţă vânzătorului constatările sale privind deficienţele calitative ale mărfii livrate de acesta. Condiţiile în care poate fi formulată **r. c.** sunt stabilite de către părţi prin clauzele contractului lor în cuprinsul cărora se precizează şi termenele în care o asemenea înştiinţare poate fi făcută. **R. c.** trebuie însoţită de probele prevăzute în acest sens în contractul dintre părţi.

RECUNOAŞTEREA ŞI EXECUTAREA SILITĂ A SENTINŢELOR ARBITRALE STRĂINE, operaţie juridică completă necesară pentru aducerea la îndeplinire prin constrângere, chiar şi în străinătate (adică în alte ţări decât aceea în care a fost pronunţată) a unei hotărâri prin care organul arbitral soluţionează litigiul atunci când partea

Scanned with OKEN Scanner

obligată prin acea hotărâre nu achiesează benevol la satisfacerea drepturilor părţii ce a obţinut câştig de cauză. Executarea unei sentinţe străine comportă inevitabil prealabila recunoaştere ca atare a acesteia în ţara unde urmează să fie adusă la îndeplinire pe cale silită. Executarea se concretizează în realizarea efectivă a drepturilor stabilite prin sentinţa arbitrală. Prin executarea unei sentinţe străine se înţelege realizarea drepturilor obţinute prin acea sentinţă, într-o altă ţară decât aceea unde ea a fost pronunţată. Executarea propriu-zisă constituie o simplă operaţie reglementată de normele dreptului naţional din ţara unde ea se înfăptuieşte. De aceea această chestiune nu ridică probleme juridice deosebite. Dar ea trebuie precedată în mod necesar de recunoaşterea acelei sentinţe în ţara de executare. Mecanismul juridic al **r. e.s. s.a.s** prin intermediul unei jurisdicţii statale este subordonată condiţiei necesare a obţinerii exequaturului, ceea ce presupune îndeplinirea unei proceduri speciale de verificare a îndeplinirii condiţiilor de regularitate a sentinţei arbitrale străine spre a se încuviinţa executarea silită în ţara de executare. Investirea cu formulă executorie a sentinţei arbitrale străine este cheia de boltă a întregului ansamblu de probleme juridice pe care le ridică recunoaşterea şi apoi executarea acelei sentinţe. Convenţia de la New York din 10 iunie 1958 pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine stabileşte un dublu criteriu pentru definirea ca străină a unei sentinţe, şi anume: sentinţa să fie dată pe teritoriul unui stat, altul decât unde se cere recunoaşterea şi executarea (deci un criteriu pozitiv); respectiva sentinţă să nu fie considerată sentinţă naţională în statul în care se cere recunoaşterea şi executarea (deci un criteriu negativ). Art. 5 din această Convenţie stabileşte că oricare dintre părţile interesate se poate prevala de o sentinţă arbitrală în modul şi în măsura admise prin legislaţia sau tratatele ţării unde este invocată. Se creează astfel posibilitatea pentru partea care consideră ca naţională o sentinţă dată în afara ţării forului de a renunţa la beneficiile Convenţiei de la New York dacă acea sentinţă este conformă cu legea forului, spre a se recurge la această din urmă lege. Convenţia europeană asupra arbitrajului

Scanned with OKEN Scanner

comercial internaţional adoptată la Geneva în anul 1961 supune domeniului ei de aplicare sentinţele pronunţate în litigiile dintre părţi care la momentul încheierii convenţiei de arbitraj aveau sediul sau reşedinţa în state contractante diferite. Se consacră astfel ca şi criteriu pentru recunoaşterea efectelor extrateritoriale ale unor sentinţe arbitrale locul pronunţării acelor sentinţe. Acest criteriu a fost avut în vedere şi de legea română. Prin art. 370 C. proc. civ. se stabileşte că „... prin hotărârea arbitrală străină se înţelege o hotărâre dată pe teritoriul unui stat străin sau care nu este considerată ca hotărâre naţională în România". În concepţia legiuitorului român criteriul localizării în străinătate a pronunţării sentinţei arbitrale constituie doar criteriul principal iar nu singurul criteriu pentru delimitarea sentinţei arbitrale străine de sentinţa arbitrală naţională. Alături de acesta poate fi luat în considerare şi orice alt criteriu în raport de care o sentinţă arbitrală nu ar putea fi considerată ca naţională. Recunoaşterea unei sentinţe arbitrale străine implică înainte de toate recunoaşterea efectelor acesteia, cu excepţia puterii executorii. O sentinţă arbitrală recunoscută dobândeşte puterea lucrului judecat, dacă bineînţeles statul în care este invocată nu subordonează acest efect obţinerii prealabile a exeguaturului. Tot astfel, prin efectul recunoaşterii, faptele constatate prin sentinţă arbitrală recunoscută (cum ar fi bunăoară executarea unei obligaţii) sunt opozabile erga omnes. Recunoaşterea unei sentinţe arbitrale este operantă de plin drept, pe când executarea sentinţei arbitrale trebuie autorizată *in casu* în statul solicitat (adică statul în care se cere executarea), deoarece ea cuprinde acte de o anumită gravitate asupra patrimoniului debitorului şi de aceea comportă măsuri de verificare mai severe. Convenţia de la Washington din 18 martie 1965 pentru reglementarea diferendelor privitoare la investiţii între state şi resortisanţii altor state stabileşte că „fiecare stat contractant recunoaşte orice sentinţă dată în cadrul prezentei convenţii ca fiind obligatorie şi asigură executarea pe teritoriul său a obligaţiilor pecuniare pe care sentinţa le impune ca şi când ar fi vorba de o judecată definitivă a unui tribunal funcţionând pe teritoriul zisului

Scanned with OKEN Scanner

stat“ (art. 54 alin. 1). Legea română (art. 370 C. proc. civ.) dispune că sentinţele arbitrale care nu se execută voluntar pot fi aduse la îndeplinire pe teritoriul României prin procedura de exequatur. V. şi **procedură de exequator**.

RECUZARE, mijloc procedural prin intermediul căruia părţile pot solicita, în anumite situaţii, îndepărtarea oricărui arbitru din alcătuirea completului de arbitrare, ca şi îndepărtarea arbitrului unic (dacă soluţionarea litigiului se face de către arbitrul unic). Situaţiile în care partea interesată poate cere **r.** sunt următoarele: acea parte are îndoieli în ceea ce priveşte imparţialitatea arbitrului respectiv; partea dovedeşte că acel arbitru este direct sau indirect interesat la soluţionarea litigiului. Conform procedurii uzitate în faţa Curţii de Arbitraj Bucureşti, cererea de **r.** trebuie formulată până cel mai târziu la începerea dezbaterilor; fac excepţie cazurile în care completul de arbitraj apreciază că formularea unei asemenea cereri cu întârziere (adică după începerea dezbaterilor) este justificată, când examinarea cererii poate avea loc şi după începerea dezbaterilor. Soluţionarea cererii de **r.** se face de către completul de arbitri, fără participarea arbitrului recuzat. Atunci când cei doi membri (nerecuzaţi) ai completului de arbitrare nu se pot pune de acord, ori se solicită **r.** a doi arbitri, ca şi atunci când este recuzat arbitrul unic, soluţionarea **r.** se face de către preşedintele Curţii de Arbitraj. Dacă **r.** este admisă, noul membru al comisiei de arbitrare va fi desemnat de către partea care propusese arbitrul recuzat, iar în lipsa unei atare desemnări, de către preşedintele Curţii de Arbitraj. Pentru aceleaşi motive pentru care se poate cere **r.**, arbitrul, supraarbitrul sau, după caz, arbitrul unic pot declara că se abţin de la examinarea litigiului. De asemenea, pentru aceleaşi motive pot fi **r.** experţii şi traducătorii; **r.** acestora se soluţionează de către completul de arbitraj.

REDEVENŢĂ, denumire generică dată sumei de bani pe care trebuie să o plătească la date fixe, prestabilite, concesionarul unor terenuri petroliere, al unor lucrări de construire sau de modernizare a unor lucrări publice, a exploatării unei mine, al licenţei de utilizare a unui brevet de

Scanned with OKEN Scanner

invenţie, ori a unor drepturi de autor etc., către concedentul acestora. **R.** este în esenţă un tip de rentă. **R.** poate fi stabilită ca preţ forfetar, sau în funcţie de cifra de afaceri, ori de volumul producţiei realizate. În ultimele decenii, datorită recesiunii economice resimţite la scară planetară, sistemul **r.** este înlocuit cu cel al *participaţiei*, care s-a dovedit a fi mai eficient îndeosebi în cazul concesiunilor petroliere, al construcţiei şi modernizării unor mari artere de circulaţie ca şi în cel al exploatării unor suprafeţe întinse de păduri tropicale sau ecuatoriale.

REDUCERE DE PREŢ, demers făcut de exportator şi concretizat într-o diminuare (acordată sau acceptată de el) a preţului pe care importatorul trebuie să-l plătească efectiv pentru marfa livrată, faţă de preţul contractualmente stabilit. Această diminuare se operează în armonie cu condiţiile specifice de producţie, comercializare şi transport ale mărfurilor respective şi urmăreşte ca finalitate facilitarea sau stimularea derulării tranzacţiilor internaţionale. Importatorul poate pretinde reducere de preţ în următoarele cazuri: când calitatea sau cantitatea mărfii sunt neconforme cu contractul; dacă se produc pierderi de greutate cu ocazia reambalării sau sortării mărfii (bonificaţie); atunci când termenul de livrare a fost depăşit de exportator. Totodată exportatorii pot oferi **r. p.** pentru comenzi în partizi mari (remiză) sau, în cazul mărfurilor sezoniere, pentru acceptarea livrărilor făcute înainte de termen. Atunci când plata se face înainte de scadenţă, această atitudine a importatorului este premiată cu **r. p.** de către exportator (aşa-numitul scont de reglementare).

REEŞALONARE A DATORIEI, stabilire de noi termene de scadenţă pentru rambursarea de către debitor a creditului primit sau pentru executarea altor obligaţii de plată, în cazul în care scadenţele iniţiale nu au putut fi respectate. Noile termene de plată se stabilesc prin înţelegerea părţilor. **R. d.** se practică frecvent cu referire la datoriile externe, constituind o metodă uzuală pentru depăşirea dificultăţilor pe care uneori le comportă rambursarea acestora. Până în prezent nu au fost consacrate pe plan internaţional nici principii unitare şi nici măsuri concrete de aplicabilitate generală cu privire la **r. d.** De aceea, ţările debitoare pro-

Scanned with OKEN Scanner

cedează în mod individual la realizarea unor înţelegeri cu creditorii lor externi privind **r. d.**

REEVALUARE MONETARĂ, sintagmă ce desemnează operaţiunea de modificare oficială a valorii monedei naţionale faţă de etalonul la care este raportată. **R.m.** se poate prezenta sub două forme, şi anume: ca *revalorizare*, care presupune creşterea valorii monedei naţionale, şi ca *devalorizare* ce comportă scăderea valorii monedei naţionale. **R.m.** este utilizată pentru a exprima şi modificarea cursului monedei naţionale pe pieţele valutare externe.

REEXAMINAREA SENTINŢEI ARBITRALE, calea extraordinară de atac prevăzută de Regulamentul Curţii de Arbitraj Bucureşti, care poate fi exercitată împotriva sentinţelor arbitrale numai în cazurile limitativ determinate şi specificate. **R.s.a.** este admisă în următoarele ipoteze: a) partea care solicită reexaminarea a lipsit la termenul de dezbatere, procedura de citare nefiind legal îndeplinită; b) sentinţa a fost dată de alţi arbitri decât cei aleşi de către părţi sau desemnaţi potrivit dispoziţiilor regulamentului, în cazul când părţile nu şi-au ales arbitri în termenul prevăzut sau când cei doi arbitri aleşi de către părţi nu au ales supraarbitru; c) completul de arbitraj s-a pronunţat asupra unui lucru care nu fusese cerut (comiţând *ultra petita*) ori i-a dat reclamantului mai mult decât ceea ce a cerut prin cererea introductivă (deci *plus petita*); d) se înfăţişează înscrisuri doveditoare de natură să schimbe soluţia şi pe care partea, din motive temeinice, nu le-a putut depune până la pronunţarea hotărârii. Cererea de reexaminare trebuie introdusă în termen de 30 zile de la data comunicării sentinţei arbitrale; ea se judecă de acelaşi complet de arbitri, cu excepţia cazului în care părţile aleg alţi arbitri. În cazul admiterii acestei cereri, sentinţa arbitrală se desfiinţează, iar litigiul este supus rearbitrării pronunţându-se o nouă sentinţă arbitrală. **R.s.a.** este singura cale extraordinară de atac consacrată de Regulamentul Curţii de Arbitraj Bucureşti; în armonie cu prevederile acestui regulament, nu există căi de atac împotriva sentinţelor arbitrale.

REEXPEDIERE, operaţiune concretizată în reluarea unei expediţii de marfă şi de dirijare a acesteia către destinaţia finală.

Scanned with OKEN Scanner

Înfăptuirea acestei operaţiuni este realizată de către o casă de expediţie specializată, în armonie cu instrucţiunile transmise de corespondentul său. Frecvent **r.** vizează expedierea mărfurilor sosite pe marile aeroporturi, mărfuri ce trebuie dirijate spre aeroporturi mai mici care prin specificul dotării lor tehnice nu fac posibilă aterizarea aeronavelor de lung curier. De asemenea, **r.** este necesară şi în cazul transportului de mărfuri pe calea ferată vizând mărfurile sosite în vagoane la frontiera unei ţări de unde sunt dirijate către beneficiarii lor din ţara respectivă. Tot astfel **r.** se practică şi în cazul mărfurilor sosite în porturi maritime sau fluviale de unde acestea sunt dirijate către beneficiarii lor din interiorul ţării respective. Transportul mărfurilor obiect al **r.**, în acest caz la destinaţia indicată de beneficiar se face pe calea ferată sau pe căile rutiere. Din punct de vedere al tehnicii de realizare **r.** se derulează astfel: marfa soseşte la punctul de **r.** pe adresa casei de expediţie care urmează să realizeze operaţiunea de **r.**; corespondentul din străinătate al acestei case de expediţii dă instrucţiuni referitoare la modul de completare a documentelor de transport necesare pentru ca respectiva marfă să ajungă la beneficiarul final; instrucţiunile sunt predate cărăuşului împreună cu marfa şi pe baza lor urmează să se efectueze transportul până la destinaţia finală. Cheltuielile ocazionate de **r.** sunt decontate de către casa de expediţii corespondentului său; la aceste cheltuieli se adaugă comisionul corespunzător. La rândul său corespondentul decontează cheltuielile totale la beneficiarul transportului respectiv.

REEXPORT, operaţiune de comerţ internaţional presupunând cumpărarea unei mărfi în regim de import şi vânzarea ei în regim de export în scopul obţinerii unui profit (rezultat din diferenţa de preţ) sau al promovării relaţiilor comerciale cu diverse ţări. În această ultimă ipoteză, **r.** are caracter promoţional şi vizează: importurile pentru prelucrare; importurile de completare; realizarea acţiunilor de cooperare; îndeplinirea obligaţiilor decurgând din acordurile barter; livrările în contrapartidă etc. Uneori **r.** presupune tranzitarea teritoriului ţării care îl face, alteori o atare problemă nu se pune, deoarece **r.** este obiect al unor operaţiuni comerciale autonome (de sine stătătoare),

Scanned with OKEN Scanner

sau care sunt subordonate altor operaţiuni. **R.** poate fi utilizat şi pentru testarea unor pieţe în vederea unui export de produse similare, fabricate în ţara care face **r.**. **R.** se poate practica, în principiu, cu acordul exportatorului, dar acest acord nu este obligatoriu. Excepţie face cazul când părţile stipulează în contract o clauză expresă de interzicere a **r.**.

REFACŢIE. 1. (în transportul feroviar) Denumire dată reducerii tarifului de transport ce se acordă expeditorului în cazul în care acesta predă cărăuşului, într-un anumit interval de timp sau pentru o anumită destinaţie, o cantitate minimală de marfă. **R.** este acordată frecvent, în transportul internaţional de mărfuri, de către administraţiile naţionale de căi ferate, cu finalitatea stimulării transportului de tranzit. **2.** Reducere de preţ care se acordă de către exportator în cazul în care partida de mărfuri livrată de acesta conţine cantităţi de produse deficiente calitativ sau complet neutilizabile. Prin acordarea **r.** se realizează o diminuare a preţului global al contractului. Concret **r.** se aplică fie asupra preţului unitar, fie asupra cantităţii cu referire la care se calculează preţul.

REFERINŢE BANCARE, informaţii cu privire la situaţia financiară a unui terţ (persoană fizică, persoană juridică: societate comercială, instituţie financiară sau bancară etc.) pe care le furnizează o bancă, la cererea unui client ori a altei bănci. De regulă, **r.b.** conţin informaţii cu privire la: cifre de bilanţ, personalul de conducere, experienţa respectivei bănci cu privire la afacerile terţului vizat, evaluarea plafonului de risc etc. **R.b.** nu implică nici un angajament juridic pentru banca ce le dă. Ele au caracter confidenţial, pur informativ şi li se acordă credibilitate.

REFINANŢARE, operaţiune cu caracter financiar prin care un creditor (care de regulă este o bancă comercială) îşi completează fondurile băneşti utilizate la acordarea de împrumuturi, obţinând un credit în acest sens (numit credit de **r.**) de la un alt creditor (care de regulă este banca centrală).

EGIE AUTONOMĂ, agent economic, persoană juridică al cărei patrimoniu este format din active ce aparţin (integral sau în majoritate) domeniului public de interes naţional sau local ori domeniului proprietăţii private

Scanned with OKEN Scanner

a statului. Obiectul de activitate al **r.a.** se concretizează în gestionarea, exploatarea şi valorificarea în scopul de a obţine profit a bunurilor proprietate de stat care se află în patrimoniul ei. Are personalitate juridică proprie şi autonomie gestionară în raport cu bugetul statului. **R.a.** se constituie prioritar în următoarele domenii ale economiei naţionale: industria extractivă, industria energetică şi transportul energiei electrice de la producător la consumator, industria de armament, exploatarea şi întreţinerea fondului forestier, transportul feroviar, marile lucrări hidrotehnice, reţele de drumuri publice şi poduri, poşta şi telecomunicaţiile, sistemele de importanţă naţională în domeniul îmbunătăţirilor funciare, gospodăria comunală etc.

REGIM VALUTAR, ansamblu normativ format din reguli juridice, principii, norme de procedură instituite şi sancţionate de un stat cu referire la: plăţile în valută pentru operaţiunile de comerţ internaţional şi pentru operaţiunile necomerciale; drepturile şi îndatoririle ce revin deţinătorilor şi utilizatorilor de valută; cursul de schimb al monedei naţionale; rezerva valutară eficientă; circulaţia aurului şi a metalelor preţioase. **R.v.** dă expresie politicii valutar-financiare a statului avut în vedere.

REGIM VAMAL, ansamblu de norme ce reglementează activitatea vamală şi dau expresie în plan juridic politicii vamale a unui stat. Normele ce configurează **r.v.** stabilesc reguli cu privire la: controlul vamal, vămuirea bunurilor, aplicarea tarifului vamal şi alte operaţiuni conexe. **R.v.** instituit de fiecare stat ţine seama de convenţiile internaţionale vamale la care este parte statul respectiv. De regulă, legislaţia vamală este cuprinsă în coduri şi regulamente vamale. Orice stat, în principiu, creează o structură organizatorică adecvată pentru aplicarea pe teritoriul său a **r.v.** propriu. Această structură este *administraţia vamală*.

REGISTRAR, denumire dată firmei specializate pe operaţiuni de evidenţă a emisiunilor de titluri, precum şi a deţinătorilor acestora.

REGISTRU NAVAL, structură organizatorică având caracter tehnic-comercial şi ca obiect de activitate supravegherea construcţiei navelor şi a stării

Scanned with OKEN Scanner

tehnice a acestora în armonie cu normele şi standardele internaţionale referitoare la condiţiile de navigaţie în marea liberă. **R.n.** asigură clasificarea navelor. Pe plan mondial, cele mai cunoscute **r.n.** sunt: Lloyds Register of Shipping (Marea Britanie), American Bureau of Shipping (SUA), Bureau Veritas (Franţa) etc. În anul 1965 a fost înfiinţat **r.n.** român. Acordul **r.n.** este strict necesar pentru prelungirea de către organele de stat competente a certificatului de navigabilitate a navelor aflate sub supravegherea sa.

REGISTRUL COMERŢULUI, structură organizatorică (reglementată de legislaţia naţională din fiecare stat) menită să constate calitatea de comerciant a celor care îndeplinesc condiţiile cerute de lege în acest sens, să asigure publicitatea acestei calităţi faţă de terţi, să ofere posibilităţi de documentare pentru cei interesaţi cu referire la activitatea economico-financiară a comercianţilor astfel înregistraţi. **R.c.** îndeplineşte funcţii care diferă la diferite sisteme de drept naţional. De pildă, în sistemul de drept german înscrierea unei persoane în **r.c.** conferă acesteia calitatea de comerciant, indiferent dacă acea persoană exercită efectiv sau nu acte sau fapte de comerţ; fac excepţie operaţiile comerciale considerate fundamentale a căror îndeplinire sistematică conduce *eo ipso* la dobândirea calităţii de comerciant a persoanei în cauză independent de înmatricularea acesteia la **r.c.**. De asemenea, în armonie cu legea germană, înmatricularea în **r.c.** îndeplineşte şi funcţia de publicitate cu efect de opozabilitate faţă de terţi. În dreptul elveţian, prin efectul înmatriculării în **r.c.** se dobândeşte calitatea de comerciant şi, totodată, se produce opozabilitatea faţă de terţi a tuturor datelor înscrise. Aici numele comercial este protejat numai prin aceea că este împiedicată uzurparea sa, iar în cazul transmiterii unei firme către un nou dobânditor, acestuia îi revine obligaţia să menţioneze pe firmă calitatea de succesor. În dreptul italian **r.c.** este reglementat ca un instrument de informare cu referire la organizarea şi transformarea întreprinderii comerciale, precum şi ca un mijloc de publicitate. Prin efectul publicităţii înscrierii în **r.c.** se creează şi prezumţia de nerespins că faptele ce formează obiectul acelor înscrieri sunt cunoscute de terţi. De aici consecinţa că faptele neînscrise nu sunt opozabile terţi-

Scanned with OKEN Scanner

lor afară numai dacă se probează că ele erau cunoscute de aceştia. În dreptul francez, ca şi în celelalte sisteme de drept naţional inspirate de acesta, **r.c.** îndeplineşte numai un rol de documentare cu privire la cele mai importante date din activitatea comerciantului; înscrierile din **r.c.** sunt lipsite de efecte constitutive de statut comercial, precum şi de opozabilitate faţă de terţi. În fine, conform legislaţiei române, înmatricularea în **r.c.** are efect constitutiv de persoană juridică cu privire la agenţii economici (societăţi comerciale). Se înscriu în **r.c.** persoanele fizice care exercită în mod obişnuit acte de comerţ, societăţile comerciale, regiile autonome, organizaţiile cooperatiste. Înmatricularea se face după caz fie pe baza aprobării date de judecătorul delegat printr-o încheiere, fie pe baza sentinţei judecătoreşti de autorizare rămasă definitivă. Trebuie menţionate în **r.c.** orice modificări de natură juridică şi/sau economică intervenite în organizarea comerciantului. Graţie acestei împrejurări, **r.c.** este un mijloc de formare a celor interesaţi. În acest sens, eliberează, pe cheltuiala solicitanţilor, copii certificate după documentele pe care le conţine în legătură cu situaţia comercianţilor luaţi în evidenţă. Certificatele de înmatriculare eliberate de **r.c.** sunt opozabile terţilor. În fiecare reşedinţă de judeţ, ca şi în municipiul Bucureşti este organizat Oficiul Registrului Comerţului. Pe plan naţional este organizat Oficiul Naţional al Registrului Comerţului care funcţionează pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie a României.

REGISTRUL SOCIETĂŢILOR BANCARE, instrument de evidenţă al societăţilor comerciale bancare. Este un registru centralizator, ţinut de B.N.R. Au obligaţia să se înscrie în **r.s.b.**, pe de o parte, societăţile bancare persoane juridice române, iar pe de altă parte orice sucursală înfiinţată pe teritoriul României de către o societate bancară de naţionalitate străină şi autorizată să funcţioneze în România. Înscrierea în **r.s.b.** trebuie efectuată în termen de 15 zile de la data rămânerii definitive a autorizaţiei de constituire şi funcţionare a societăţii bancare. O copie a **r.s.b.** este ţinută permanent la dispoziţia publicului, la sediul B.N.R. şi la sucursalele acesteia.

REGRES CAMBIAL, mijloc juridic prin care posesorul unei cambii

Scanned with OKEN Scanner

îşi poate realiza dreptul de creanţă la împlinirea scadenţei sau, în anumite cazuri prevăzute de lege, chiar mai înainte de scadenţă, atunci când debitorul principal *(trasul)* refuză plata, urmărindu-i, după o procedură specială, pe debitorii de regres *(trăgătorul, giranţii şi avaliştii lor). a)* Exercitarea **r.c.** la scadenţă este condiţionată de prezentarea prealabilă a titlului cambial trasului şi de refuzul sau neputinţa de plată a acestuia; dacă sunt mai mulţi traşi, cambia trebuie prezentată tuturor, iar dacă există un domiciliatar, un indicat la nevoie sau un acceptant pentru onoare, plata trebuie cerută şi lor. Nu este necesar ca plata să fi fost cerută şi avalistului trasului. **R.c.** nu poate avea loc când refuzul trasului este justificat de legitimitatea vicioasă a posesorului, de refuzul predării cambiei sau de alte asemenea motive; totodată, el nu poate avea loc împotriva debitorilor în favoarea cărora a fost oferită plata prin intervenţie, dar care a fost refuzată; în fine, **r.c.** poate fi exercitat numai pentru o parte din sumă, dacă cealaltă parte a ei a fost achitată de către debitorul principal. *b)* Exercitarea **r.c.** mai înainte de scadenţă este admisă doar în cazul producerii unor fapte de natură să facă improbabilă plata la împlinirea scadenţei; asemenea fapte sunt menţionate de lege după cum urmează: refuzul trasului de a accepta în tot sau în parte cambia (ipoteza presupune că în cuprinsul cambiei nu a fost inserată o clauză prin care trăgătorul interzice prezentarea acesteia spre acceptare sau prin care prezentarea ei spre acceptare este interzisă înainte de împlinirea unui termen prestabilit); conturarea unei incertitudini derivând din situaţia economică a trasului, care este de natură să discrediteze cambia (şi care presupune una din următoarele împrejurări: falimentul trasului, încetarea plăţilor de către tras mai înainte de a fi constatată printr-o hotărâre judecătorească, execuţia infructuoasă asupra bunurilor trasului, declararea în stare de faliment a trăgătorului unei cambii neacceptabile). Indiferent care este cauza ce justifică posibilitatea exercitării **r.c.** mai înainte de scadenţă, de vreme de posesorul cambiei a dobândit această posibilitate, el continuă să şi-o păstreze chiar dacă înaintea valorificării ei cauza care a generat-o a încetat să mai existe. Fie că este la scadenţă, fie că este

mai înainte de scadenţă, r.c. implică încunoştiinţarea prealabilă a debitorilor de regrese că titlul nu a fost onorat; în acest scop, legea a instituit în sarcina celui ce pretinde plata obligaţia avizării lor. Astfel, posesorul trebuie să-l încunoştiinţeze pe girantul său şi pe trăgător, în termenul stabilit de lege, despre neacceptare şi neplată; fiecare girant trebuie, de asemenea, în intervalul fixat de lege, să aducă la cunoştinţa propriului girant înştiinţarea primită, arătând numele şi adresa celui ce i-a trimis-o; aceeaşi înştiinţare care a fost făcută unui semnatar al cambiei trebuie făcută, în termenul legal, şi avalistului său. În principiu, obligaţia de încunoştiinţare i-a fiinţă numai dacă s-a dresat protestul, iar atunci când există clauza „fără protest", numai dacă s-a făcut prezentarea cambiei. Transmiţându-se de la posesorul cambiei, rând pe rând la toţi giranţii, încunoştiinţarea (avizul) parcurge în sens invers drumul străbătut de cambie cu ocazia circulaţiei sale. La dreptul de a fi avizat se poate renunţa printr-o clauză a cambiei sau printr-o convenţie distinctă; o asemenea clauză va fi însă opozabilă numai celui de la care emană. Girantul care renunţă la aviz, dar primeşte totuşi aviz, are îndatorirea să-l comunice mai departe. Transmiterea avizului între obligaţii cambiali se poate face prin orice mijloc de comunicare (verbal sau scris), iar avizarea poate fi dovedită prin orice mijloc de probă, sarcina probei revenind celui care avea obligaţia de avizare. Neîndeplinirea sau îndeplinirea cu întârziere a obligaţiei de avizare generează un drept la despăgubire, cuantumul despăgubirii neputând însă depăşi suma din cambie; asemenea situaţie nu antrenează decăderea din dreptul de regres. În această materie sunt aplicabile principiile răspunderii civile contractuale. Nu este îndreptăţit la despăgubire acela care a luat cunoştinţă pe altă cale despre refuzul de acceptare sau plată; sunt îndreptăţite la despăgubirile pentru prejudiciul suferit: girantul celui în culpă, precum şi toţi predecesorii lui, care nici ei nu au fost avizaţi.

REGULA CERTITUDINII, principiul potrivit căruia menţiunile înscrise pe titlul cambial trebuie astfel formulate şi explicitate încât indicaţiile prin care acestea se concretizează să excludă orice incertitudine cu referire la suma de plată, identitatea obligaţilor, locul plăţii, scadenţa etc.

Scanned with OKEN Scanner

REGULA SUFICIENŢEI, principiul potrivit căruia menţiunile înscrise pe titlul cambial să fie astfel formulate încât din ele să rezulte toate informaţiile necesare cu referire la suma de plată, identitatea obligaţiilor, locul plăţii, scadenţa, etc. pentru a putea fi corect apreciate şi evaluate obligaţiile cambiale.

REGULAMENT DE BURSĂ, document oficial de mare importanţă pentru desfăşurarea activităţii unei burse, prin care se înfăţişează detaliile de funcţionare ale respectivei burse, precizându-se cerinţele şi modalităţile de derulare a tranzacţiilor cu titluri financiare.

REGULARIZARE (în operaţiuni de bursă). **1.** Totalitatea operaţiunilor de compensaţie, decontare şi predare/primire de titluri îndeplinite în casa de cliring, brokeri şi clienţi pentru executarea unui contract bursier. **2.** Totalitatea operaţiunilor de decontare efectuate de casa de cliring şi brokeri pentru marcarea la piaţă a poziţiilor futures.

REGULI DE ORIGINE, norme exprese instituite şi cuprinse în schemele de *preferinţe tarifare generalizate* având ca finalitate aplicarea exclusivă a tratamentului preferenţial mărfurilor produse de ţările beneficiare ale regimului preferenţial. **R. o.** diferă de la ţară la ţară ce acordă preferinţele. Beneficiază de tratament preferenţial numai mărfurile care se încadrează în următoarele grupe de cerinţe: a) să fie originare din ţările beneficiare de preferinţe; b) să fie supuse anumitor condiţii de expediere, şi anume: să fie expediate direct de către ţara beneficiară de preferinţe la ţara donatoare de preferinţe; în cazul tranzitului mărfurilor respective acestea să nu fie supuse vreunui proces sau tratament intermediar; c) originea şi modul de expediere a mărfurilor respective să fie atestate documentar. Admiterea mărfurilor în regim preferenţial presupune o cerere în acest sens făcută de ţara beneficiară de preferinţă către ţara donatoare de preferinţă. La această cerere se anexează documente justificative privind originea mărfurilor şi modul de expediere a lor. Dintre acestea prezintă mare importanţă *certificatul de origine* (formular A) ce trebuie completat de exportator şi apoi vizat de autoritatea vamală, sau de o altă autoritate oficială din ţara exportatoare. V. şi **certificat de origine; preferinţe comerciale.**

Scanned with OKEN Scanner

REGULI ŞI UZANŢE UNIFORME PRIVIND ACREDITIVELE DOCUMENTARE, ansamblu de norme utilizate în practica internaţională comercială şi bancară, sistematizate şi publicate de Camera Internaţională de Comerţ de la Paris în anul 1933 şi revizuite ulterior de mai multe ori. Sunt cunoscute sub denumirea generică de Publicaţia 400 a C.C.I. În varianta lor din ediţia 1983 ele cuprind: a) definirea şi interpretarea fiecărui tip de acreditiv documentar; recomandări de respectare strictă a instrucţiunilor înscrise în acreditiv; b) descrierea tipurilor de acreditive (revocabil sau irevocabil); c) responsabilitatea băncilor decurgând din acreditiv stabilindu-se următoarele cazuri în care banca este exonerată de răspundere: ea nu răspunde pentru forma, exactitatea, autenticitatea, valoarea juridică a documentelor; nu răspunde nici pentru consecinţele decurgând din întârzierea transmiterii informaţiilor sale, sau care sunt determinate de un caz de forţă majoră care a antrenat întreruperea activităţii sale; nu răspunde nici pentru executarea inexactă a dispoziţiilor sale date altei bănci; d) lista şi condiţiile ce trebuie îndeplinite de către documentele pretinse de bănci pentru realizarea acreditivelor; e) interpretarea termenilor referitori la cantitatea şi valoarea mărfii, durata de valabilitate a acreditivului, principiile ce guvernează transferabilitatea acreditivului şi cheltuielile legate de această operaţie. **R. u. u.a.d.** au o largă aplicabilitate practică, cvasitotalitatea acreditivelor supunându-se acestor reguli. Interpretarea şi utilizarea acreditivelor pe baza lor este însă facultativă. Ea se stabileşte la modul concret prin textul fiecărui acreditiv pe baza adeziunii voluntare a băncii emitente. V. şi **acreditiv documentar**.

REGULI UNIFORME, denumire generică dată condiţiilor de comercializare a diverselor grupe de mărfuri înscrise în contractele tip, contractele cadru, condiţiile generale, uzanţele comerciale uniforme. Au un obiect larg de reglementare şi sunt menite să înlesnească perfectarea tranzacţiilor internaţionale de vânzare comercială. **R.u.** nu au caracter imperativ. Forţa lor juridică este similară cu aceea a clauzelor contractuale. Ele primesc aplicare numai în cazul în care părţile le-au receptat ca atare în contractul lor. **R.u.** sunt prevăzute în contractele-tip elaborate de Comisia Economică

Scanned with OKEN Scanner

a O.N.U. pentru Europa, precum şi în contractele-tip elaborate de asociaţiile profesionale ale comercianţilor specializaţi în comerţul cu anumite produse.

REGULILE DE LA HAGA, norme uniforme adoptate în anul 1921 de Conferinţa de la Haga şi înscrise în anul 1924 în cuprinsul Convenţiei de la Bruxelles pentru unificarea unor reguli în materie de conosament. **R. H.** definesc drepturile şi răspunderile cărăuşului, precum şi ale încărcătorului şi primitorului în cazul transporturilor realizate pe bază de conosamente. Conform **r. H.** cărăuşului îi revin următoarele obligaţii; să pună nava în stare de navigabilitate; să o armeze, echipeze şi să o aprovizioneze în mod convenabil; să elibereze (el, comandantul navei, sau agentul cărăuşului) la cererea încărcătorului un conosament (această obligaţie revenindu-i numai după ce a primit marfa şi a luat-o în propria sa răspundere). În perioada cuprinsă între momentul încărcării mărfii şi cel al descărcării acesteia, cărăuşul este răspunzător pentru marfa primită; el nu se poate exonera de această responsabilitate invocând neglijenţa comandantului sau a echipajului (*negligence clause*). Cărăuşul garantează pe încărcător prin conosamentul eliberat acestuia, pentru exactitatea descrierii mărfurilor. Conosamentul face dovadă, cu referire la mărfurile descrise în cuprinsul său, până la proba contrară (*prima facie evidence*). El are însă forţă probantă absolută în raporturile cărăuşului cu terţii care l-au dobândit ulterior (*conclusive evidence*). Obligaţia de responsabilitate a cărăuşului şi a navei pentru pierderi sau pagube produse cu ocazia transportului mărfii se prescrie în termen de un an de la data la care mărfurile au fost predate, sau ar fi trebuit să fie predate. Cât priveşte pe încărcător, acesta este răspunzător pentru pierderile sau pagubele suferite de navă sau de cărăuş numai atunci când astfel de pagube sau pierderi sunt datorate culpei sale ori culpei agenţilor sau prepuşilor săi. **R. H.** au fost amendate de mai multe ori. Cele mai importante dintre amendamentele aduse au fost cele consacrate de Conferinţa de la Stockholm din iunie 1963. Aceste amendamente sunt cunoscute sub denumirea de *Regulile Haga- Visby*. Ele au adus importante clarificări privind unele aspecte legate de transportul conteinerelor şi paletelor etc.

Scanned with OKEN Scanner

REGULILE HAGA-VISBY, v. **regulile de la Haga.**

REGULILE YORK-ANVERS, ansamblu de norme uniforme care definesc cazurile şi condiţiile în care este recunoscut un act de constatare a avariilor generale sau comune. Conform acestor reguli pierderile rezultate din avarie se distribuie între navă, navlu şi marfă, proporţional cu valoarea acestora chiar dacă bunurile sacrificate nu au fost asigurate. De precizat că **r.Y-A.** primesc incidenţă atunci când din necesitate se face un sacrificiu sau o cheltuială neprevăzută pentru siguranţa comună, urmărindu-se ca finalitate evitarea unei primejdii reale şi grave ce planează asupra bunurilor formând obiectul unei expediţii maritime. În cazul în care marfa este asigurată, de regulă, pagubele rezultate din avaria comună sunt reparate de către asigurator ceea ce face inutilă aplicarea **r.Y-A.**.

RELAŢII ECONOMICE INTERNAŢIONALE, ansamblu de raporturi economice având ca obiect schimburile comerciale, serviciile, relaţiile din sfera producţiei şi a cercetării ştiinţifice, relaţiile financiare şi de credit, precum şi orice alte operaţiuni prin care se realizează circuitul mondial de valori şi de cunoştinţe. **R.e.i.** sunt unul din elementele principale care definesc ordinea economică a lumii. Ele prezintă o importanţă deosebită pentru dezvoltarea economică a fiecărei ţări, iar această importanţă creşte pe măsura amplificării interdependenţelor economice. Desfăşurarea **r.e.i.** se realizează într-un cadru juridiceşte reglementat în plan bilateral sau în plan multilateral interstatal. În acest din urmă caz un rol deosebit revine organizaţiilor internaţionale specializate (regionale sau cu vocaţie universală) şi în special celor din sistemul Organizaţiei Naţiunilor Unite.

REMIZĂ, v. **reducere de preţ.**

REMIZIER, auxiliar având calitatea de comerciant ca şi pe aceea de comisionar *del credere* care poate interveni în operaţiile de bursă în sensul de a-i procura agentului de schimb afaceri fără să fie legat de acesta printr-un contract. El procură afacerile în schimbul unei remuneraţii numite *curtaj*, care în realitate constituie o parte din curtajul ce se plăteşte agentului de schimb (adică intermediarului).

Scanned with OKEN Scanner

RENDU DROITS ACQUITTÉS..., formulă care, în armonie cu regulile Incoterms, este urmată de indicarea sediului cumpărătorului şi exprimă ideea că toate cheltuielile, taxele, sarcinile şi riscurile implicate de obligaţiile contractuale sunt pe seama vânzătorului. Acestuia din urmă îi revin astfel un maxim de obligaţii, situţie exact opusă celei create prin efectul vânzării *à l'usine.* (Sin. *Delivered duty paid...*).

RENDU FRONTIÈRE..., condiţie de livrare Incoterms în temeiul căreia obligaţiile vânzătorului se consideră a fi îndeplinite în momentul în care marfa a ajuns la frontieră — dar mai înainte de frontiera vamală a ţării, determinată prin contractul de vânzare — corespunzător acestei împrejurări fiind reglementate obligaţiile ambelor părţi contractante. Pentru evitarea eventualelor neînţelegeri ce s-ar putea ivi ca urmare a unor interpretări diferite ale acestei clauze este recomandabil ca frontiera să fie indicată prin denumirea celor două ţări vecine, precum şi a localităţii respective. (Sin. *Delivered at frontier...*).

RENTE (în terminologie de bursă), termen prin care se desemnează titlurile emise de stat. V. şi **titluri de stat.**

RENTING, termen prin care, în terminologia juridică engleză, se desemnează operaţia comercială concretizată în închirierea de către firme specializate, pe termene mai scurte sau mai lungi, a unor maşini-unelte aflate în parcul propriu al acelor firme. În intervalul de timp dintre două închirieri, bunurile respective sunt păstrate în stoc sau sunt folosite pentru nevoile de producţie ale întreprinderii proprietare. *Renting*-ul are un obiect divers: în special această operaţie se referă la mijloacele de transport (autovehicule, vagoane, semiremorci, cisterne etc.); el poate consta însă şi din alte produse, a căror gamă se extinde de la contrucţii mobile până la aparatură de înaltă tehnicitate. Prin efectul închirierilor succesive se produce amortizarea completă a maşinilor; riscul învechirii acestora este suportat de către proprietar datorită faptului că viaţa lor economică are o durată mult mai mare decât aceea a contractului de închiriere. În virtutea contractului de *renting,* societatea furnizoare are obligaţia întreţinerii maşinilor în stare de exploatare normală, precum şi îndatorirea de a furniza indicaţiile necesare pentru utilizarea cât mai eficientă a bunurilor în-

Scanned with OKEN Scanner

chiriate cu ajutorul personalului tehnico-ingineresc pe care îl are la dispoziţie.

REPORT, diferenţa între suma dată şi suma încasată de reportator şi care semnifică profitul obţinut de acesta. V. şi **contract de report.**

REPREZENTANT COMERCIAL, sintagmă ce desemnează persoana care intermediază stabilirea unor raporturi juridice comerciale între participanţii la comerţ. El poate indeplini un rol complex concretizat printre altele în: identificarea de noi clienţi, pregătirea şi perfectarea de contracte comerciale, acţionând fie în numele şi pe seama reprezentantului, fie în nume propriu dar pe seama acestuia din urmă. **R.c.**, de regulă, nu se angajează personal. El intermediază contacte de afaceri între cel pe care îl reprezintă şi toţi cei interesaţi să contracteze cu acesta.

REPREZENTANŢĂ, entitate juridico-economică, formă exogenă uzuală, ce îndeplineşte o funcţie specializată, anume cea de intermediar între societatea comercială primară (adică societatea care a constituit-o) şi partenerii ei contractuali. Se deosebeşte esenţial atât faţă de sucursală, cât şi faţă de filială prin aceea că nu este şi nici nu poate fi organizată ca întreprindere producătoare de mărfuri, prestatoare de servicii sau executantă de lucrări pentru clientelă, rolul său reducându-se la activităţi de intermediere a unor raporturi contractuale între societatea care a înfiinţat-o şi alţi participanţi la circulaţia bunurilor şi cunoştinţelor. **R.** având numai o funcţie de intermediere exercită atribuţii de comisionar sau de mandatar. În calitate de comisionar, aceasta acţionează în raporturile cu terţii *proprio nomine*, dar pe seama şi în interesul societăţii comitente. În calitate de mandatar, ea încheie acte juridice cu terţii în ţara de sediu *alieno nomine*, adică în numele şi pe seama societăţii pe care o reprezintă. Conform legii române (art. 35/1991), **r.** nu constituie o modalitate pentru investiţii de capital străin în ţara noastră. Legea română nu recunoaşte acesteia nici personalitate juridică proprie: calitate de subiect de drept are numai societatea comercială mandantă sau comitentă. **R.** este numai un subiect de drept asimilat. Legislaţia României prevede că societăţile comerciale de naţionalitate străină îşi pot stabili un

Scanned with OKEN Scanner

sediu secundar sau o **r.** în ţara noastră dacă probează printr-o declaraţie a guvernului din ţara de sediu că în acea ţară se acordă deplină reciprocitate pentru societăţile române de acelaşi fel şi dacă îndeplinesc condiţiile prevăzute de Codul comercial român pentru fiecare tip de societate din cele vizate (Decret-lege nr. 122/1990).

REPREZENTARE, procedeu prin care o persoană numită *reprezentant,* încheie un act juridic în numele şi pe seama altei persoane, numită *reprezentat,* astfel încât efectele juridice ale actului încheiat se produc în persoana reprezentatului. **R.** constituie o derogare de la principiul relativităţii efectelor contractului, potrivit căruia forţa juridică a convenţiilor priveşte numai relaţiile dintre părţi, ele neputându-i dezavantaja pe terţi şi nici profita acestora; derogarea respectivă este pe deplin valabilă câtă vreme nu e interzisă printr-o dispoziţie legală sau nu e incompatibilă cu natura dreptului la care se referă. La **r.** participă trei persoane: *reprezentantul*, adică cel care acţionează nomine alieno; *reprezentatul,* adică cel în numele căruia se acţionează; *terţul,* care este parte la contractul încheiat. În virtutea **r.,** beneficiarul operaţiei (reprezentatul) nu intervine la încheierea acesteia, ci îl însărcinează pe reprezentant să manifeste voinţa pentru sine, iar efectele raportului juridic constituit trec de îndată şi în mod direct asupra reprezentatului, ca şi cum acesta ar fi cel care a exprimat declaraţia de voinţă (şi nu reprezentantul). Sub aspect juridic, rolul reprezentantului se încheie odată cu îndeplinirea operaţiei care după acest moment dispare ca un instrument ce devine inutil ulterior folosirii lui. Puterea reprezentantului de a încheia actul juridic în numele şi pe seama reprezentatului poate decurge dintr-un contract (caz în care însuşi reprezentatul o conferă reprezentantului), din lege sau dintr-o dispoziţie a instanţei judecătoreşti; în funcţie de această distincţie, **r.** poate fi: convenţională, legală sau judiciară. Pe planul relaţiilor economice internaţionale prezintă interes **r.** *convenţională,* care se înfăţişează ca o tehnică de formare a contractului prin intermediul altuia, menită să faciliteze desfăşurarea rapidă a relaţiilor comerciale între parteneri din ţări diferite. **R.** îşi produce efectele specifice numai în prezenţa următoarelor condiţii cumulative: *a)* Să existe o împu-

Scanned with OKEN Scanner

ternicire, autorizaţie sau procură: împuternicirea este, în toate cazurile, un act unilateral a cărui valabilitate nu necesită o acceptare din partea reprezentantului; ea poate fi dată anterior sau chiar ulterior activităţii juridice desfăşurate de reprezentant (în acest din urmă caz ea îmbracă forma ratificării); *b)* Raportul de reprezentare să fie cunoscut de terţi: o atare împrejurare poate rezulta fie dintr-o declaraţie expresă a reprezentantului (chiar dacă acesta, afirmând că lucrează pentru o altă persoană, face precizarea că o va desemna ulterior), fie din circumstanţe de natură a indica existenţa raportului de reprezentare *(ex factis et rebus);* în majoritatea cazurilor, împuternicirea este adusă însă la cunoştinţa terţilor chiar de către reprezentat; *c)* Reprezentantul să lucreze în limitele împuternicirii primite: în cuprinsul procurii pot fi precizate unele restricţii privind împuternicirea dată, precum şi unele modalităţi de executare; restricţiile nu se identifică cu instrucţiunile date de reprezentat reprezentantului, instrucţiuni pe care terţii sunt obligaţi să le respecte numai în măsura în care le-au fost aduse la cunoştinţă. Principalul efect al **r.** se concretizează în aceea că actele juridice încheiate de reprezentant produc consecinţe juridice numai cu privire la patrimoniul reprezentatului; reprezentantul, deşi a contribuit prin activitatea sa la încheierea acelor acte, rămâne totuşi străin faţă de acestea, fiind asimilat unui terţ faţă de care actele respective sunt *res inter alios acta.* Este luată în considerare numai capacitatea de a contracta a reprezentatului (căci numai el apare ca titular de drepturi şi obligaţii în raportul juridic stabilit prin **r.**) nu şi capacitatea reprezentantului, fiind suficient ca acesta din urmă să aibă discernământ, deoarece acela care acceptă să fie reprezentat de un incapabil îşi asumă conştient riscurile acestei acţiuni. De asemenea, calitatea de comerciant, ca şi natura comercială a operaţiei se analizează numai cu referire la persoana reprezentatului. Întrucât încheierea actului juridic comportă manifestarea de voinţă a reprezentantului (deşi acesta acţionează în numele şi pe seama reprezentatului), această voinţă va trebui examinată spre a se constata dacă a fost liberă sau viciată; de asemenea, în persoana reprezentantului se va analiza buna-credinţă sau reaua-credinţă la încheierea actului juridic. Actul

Scanned with OKEN Scanner

juridic convenit de reprezentant şi terţi este considerat că s-a încheiat între prezenţi sau între absenţi prin referire numai la aceste persoane, ţinându-se seama deci de voinţele manifestate în mod real; sub acest aspect, locul unde se află reprezentatul nu prezintă nici o relevanţă. Neîndeplinirea cerinţelor cerute pentru existenţa **r.** se poate înfăţişa fie sub forma lipsei împuternicirii, fie sub forma depăşirii puterilor. Lipsa împuternicirii determină inopozabilitatea actului juridic astfel încheiat faţă de reprezentat; actul respectiv nu-l leagă însă nici pe reprezentant, căci acesta din urmă nu l-a încheiat nici în nume propriu nici în contul său, ci pe seama altuia, neînţelegând să se oblige personal. Împotriva sa, terţul contractant are numai acţiunea în responsabilitate civilă pentru repararea prejudiciului cauzat; practica jurisdicţională a statuat însă că însăşi reprezentanţa aparentă este susceptibilă să producă anumite efecte, admiţând teza potrivit căreia reprezentatul este ţinut de obligaţiile izvorâte din actul juridic încheiat cu un terţ de bună credinţă, ori de câte ori se constată existenţa aparentă a unei împuterniciri. Actele juridice făcute de reprezentant fără împuternicire sau prin depăşirea puterilor ce i-au fost acordate produc efecte în patrimoniul reprezentatului dacă acesta le ratifică ulterior. Reprezentantul îşi poate substitui o altă persoană cu condiţia ca o atare substituire să nu-i fi fost interzisă şi ca afacerea cu care se operează substituirea să facă parte dintre acelea în privinţa cărora practica admite o atare operaţie. De asemenea, se recunoaşte, în principiu, valabilitatea contractului cu sine atunci când nu există contrarietate de interese; un asemenea contract prezintă avantajul simplităţii şi rapidităţii pentru operaţiile susceptibile de a fi săvârşite prin intermediul său: o persoană poate fi împuternicită ca reprezentant atât de către vânzător, cât şi de către cumpărător, fiecare dintre aceştia referindu-se la acelaşi lucru (vânzătorul pentru a-l vinde iar cumpărătorul pentru a-l cumpăra); în această ipoteză, figurează concomitent ca vânzător (pentru un reprezentat) şi în calitate de cumpărător (pentru celălalt re- prezentat). Convenţia asupra reprezentării în domeniul vânzării internaţionale de mărfuri, adoptată de către Conferinţa diplomatică de la Geneva la 17 februarie 1983, stabileşte unele

Scanned with OKEN Scanner

reguli uniforme în domeniul raporturilor de **r.** cu caracter internaţional în materia vânzării internaţionale de mărfuri, reguli ce nu privesc nici raporturile interne şi nici celelalte forme de reprezentare pe care le presupun raporturile civile şi comerciale. Potrivit acestei convenţii, conceptul de **r.** include toate raporturile decurgând din faptul că o persoană, *intermediarul,* are puterea de a acţiona sau pretinde că acţionează pe seama unei alte persoane, *reprezentatul,* pentru a încheia cu terţii un contract de vânzare de mărfuri. Regulile consacrate prin convenţie guvernează însă nu numai încheierea contractului de vânzare-cumpărare de către intermediari ci şi orice alt act îndeplinit de acesta din urmă în vederea încheierii sau executării contractului. În terminologia convenţiei, persoana care se află în centrul raportului de **r.**, respectiv cel ce acţionează pe seama altuia, este desemnată prin termenul de *intermediar.* Convenţia se aplică numai relaţiilor dintre reprezentat sau intermediar pe de o parte, şi terţi, pe de altă parte. Problemele nesoluţionate prin textul ei vor fi reglementate de principiile generale în materie sau, în lipsa acestora, de legea aplicabilă, determinată conform regulilor de drept internaţional privat. Convenţia stabileşte că împuternicirea de reprezentare poate fi expresă sau implicită; soluţia abilitării implicite a intermediarului a fost impusă de complexitatea relaţiilor comerciale şi de celeritatea cu care se desfăşoară activitatea în acest domeniu, precum şi de jocul intereselor pe piaţa mondială. Nu este necesar ca abilitarea să fie conferită sau constatată în scris, ea nefiind supusă vreunei condiţii de formă; dovada sa este susceptibilă a se face prin orice mijloace de probă, inclusiv prin martori.

REPREZENTARE INDIRECTĂ, formă de reprezentare în temeiul căreia, în raporturile dintre reprezentant şi terţ actul juridic produce efecte în patrimoniul celui dintâi, iar în raporturile interne, dintre reprezentat şi reprezentant, efectele juridice ale actului încheiat de către acesta din urmă se produc în patrimoniul reprezentatului, care este adevăratul titular al acelor efecte. **R.i.** operează o transmitere automată către comitent a drepturilor dobândite în situaţiile în care o persoană lucrează în nume propriu, dar în interesul alteia, adică al reprezentatului;

Scanned with OKEN Scanner

în asemenea situaţii, actele pe care le încheie acea persoană (adică reprezentantul) sunt faţă de reprezentat, care rămâne străin de ele, *res inter alios acta.* Efectele actelor astfel încheiate se vor răsfrânge asupra reprezentatului, în puterea unui alt act, prin care reprezentantul transmite asupra acestuia drepturile dobândite iniţial de el, şi care la început intraseră în patrimoniul său. Are loc astfel o cesiune a drepturilor dobândite de reprezentant prin actele încheiate pe seama reprezentatului. Procedeul prezintă însă inconveniente grave în ipoteza în care, după perfectarea actului juridic cu terţul, dar mai înainte de a cesiona efectele acestuia către reprezentat *(dominus negotii),* reprezentantul este declarat în stare de faliment: prin efectul falimentului, toate drepturile existente în patrimoniul său (deci şi cele izvorâte din actul juridic încheiat cu terţul) sunt supuse lichidării colective şi concursuale, urmând ca dominus negotii (reprezentatul) să sufere concurenţa celorlalţi creditori ai falitului şi să primească numai o cotă din creanţa sa (cota falimentară). **R.i.** înlătură însă aceste inconveniente, asigurând, în felul arătat, producerea efectelor actului juridic încheiat cu terţul direct în patrimoniul reprezentatului.

REPREZENTARE CAMBIALĂ, formă de reprezentare care se distinge prin aceea că reprezentantul îşi asumă obligaţii cambiale în numele şi pe seama reprezentatului. **R.c.** se poate funda chiar pe un mandat general, cu condiţia însă ca în cuprinsul mandatului să se menţioneze că mandatarul are dreptul să emită cambii; nu este nevoie deci de un mandat special pentru fiecare cambie semnată *unius rei.* Calitatea de mandatar trebuie să rezulte din însuşi modul de semnare a cambiei de către persoana împuternicită; este necesar ca semnătura acesteia să fie precedată de formula „în calitate de mandatar“ ori „prin procură“, sau de o altă formulă similară; în caz contrar, dat fiind caracterul formalist al cambiei, semnătura mandatarului ar semnifica obligarea personală a acestuia. În caz de depăşire a limitelor mandatului, mandatarul rămâne obligat personal, tot astfel ca acela care semnează o cambie ca reprezentant al unei persoane pentru care nu avea o atare împuternicire; şi într-un caz şi în celălalt, mandatarul are însă aceleaşi drepturi pe care le-ar fi

Scanned with OKEN Scanner

avut în ipoteza că ar fi fost reprezentant, dacă plăteşte cambia la scadenţă. **R.c.** nu se identifică cu tragerea unei cambii pentru contul unui terţ, ce s-ar putea exprima prin formula: „plătiţi pentru contul lui A.B...“; în această ultimă ipoteză, trăgătorul semnează cambia cu propriul său nume, dar la ordinul şi pentru contul unui terţ, pe care-l indică pe titlu numai prin iniţialele numelui şi prenumelui. Terţul (adică dătătorul de ordin) nu-şi asumă vreo obligaţie cambială; în privinţa lui, situaţia este aceeaşi chiar atunci când trăgătorul îi indică pe titlu numele în întregime. Cel care se obligă semnând cambia *proprio nomine* este trăgătorul: el devine debitor cambial faţă de orice posesor al titlului. Tragerea unei cambii pe contul unui terţ se analizează ca un mandat fără reprezentare, raporturile dintre trăgător şi terţul dătător de ordin fiind guvernate de normele dreptului comun referitoare la mandat.

RESCONT, operaţie bancară în virtutea căreia o cambie deţinută de o bancă comercială în urma scontării ei este transmisă unei bănci centrale în schimbul unei taxe (numită taxă de rescont sau taxă oficială a scontului) care, de regulă, se fixează în funcţie de cerinţele politicii economice a statului respectiv. Practic, **r.** este un nou scont, realizat la o altă bancă, de către banca devenită proprietară a unui efect de comerţ scontat. **R.** are deci aceeaşi natură juridică ca şi scontul. El dă posibilitate băncii care a consimţit anumite credite să-şi mobilizeze acele credite. Pe calea **r.** băncile centrale din ţările cu economie de piaţă aprovizionează cu mijloace băneşti lichide băncile comerciale. Prezentând la banca centrală dintr-o anumită ţară un portofoliu de cambii scontate de ele, băncile comerciale obţin în schimb, pe baza acceptării acelui portofoliu de către respectiva bancă centrală, asemenea mijloace mai înainte de scadenţa cambiilor. Creditele de **r.** sunt considerate un regulator al circulaţiei băneşti dintr-o anumită ţară. Taxa de **r.** serveşte ca indicator pentru nivelul general al dobânzilor dintr-o ţară. În condiţii de criză, numeroase bănci centrale reduc această taxă cu scopul de a determina o reducere generală a dobânzilor şi de a stimula astfel activitatea economică. Dacă, dimpotrivă, se urmăreşte temperarea unei activităţi economice „supraîncălzite“, banca centrală procedează la majorarea taxei de **r.**,

Scanned with OKEN Scanner

scumpind astfel creditul în general. Comparativ cu prima jumătate a secolului XX, în prezent s-a redus volumul de r. de cambii al băncilor centrale, băncile comerciale dispunând de o lichiditate superioară celei din trecut. În schimb a crescut importanţa scontării de către bănci a obligaţiunilor emise de întreprinderile industriale şi a bonurilor de tezaur emise de ministerele finanţelor.

RES INTER ALIOS ACTA, ALIIS NECQUE NOCERE, NECQUE PRODESSE POTEST (UN LUCRU ÎNCHEIAT SAU JUDECAT ÎNTRE UNII NU POATE NICI VĂTĂMA NICI FOLOSI ALTORA), adagiu latin prin care se exprimă principiul relativităţii efectelor contractelor. Acest principiu are incidenţă şi în raporturile juridice de comerţ internaţional. Astfel, reprezentantul care prin activitatea sa a contribuit la încheierea actelor juridice cu aderenţe în comerţul internaţional rămâne străin faţă de acele acte ca orice alt terţ, ele neproducâd efecte în patrimoniul său:efectul esenţial al reprezentării constă în aceea că actele juridice încheiate de către reprezentant produc efecte juridice numai în patrimoniul reprezentatului. Ca o consecinţă a aceluiaşi principiu (**r.i.a.a., a.n.n., n.p.p.**), actul juridic încheiat fără împuternicire de către reprezentant nu este opozabil reprezentatului. De asemenea, în cazul reprezentării indirecte, în situaţiile în care o persoană lucrează în nume propriu, dar în interesul altuia (adică al reprezentatului), actele încheiate de acea persoană nu sunt opozabile reprezentatului, care rămâne străin faţă de ele. În raporturile juridice de comerţ internaţional, regula relativităţii efectelor contractului (pe baza căreia se determină persoanele obligate prin contract) se află sub imperiul legii contractului: *lex contractus* va stabili ce efecte produce contractul faţă de un având — cauză sau de un succesor cu titlu particular al unuia dintre contractanţi, şi tot ea va arăta în ce condiţii are valabilitate stipulaţia pentru altul, drepturile conferite de o asemenea stipulaţie şi care sunt persoanele ce pot beneficia de acele drepturi.

RES PERIT DOMINO, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia riscul pieirii fortuite a unui lucru este suportat de proprietarul acelui lucru. În unele legislaţii (cum ar fi: cea română, franceză, italiană etc.) această regulă a primit o consacrare neechivocă, statuându-se că transmiterea

Scanned with OKEN Scanner

riscurilor operează concomitent cu transmiterea dreptului de proprietate; în cazul lucrurilor certe, efectul translativ de proprietate al vânzării operează în momentul acordului de voinţă al părţilor. În cadrul relaţiilor de comerţ internaţional, riscurile trec de la vânzător la cumpărător independent de transmiterea proprietăţii şi, în genere, în momentul predării mărfii către acesta din urmă.

RESTRICŢII CALITATIVE, ansamblu de norme şi standarde tehnice, elaborate de stat sau de asociaţiile de producători ori consumatori, cuprinzând reguli privind evitarea poluării, măsuri fitosanitare şi de securitate instituite cu referire la admiterea la import a unor categorii de mărfuri de orice provenienţă. În principiu nu au caracter discriminatoriu, dar pot fi utilizate şi cu o astfel de finalitate. **R.c.** determină o stimulare a competitivităţii pe piaţă. Pe plan internaţional nu au fost adoptate încă norme uniforme referitoare la **r.c.**. În practică însă sunt anexate la contract specificaţiile tehnice care definesc parametrii calitativi în armonie cu cerinţele impuse de ţările partenere.

RESTRICŢII CANTITATIVE, denumire generică dată acelor obstacole comerciale netarifare care se concretizează în limitări cantitative sau valorice ale exportului sau importului anumitor mărfuri şi care urmăresc ca finalitate restrângerea schimburilor comerciale externe. Se aplică prioritar la import şi pot fi: *globale*, nediscriminatorii (de specificul cărora este stabilirea unor limite anuale la importul anumitor mărfuri); *bilaterale* (care sunt impuse pe produse şi ţări de origine). Constituie forme de **r.c.**: contingentele, plafoanele valorice, autolimitările, licenţele automate sau discreţionare de import etc. **R.c.** se analizează ca fiind principalul mijloc de promovare a protecţionismului comercial prin mijloace netarifare. De aceea reducerea şi treptata eliminare a lor constituie un deziderat major a cărui realizare formează atât obiectul unor negocieri bilaterale, cât şi obiectul unor negocieri multilaterale între statele membre ale comunităţii de naţiuni.

RESTRICŢII DE PLATĂ, sintagmă ce desemnează măsurile limitative luate de state în ceea ce priveşte executarea unor obligaţii de plată în valută, izvorâte din

Scanned with OKEN Scanner

contractele de comerţ internaţional (precum: cele de transport, turism, asigurări, de credit etc.). De regulă, au caracterul unor măsuri temporare, adoptate în condiţiile insuficienţei lichidităţilor valutare care la rândul lor sunt determinate prioritar de deficitul balanţei de plăţi sau de volumul cumulat ridicat al datoriei externe.

RESTRICŢII VALUTARE, măsuri limitative vizând cumpărarea şi vânzarea liberă de către rezidenţi a titlurilor de valoare străine, adoptate de către state în scopul diminuării deficitului balanţei lor de plăţi şi influenţării nivelului cursului valutar. *Lato sensu*, în conţinutul acestui concept pot fi incluse şi alte măsuri nespecifice ca de pildă: controlul cantitativ ori aplicarea de taxe şi suprataxe asupra importurilor, obligativitatea creării de impozite prealabile de import etc. **R.v.** pot fi: a) *parţiale*, care presupun limitarea dreptului de încheiere a tranzacţiilor valutare pentru anumite grupe de persoane, în anumite scopuri (precum călătoriile turistice); b) *totale*, de specificul cărora este faptul că încheierea tranzacţiilor valutare se poate efectua numai cu acordul prealabil şi, eventual, numai prin intermedierea organului valutar. **R.v.** sunt în general caracteristice perioadelor de recesiune economică şi de stagnare economică.

RETORSIUNE, măsuri de prevenire şi contracarare a prejudiciilor rezultate din nerespectarea de către un stat a reglementărilor incidente în domeniul comerţului, pe care le exercită un alt stat pentru protejarea propriilor interese economice. Nu pot legitima **r.** situaţiile în care nerespectarea reglementărilor respective este motivată de *clauza de salvgardare*. *Taxele vamale antidumping* şi *taxele vamale compensatorii* constituie principalele instrumente de **r.**. V. şi **taxe vamale.**

RETRAGEREA ACCEPTĂRII OFERTEI, manifestare de voinţă prin care cel care a acceptat valabil o ofertă privind încheierea unui contract lipseşte de efecte juridice acceptarea respectivă. **R. a.o.** este eficientă din punct de vedere juridic numai în cazul în care comunicarea ei ajunge la ofertant mai înainte ca acceptarea ofertei să fi produs efecte, sau cel mai târziu în momentul când acea acceptare urma să producă efecte. Legislaţiile naţionale ce adoptă teoria declaraţiei sau a expediţiei nu admit

Scanned with OKEN Scanner

ca posibilă **r.a.o.** în cazul în care acceptarea a fost declarată sau expediată; unele dintre aceste legislaţii (ca, de exemplu, cea din Brazilia, cea din Argentina sau cea din Scoţia) consfinţesc totuşi ideea potrivit căreia aşteptările legitime ale ofertantului nu pot fi înrâurite în vreun fel oarecare dacă i se permite destinatarului ofertei să-şi retragă acceptarea câtă vreme ea nu a ajuns la ofertant: se admite deci posibilitatea retragerii acceptării cu condiţia ca aceasta să fie adusă la cunoştinţa ofertantului mai înainte ca el să fi primit acceptarea. Legislaţiile care consacră teoria recepţiei sau informaţiei recunosc pe seama celui ce a acceptat o ofertă libertatea de a-şi retrage acceptarea până în momentul ajungerii acesteia la cunoştinţa sau măcar în sfera de acţiune a ofertantului; acceptarea poate fi revocată, deci, cu condiţia ca revocarea să ajungă la ofertant mai înainte sau cel târziu concomitent cu acceptarea.

REŢEA DE COMERCIALIZARE, denumire generică dată totalităţii reprezentanţelor societăţilor de comercializare, unităţilor operative, birourilor şi întreprinderilor specializate care acţionează pentru înfăptuirea actelor de comerţ, contribuind la realizarea transferului mărfii de la producătorul direct la consumatorul nemijlocit, respectiv la utilizatorul final. **R. c.** facilitează promovarea şi diversificarea schimburilor comerciale internaţionale. În organizarea ei s-au conturat două modalităţi principale: **r. c.** directe (export- import direct) şi **r. c.** indirecte (export-import indirect). De specificul **r. c.** directă este că aceasta cuprinde firmele, organizaţiile, întreprinderile ce au sediul şi îşi desfăşoară activitatea pe pieţele de aprovizionare şi/sau de desfacere, funcţionând cu un aparat propriu al producătorului şi, respectiv, al consumatorului. Are ca structuri principale: compartimente de export sau de import ale producătorului (departamente în ţară, sucursale în străinătate); societăţi şi filiale de export-import; magazine de desfacere, reprezentanţe pentru import-export; depozite în străinătate etc. **R.c.** indirectă cuprinde ca verigi suplimentare intermediari care preiau activităţi (depozitare, service, finanţare etc.) pentru comercializare, dispunând de posibilităţi materiale şi financiare. Prezintă următoarele dezavantaje: separă producătorul de piaţă; generea-

Scanned with OKEN Scanner

ză incertitudini virtuale privind fidelitatea, interesul şi capacitatea intermediarilor de a înfăptui fidel politica de piaţă a celor pentru care lucrează. V. **comercializare**.

REUS IN EXCIPIENDO FIT ACTOR, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia, din punct de vedere al sarcinii probei, în legătură cu excepţiile opuse de pârât, acesta din urmă dobândeşte situaţia reclamantului (devine reclamant), având obligaţia să dovedească ceea ce pretinde. Potrivit regulilor procedurale ce guvernează soluţionarea litigiului arbitral în faţa Curţii de Arbitraj Bucureşti, cel care invocă un fapt pe baza căruia înţelege să revendice un drept are sarcina de a-l dovedi, fie că este vorba de cererea reclamantului *(onus probandi incumbit actori),* fie de o excepţie invocată de pârât (**r. i. e.f.a.**).

REVALORIZARE, denumire generică dată măsurilor adoptate de autoritatea monetară dintr-un stat privind creşterea oficială a valorii paritare a monedei naţionale faţă de etalonul în care este exprimată. **R.** are o utilizare strictă, limitată la cazul existenţei parităţilor şi cursurilor de schimb fixe. În cazul cursurilor de schimb flotante, **r.** este înlocuită cu noţiunea de *apreciere.* Lato sensu **r.** desemnează orice majorare a cursului unei valute pe pieţele valutare. **R.** apare ca necesară în condiţiile existenţei şi persistenţei excedentelor balanţelor de plăţi. Totodată, **r.** este determinată şi de menţinerea nivelului inflaţiei interne sub nivelurile inflaţiei înregistrate în ţările partenere, de creşterea activităţii economice interne şi de nivelul relativ înalt al dobânzilor interne. **R.** determină două efecte importante şi anume: creşterea preţurilor de export şi scăderea preţurilor de import. Pe această cale se produce o atenuare a excedentelor plăţilor curente.

REZERVĂ INTERNAŢIONALĂ OFICIALĂ, denumire generică dată acelei părţi din suma mijloacelor de plată internaţionale (anume stocul de aur şi creanţele exprimate în valută faţă de străinătate) ale unui stat pe care autoritatea monetară din acel stat o ţine în rezervă spre a o utiliza în echilibrarea balanţei de plăţi sau pentru cazuri de urgenţă ori imprevizibile. **R.i.o.** este asimilită frecvent în practica financiară internaţională cu conceptul de lichiditate internaţională a unei ţări.

Scanned with OKEN Scanner

Lato sensu **r.i.o.** cuprinde şi disponibilităţile în D.S.T., precum şi creanţele ţării respective asupra F.M.I. Pe plan mondial, în perioada postbelică s-au produs semnificative modificări atât în volumul, cât şi în structura **r.i.o.**. Astfel, a crescut volumul **r.i.o.** în devize mult mai rapid decât volumul rezervei **r.i.o.** în aur; totodată s-a produs o redistribuire a rezervelor între ţări în favoarea ţărilor dezvoltate cu excedente ale balanţelor de plăţi şi al unor state exportatoare de petrol şi în defavoarea SUA.

REZERVĂ OBLIGATORIE, segment determinant din resursele de credit ale băncilor ce acestea sunt obligate să le păstreze în conturile lor la banca centrală. **R.o.** este un instrument prin care banca centrală poate influenţa volumul creditelor acordate de bănci. Totodată, ea constituie un mijloc de protejare a deponătorilor şi a capitalului bancar împotriva riscurilor de piaţă.

REZILIEREA CONTRACTULUI DE VÂNZARE COMERCIALĂ INTERNAŢIONALĂ, desfiinţarea pe viitor a contractului de vânzare comercială internaţională cu executare succesivă în timp, ca urmare a neexecutării obligaţiei uneia din părţi, din cauze imputabile acesteia. Poate fi declarată de către una din părţi în cazul în care neexecutarea obligaţiei de către cealaltă parte are caracterul unei încălcări esenţiale a contractului. Domeniul său de incidenţă se restrânge numai la contractele cu executare succesivă. În cazul unor asemenea contracte pot exista două situaţii sub aspectul neexecutării de către una din părţi a dreptului de a declara desfiinţat contractul, şi anume: dacă neexecutarea de către un contractant a obligaţiei sale privind o anumită livrare se înfăţişează ca încălcare esenţială a contractului, celălalt contractant poate declara contractul desfiinţat cu privire la livrarea respectivă; atunci când neexecutarea de către una din părţi a unei obligaţii privind livrarea creează pentru cealaltă parte motive serioase să creadă că se va produce o încălcare esenţială a contractului cu referire la obligaţiile viitoare, acea parte are facultatea să declare contractul desfiinţat pentru viitor, cu condiţia ca o atare declaraţie să fie făcută într-un termen rezonabil. Spre deosebire de rezoluţie, efectele rezilierii nu sunt retroactive, ci se produc numai pentru viitor, din momentul desfiinţării

Scanned with OKEN Scanner

contractului: contractul reziliat încetează să producă efecte pentru viitor, dar efectele produse în trecut rămân neatinse; părţile nu trebuie repuse în situaţia anterioară, ci păstrează fiecare prestaţiile ce li s-au efectuat în temeiul contractului, încetând doar pentru viitor săvârşirea ori primirea oricăror prestaţii.

REZOLUŢIA CONTRACTULUI DE VÂNZARE COMERCIALĂ INTERNAŢIONALĂ, desfiinţare cu efect retroactiv a unui contract de vânzare comercială internaţională, cu executare imediată, la iniţiativa uneia dintre părţi, ca urmare a neexecutării obligaţiei celeilalte părţi din cauze imputabile acesteia. Poate fi declarată de partea interesată în prezenţa următoarelor condiţii: să existe o neexecutare totală sau parţială a obligaţiilor uneia din părţi; neexecutarea respectivă să fie imputabilă debitorului acelei obligaţii (neexecutarea din cauză de forţă majoră, neimputabilă debitorului, nu poate duce la rezoluţie ci doar la încetarea contractului pentru imposibilitate fortuită de executare, situaţie în care se pune problema suportării riscului). **R.c. v. c. i.** poate fi declarată în următoarele cazuri: a) Atunci când neexecutarea de către vânzător a uneia din obligaţiile sale contractuale constituie o încălcare esenţială a contractului. b) Dacă vânzătorul nu livrează mărfurile în termenul suplimentar acordat de cumpărător, ori dacă declară că nu le va livra în termenul ce i-a fost acordat într-un atare scop. În ipoteza unei neexecutări parţiale (concretizată în livrarea de către vânzător a unei părţi din mărfurile la care s-a obligat), ca şi a unei neconformităţi parţiale (ce există atunci când numai o parte din mărfurile livrate este conformă contractului), rezoluţia poate primi aplicare numai cu referire la livrarea neefectuată, respectiv la livrarea neconformă; cu toate acestea, poate fi cerută chiar rezoluţia contractului în totalitate, atunci când neexecutarea parţială sau neconformitatea parţială constituie o încălcare esenţială a acestuia. Dacă vânzătorul face o vânzare anticipată a mărfurilor, cumpărătorul are libertatea de a accepta sau de a refuza livrarea respectivă; aceeaşi libertate i se recunoaşte cumpărătorului şi pentru cazul în care vânzătorul ar proceda la livrarea unei cantităţi suplimentare de mărfuri comparativ cu aceea contrac-

Scanned with OKEN Scanner

tată: el poate refuza cantitatea excedentară sau o poate accepta, plătind prețul contractual. Rezoluția contractului se face printr-o declarație notificată celeilalte părți contractante. Cumpărătorul este decăzut din dreptul de a declara rezoluția contractului dacă vânzătorul a livrat mărfurile iar declarația de rezoluție nu este făcută în una din următoarele situații: în caz de livrare tardivă într-un termen rezonabil socotit din momentul când a luat cunoștință despre efectuarea livrării; în caz de încălcare a contractului (altfel decât prin livrare tardivă), într-un termen rezonabil socotit după cum urmează: din momentul când a luat cunoștință sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de încălcarea respectivă; de la expirarea oricărui termen suplimentar acordat de cumpărător vânzătorului pentru executarea obligațiilor sale (sau din momentul în care vânzătorul a declarat că nu-și va executa obligațiile în acel termen suplimentar); de la expirarea oricărui termen suplimentar cerut de vânzător în legătură cu executarea contractului și cu referire la care cumpărătorul nu a dat răspuns într-un termen rezonabil, sau din momentul în care cumpărătorul a declarat că nu acceptă executarea. Rezoluția contractului poate fi declarată și anticipat (adică mai înainte de executarea contractului). Rezoluția anticipată este posibilă când înaintea oricărei executări a obligațiilor contractuale este evident că una din părțile contractante va săvârși o încălcare esențială a contractului. Într-o atare ipoteză, cealaltă parte contractantă are libertatea să declare rezoluția contractului. În măsura în care contractantul ce intenționează să declare rezoluția dispune de timpul necesar, el are îndatorirea să-i notifice celuilalt contractant această intenție, în condiții rezonabile, spre a-i îngădui răgazul de a oferi asigurări suficiente pentru buna executare a obligațiilor sale. Prin ipoteză, în acest caz se exclude situația în care contractantul vizat declară că nu-și va executa obligațiile contractuale. În dreptul român, rezoluția contractului produce următoarele efecte: între părți contractul se desființează cu efect retroactiv — ex tunc — iar părțile urmează să fie repuse în situația anterioară încheierii contractului, ca și cum acesta nici n-ar fi existat; drept consecință, toate prestațiile executate deja, în baza contractului, se restituie; în afară de aceasta, creditorul obligației

neexecutate poate să-i ceară debitorului, în condiţiile răspunderii contractuale, şi daune-interese compensatorii sau moratorii, pentru repararea prejudiciului cauzat prin neexecutarea, respectiv prin executarea tardivă a obligaţiei, precum şi prin rezoluţia contractului, iar în condiţiile răspunderii civile delictuale el poate cere despăgubiri şi pentru alte prejudicii din vina debitorului; faţă de terţi, rezoluţia contractului antrenează desfiinţarea tuturor drepturilor consimţite în favoarea lor de către debitorul bunurilor ce formează obiectul contractului *(resoluto iure dantis resolvitur ius accipientis)*, căci dreptul dobânditorului fiind desfiinţat cu efect retroactiv, acesta nu putea să transmită terţilor drepturi pe care el însuşi nu le avea *(nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet)*. Prin efectele sale retroactive, rezoluţia se aseamănă cu nulitatea (care însă provine din cauze anterioare sau concomitente încheierii contractului) şi se deosebeşte de reziliere (care provine tot din cauza neexecutării imputabile debitorului a obligaţiei uneia dintre părţi, dar care, survenind într-un contract cu executare succesivă este susceptibil să cauzeze pagube asiguratului. **R.** pentru viitor).

REZULTAT VIRTUAL (în operaţii de bursă), sintagmă ce desemnează diferenţa dintre un titlu primar (acţiune) sau un titlu derivat (contract futures sau opţiune) considerat la un anumit moment, şi valoarea acelui titlu la momentul angajării unei poziţii. **R.v.** poate fi pozitiv, caz în care exprimă un profit al deţinătorului poziţiei (profit pe hârtie), sau negativ, caz în care exprimă o pierdere a deţinătorului poziţiei (pierdere pe hârtie). (engl. paper profit or loss). Sin. *profit pe hârtie*; *pierdere pe hârtie*. V. şi **poziţie.**

RING (la bursă), segment din incinta bursei, de formă circulară, în jurul căruia stau agenţii de bursă şi anunţă ordinele pe care le-au primit spre executare.

RISC, pericol ce planează asupra oricărei relaţii contractuale şi, în general, asupra oricărei operaţii comerciale a cărei executare se prelungeşte în timp, susceptibil să genereze fortuit anumite inconveniente privind aducerea la îndeplinire de către debitor a obligaţiilor contractualmente asumate faţă de creditor şi a căror apariţie determină inevitabil anumite pierderi materiale pentru contractantul a cărei prestaţie nu se

Scanned with OKEN Scanner

poate executa. De aici rezultă că **r.** se distinge prin următoarele repere: a) **r.** este în esenţa sa un pericol pe fondul căruia se produc anumite inconveniente; în alţi termeni, **r.** este un pericol susceptibil să genereze anumite inconveniente pentru debitorul unei obligaţii contractuale sau, în general, pentru subiectul de drept implicat într-o operaţie comercială; b) realizarea **r.** este prin ipoteză incertă; c) incertitudinea ce caracterizează **r.** face ca realizarea lui să fie şi imprevizibilă; d) imprevizibilitatea **r.** face ca realizarea acestuia să fie întotdeauna fortuită; e) consecinţele realizării **r.** se concretizează prin excelenţă într-o pierdere materială pe care trebuie să o suporte debitorul obligaţiei a cărei executare este împiedicată. V. şi **risc comercial**.

RISC COMERCIAL, varietate de risc ce se distinge prin aceea că vizează domeniul raporturilor comerciale (interne şi internaţionale). După natura lor **r.c.** pot fi: economice, politico-administrative, evenimente naturale etc. La rândul lor, **r.** *economice* se scindează în două subgrupe, şi anume: a) **r.** *valutare* şi b) **r.** *nevalutare*. Cât priveşte **r.c.** care îşi au geneza în anumite măsuri politico-administrative adoptate de state sau de organizaţii internaţionale de state în perioada de timp dintre momentul perfectării contractului şi momentul finalizării executării lui, acestea se pot concretiza în împrejurări ca: blocadă economică, embargou, conflicte militare, greve, insurecţii, adoptarea de măsuri vamale restrictive antidumping, luarea unor măsuri de protejare a concurenţei etc. În fine, **r.c.** generate de evenimente ale naturii, precum: cutremure, inundaţii sau alte calamităţi, pot înrâuri negativ executarea contractului. Toate contractele de comerţ internaţional, şi îndeobşte cele de medie şi lungă durată, se situează în arealul riscului. Omniprezenţa riscului în raporturile de comerţ internaţional face ca acesta să devină un factor de temporizare a expansiunii comerciale. Există un impact permanent între forţa de expansiune a exportului şi forţa riscului. Este un impact ce nu trebuie să scape de sub control căci dacă rămâne necontrolat înrâureşte negativ procesul decizional al participanţilor la comerţul internaţional şi determină o sensibilă restrângere a volumului afacerilor. Aceştia trebuie să se simtă protejaţi împotriva consecinţelor nega-

Scanned with OKEN Scanner

tive pe care le poate antrena luarea unei decizii în condiţiile incertitudinii de producere a riscului şi mai ales în condiţii ce fac incertă posibilitatea evitării riscului. V. şi **risc**.

RISC CONTRACTUAL, inconveniente ce trebuie suportate de către debitorul obligaţiei devenită imposibil de executat şi care se concretizează în consecinţele patrimoniale negative ce decurg din liberarea creditului de obligaţia sa corelativă, deoarece respectiva obligaţie rămâne fără cauză juridică de vreme ce prestaţia asumată de debitor nu mai poate fi executată din motive independente de voinţa lui. **R.c.** nu trebuie privite ca o fatalitate, deşi, producerea lor este întotdeauna fortuită, ci ca o circumstanţă survenită pe parcursul executării contractului, ce înrâureşte negativ executarea, dar ale cărei efecte nedorite de părţi pot fi evitate sau neutralizate de către acestea (adică de către părţi) printr-un set de mijloace juridice la care ele pot apela într-un atare scop. Aceste mijloace juridice pot fi grupate după cum urmează: *a)* stipularea unor clauze de natură să faciliteze întreruperea oportună a raportului juridic obligaţional; astfel de clauze sunt: clauzele suspensive de executare, clauza rezolutorie (sau pactul comisoriu), clauza ce permite denunţarea unilaterală a contractului de către partea ale cărei interese sunt periclitate prin conturarea iminenţei producerii riscului; *b)* acoperirea riscurilor prin garanţii bancare, ceea ce presupune asistenţă bancară concretizată în: plata mărfurilor exportate şi a serviciilor prestate prin acreditiv documentar irevocabil şi prin scrisori de credit; rambursarea creditelor scadente, prin emiterea unor scrisori de garanţie bancară şi prin avalizarea cambiilor; rambursarea avansurilor primite, prin emiterea de scrisori de garanţie bancară; calitatea mărfurilor livrate şi efectuarea livrărilor de marfă la termenele convenite, prin emiterea unor scrisori de garanţie bancară; *c)* acoperirea riscurilor de către o companie de asigurare internaţională; asemenea societăţi comerciale preiau asupra lor următoarele categorii de riscuri: riscurile comerciale; riscurile politice; riscurile de fabricaţie; *d)* stipularea unor clauze asiguratorii, care pot fi: clauze de asigurare împotriva riscurilor valutare; clauze de asigurare împotriva unor riscuri nevalutare; clauza de forţă majoră; clauze de menţine-

re a valorii contractului; clauze pur monetare; clauze de menţinere a puterii de cumpărare a monedei de plată; clauze de adaptare a contractului la noile împrejurări. V. şi **risc; risc comercial; risc valutar; risc nevalutar.**

RISC DE CREDITARE (în cazul plăţilor prin card), sintagmă ce exprimă posibilitatea ca o parte să nu poată deconta integral o obligaţie nici la termenul stabilit, nici la un termen ulterior. V. **risc de neplată.**

RISC DE LICHIDITATE (în cazul plăţilor prin card), sintagmă ce exprimă posibilitatea ca un *participant la decontare* să nu poată deconta soldul debitor la termenul stabilit din cauza faptului că nu are suficiente active lichide, fără ca acest fapt să implice confirmarea insolvabilităţii lui pentru o dată neprecizată în viitor. V. şi **riscuri de neplată; participant la decontare.**

RISC DE NEPLATĂ (în cazul plăţii prin card), denumire dată parametrilor negativi sau perturbatori pe considerarea, evaluarea şi împărţirea cărora sunt fundamentate actele şi faptele părţilor în cazul plăţilor prin card. **R. n.** poate fi: risc principal; risc de lichiditate; risc de creditare; risc de piaţă; risc sistemic. V. şi **plată prin card; risc principal; risc de lichiditate; risc de creditare; risc de piaţă; risc sistemic.**

RISC DE PIAŢĂ (în cazul plăţilor prin card), sintagmă ce exprimă posibilitatea ca, într-o tranzacţie în curs de desfăşurare, datorită neîndeplinirii la termenul stabilit de către o parte a obligaţiilor sale privind decontarea, o altă parte (solvabilă) având poziţia pe piaţă neasigurată la risc (poziţie deschisă), să fie împiedicată să obţină la timp câştigul scontat. Această poziţie deschisă reprezintă costul de înlocuire a tranzacţiei iniţiale în preţurile curente ale pieţei. V. şi **risc de neplată.**

RISC DE PREŢ, varietate de risc comercial concretizată în posibilitatea ca, într-o operaţiune de comerţ internaţional, să nu se obţină câştigul scontat sau să se înregistreze pierderi, datorită modificării preţurilor internaţionale în perioada dintre momentul încheierii contractului şi cel al efectuării plăţii. **R. p.** există atât pentru exportator (în ipoteza când acesta livrează mărfurile la un preţ fix, stabilit în contract, iar preţurile internaţionale cresc până la mo-

Scanned with OKEN Scanner

mentul plăţii), cât şi pentru importator (când se achiziţionează o marfă la un preţ contractual determinat, iar preţurile internaţionale scad în momentul plăţii). De asemenea, **r. p.** se regăseşte şi în operaţiunile de reexport, atunci când diferenţa dintre preţul de cumpărare şi cel de reavizare se reduce sau chiar se anulează; acest risc este prezent şi în operaţiunile de lohn, când preţul factorilor de producţie utilizaţi de executant pentru realizarea produsului comandat creşte; la operaţiunile în contrapartidă, când raportul de schimb între fluxurile reciproce de mărfuri se deteriorează pentru unul din parteneri; în ipoteza livrărilor de mărfuri efectuate în cadrul acţiunilor de cooperare economică internaţională. Pentru eliminarea sau neutralizarea **r. p.** se utilizează clauze contractuale specifice: clauza de escaladare a preţurilor, clauza de consolidare a preţului, clauza de revizuire a preţului, precum şi o serie de metode extracontractuale ca de pildă hedging.

RISC NEVALUTAR, varietate de risc comercial constând în pericolul producerii unor modificări de conjunctură economică pe o piaţă comercială susceptibile să înrâurească prestaţia asumată de una dintre părţi. Apariţia unor asemenea consecinţe se datorează impactului produs asupra acelei pieţe de diverse fenomene sau procese economice greu controlabile prin acţiunea conştientă a oamenilor, sau mai exact a autorităţilor guvernamentale şi a organizaţiilor economice guvernamentale. Aşa sunt: modificarea preţurilor la materii prime, materiale, energie, combustibili sau la forţa de muncă; schimbarea tarifelor de transport; modificarea primelor de asigurare; schimbarea taxelor vamale; modificarea dobânzilor bancare; schimbarea nivelului comisioanelor; schimbarea condiţiilor privind transferul de tehnologie şi a drepturilor de proprietate industrială în general; modificarea raportului dintre cerere şi ofertă cu privire la marfa sau serviciile care formează obiectul contractului etc. Toate aceste fenomene sau evenimente economice se produc pe baza unor acumulări cantitative realizate în timp, iar apariţia lor reprezintă un veritabil salt calitativ care modifică o multitudine de parametri economici dintre aceia pe care părţile contractante i-au considerat ca repere în determinarea iniţială a echilibrului contractual. De aceea riscurile aferente apariţiei

Scanned with OKEN Scanner

unor astfel de fenomene sunt specifice îndeobşte contractelor de comerţ internaţional convenite pe lungă durată. Ele pot viza însă, ce-i drept, într-o măsură mai mică în condiţii de stabilitate economică, şi contractele de medie durată. Astfel de contracte sunt expuse unor riscuri de acest gen prioritar în condiţii de recesiune economică generalizată şi evolutivă. Riscurile menţionate pot fi evitate sau neutralizate prin stipularea în conţinutul contractului de comerţ internaţional a unor clauze asiguratorii adecvate. Amumite **r.n.** ţin de situaţia materială şi de corectitudinea conduitei contractuale a părţilor. Dintre acestea, cele mai semnificative sunt: insolvabilitatea debitorului; falimentul acestuia; neexecutarea sau executarea defectuoasă ori cu întârziere a obligaţiilor contractuale. Astfel de riscuri vizează orice contract de comerţ internaţional şi de aceea ele pot fi contracarate de către părţi prin stipularea unor clauze contractuale de generală aplicare. Uneori împrejurările în care se realizează riscurile nevalutare sunt veritabile evenimente de forţă majoră, alteori acele împrejurări nu întrunesc trăsăturile caracteristice ale unor asemenea evenimente dar, dincolo de această diferenţiere, producerea riscurilor este întotdeauna fortuită şi comportă consecinţe păgubitoare pentru cel puţin unul dintre partenerii contractuali. V. şi **risc valutar**; **risc comercial**; **risc**.

RISC PRINCIPAL (în cazul plăţilor prin card), sintagmă ce exprimă posibilitatea ca o parte să piardă întreaga sumă implicată într-o tranzacţie, inclusiv din cauza existenţei unui interval de timp între introducerea tranzacţiei iniţiale în *sistemul de plăţi* şi *decontarea finală*. V. şi **decontare finală**; **sistemul de plăţi**; **riscuri de neplată**.

RISC SISTEMIC (în cazul plăţilor cu card), sintagmă ce exprimă posibilitatea ca neîndeplinirea obligaţiilor asumate de un participant la decontare într-un sistem interbancar de transfer de fonduri să fie cauză a neîndeplinirii şi de către alţi participanţi la decontare a obligaţiilor lor la termenele stabilite. V. şi **risc de neplată**; **participant la decontare**; **sistem interbancar de transfer de fonduri**.

RISC VALUTAR, varietate de risc comercial care se concretizează în modificarea cursului de schimb (împrejurare ce an-

Scanned with OKEN Scanner

trenează inevitabil schimbarea parităţii oficiale) a monedei de plată faţă de moneda de referinţă (sau de calcul). V. şi **risc comercial; risc nevalutar**.

RO-RO, denumire convenţională dată sistemului de încărcare şi descărcare pe orizontală a navelor, presupunând accesul direct de pe mal al camioanelor şi/sau vagoanelor, ori în introducerea sau scoaterea de pe navă a containerelor, remorcilor, paletelor etc. **R.-r.** prezintă avantajul că evită costurile ridicate pe care la comportă încărcarea tradiţională a navelor. Totodată, utilizarea acestui sistem reduce timpul afectat operaţiunilor respective. Domeniul de aplicare al **r.-r.** cuprinde ferry-boat-ul şi navele specializate în transportul containerelor.

ROLL OVER, tehnică de credit bancar acordat pe termen mediu de 2-7 ani, cu dobândă variabilă. Astfel de credit se utilizează mai cu seamă pe piaţa eurovalutelor. Mecanismul de funcţionare al **r.o.** se concretizează în deschiderea unei linii de credit în favoarea unui agent economic, de către o bancă sau un grup de bănci; respectiva linie de credit este finanţată prin vărsăminte pe termen scurt reînnoibile (de la 3-6 luni). Dobânda percepută de bancă se revizuieşte de aceasta la fiecare operaţiune de refinanţare.

RUNDĂ DE NEGOCIERI COMERCIALE, segment distinct al operaţiunii de negociere al unui acord comercial, ori a unui contract de comerţ internaţional sau de cooperare economică internaţională. Negocierea comercială, atunci când are ca obiectiv realizarea unor acorduri în probleme mai complexe sau mai dificile, se extinde pe o durată mai mare de timp, ceea ce face necesară organizarea desfăşurării ei pe etape succesive, care se consumă la date diferite şi în locuri diferite în cadrul unei pluralităţii de **r. n.c.**

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

S

SAITORI, denumire sub care este cunoscută şi acţionează în cadrul Bursei de valori din Tokyo o societate de bursă a cărei activitate se desfăşoară în totalitate, în exclusivitate în incinta acestei burse. **S.** nu are dreptul să acţioneze pe cont propriu. Ea execută prin excelenţă ordinele plasate de membrii plini ai bursei.

SANCŢIUNE JURIDICĂ, principal mijloc prin care statul, unicul titular al forţei de constrângere, asigură realizarea comandamentelor dreptului. **S.j.** se înglobează în norma juridică, fiind un factor de eficienţă a dreptului. În absenţa sa comandamentele acestuia ar deveni simple deziderate, iar dreptul în ansamblul lui şi-ar pierde identitatea. Aplicarea **s.j.** se realizează în cadrul raportului juridic de constrângere prin referire la care se definesc noţiunea răspunderii juridice. În timp ce răspunderea juridică se defineşte prin complexul de drepturi şi obligaţii care alcătuiesc conţinutul raportului juridic de constrângere, **s.j.**, ca măsură a constrângerii, constituie obiectul acestui raport. Ea (adică **s.j.**) constituie un mijloc de garantare a respectării ordinii de drept, care în sens larg cuprinde şi raporturile juridice de orice fel, deci inclusiv pe cele obligaţionale (între care se înscriu şi raporturile comerciale în general, raporturile de comerţ internaţional în special) şi se manifestă ca expresie a constrângerii de stat. Impactul normelor juridice asupra raporturilor obligaţionale face ca **s.j.** asociate acestor norme să constituie un mijloc de garantare a efectelor obligaţiilor respective. În toate sistemele de drept naţional legea pune la îndemâna creditorului mijloace de con-

strângere menite să asigure, la nevoie, realizarea silită a creanţelor sale; totodată, ea pune asemenea mijloace şi la îndemâna debitorului în vederea executării, dacă este cazul, a prestaţiei datorate chiar contrar voinţei creditorului. Conceptul de sancţiune a obligaţiei subsumează, în conţinutul său, totalitatea acestor mijloace legale de constrângere, asociate la raportul juridic de obligaţie pentru a da certitudine aducerii lui la îndeplinire. Sancţiunea apare astfel ca o particularitate caracterizatoare a obligaţiei, deşi în principiu ea rămâne exterioară acesteia, fiind susceptibilă de aplicare numai la nevoie, adică doar atunci când fie debitorul, fie creditorul obstrucţionează realizarea normală a raportului juridic. În dreptul comerţului internaţional conceptul de normă juridică dobândeşte o semnificaţie mai largă subsumând regulile de conduită instituite prin lege, tratat internaţional, contract, uzanţe ori statute. **S.j.** apare aici ca măsură de constrângere aplicată pentru nerespectarea unei reguli de conduită consacrată prin toate acestea. În cazul contractelor de comerţ internaţional **s.j.** sunt: *penalităţile* şi *daunele interese* (ce au caracter reparator) susceptibile de aplicare în caz de neexecutare, executare defectuoasă, ori cu întârziere a obligaţiei asumate de debitor; *desfiinţarea contractului* (prin reziliere sau rezoluţiune) pentru neexecutarea culpabilă ori pentru nesocotirea dispoziţiilor imperative ale legii; obligarea la restituirea a ceea ce s-a primit pe nedrept; obligarea la încetarea săvârşirii unor acte de conduită contrare ordinii de drept. Organizaţiile profesionale sau economice au înscrise în statutele lor sancţiuni specifice, precum: *plata de amenzi* de către membrii care nu-şi îndeplinesc obligaţiile; *limitarea participării* acestora la activitatea organizaţiei respective; *excluderea* din organizaţie pentru încălcări deosebit de grave a regulilor de conduită consacrate prin statut. **S.j.** sunt susceptibile de aplicare şi în raporturile interstatale. Aici aplicarea lor se face fie individual fie colectiv, din proprie iniţiativă sau la recomandarea unei organizaţii internaţionale (ca de pildă O.N.U.). Ele dobândesc nuanţe specifice având deopotrivă conotaţii juridice, economice şi nu în ultimul rând politice. Cele mai semnificative sancţiuni de acest gen sunt: *boicotul*; *blocada*; *embargoul*.

Scanned with OKEN Scanner

SCADENŢĂ, data la care o obligaţie devine exigibilă prin împlinirea termenului suspensiv de care era afectată. În materie cambială există următoarele feluri de s.: *a) la vedere:* în acest caz plata cambiei trebuie să se facă la prezentarea titlului într-un atare scop; cu aceeaşi semnificaţie pot fi utilizate şi alte formule, ca de exemplu: „la cerere", „la prezentare" etc.; regula este că ori de câte ori în cambie nu se prevede o altă s., plata trebuie să se facă „la vedere", fiind o prezumţie iuris et de iure într-un atare sens; *b) la un anumit termen de la vedere:* formula se utilizează cu semnificaţia că s. se împlineşte după scurgerea unui anumit număr de zile, săptămâni, luni, ani, din ziua prezentării cambiei la acceptare, iar dacă nu există acceptare, din ziua protestului; ziua scadenţei va fi ultima zi a termenului astfel calculat; *c)* la un anumit termen de la data emisiunii; în acest caz s. se împlineşte după un anumit număr de zile, săptâmâni, luni, ani, determinat în titlu şi care se calculează din ziua următoare datei emisiunii cambiei *(dies ab quo non computatur in termine);* ca zi a s. va fi luată în considerare ultima zi a termenului astfel calculat; **d)** la o zi fixă (de exemplu la 1 iulie 1995); pentru ca indicarea s. să fie completă trebuie precizate, în litere sau cifre, ziua, luna şi anul; acest fel de s. se utilizează în mod obişnuit în practica raporturilor de obligaţii. S. antrenează mai multe efecte, precum: plata la s. are efect liberator pentru debitor (cu excepţia cazurilor de fraudă sau greşeală gravă a debitorului); creditorul nu este obligat să primească plata anticipată (adică mai înainte de s.), iar dacă trasul plăteşte anticipat, el face o atare plată pe riscul şi pericolul său; termenele de prescripţie se calculează în funcţie de s.; tot astfel, în raport cu momentul s., se calculează şi dobânzile; de asemenea, în raport cu s. se determină zilele legale de prezentare la plată a cambiei şi de dresare a protestului, în caz de refuz.

SCHEMĂ DE PREFERINŢE TARIFARE GENERALIZATE, denumire dată documentului ce conţine prevederile vizând modul în care o ţară cu potenţial economic ridicat acordă preferinţe tarifare generalizate ţărilor cu potenţial economic redus. S. p.t.g. este diferită la diferite ţări donatoare, dar, în general, ea cuprinde: perioada de aplicare a tratamentului diferenţial; lista ţărilor beneficiare; nomen-

Scanned with OKEN Scanner

clatorul produselor cărora li se aplică tratament preferenţial, precum şi avantajul vamal acordat fiecăruia (scutiri de taxe vamale sau procentul de reducere a acestor taxe); mecanismul de salvgardare; regulile de origine şi documentele de atestare a originii. În esenţă, **s. p.t.g.** dă expresie formei particulare, de aplicare de către fiecare ţară puternic dezvoltată din punct de vedere economic, a prevederilor sistemului generalizat de preferinţe vamale nereciproce şi nediscriminatorii în favoarea ţărilor mai puţin dezvoltate din punct de vedere economic.

SCHIMB ECHIVALENT, sintagmă ce desemnează fluxul comercial de specificul căruia este egalitatea valorică a mărfii cedate şi a celei primite. **S.e.** comportă numai o modificare a formei, iar nu şi a valorii mărfurilor vizate. În comerţul internaţional, **s.e.** implică egalitatea internaţională a valorii mărfii schimbate. **S.e.** are ca premise: echivalenţa condiţiilor de producţie (cel puţin sub aspectul nivelului tehnologic); echivalenţa condiţiilor de comercializare ale partenerilor; nivel de dezvoltare economică similar al acestora (adică al partenerilor); similitudine în ce priveşte solvabilitatea lor, precum şi capacitatea de negociere. În condiţiile scindării lumii în ţări bogate şi ţări sărace şi a existenţei marilor societăţi comerciale monopoliste se manifestă tendinţa de a se impune, prin exercitare de presiuni şi intervenţii la nivel statal, schimburi neechivalente.

SCHIMBURI COMERCIALE INTERNAŢIONALE, denumire generică dată în doctrina juridică şi economică fluxurilor de export, import şi de cooperare economică internaţională. Sub aspect juridic aceste schimburi se analizează ca fiind operaţiuni (tranzacţii) cu titlu oneros realizate între comercianţi din ţări diferite. Baza juridică de efectuare a **s.c.i.** o formează contractele de comerţ internaţional. Nivelul global al **s.c.i.** este dat de ansamblul exporturilor efectuate de către statele membre ale comunităţii de naţiuni. Rareori acest nivel este raportat la totalitatea importurilor realizate pe plan mondial (importuri pentru care nu se aplică reguli uniforme de evidenţiere a valorii). **S.c.i.** pot fi *principale*, *secundare* şi *ocazionale*. Indiferent de felul lor, sub aspect structural **s.c.i.** cuprind: fluxurile de produse industriale (a căror pondere este în creştere); fluxurile de materii

Scanned with OKEN Scanner

prime şi de semifabricate; fluxurile de servicii (care înregistrează o sporire a importanţei în relaţiile economice dintre state). V. şi **schimburi comerciale internaţionale principale; schimburi comerciale internaţionale secundare; schimburi comerciale internaţionale ocazionale.**

SCHIMBURI COMERCIALE INTERNAŢIONALE OCAZIONALE, varietate a schimburilor comerciale internaţionale care se disting prin aceea că schimburile economice pe care le cuprinde nu au caracter de permanenţă şi continuitate, ci se realizează doar în anumite situaţii specifice numai cu caracter temporar. V. şi **schimburi comerciale internaţionale.**

SCHIMBURI COMERCIALE INTERNAŢIONALE PRINCIPALE, varietate de schimburi comerciale internaţionale concretizate în fluxurile (de mărfuri şi de servicii) care, prin volumul lor, deţin o pondere importantă fie în ansamblul comerţului mondial, fie în tranzacţiile cu anumite categorii de mărfuri şi servicii. V. şi **schimburi comerciale internaţionale.**

SCHIMBURI COMERCIALE INTERNAŢIONALE SECUNDARE, varietate de schimburi comerciale internaţionale cuprinzând fluxurile (de mărfuri şi de servicii) ce deţin un rol mai puţin important în raport cu schimburile comerciale internaţionale principale. V. şi **schimburi comerciale internaţionale; schimburi comerciale internaţionale principale.**

SCONT, operaţie bancară privind circulaţia cambiilor comerciale (şi, pe scară mai redusă, a cambiilor financiare) ce constă în preluarea de către o bancă comercială, contra plată, a unei cambii de la beneficiarul ei, mai puţin dobânda (taxa scontului) socotită până la scadenţa acesteia, urmând ca la scadenţă banca plătitoare să încaseze de la tras (adică de la debitor) suma înscrisă pe titlul respectiv. Derularea acestei operaţii se desfăşoară astfel: beneficiarul unei cambii ce are nevoie urgentă de bani, neputând obţine, înainte de scadenţă, plata de la tras, transmite cambia pe cale de gir unei bănci, care devine astfel proprietară a titlului; banca dobânditoare plăteşte de îndată clientului (adică titularului) suma respectivă (sau îl creditează cu acea sumă), din care deduce însă o taxă numită *scont.* Raţiunea economică a s. se găseşte în raţiunea cambiei: aceasta din

Scanned with OKEN Scanner

urmă se înfăţişează ca document ce exprimă o tranzacţie comercială concretizată în livrarea pe credit a unei cantităţi de marfă de către producători sau de către comerciant (adică semnifică un credit comercial); prin **s.** se operează transformarea creanţei, anterior scadenţei, în capital bănesc, accelerându-se astfel circuitul capitalului şi implicit stimulându-se dezvoltarea producţiei. Totodată, în ipoteza scontării de către bănci a cambiilor financiare emise special pentru obţinerea unui credit bancar, **s.** contribuie la sporirea fără cauză a volumului creditului şi, prin el, a disponibilităţilor băneşti ale economiei agravând disproporţiile caracteristice economiei de piaţă. Pe plan juridic **s.** are o dublă semnificaţie: pe de o parte, el desemnează contractul reprezentând operaţia juridică de remitere a titlului înainte de scadenţă, printr-un gir translativ, iar pe de altă parte el desemnează suma dedusă de bancă cu ocazia efectuării acestei operaţiuni, sumă care se află într-o proporţie riguroasă faţă de valoarea nominală a titlului şi în raport cu dobânda aferentă până la scadenţă, adică în raport cu zilele rămase până la scadenţă. În cazul în care banca efectuează plata sumei imediat, operaţiunea se defineşte ca **s.** *prin casă;* dacă însă banca îl creditează pe client cu suma respectivă ea se numeşte *credit de* **s.** Banca plătitoare are libertatea fie să încaseze suma nominală prevăzută în titlu, la scadenţă, fie să transmită titlul mai departe prin gir, (adică să efectueze un rescont). Plata titlului la scadenţă este garantată şi de către terţul debitor al său, ca şi de către acela care-l remite băncii spre scontare. Banca îl plăteşte sau îl creditează pe clientul care îi remite titlul numai sub rezerva încasării acelui titlu; aceasta este o consecinţă a caracterului de operaţie de credit al **s.**, o garanţie a băncii împotriva riscului de neplată, la care se adaugă şi garanţia cambială decurgând din gir. **S.** prezintă următoarele caractere specifice: *a)* este o operaţie de credit care se realizează prin remiterea unui efect de comerţ ce conferă drepturi contra unui terţ şi a cărui plată este garantată de către remitentul titlului; *b)* presupune transmiterea proprietăţii titlului către bancă; *c)* prin efectul său, în caz de faliment al clientului, banca nu are obligaţia să restituie titlul judecătorului sindic; *d)* este lipsit de orice caracter speculativ, căci banca, pentru operaţia de credit efectuată,

Scanned with OKEN Scanner

reţine doar o remuneraţie normală a capitalului; prin aceasta el se deosebeşte atât de simpla vânzare de titlu, cât şi de cesiunea de creanţă, care adeseori comportă un asemenea caracter. Deşi în cadrul s. remiterea titlului în proprietate serveşte drept garanţie şi mijloc de rambursare, acesta nu constituie totuşi un împrumut; efectele respective pot fi explicate prin caracterul de s. de operaţie de credit. Ca modalitate de credit s. prezintă importante avantaje practice: banca dobândeşte un efect de comerţ a cărui plată este datorată concomitent de clientul creditat şi de terţ, ceea ce face ca încasarea lui să fie sigură; creează facilităţi de mobilizare a creditului prin rescontul realizat printr-un nou gir, rescontul permiţând băncii să mobilizeze mai departe creditele pe care le-a consimţit. Operaţia de s. sfârşeşte ca urmare a plăţii titlului de către un terţ sau chiar de către client; atunci când plata nu se face de bunăvoie, banca are la dispoziţie pentru realizarea drepturilor sale atât mijloace de drept comun, cât şi recursurile cambiale. În prezent, s. cambiilor se practică pe o scară mai redusă ca în prima jumătate a secolului XX; împrejurarea se explică prin faptul că societăţile comerciale dispun de o lichiditate mai ridicată, fiind astfel dispensate de a mai sconta la bancă efectele de comerţ aflate în portofoliul lor. A crescut însă importanţa scontării de către bănci a obligaţiunilor emise de întreprinderile industriale şi a bonurilor de tezaur emise de ministerele finanţelor. Pe această cale s. contribuie atât la creşterea volumului împrumuturilor pe termen lung ale industriei, cât şi la acoperirea deficitelor bugetare ale statului. În asemenea situaţii, s. poartă denumirea de *lombard.*

SCONTARE. 1. Operaţiune de preluare de către o bancă comercială a unei cambii de la beneficiarul acesteia, contra plată de la beneficiarul acesteia înainte de ajungerea titlului la scadenţă. Banca plăteşte suma înscrisă pe cambie minus dobânda implicită până la scadenţă, calculată pe baza taxei scontului. **2.** Modalitate de calcul a valorii prezente a unui titlu de valoare.

SCONTUL DE REGLEMENTARE, denumire dată demersului făcut de exportator, concretizat într-o reducere de preţ acordată din proprie iniţiativă importatorului atunci când acesta

plăteşte înainte de împlinirea scadenţei marfa contractată. V. şi **reducere de preţ**.

SCRISOARE COMERCIALĂ, denumire generică dată înscrisurilor de afaceri (scrisori de intenţii, angajamente de confidenţialitate, oferte de contractare, acceptări de oferte, scrisori de reclamaţii etc.) prin care comercianţii virtuali sau potenţialii parteneri de afaceri comunică între ei intenţiile de a se angaja juridiceşte, sau de nu-şi asuma angajamente unul faţă de altul cu referire la anumită operaţiune, sau prin care se înştiinţează reciproc asupra unor aspecte privind executarea obligaţiilor contractualmente asumate. V. şi **corespondenţă comercială**.

SCRISOARE DE CREDIT, varietate a creditului documentar concretizată printr-un document prin care banca emitentă îşi asumă obligaţia de a plăti, în valută, fără rezerve, o sumă determinată, dacă beneficiarul respectă întocmai condiţiile de împlinirea cărora a fost legată asumarea acestor obligaţii. **S.c.** este utilizată numai prin cambii trase de către exportatori asupra băncii emitente, însoţite de documentele de expediere a mărfii indicate în cuprinsul său. Cambiile la vedere sunt plătibile la data primirii lor de către banca emitentă a **s.c.**, fără a fi necesară acceptarea lor de către această bancă. În schimb, cambiile la termen — care sunt trase la un număr de zile, luni sau ani de la prezentare sau de la alte împrejurări stabilite prin contract — trebuie acceptate de banca emitentă a **s.c.** la prezentare; prin efectul acceptării, asemenea cambii devin liber negociabile, iar eliberarea lor la scadenţă este garantată de semnătura băncii acceptante şi de legislaţia cambială din ţara respectivă. **S.c.** este, fără excepţie, domiciliată în străinătate; titlul de credit (cambia trasă) este onorat prin plată sau acceptat numai după primirea lui, împreună cu documentele însoţitoare, de către banca emitentă din ţara importatorului ori dintr-o altă ţară terţă. De regulă, **s.c.** se utilizează ca modalitate de plată în raporturile de comerţ internaţional stabilite cu parteneri din S.U.A., Marea Britanie, precum şi din ţările al căror sistem bancar a urmat modelul de organizare al sistemului bancar englez. La primirea **s.c.**, acest document bancar trebuie confruntat cu conţinutul clauzelor inserate în contractul de comerţ internaţional, iar în ipoteza unor nepo-

Scanned with OKEN Scanner

triviri să se pretindă modificarea scrisorii; o atare cerinţă decurge din faptul că în practică băncile emitente iau în considerare numai prevederile **s.c.** Pentru ca banca emitentă a **s.c.** să-şi onoreze angajamentul de plată este necesar ca beneficiarul să depună cambia însoţită de documentele comerciale înaintea expirării termenului de valabilitate şi cu stricta respectare a prevederilor conţinute în scrisoare. **S.c.** se adresează fără excepţie exportatorului, fiind, de regulă, remisă direct acestuia, fie de către firma importatoare, fie de către banca emitentă a scrisorii (engl. *letter of credit — L/C*).

SCRISOARE DE GARANŢIE BANCARĂ, formă specifică operaţiunilor de credit din comerţul internaţional, concretizată într-un act juridic prin care o bancă îşi asumă obligaţia să garanteze plata în favoarea clientului său, până la concurenţa unei sume determinate, pentru o anumită perioadă de timp, în eventualitatea că debitorul principal îşi va executa obligaţia sa la termenul convenit. Pe această cale pot fi garantate diverse creanţe corelative obligaţiei de a efectua un export ori un import de mărfuri, deschiderea unui acreditiv, participarea la o licitaţie etc.

SCRISOARE DE RECLAMAŢIE, scrisoare comercială prin care aceea dintre părţile contractului de vânzare-cumpărare internaţională ce se consideră lezată de felul în care partenerul său contractual şi-a executat prestaţia asumată îl înştiinţează pe acesta din urmă cu privire la neregularitatea respectivă, declanşând astfel demersurile aferente soluţionării acelei reclamaţii. **S. r.** trebuie formulată în termenul stipulat în acest sens în contract. În raport cu obiectul reclamaţiei, partea ce a formulat scrisoarea respectivă va ataşa acesteia actele doveditoare ale sesizării sale. Totodată în cuprinsul **s. r.** vor fi înscrise şi propunerile referitoare la modalităţile pe care partea lezată le apreciază ca potrivite pentru remedierea deficienţelor semnalate. V. şi **scrisoare comercială.**

SCRISOARE DE TRANSPORT AERIAN INTERNAŢIONALĂ, înscris constatator al contractului de transport aerian internaţional de mărfuri cunoscut sub denumirea de Air Waybill sau Air Consignment Note. Dovedeşte încheierea contractului şi primirea mărfurilor, îndeplinind astfel o funcţie prin excelenţă probatorie. În ipoteza acestui înscris, dovada con-

Scanned with OKEN Scanner

tractului poate fi făcută prin mijloacele de probă specifice dreptului comun. **S. t.a.i.** trebuie să cuprindă următoarele menţiuni: *a)* indicarea punctului de plecare (încărcare), ca şi a punctului de destinaţie (descărcare); *b)* precizarea unuia din locurile de escală, în ipoteza în care atât punctul de plecare, cât şi cel de destinaţie se află pe teritoriul aceleiaşi părţi contractante, iar pe teritoriul altui stat sunt prevăzute mai multe escale; *c)* un aviz amintind expeditorului că transportul este guvernat de prevederile Convenţiei de la Varşovia care, în general, limitează responsabilitatea cărăuşului pentru pierderea sau avaria mărfurilor; *d)* precizarea greutăţii, dimensiunilor şi ambalajului mărfii; *e)* indicarea cantităţii, volumului şi stării mărfii; *f)* numărul coletelor; *g)* numele şi adresele expeditorului; *h)* numele şi adresa destinatarului. Cu ocazia întocmirii acestui document cărăuşul are libertatea să verifice, în prezenţa expeditorului, exactitatea menţiunilor privind cantitatea, volumul şi starea mărfurilor, constatând această exactitate, cu sau fără rezerve, printr-o menţiune inserată în cuprinsul înscrisului respectiv. În cazul în care încărcarea mărfurilor s-a făcut fără ca în **s. t.a.i.** să se fi menţionat avizul indicând limitarea răspunderii cărăuşului în armonie cu Convenţia de la Varşovia, transportatorul pierde posibilitatea invocării prevederilor ce instituie asemenea limitări. Cu prilejul redactării **s. t.a.i.** expeditorul are facultatea de a face o declaraţie specială de interes la eliberare; o asemenea declaraţie conferă expeditorului, în schimbul plăţii unei taxe suplimentare, posibilitatea de a insera în cuprinsul documentului de transport o clauză şi o anumită sumă prin care să-şi manifeste interesul deosebit ca mărfurile să fie predate la destinaţie în cele mai bune condiţii şi la termenul convenit. Suma prevăzută în clauza respectivă urmează fi adăugată la despăgubirea pe care transportatorul este îndatorat să o plătească pentru pierderea sau avaria mărfii ori pentru întârzierea în executarea transportului. Interesul la eliberare se apropie astfel, într-un anumit sens, de clauza penală. Întocmirea **s. t. a. i.** se face de către expeditor în trei exemplare originale; documentul este remis transportatorului împreună cu marfa: primul exemplar poartă menţiunea „pentru transportator" *(for issuing carrier)* şi este

Scanned with OKEN Scanner

semnat de expeditor; al doilea exemplar cuprinde menţiunea „pentru destinatar" *(for consignee)*, însoţeşte marfa până la destinaţie, fiind semnat de expeditor şi de transportator; al treilea exemplar purtând menţiunea „pentru încărcător" *(for shipper)* este semnat de transportator după primirea mărfii la transport şi se restituie expeditorului, pentru a-i servi ca instrument de probă cu privire la încheierea contractului de transport aerian internaţional de mărfuri. **S. t. a. i.** trebuie să aibă şi mai multe copii, dintre care un exemplar — recipisă de primire *(delivery receipt)* — se semnează de către destinatar şi se restituie cărăuşului probând eliberarea mărfii, un alt exemplar este destinat pentru formalităţi vamale la destinaţie *(inbound clearance)*, iar mai multe copii sunt afectate întreprinderii de transport *(copy for carrier)* şi agenţilor acesteia *(copy for sale agents)*. Semnarea **s. t.a.i.** trebuie să aibă loc până la îmbarcarea mărfurilor pe aeronavă. Convenţia de la Varşovia reglementează şi posibilitatea ca **s. t.a.i.** să fie întocmită sub formă de titlu reprezentativ al mărfurilor; în această ipoteză ea dobândeşte regimul titlurilor de valoare. La **s. t.a.i.** expeditorul trebuie să anexeze toate documentele solicitate de transportator în vederea îndeplinirii formalităţilor vamale de poliţie sau fiscale.

SCRISOARE DE TRĂSURĂ INTERNAŢIONALĂ PENTRU TRAFICUL FEROVIAR, document tipizat prin care se constată încheierea contractului de transport feroviar internaţional de mărfuri. Însemnele distinctive ale **s. t. i.** diferă în raport de viteza cu care urmează a se face transportul. Astfel, pentru transport de mare viteză **s. t. i.** se întocmeşte pe formular alb purtând o dungă roşie sus şi jos pe faţă şi pe verso (în sistemul S.M.G.S.) şi pe formular alb având două dungi roşii sus şi jos, pe faţă şi pe verso (în sistemul C.I.M.). **S. t. i.** se redactează în limba oficială a ţării de predare şi se traduce în limba franceză, germană sau italiană (în termenii C.I.M.) şi în limba rusă sau germană (în regimul S.M.G.S.). Ea se întocmeşte în mai multe exemplare, după cum urmează: scrisoarea de trăsură unicat (menită să însotească marfa pe tot parcursul până la staţia de destinaţie); scrisoarea de trăsură duplicat (ce rămâne în posesia predătorului, atestând predarea mărfii de către

Scanned with OKEN Scanner

calea ferată şi totodată făcând proba încheierii contractului de transport); matca scrisorii de trăsură (care rămâne în registrul staţiei de predare, ca probă a încheierii contractului); avizul şi adeverinţa de primire (ce confirmă primirea mărfii de către destinatar), exemplare care după semnarea lor de către destinatar rămân la cărăuş. Uneori **s. t. i.** este însoţită de următoarele documente: a) foaia de expediţie: aceasta se întocmeşte în anumite cazuri (întocmirea ei nefiind, însă, obligatorie) fiind destinată să însoţească marfa până la destinaţie; b) actul de plată centralizată: el constituie documentul de decontare cu calea ferată; c) certificatul de trecere a frontierei. Conţinutul **s. t. i.** se exprimă în menţiuni tipărite sau scrise cu cerneală; orice adăugiri, ştersături sau răzături pe formular sunt interzise. **S. t.i.** se întocmeşte de către predător şi se confirmă de către staţia de predare prin semnare sau ştampilare. Unele dintre menţiunile pe care le cuprinde conţinutul ei sunt obligatorii, fiind impuse expres prin prevederile S.M.G.S. sau C.I.M., iar altele au caracter facultativ, convenţiile menţionate lăsându-le la aprecierea predătorului; menţiunile facultative nu sunt indispensabile sub aspectul executării contractului de transport. Au caracter obligatoriu următoarele menţiuni (ce trebuie înscrise de către predător pe formularul **s. t. i.**): denumirea staţiei şi a căii ferate de predare; locul şi data întocmirii scrisorii de trăsură; ruta de transport; denumirea staţiei de destinaţie; numele şi adresa destinatarului; denumirea mărfii; greutatea mărfii; felul ambalajului; numărul coletelor; felul vagonului; numărul şi marca de proprietate a vagonului; enumerarea documentelor anexe obligatorii (documente vamale, certificate veterinare sau fitosanitare, buletine de analiză, liste specificative); semnătura predătorului, numele şi adresa completă a acestuia. Au caracter facultativ menţiunile referitoare la: francare, aplicarea tarifelor, localitatea de vămuire, transportul mărfurilor până la domiciliul destinatarului, indicaţii speciale de expediere a mărfii sau de reexpediere. În ipoteza în care menţiunile obligatorii nu pot fi cuprinse în totalitatea lor pe formularul **s. t.i.**, este admisibilă înscrierea lor pe foi albe, separate, ce se ataşează scrisorii unicat şi tuturor copiilor acesteia, devenind astfel parte integrantă a ei.

Scanned with OKEN Scanner

SCRISOARE DE TRĂSURĂ INTERNAŢIONALĂ PENTRU TRAFICUL RUTIER, document întocmit pe un imprimat tipizat (elaborat în armonie cu prevederile Convenţiei C.M.R., sub auspiciile I.R.U.) pentru a servi ca mijloc de probă a încheierii contractului de transport auto internaţional de mărfuri. Se întocmeşte în trei exemplare originale, semnate de expeditor şi de transportator; primul exemplar se înmânează expeditorului, cel de al doilea însoţeşte marfa, iar al treilea rămâne în posesia transportatorului. Cuprinde patru părţi şi anume: *unicatul,* care însoţeşte marfa până la destinatar, iar după semnare de către acesta din urmă se restituie conducătorului autovehiculului spre a fi remis expeditorului; *duplicatul:* acesta se reţine de către transportator, căruia îi serveşte la încasarea taxelor de transport; *avizul de primire:* se eliberează destinatarului o dată cu marfa; *chitanţa de confirmare a primirii mărfurilor:* aceasta se semnează de către şoferul autovehiculului şi se remite predătorului mărfurilor. **S. t. i. t. r.** conţine mai multe menţiuni dintre care unele sunt absolut obligatorii, altele sunt obligatorii în raport de un anumit specific al transportului, iar a treia grupă au caracter facultativ. Menţiunile strict obligatorii sunt: locul şi data întocmirii scrisorii de trăsură, numele şi adresa expeditorului, numele şi adresa transportatorului, locul şi data primirii mărfii, locul prevăzut pentru eliberarea acesteia, numele şi adresa destinatarului, denumirea curentă a naturii mărfii şi felul ambalajului, iar în cazul mărfurilor periculoase, denumirea lor general recunoscută, numărul coletelor, marcajelor speciale şi numerele lor, greutatea brută (sau cantitatea astfel exprimată a mărfii), cheltuielile aferente transportului (preţ de transport, cheltuieli accesorii, taxe vamale, precizarea că transportul se desfăşoară în regimul stabilit prin C.M.R. şi că nu este supus vreunei alte clauze contrare. Au caracter obligatoriu — trebuind înscrise, în anumite situaţii, în cuprinsul scrisorii de trăsură alături de menţiunile strict obligatorii — următoarele precizări: interzicerea transbordării, cheltuielile luate de expeditor asupra sa, totalul sumelor ramburs de perceput la eliberarea mărfii, valoarea declarată a mărfii şi suma ce reprezintă înţelesul special de eliberare, instrucţiunile expeditorului către transporta-

tor cu privire la asigurarea mărfii, termenul convenit pentru efectuarea transportului, lista documentelor remise transportatorului. În grupa menţiunilor facultative se încadrează toate indicaţiile pe care părţile consideră că este util să le însereze în cuprinsul scrisorii de trăsură pe lângă menţiunile obligatorii şi cele strict obligatorii. **S. t. i. t. r.** probează, până la dovada contrară, încheierea contractului de transport auto internaţional de mărfuri în condiţiile specificate în cuprinsul ei, şi primirea mărfurilor de către transportator spre a fi transportate la destinaţia convenită. Ea dobândeşte forţă probantă din momentul în care şoferul autovehiculului împuternicit să preia marfa înmânează expeditorului chitanţa de confirmare a acesteia, semnată de el. Primind scrisoarea de trăsură, transportatorul trebuie să verifice exactitatea menţiunilor din cuprinsul acesteia referitoare la numărul de colete, marcaje şi numerele acestora, ca şi la starea aparentă a mărfii şi a ambalajului, iar în caz de neconcordanţă, să formuleze rezerve motivate, care îl angajează pe expeditor numai dacă le acceptă expres în documentul de transport; în absenţa rezervelor se prezumă că marfa şi ambalajele se află în stare bună şi că toate menţiunile referitoare la aceasta inserate în scrisoarea de trăsură corespund realităţii.

SCRISOARE PUBLICITARĂ, mijloc de realizare a publicităţii comerciale care se utilizează pentru transmiterea directă a unor mesaje către anumiţi beneficiari selecţionaţi. În principiu este adresată nominal şi se trimite individual fiecărei persoane (fizice sau juridice) făcând parte din segmentul de beneficiari selecţionaţi într-un atare scop. **S.p.** poate conţine: o ofertă de mărfuri, o înştiinţare cu privire la punerea pe piaţă a unui produs nou, o invitaţie făcută de expeditor destinatarului ei de a vizita standul celui dintâi la un târg sau la o expoziţie internaţională etc. În vederea obţinerii rezultatelor urmărite **s.p.** se trimite aceluiaşi destinatar, cu o anumită frecvenţă. Frecvent **s.p.** se înfăţişează ca o corespondenţă directă tridimensională, fiind trimisă succesiv (de trei ori) aceluiaşi destinatar, însoţită de fiecare dată de cadouri de mică valoare. **S.p.** este mijlocul de comunicare cel mai direct (ocupând locul doi ca importanţă şi frecvenţă de utilizare după contactele personale). Ea

Scanned with OKEN Scanner

conferă expeditorului posibilitatea selectării clientelei vizate. Prezintă avantajul că nu intră în concurenţă directă cu reclama altor firme cum se întâmplă în cazul publicităţii tradiţionale realizată prin mijloace de comunicare în masă. Totodată, ea poate fi utilizată şi pentru atragerea partenerilor potenţiali. În măsura în care este folosită selectiv, ea poate suplini cu succes alte modalităţi de comunicare a unor mesaje către clienţi importanţi. Alături de avantajele menţionate **s.p.** prezintă şi unele dezavantaje precum: nu permite selectarea unui număr suficient de clienţi care să corespundă cu exactitate segmentului de piaţă vizat; nu permite acoperirea unei zone geografice prea întinse; prezintă riscul de a nu ajunge la destinatar, ca şi riscul de a nu fi citită şi de a nu fi luată în considerare de beneficiar ca o sursă de informare serioasă; comportă cheltuieli importante şi totodată incertitudinea utilităţii efectuării acelor cheltuieli.

SCRISORI DE INTENŢII, denumire generică dată documentelor (înscrisurilor) schimbate între partenerii de negocieri în perioada şi cu ocazia desfăşurării tratativelor purtate de aceştia în vederea perfectării contractului de comerţ internaţional. Redactarea lor ţine de procedura derulării negocierilor, dar şi de necesitatea îndeplinirii unor cerinţe privind anumite aspecte exterioare raportului juridic obligaţional în curs de concretizare prin contractul negociat care sunt conexe acestuia, precum: obţinerea finanţării proiectelor discutate de organismele bancare; eliberarea unor autorizaţii guvernamentale; perfectarea contractelor de asigurare subsecvente etc. **S. i.** se pot înfăţişa sub diverse forme ca de pildă: angajamente de onoare; protocoale de intenţii; protocoale de acord; acorduri de principiu; head agreement; letter of understanding etc. Legislaţiile naţionale nu reglementează **s. i.**; nici Convenţia Naţiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internaţională de mărfuri nu conţine texte care să reglementeze faza precontractuală căreia îi aparţin aceste documente. Doctrina distinge: **s. i.** cu efecte provizorii a căror existenţă, eficienţă şi utilitate nu depăşeşte faza negocierilor, fiind lipsit de relevanţă dacă acestea (adică negocierile) sunt finalizate cu perfectarea contractului sau fără nici un rezultat concret; **s. i.** cu efecte definitive, care,

Scanned with OKEN Scanner

deşi nu sunt dependente sub aspectul valorilor juridice de rezultatul negocierilor conţin totuşi angajamente juridice având caracter definitiv şi valabilitate pe importante durate de timp. În raport de semnificaţia lor **s. i.** pot fi clasificate în: **s. i.** prin care se delimitează diferitele etape ale negocierilor; **s. i.** lipsite de orice valoare contractuală; **s. i.** ce conţin angajamente juridice ferme vizând aspecte particulare pe care le comportă desfăşurarea concretă a negocierilor; **s. i.** prezentând semnificaţia unor veritabile contracte afectate de modalităţi.

SCUTIRE DE TAXE VAMALE, facilitate vamală convenită de state în raporturile lor bilaterale sau în planul mai larg al raporturilor interstatale multilaterale constând în renunţarea reciprocă la perceperea de taxe vamale pentru importul anumitor produse sau anumitor grupe de produse. **S. t. v.** este o măsură menită să stimuleze extinderea schimburilor comerciale internaţionale. Această măsură poate rezulta ca o consecinţă a principiului reciprocităţii derivând din clauza naţiunii celei mai favorizate, dar se poate înfăţişa şi sub forma taxelor vamale preferenţiale, caz în care dă expresie unui regim de favoare stabilit între mai multe ţări (creat prin realizarea unor uniuni vamale, a unor zone de liber schimb etc.). Un astfel de regim vamal preferenţial constituie o derogare de la clauza naţiunii celei mai favorizate. **S. t. v.** se poate întemeia însă şi pe principiul nereciprocităţii, caz în care ea are caracter unilateral, deoarece beneficiarul măsurii respective nu are obligaţia reciprocităţii.

SECHESTRARE A NAVEI, demers judiciar având caracter de măsură asiguratorie şi constituind totodată o garanţie pentru plata unor datorii de către armatori. **S. n.** comportă obţinerea aprobării necesare de la autorităţile competente şi se înfăptuieşte prin biroul executorilor judecătoreşti. Scoaterea navei de sub sechestru poate avea loc numai după plata sumei datorate sau (în caz de neplată) numai după prezentarea unei garanţii contrasemnate de o anumită bancă cu referire la plata sumei datorate. Regulile de la Haga prevăd că armatorii nu sunt răspunzători pentru consecinţele unui sechestru temporar. În ipoteza că datoriile pentru care a fost pus sechestrul nu sunt plătite de

Scanned with OKEN Scanner

debitor la termenul stabilit, nava sechestrată poate fi vândută pe baza unei sentinţe judecătoreşti, cu respectarea procedurilor legale consacrate de legislaţia naţională a statului unde a fost pus sechestrul.

SECRET DE FABRICAŢIE, sintagmă ce desemnează un set de tehnici, procedee şi elemente de know-how pe baza cărora este conceput şi fabricat un anumit produs şi pe care deţinătorul lor (producătorul) nu le dă publicităţii cu scopul de a asigura mărfurilor realizate de el o competitivitate sporită pe piaţă. Trăsătura specifică a **s. f.** rezidă în aceea că în procesul de fabricaţie se obţin produse având caracteristici deosebite pe baza cărora respectivele produse sunt bine individualizate pe piaţă. **S. f.** nu comportă în mod necesar elemente de noutate deosebită. În funcţie de importanţa şi particularităţile produsului nou realizat, din punctul de vedere al producătorului se pot distinge două situaţii şi anume: a) produsul respectiv ocupă un loc deosebit de important în structura de fabricaţie a producătorului aşa încât situaţia economică a lui (adică a fabricantului) este dependentă de păstrarea **s. f.**; b) caracteristicile produsului sunt atât de relevante pentru potenţialii lui cumpărători încât producătorul devine interesat să obţină venituri nu numai prin comercializarea acelui produs, ci chiar şi prin comercializarea **s. f.** În această ultimă ipoteză transmiterea **s. f.** este susceptibilă de a fi realizată prin modalităţi ce diferă în funcţie de conţinutul său (adică al **s. f.**). Astfel, dacă **s. f.** vizează o invenţie, transmiterea lui se va realiza prin contractul de licenţă. În celelalte cazuri transmiterea **s. f.** se va realiza prin contractul de know-how. V. **contract de know-how**.

SECURITATE ECONOMICĂ, element esenţial al securităţii oricărui stat concretizat în existenţa condiţiilor de exercitare deplină a dreptului statului respectiv de a dispune în mod absolut liber, fără nici o ingerinţă sau îngrădire din afară, în armonie cu propriile sale interese şi aspiraţii, de resursele lui naţionale, materiale, umane şi financiare. **S.e.** vizează diminuarea vulnerabilităţii economice a statului în cauză faţă de manifestările potrivnice din exterior. Promovarea **s.e.** comportă, chiar în condiţiile economiei de piaţă, exercitarea de către stat,

Scanned with OKEN Scanner

în anumite limite, a unui control asupra activităţii agenţilor economici pe teritoriul său, precum şi asupra tranzacţiilor de capital şi asupra operaţiunilor de comerţ internaţional.

SEGMENT DE PIAŢĂ, denumire generică dată unei părţi omogene a unei pieţe individualizate şi delimitate de celelalte părţi (sau subdiviziuni) ale acelei pieţe prin trăsăturile comune ale componentelor sale. Cucerirea unui **s. p.** prezintă o importanţă deosebită pentru înfăptuirea obiectivelor de politică economică ale statelor şi de strategie a firmelor comerciale în condiţiile concurenţei comerciale din ce în ce mai severe. De aceea păstrarea unui **s. p.** cucerit reprezintă un obiectiv minim vizat de tacticile şi strategiile de comercializare ce urmăresc ca finalitate, de regulă, extinderea şi optimizarea utilizării potenţialităţilor sale. V. şi **segmentare a pieţei**.

SEGMENTARE A PIEŢEI, operaţiune cu caracter complex în înfăptuirea căreia se utilizează un ansamblu de tehnici şi procedee având ca finalitate împărţirea unei pieţe neomogene într-o pluralitate de pieţe omogene precis delimitate, numite segmente. În înfăptuirea acestei operaţiuni se realizează variabile grupate în funcţie de natura şi destinaţia produselor comercializate. **S. p.** externe are o dublă componentă, şi anume: o componentă strategică (de orientare a eforturilor) şi o componentă analitică de cercetare a pieţei. În cazul pieţii bunurilor de consum, segmentarea acesteia se face pe baza uor criterii geografice, socio-economice, psihologice. Cât priveşte **s. p.** industriale, aceasta comportă identificarea şi formarea de macrosegmente ţinându-se seama de mai multe repere între care: finalitatea produsului, specificul cererii utilizatorilor, frecvenţa utilizării produsului, condiţii geografice etc. Aceste repere sunt la rândul lor divizate în microsegmente utilizându-se alte variabile, precum: importanţa atribuită produsului, natura relaţiilor dintre exportator şi importator, criteriile folosite în adoptarea deciziei de cumpărare etc.

SELLER'S MARKET, formulă prin care, în limbajul juridic anglo-american, se desemnează piaţa vânzătorului, adică ipoteza în care condiţiile pieţei permit vânzătorului (furnizorului) să-şi impună condiţiile sale clienţilor lui.

Scanned with OKEN Scanner

SEMNĂTURĂ DE FAVOARE, expresie prin care se desemnează semnătura pusă de o persoană pe o cambie de complezenţă, pentru a face altei persoane un serviciu, acceptând cambia respectivă şi riscând să o plătească la scadenţă.

SENTINŢĂ ARBITRALĂ, denumire dată hotărârii prin care organul arbitral se pronunţă asupra litigiului cu a cărui soluţionare a fost investit. Ea constituie o sinteză a întregii activităţi desfăşurate de completul de arbitri (sau după caz de arbitrul unic) şi de părţi din momentul perfectării convenţiei de arbitraj (primul act săvârşit în această direcţie) şi până la îndeplinirea ultimului act de procedură (care este însăşi **s.a.**), reflectând rezultatul procedurii arbitrale în toată complexitatea sa. Totodată, **s.a.** reprezintă scopul final al activităţii arbitrale: convenţia de arbitraj urmăreşte ca finalitate pronunţarea unei **s.a.** susceptibilă de executare în ţara unde ar urma să ceară aducerea la îndeplinire a acesteia în cazul în care nu ar fi executată voluntar. De asemenea, **s.a.** reflectă dubla componentă a arbitrajului comercial internaţional: contractuală şi jurisdicţională; din cuprinsul **s.a.** se pot descifra puterile acordate arbitrilor (care diferă în raport de felul arbitrajului), procedura arbitrală şi legea aplicabilă ei, dreptul aplicabil fondului litigiului etc. **S.a.** se pronunţă atât în cazul în care litigiul se soluţionează în fond, cât şi atunci când reclamantul renunţă la pretenţiile sale sau când părţile cad de acord încheind o tranzacţie şi cer ca sentinţa să consfinţească şi să cuprindă învoiala lor. În mod obişnuit pronunţarea **s.a.** se face în şedinţă secretă, consemnându-se în scris. Cât priveşte modul de statuare asupra acesteia, trebuie făcute următoarele distincţii: a) dacă **s.a.** este dată de un complet de arbitri, ea se adoptă cu majoritatea (sau unanimitatea) acestora; practic, dacă nu există unanimitate (arbitrii având păreri divergente), are rol determinant votul celui de-al treilea arbitru; b) dacă fiecare dintre cei trei arbitri exprimă o opinie proprie, diferită de a celorlalţi, opinia celui de al treilea arbitru va determina soluţia, dacă legea nu prevede astfel; c) dacă opinia unui arbitru rămâne minoritară, ea va fi trecută în dispozitiv cu motivarea sa proprie; situaţia este identică şi atunci când opinia supraarbitrului este minoritară (opiniile celorlalţi doi arbitri fiind

Scanned with OKEN Scanner

convergente), în sensul că opinia acestuia va fi menţionată ca orice opinie separată, iar sentinţa se va da potrivit opiniei concordante a celor doi arbitri. **S.a.** se dă, în toate cazurile, în prezenţa tuturor arbitrilor, iar aceştia semnează dispozitivul ei; redactarea sa trebuie făcută într-un anumit termen care, de regulă, nu poate fi prelungit. Sentinţa se constată printr-un înscris (adică este scrisă) şi în această formă se comunică părţilor. În cazul în care arbitrii consideră ca posibilă intervenţia unei înţelegeri ulterioare între părţi, ei pot da o încheiere acordând părţilor un termen (ca un nou răstimp de gândire) cu arătarea direcţiei în care se îndreaptă constatarea lor şi cu invitaţia către părţi de a încerca o înţelegere, care poate interveni în afara arbitrajului ca o tranzacţie între acestea sau ca un acord al lor consfinţit prin sentinţa arbitrilor. Regulamentul Curţii de Arbitraj al Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris prevede această ultimă ipoteză sub denumirea de „sentence d'accord parties". În ipoteza când unul dintre arbitri este împiedicat să semneze sentinţa, această împrejurare se consemnează, de regulă, în cuprinsul sentinţei. Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii de Arbitraj comercial de pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie a României, completat cu dispoziţiile codului de procedură civilă, permite, într-o atare ipoteză, preşedintelui Curţii de Arbitraj să semneze în locul arbitrului împiedicat. Părţile au libertatea de a stabili prin convenţia de arbitraj şi un alt mod de semnare a sentinţei, ca de exemplu semnarea ei numai de către un supraarbitru. În cuprinsul **s.a.** trebuie să fie inserate toate menţiunile necesare pentru individualizarea acesteia şi să permită deci executarea ei când va fi cazul. Asemenea menţiuni sunt: indicarea instanţei sau tribunalului arbitral care a statuat, numărul dosarului, numărul sentinţei, locul şi data pronunţării sentinţei; precizarea numelui arbitrilor, inclusiv al celui de-al treilea arbitru (adică al supraarbitrului), sau, atunci când este cazul, a numelui celor prin care ele sunt reprezentate (consilieri juridici, împuterniciţi etc.), precum şi a numelui celorlalte persoane care au participat la dezbaterea litigiului; arătarea obiectului litigiului, a pretenţiilor părţii, a elementelor de fapt ale pricinii, a susţinerii părţilor (*in extenso* ori pe scurt), a probelor administrate precum

Scanned with OKEN Scanner

şi a modului cum sunt apreciate acestea de către tribunalul arbitral; învederarea motivelor de fapt şi de drept pe care se fundează dispozitivul sentinţei (adică soluţia litigiului); dispozitivul sentinţei, care trebuie să cuprindă: arătarea soluţiei date precum şi a cheltuielilor de arbitrare ce au fost acordate; semnăturile arbitrilor şi eventual a asistentului arbitral ori a secretarului, când există o dispoziţiei expresă în acest sens (cum este cazul, bunăoară, a regulamentului Curţii de Arbitraj Bucureşti). Motivarea sentinţei arbitrale reprezintă o garanţie de obiectivitate şi seriozitate, de natură să contribuie la prestigiul instituţiei arbitrale. Cu toate acestea, în unele sisteme de drept, cum este de exemplu cel englez, nu se prevede obligativitatea motivării **s.a.** În majoritatea sistemelor de drept însă obligativitatea motivării **s.a.** este impusă prin norme imperative, iar lipsa motivării este contrară ordinii publice a ţărilor respective (cum este cazul, de pildă, în sistemul de drept al României). Convenţia europeană asupra arbitrajului comercial internaţional de la Geneva (din 21 aprilie 1961), dispune în legătură cu motivarea sentinţei că: „părţile sunt prezumate că au înţeles ca sentinţa arbitrală să fie motivată, în afară de cazul când părţile au declarat expres că sentinţa nu trebuie motivată, sau în cazul în care ele s-au supus unei proceduri arbitrale, în cadrul căreia nu se obişnuieşte să se motiveze sentinţele şi părţile sau una dintre ele nu cere în mod expres, înainte de sfârşitul dezbaterilor, sau dacă nu au fost dezbateri, înainte de redactarea sentinţei, ca aceasta să fie motivată". Această prevedere legală pune accent preponderent pe autonomia de voinţă a părţilor, rezervându-i un rol hotărâtor în problema dacă **s.a.** trebuie motivată sau nu; singura limită care nu poate fi depăşită este cea reprezentată de drepturile apărării, trecerea peste această limită provocând intervenţia excepţiei de ordine publică. Când unul din membrii completului de arbitri face opinie separată, el trebuie să şi-o motiveze, motivarea acesteia fiind obligatorie în sistemele de drept care prevăd obligativitatea motivării **s.a.** Lipsa de motivare a sentinţei arbitrale nu constituie motiv pentru o cale de atac nici chiar în sistemele de drept care prevăd obligativitatea motivării acesteia. Dubla natură a arbitrajului comercial internaţional (contractuală şi jurisdicţională) imprimă

şi **s.a.** o dublă natură: pe de o parte aceasta are caracter contractual, iar pe de altă parte are caracter jurisdicţional. **S.a.** este o consecinţă directă a compromisului încheiat de către părţi, prin efectul căruia acestea au încredinţat organului arbitral misiunea de a le soluţiona litigiul; fiind legată indelebil de compromisul încheiat de părţi, nu poate exista în afara acestei legături cu compromisul, cu care formează corp comun. Numai compromisul dă existenţă şi substanţă **s.a.**; existând prin compromis, sentinţa are aceeaşi natură juridică întocmai ca acesta, adică o natură contractuală, căci compromisul în esenţa sa este un contract, o specie de mandat dat de părţi arbitrilor. Prin sentinţa pronunţată, arbitrii, în final, execută mandatul primit, sau altfel spus, sentinţa este dată de către părţi prin intermediul arbitrului (mai ales în cazul arbitrajului în echitate). Totodată, forţa juridică cu care se impune sentinţa faţă de părţi este superioară forţei juridice cu care se impune un contract. Această forţă superioară forţei contractului este dată sentinţei prin efectul legii, ceea ce conferă sentinţei un caracter jurisdicţional. **S.a.** este executorie în mod direct, iar această împrejurare nu poate fi explicată prin caracterul ei contractual, ci numai prin caracterul său jurisdicţional. Natura contractuală a **s.a.** explică inadmisibilitatea reviziei în fond a acesteia, în vreme ce natura ei jurisdicţională explică puterea sa executorie.

SENTINŢĂ PRIN ACORDUL PĂRŢILOR, sentinţa arbitrală întemeiată pe acordul părţilor, şi care se bucură de toate prerogativele unei sentinţe judecătoreşti, inclusiv de forţă executorie.

SERII (în operaţiunile de bursă), denumire dată totalităţii opţiunilor dintr-o anumită clasă, având acelaşi preţ de exercitare şi aceeaşi dată de expirare.

SERVICII FACTOR, denumire dată serviciilor factorilor de producţie. Fac parte din această categorie: veniturile din investiţiile directe, ca şi cele din investiţiile de portofoliu, inclusiv dobânzile percepute asupra împrumuturilor, taxele şi spezele bancare. Aceste venituri constituie remunerarea serviciului furnizat de capitalul care a migrat dintr-o ţară în alta pentru a fi valorificat ca factor de producţie. V. şi **serviciu al datoriei externe.**

Scanned with OKEN Scanner

SERVICII NON-FACTOR, v. **comerţ invizibil.**

SERVICIU AL DATORIEI EXTERNE, denumire generică dată plăţilor efectuate periodic în contul datoriei externe atât pentru achitarea ratelor scadente, cât şi pentru achitarea dobânzilor aferente împrumutului respectiv. Gradul de îndatorare se exprimă printr-un indicator sintetic numit *rata datoriei externe*, care este raportul între plăţile făcute în contul **s. d.e.** şi încasările totale de devize realizate în aceeaşi perioadă din exporturile de mărfuri şi de servicii. V. şi **servicii factor.**

SERVICIUL DATORIEI, sintagmă ce desemnează suma ce trebuie plătită de împrumutat cu titlu de dobândă cuvenită împrumutătorului pentru întregul împrumut, până la achitarea integrală a acestuia.

SHIPMASTER, agent de necesitate, împuternicit să facă tot ceea ce este necesar pentru realizarea afacerii în care s-a angajat pentru principal. Această expresie preluată din limba engleză semnifică, în traducere liberă, *căpitan de vas.*

SHORT (în operaţii de bursă), termen ce desemnează poziţia unui operator de bursă care este debitor pe titlurile la care se referă poziţia. Astfel la vânzările scurte operatorul datorează titlurile către broker, iar la tranzacţiile la termen/futures operatorul este vânzător al titlurilor.

SINDICALIZARE FINANCIARĂ, expresie ce desemnează gruparea temporară de bănci constituită în scopul acordării unui credit de valoare ridicată. V. şi **consorţiu bancar internaţional.**

SINDICAT DE BĂNCI (SAU DE BANCĂ), v. **consorţiu bancar internaţional.**

SINDICAT DE EMISIUNE, v. **consorţiu de emisiune.**

SISTEM COMERCIAL INTERNAŢIONAL, ansamblu de structuri internaţionale, de principii şi de reguli care, în totalitatea lor, formează cadrul de desfăşurare a raporturilor de comerţ internaţional. Actualul **s.c.i.** s-a conturat şi dezvoltat în perioada postbelică având ca premisă concepţia potrivit căreia relaţiile comerciale internaţionale trebuie să se stabilească şi să se consume într-un cadru instituţional multilateral fondat pe drepturi şi obligaţii, dobândite şi exercitate în armonie cu regulile convenite de ţările partici-

Scanned with OKEN Scanner

pante. Principalele structuri ale **s.c.i.** în prezent sunt: Organizaţia Mondială a Comerţului şi Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.). Principiile generale ale **s.c.i.** sunt în mare parte identice cu acelea ale dreptului internaţional, între care respectarea independenţei şi suveranităţii statelor, neamestecul în afacerile interne, egalitatea în drepturi şi avantajul reciproc. Alături de acestea se înscriu şi un set de principii proprii **s.c.i.**, precum: libertatea comerţului, libertatea convenţiilor, nediscriminarea, consensul în adoptarea deciziilor, consultarea între ţările partenere etc. Principiile nediscriminării şi libertăţii comerţului au fost restrânse în aplicarea lor prin instituirea unor excepţii, între care constituirea şi funcţionarea unor uniuni vamale şi zone de liber schimb (menite să favorizeze desfăşurarea comerţului la nivel regional şi subregional); admiterea cu titlu temporar a utilizării unor restricţii la import, altele decât taxele vamale (ca măsuri de rezolvare a unor situaţii critice ale balanţelor de plăţi); acordarea de preferinţe tarifare şi de altă natură şi de alte facilităţi comerciale în favoarea ţărilor mai puţin dezvoltate din punct de vedere economic. **S.c.i.** a facilitat obţinerea unor rezultate pozitive în ce priveşte liberalizarea schimburilor interstatale şi ordonarea derulării lor, precum: reducerea semnificativă a barierelor tarifare şi atenuarea sensibilă a barierelor netarifare impuse la import; practicarea unui tratament comercial diferenţiat mai favorabil cu finalitatea stimulării comerţului şi a dezvoltării ţărilor mai puţin dezvoltate economic. Recesiunea economică la scară planetară a determinat erodarea sistematică a caracterului multilateral al **s.c.i.**, conducând la apariţia unor tendinţe de plasare a unor aspecte ale relaţiilor economice internaţionale în exteriorul structurilor instituţionalizate abilitate şi de formare a unor cluburi restrânse şi închise care să încerce soluţii parţiale în afara structurilor instituţionalizate abilitate.

SISTEM DE PLĂŢI (prin card), ansamblu de acte şi fapte realizate de un grup de persoane şi instituţii care a adoptat instrumente de plată şi respectă proceduri de natură să facă posibilă circulaţia rapidă a banilor în spaţiu şi timp în vederea plăţilor, conform prevederilor legii,

Scanned with OKEN Scanner

obligaţiilor reciproce, sau reglementărilor aplicabile după caz. V. şi **obligaţii reciproce**.

SISTEM DE PREŢURI INDICATIVE, denumire generică dată pârghiei economice principale a mecanismului de funcţionare a politicii agricole a Uniunii Europene. La începutul campaniei de comercializare a produselor agricole sunt stabilite preţuri indicative sau de bază pentru produsele de acest gen. Astfel de preţuri sunt exprimate în E.C.U. şi au caracter remuneratoriu pentru toţi producătorii agricoli din cadrul uniunii, indiferent de condiţiile de producţie a acestora. Calcularea lor (adică a preţurilor respective) se face la nivelul principalelor zone consumatoare, relativ îndepărtate faţă de zonele producătoare.

SISTEM FEDERAL DE REZERVE (F.R.S. — Federal Reserve System), organism bancar al S.U.A. având autoritate monetară echivalentă cu aceea pe care o are banca centrală din orice altă ţară. A luat fiinţă în anul 1913 şi este alcătuit din 12 bănci federale de rezervă ce corespund la 12 districte teritoriale pe care le deserveşte în sectorul circulaţiei şi creditului. Fiecare din aceste bănci este o „bancă a băncilor" din regiune, organizată în forma juridică a unei societăţi pe acţiuni de tip special, având un capital de minimum 4 mil. dolari S.U.A. subscris în întregime de băncile comerciale din regiune. Băncile componente ale F.R.S. efectuează, aproape în exclusivitate între ele, operaţiuni de centralizare a activelor de rezervă ale acestora, acordare de credite şi emisiune de bancnote. Conducerea F.R.S. este asigurată de Consiliul guvernatorilor, format din 7 membri numiţi de preşedintele S.U.A. pe o perioadă de 14 ani la care se adaugă 5 guvernatori din băncile de rezerve, dintre care banca din New York este reprezentată permanent. Dintre atribuţiile şi competenţele Consiliului guvernatorilor, următoarele par a fi mai relevante: elaborarea politicii monetare; stabilirea pârghiilor de realizare a ei (anume: operaţiile pe piaţa liberă, nivelul taxei scontului percepută de băncile federale de rezervă, fixarea mărimii rezervelor bancare obligatorii); supravegherea şi îndrumarea masei monetare; îndeplinirea anumitor operaţii, precum: vânzarea şi cumpărarea a unor titluri de credit ale trezoreriei S.U.A.; supravegherea activităţii băncilor federale de rezervă

Scanned with OKEN Scanner

şi emiterea de directive şi de dispoziţii obligatorii pentru acestea.

SISTEM INTERBANCAR DE TRANSFER DE FONDURI, denumire generică dată (în cazul plăţilor cu card) *sistemului de plăţi* care, pe baza unui contract sau a unei legi ori prin efectul acesteia, face *fondurile* să circule în spaţiu şi timp, între cel puţin trei *participanţi la decontare*, semnatari ai unor *obligaţii reciproce* de a respecta reguli comune şi proceduri standardizate pentru a transmite şi a deconta obligaţiile băneşti care intervin între ei, fie în numele şi pe contul lor, fie la cererea clienţilor lor care le ordonă sau îi mandatează să facă o plată. **S.i. t. f.** asigură *finalitatea decontărilor* atât prin *decontarea pe brut* cât şi prin *decontarea pe net*. V. şi **decontare pe brut; decontare pe net; fonduri; obligaţii reciproce; participanţi la decontare; sistem de plăţi.**

SYSTEM MONETAR EUROPEAN (S.M.E. — SYSTÈME MONÉTAIRE EUROPÉEN), denumire generică dată setului de reglementări ale plăţilor şi ale altor relaţii financiar-monetare, convenite între ţările membre ale Uniunii Europene. A luat fiinţă în anul 1979, fiind construit pe structura vechiului sistem vest-european de flotare concertată. În prezent cuprinde monedele naţionale din următoarele state: Belgia, Danemarca, Franţa, Irlanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Germania şi Spania. **S.M.E.** urmăreşte ca finalitate crearea unei zone de stabilitate monetară menită să protejeze economiile naţionale ale ţărilor membre faţă de instabilitatea monetar-financiară internaţională şi în special faţă de fluctuaţiile valorice ale dolarului S.U.A. Totodată, la crearea **S.M.E.** a fost avută în vedere şi intensificarea procesului de integrare monetară a ţărilor comunitare. Unitatea de cont a **S.M.E.** este E.C.U. (European Currency Unit), care este calculată pe baza coşului valutar instituţionalizat şi reprezintă precursorul monedei efective unice a Uniunii Europene. Mecanismul de funcţionare a **S.M.E.**, comportă printre altele, următoarele aspecte mai semnificative: fiecare monedă participantă la sistem are un curs central exprimat în E.C.U.; pe baza acestui curs sunt exprimate cursurile bilaterale care pot evolua în limitele prestabilite de la nivelul central; menţinerea cursurilor de schimb ale mone-

Scanned with OKEN Scanner

delor naţionale în limitele de variaţie stabilită este asigurată prin intervenţii pe piaţa valutară ale ţărilor membre în acest scop. Strâns legat de S.M.E. a fost creat în 1973 Fondul European de Cooperare Monetară (F.E.C.O.M.). Această structură monetar financiară promovează armonizarea politicilor monetare ale ţărilor membre ale Uniunii Europene. Băncile centrale care participă la **S.M.E.** depun la F.E.C.O.M. 20% din deţinerile lor în aur şi 20% în dolari. Ele primesc echivalentul acestei participări în E.C.U. Promovarea obiectivelor stabilite este facilitată de F.E.C.O.M. prin creditare.

SISTEM MONETAR INTERNAŢIONAL, sintagmă ce desemnează structurile, regulile şi principiile ce în totalitatea lor definesc cadrul juridico-financiar şi valutar internaţional. Funcţionarea sa presupune existenţa unui etalon pentru comensurarea valorii monetare care să fie recunoscut şi acceptat de către participanţii la relaţiile financiar-monetare internaţionale. Până la primul război mondial această calitate a fost atribuită metalelor preţioase şi mai cu seamă aurului. Ulterior însă, ca urmare a desprinderii treptate a sistemelor băneşti naţionale de aur, a apărut şi s-a resimţit tot mai mult în relaţiile internaţionale necesitatea ca plăţile şi mecanismele de stabilire a valorii să primească o organizare adecvată. În perioada interbelică s-au făcut unele încercări de organizare a **s.m.i.** menite să înlocuiască etalonul aur. Aceste demersuri au condus la formarea de zone valutare, la escaladarea practicilor protecţioniste şi discriminatorii, la tendinţa de izolare economică şi monetară a ţărilor, la fenomene care au culminat cu marea criză economică din anii 1929-1933. După cel de-al doilea război mondial au fost convenite acordurile de la Bretton Woods S.U.A. (1944) pe care a fost fundat **s.m.i.**. Aceste acorduri consacră un ansamblu de reguli cu vocaţie universală privind organizarea şi funcţionarea relaţiilor financiar-monetare internaţionale. Respectivele reguli se referă la: stabilitatea relativă a raporturilor valorice dintre monedele naţionale; furnizarea lichidităţii internaţionale necesare finanţării schimburilor dintre ţări; asigurarea unor mecanisme adecvate de echilibrare a balanţelor de plăţi. Prin efectul acordurilor de la Bretton Woods a fost consacrat etalonul

Scanned with OKEN Scanner

aur-devize şi ca urmare aurul şi dolarul S.U.A. s-au situat în centrul sistemului. Din cauza dezechilibrului balanţei de plăţi a S.U.A. (devenit cronic) **s.m.i.** stabilit la Bretton Woods s-a erodat treptat, suferind crize repetate în anii '60. Începând cu anul 1971 a fost suspendată convertibilitatea în aur a dolarului S.U.A. Au fost convenite acordurile de la Kingston prin care s-au operat modificări în statutul F.M.I. Dintre aceste modificări cele mai semnificative sunt: a) în ce priveşte sistemul cursurilor de schimb, a fost lăsată la latitudinea ţărilor membre alegerea sistemului de schimb pe care îl apreciază ca fiind cel mai adecvat, alegerea urmând a se face cu respectarea regulilor F.M.I.; g) s-a renunţat la rolul de etalon al aurului şi la preţul oficial al aurului; c) adoptarea D.S.T. ca principal etalon al **s.m.i.**. Reformele introduse prin acordurile de la Kingston nu au fost însă suficiente pentru a adecva **s.m.i.** la evoluţiile în curs în economia mondială.

SISTEMUL ECONOMIC LATINO-AMERICAN (S.E.L.A.), organism economic internaţional cu caracter regional creat în anul 1975 având ca obiectiv principal promovarea dezvoltării economice a ţărilor latino-americane şi constituirea unor mecanisme de cooperare economică la nivel continental. A fost conceput ca organism de cooperare a ţărilor din America de Sud şi din zona Caraibelor; cuprinde 26 de state latino-americane. În structura organizatorică a **S.E.L.A.** funcţionează următoarele organe: *Consiliul latino-american; Secretariatul permanent* precum şi *comitete de acţiune,* constituite pe sectoare de activitate. **S.E.L.A.** desfăşoară activităţi vizând multiple aspecte, şi anume, cooperarea regională; coordonare şi consultări între ţările membre; legăturile cu programele de integrare regionale şi organizaţiile internaţionale. Are sediul la Caracas.

SITUAŢIE FINANCIARĂ. 1. (lato sensu) Stare a posibilităţilor financiare a unei persoane (fizice şi/sau juridice) rezultate din activitatea economică a acelei persoane (inclusiv din evaluarea patrimoniului), posibilităţi corelate cu obligaţiile financiare exigibile la un moment dat sau într-o perioadă de timp dată, precum şi volumul de credite posibil de contractat, sau volumul de fonduri financiare posibil de primit sub forma subvenţiilor sau donaţiilor de către o întreprin-

Scanned with OKEN Scanner

dere în perioada care este vizată de obligaţiile financiare ale acelei întreprinderi. 2. (*stricto sensu*) Termen ce exprimă starea posibilităţilor financiare ale unei persoane (fizice sau juridice) decurgând din activitatea economică, inclusiv din evaluarea patrimoniului, posibilităţi ce se corelează cu obligaţiile financiare exigibile la un moment dat sau într-o perioadă de timp determinată. În cazul unei întreprinderi economice **s.f.** a acelei întreprinderi poate fi gradată ţinându-se seama de perioada de timp în care activul unităţii în cauză (alcătuit din fonduri fixe şi mijloace circulante) poate fi transformat în lichidităţi susceptibile de utilizare pentru achitarea obligaţiilor financiare. În această accepţiune, **s.f.** dobândeşte semnificaţia de capacitate de plată, de lichiditate şi de solvabilitate. În raporturile de comerţ internaţional prezintă importanţă deosebită pentru oricare dintre parteneri cunoaşterea exactă a **s.f.** a celuilalt partener, o astfel de cunoaştere fiind o fază absolut necesară, anterioară perfectării contractului comercial. **S.f.** poate fi considerată şi la nivel statal. În acest caz analiza **s.f.** se face asupra disponibilităţilor valutare ale statului respectiv, precum şi asupra lichidităţii valutare internaţionale a acelui stat. Ploarea acestora se analizează luând în considerare obligaţiile valutare şi creanţele de încasat din străinătate ale statului respectiv. Analiza şi definirea **s.f.** la nivelul economiei naţionale comportă referiri la structura pe valute a rezervelor monetare internaţionale, la convertibilitatea şi la stabilitatea monedei naţionale, la echilibrul bugetar, la nivelul şi evoluţia preţurilor, la nivelul şi evoluţia dobânzii etc. Prezintă o mare importanţă pentru analiza **s.f.** a economiei naţionale a unei ţări balanţa de plăţi externe a acelei ţări, balanţa creanţelor şi a angajamentelor externe, bugetul de stat, precum şi orice alte planuri financiare sau monetare.

SLUMPFLAŢIE, termen utilizat în doctrina economică pentru a desemna corelaţia specifică între două procese macroeconomice semnificative cum ar fi o criză economică sau un declin economic, pe de o parte, şi inflaţie rapidă, sau chiar galopantă, pe de altă parte. Aşa bunăoară economia engleză a înregistrat în 1980 o stare de s. caracterizată prin scăderea cu 3,1% a venitului naţional în paralel cu o inflaţie galopantă de 15,3%.

Scanned with OKEN Scanner

SOCIETATE COMERCIALĂ, persoana juridică ce ia fiinţă pe baza unui contract de societate prin care două sau mai multe persoane (fizice sau juridice, ori de natură diferită) convin să-şi aducă aportul (în bani sau în natură) pentru a constitui un capital social menit să servească la înfăptuirea unor activităţi aducătoare de câştig în scopul de a împărţi între ele beneficiile astfel realizate. **S.c.** au origini străvechi: ele îşi trag geneza din îndepărtata antichitate, primele norme juridice care au reglementat — ce-i drept într-o formă rudimentară, dar adecvată modului de producţie sclavagist — instituţia juridică a societăţilor, fiind edictate încă în urmă cu aproape patru milenii. Astfel, Codul Hammurabi conturează această instituţie prin 7 din cele 34 de articole ale sale rezervate contractelor. În dreptul roman erau cunoscute mai multe tipuri de societăţi, cel mai vechi dintre ele fiind consortium; mai apropiate de sensul modern al conceptului de societate, însă, erau: *societas omnium bonorum* (societate a tuturor bunurilor), *societas quaestus lucri compendi* (societate de câştiguri viitoare), *societas unius rei* (societate având capitalul compus dintr-un singur bun), *societas argentariorum* (societatea zarafilor) etc. Dreptul feudal din unele state — ajuns la anumite stadii ale evoluţiei sale — a recunoscut societăţii comerciale personalitate juridică; împrejurarea apare ca o consecinţă firească a dezvoltării şi extinderii legăturilor comerciale dintre oraşele-cetăţi. **S.c.** — persoane juridice s-au înmulţit rapid ca număr şi, totodată, s-au diversificat ca formă în statele capitaliste dobândind o pondere din ce în ce mai mare în viaţa economică a acestor state. Pe plan juridic ele reprezintă instituţia fundamentală a dreptului comercial occidental. Totodată acestea joacă un rol important în desfăşurarea comerţului internaţional actual. Legea română reglementează următoarele tipuri de societăţi comerciale: societatea în nume colectiv; societatea în comandită simplă; societatea în comandită pe acţiuni; societatea pe acţiuni şi societatea cu răspundere limitată. **S.c.** sunt susceptibile de diverse clasificări pe baza unor criterii diferite: a) Astfel, potrivit criteriului importanţei ce are la constituirea lor elementul *intuitu personae*, ele se grupează în două clase, şi anume: 1) s. de persoane; în această clasă se includ: societatea în nume colec-

Scanned with OKEN Scanner

tiv, societatea în comandită simplă; 2) **s.** de capitaluri, din clasa cărora fac parte: societatea pe acţiuni, societatea în comandită pe acţiuni şi, într-un anumit sens, societatea cu răspundere limitată (aceasta din urmă reunind elemente specifice ale **s.** de capitaluri, dar şi elemente specifice ale **s.** de persoane). b) După criteriul răspunderii asociaţilor, **s.c.** se grupează în: 1) **s.** cu răspundere nelimitată în clasa cărora se includ **s.** de persoane; 2) **s.** cu răspundere limitată, clasă din care fac parte **s.** de capitaluri, precum şi societatea cu răspundere limitată.

SOCIETATE COMERCIALĂ DE CAPITALURI, tip de societate comercială care se distinge prin aceea că la constituirea ei primează ideea de capital, iar asociaţii au răspundere limitată (fiecare dintre ei la capitalul subscris) pentru datoriile sociale. Fac parte din această grupă: societatea pe acţiuni, care este prototipul, şi societatea în comandită pe acţiuni, aceasta din urmă având însă în structura ei şi unele elemente (legate de participarea comanditaţilor) ce o apropie de societatea de persoane, dar care sunt totuşi mai puţin relevante decât elementele de natură patrimonială (precum: capitalul subscris de comanditari şi alte aspecte semnificative privind funcţionarea ei) graţie cărora devine sensibil mai ataşată faţă de societatea prototip. Tot astfel, unele conexiuni există şi între societatea cu răspundere limitată (prin natura ei formă juridică intermediară) şi societatea pe acţiuni generate de prezenţa în structura celei dintâi a elementului răspundere limitată pe care îl regăsim ca o notă de specificitate şi în structura celei de-a doua. Dar, datorită ponderii pe care o au elementele specifice societăţii de persoane în structura societăţii cu răspundere limitată, afinitatea ei faţă de societatea pe acţiuni rămâne mai puţin semnificativă sub aspectul plasării societăţii respective în grupa **s.c. c.**. Societăţile de capitaluri prezintă următoarele note de specificitate: *a)* la constituirea lor predominând elementul capital, ca regulă ele sunt formate dintr-un număr mai mare de asociaţi; *b)* fiecare din asociaţi (denumit generic acţionar) răspunde pentru datoriile sociale numai în limita capitalului subscris; *c)* constituirea **s.c. c.** presupune redactarea unui contract de societate şi în mod obligatoriu şi a unui statut care completează şi

Scanned with OKEN Scanner

detaliază clauzele contractuale; *d)* dizolvarea **s.c. c.** se produce numai în prezenţa cauzelor generale de dizolvare (care sunt: expirarea termenului pentru care societatea a fost constituită, realizarea obiectului de activitate al societăţii, imposibilitatea realizării acestui obiect, reducerea capitalului social sub limita inferioară admisă de lege, reorganizarea şi lichidarea judiciară a societăţii, voinţa asociaţilor); dată fiind absenţa elementului *intuitu personae* din structura acestor societăţi, în privinţa lor nu operează clauzele speciale de dizolvare (moartea, interdicţia, falimentul, retragerea şi excluderea unui asociat); *e)* **s.c. c.** emit şi pun în circulaţie titluri de valoare (acţiuni şi obligaţiuni). V. şi **societate comercială; societate comercială de persoane.**

SOCIETATE COMERCIALĂ DE FAPT, formă societară imperfectă care se distinge prin aceea că este înfiinţată fără a fi respectate cerinţele imperative ale legii. Legea română (nr. 31/1990) prevede că societatea comercială nu se consideră legal constituită mai înainte de îndeplinirea formalităţilor (art. 26 alin. 1). Legea se preocupă, în principal, să impulsioneze, prin instituirea unor sancţiuni adecvate, normalizarea formelor societare imperfecte. Se urmăreşte remedierea deficienţelor procedurii de constituire, fiind exclusă sancţiunea nulităţii. Este inadecvată şi sancţiunea decăderii, deoarece textele legale admit regularizarea, chiar şi tardiv, a statutului entităţii colective. În sistemul Legii nr. 31/1990, sancţiunile constau în instituirea unui grad de precaritate a relaţiilor intrasocietare susceptibil să afecteze însăşi existenţa formaţiunii asociative neregulat constituită. Totodată, în raporturile cu terţii se prevede o agravare a răspunderii personale a asociaţilor implicaţi în operaţiunile pe care le-au încheiat înainte de normalizare. În raporturile interne statutul **s.c. f.** se caracterizează prin instabilitate, care este mai accentuată la societăţile de persoane decât la societăţile de capitaluri şi la societatea cu răspundere limitată. Astfel, în cazul societăţilor în nume colectiv şi în comandită simplă se recunoaşte dreptul fiecărui asociat de a cere, pe cale judiciară, dizolvarea anticipată şi lichidarea imediată a societăţii imperfecte, cât timp nu s-a realizat normalizarea statutului acesteia. O atare acţiune are o natură patrimonială şi dis-

Scanned with OKEN Scanner

creţionară. Dispoziţiile legale ce instituie sancţiunea menţionată fiind imperative, nici un asociat nu poate renunţa la dreptul de a cere şi obţine dizolvarea anticipată, şi nici nu poate tranzacţiona în această privinţă. Cât timp se prelungeşte existenţa în fapt a societăţii imperfecte, acţiunea de a cere dizolvarea ei anticipată nu este prescriptibilă. Dizolvarea anticipată poate fi cerută şi de către creditorii personali ai asociaţilor pe calea acţiunii oblice (art. 974 C. civ.). În cazul societăţilor pe acţiuni şi în comandită pe acţiuni, ca şi în cazul societăţii cu răspundere limitată, gradul de precaritate este sensibil mai redus (art. 26 şi art. 34 L. 31/1990). Aici asociaţii pot cere numai să fie eliberaţi de obligaţiile ce decurg din subscripţiile lor. Li se recunoaşte deci facultatea discreţionară de a se retrage din societate, cu dubla consecinţă a dispensării lor de a întregi vărsământul convenit şi a restituirii către ei a aportului intrat în capitalul social. Facultatea asociatului de a se retrage din societate nu poate fi valorificată decât după trecerea a trei luni de la expirarea duratei de timp fixate în vederea cererii de autorizare judecătorească a funcţionării societăţii, sau pentru înmatricularea la Oficiul registrului comerţului. Dacă un asociat a cerut îndeplinirea formalităţilor de înmatriculare, nici un asociat nu mai poate pretinde eliberarea de obligaţiile ce decurg din subscripţia făcută. Dar, dacă cererea de retragere din societate este formulată de mai mulţi asociaţi prin ieşirea cărora s-ar scade numărul asociaţilor rămaşi sub minimul prevăzut de lege ca necesar pentru constituirea societăţii, dizolvarea anticipată a acesteia va fi totuşi inevitabilă. Atunci când **s.c. f.** desfăşoară o activitate lucrativă, atât instituirea solidarităţii pasive directe a asociaţilor, în raporturile cu terţii, cât şi inopozabilitatea deficienţelor statutului ei juridic sunt consecinţe ce agravează răspunderea asociaţilor pentru operaţiunile efectuate de societate. Aceste sancţiuni sunt aplicabile în egală măsură oricărui tip de societate neregulat constituită. Legea dispune în acest sens: „asociaţii şi toţi cei care, mai înainte de constituirea legală a societăţii, au lucrat în numele ei, răspund direct, nelimitat şi solidar pentru operaţiunile societăţii la care au luat parte“ (art. 7 alin. 3 L. 31/1990). În cazul societăţilor de persoane se agravează astfel responsabilitatea asociaţilor, transformându-se solidaritatea

Scanned with OKEN Scanner

lor pasivă cu caracter subsidiar într-o solidaritate pasivă directă. Asociaţii nu vor putea invoca beneficiul de discuţiune; ei vor răspunde cu bunurile lor *ad infinitum* în rang egal cu societatea căreia îi aparţin. În cazul societăţilor pe acţiuni, în comandită pe acţiuni şi cu răspundere limitată consecinţele sunt mai grave: deşi asociaţii unor astfel de societăţi răspund ca regulă faţă de creditorii sociali numai în limita aportului de capital subscris (au deci o răspundere limitată), la **s.c. f.** responsabilitatea lor devine nelimitată şi solidară. Totodată, lipsa formalităţilor de constituire (insuficienţa lor) nu va putea fi opusă de către asociaţi terţilor. Aşa fiind, terţii au vocaţia să considere **s.c. f.** ca subiect de drept valabil constituit, cu deplină capacitate subiectivală, urmărind-o ca atare în justiţie spre a-şi valorifica drepturile contractuale sau extracontractuale. Este un caz de consacrare legală (art. 7 L. 31/1990) a validităţii aparenţei în drept, ca modalitate de ocrotire a intereselor partenerilor de afaceri.

SOCIETATE COMERCIALĂ DE PERSOANE, tip de societate comercială care se distinge prin aceea că la constituirea ei primează elementul intuitu personae, iar asociaţii răspund nelimitat pentru datoriile sociale. Fac parte din această grupă societatea în nume colectiv, care constituie prototipul, precum şi societatea în comandită simplă care, deşi prin particularităţile ce o caracterizează reprezintă o formă juridică intermediară, totuşi prin multiplele analogii pe care le are cu societatea prototip este perfect încadrabilă în categoria **s.c. p.** Într-un anumit sens, chiar societatea cu răspundere limitată, care şi ea este o formă juridică intermediară, ar putea fi inclusă în grupa **s.c. p.** datorită elementului intuitu personae, care este decisiv la constituirea ei. Dar această societate prezintă particularităţi ce o apropie în egală măsură de societăţile de capitaluri. **S.c. p.** se caracterizează prin următoarele note de specificitate: a) sunt formate, în mod firesc, dintr-un număr relativ redus de asociaţi; b) asociaţii răspund nelimitat pentru datoriile sociale; răspunderea lor este însă complementară şi subsidiară, deoarece debitorii sociali sunt obligaţi să urmărească prioritar patrimoniul social şi numai în măsura în care acesta s-ar dovedi neîndestulător pentru satisfacerea crean-

Scanned with OKEN Scanner

ţelor lor, ei vor putea urmări şi patrimoniile proprii ale asociaţilor; c) dizolvarea **s.c. p.** poate surveni atât pentru cauzele generale de dizolvare (valabile pentru orice tip de societate comercială, cât şi pentru cauze speciale de dizolvare (anume: moartea unui asociat, incapacitatea acestuia sancţionată cu punerea lui sub interdicţie, falimentul unui asociat, excluderea sau retragerea din societate a unui asociat) care sunt valabile numai pentru **s.c. p.**; d) actul constitutiv al **s.c. p.** este contractul de societate, legea neprevăzând în cazul lor ca asociaţii să redacteze şi un statut. V. şi **societate comercială.**

SOCIETATE COMERCIALĂ PLURIPERSONALĂ, tip de societate comercială ce presupune ca o condiţie normală pluralitatea de asociaţi. Este tipul general de societate comercială consacrat de legea română (nr. 31/1990). Numărul total de asociaţi, ca şi plafonul minim al acestora pot să varieze în funcţie de interesele subiecţilor de drept în cauză, opţiunea lor fiind, ca regulă, neîngrădită. Deşi numărul maxim de asociaţi care convin să înfiinţeze o societate comercială este teoretic nelimitat, practic însă acesta (adică numărul total al asociaţilor) diferă în funcţie de forma societară convenită. Astfel, în cazul societăţilor de persoane (în nume colectiv şi în comandită simplă), ca şi în cazul societăţii cu răspundere limitată, caracterizate printr-un accentuat element *intuitu personae* este mai redus în raport cu societăţile de capitaluri (pe acţiuni sau în comandită pe acţiuni). Unele diferenţe sub aspect numeric pot apare şi în funcţie de mărimea capitalului subscris, fiind de presupus că o societate comercială cu un capital social mare va fi formată dintr-un număr mai mare de asociaţi decât o societate comercială având un capital social mai redus. Legea română (nr. 31/1990) instituie o excepţie de la principiul libertăţii de asociere stabilind că numărul maxim de asociaţi admis într-o societate cu răspundere limitată este de 50 persoane (art. 34 alin. 1). Aceeaşi lege dispune totodată că o societate pe acţiuni sau în comandită pe acţiuni nu poate fi constituită cu un număr mai mic de 5 asociaţi (art. 8 alin. 3). În cazul celorlalte societăţi comerciale, minimul de asociaţi este 2. Dispoziţiile legale menţin acest cvorum minimal de constituire

Scanned with OKEN Scanner

şi ca o condiţie ulterioară de existenţă şi funcţionare a societăţii comerciale (art. 170, art. 169 lit. f L. 31/1990). V. şi **societate comercială; societate de persoane.**

SOCIETATE COMERCIALĂ UNIPERSONALĂ, tip de societate comercială care se distinge prin aceea că este formată dintr-un singur societar. Sfera entităţilor de acest gen cuprinde, potrivit legislaţiei române (L. 31/1990 şi L. 15/1990) atât modalităţi societare cu caracter tranzitoriu menite să faciliteze privatizarea, cât şi modalităţi asociative viabile, de durată. Prin efectul reorganizării realizat cu titlu universal a fostelor întreprinderi de stat (art. 16, 17 şi 20 L. 15/1990) statul a devenit unicul societar al societăţilor comerciale pe acţiuni sau cu răspundere limitată astfel create, deţinând în integralitate capitalul social al acestora de la data restructurării sub formă de acţiuni sau de părţi sociale în funcţie de tipul de organizare care a fost adoptat. Statul fiind, după caz, acţionar unic, sau unicul deţinător de părţi sociale, organele de conducere ale acestor societăţi prezintă anumite particularităţi în ce priveşte funcţionarea lor. Astfel, atribuţiile adunării generale a acţionarilor sau deţinătorilor de părţi sociale au fost exercitate de către un consiliu al împuterniciţilor statului (art. 212 – L. 31/1990). Regimul unipersonal al acestor societăţi comerciale constituie doar o soluţie tranzitorie, temporară, legea precizând că statul urmează să transfere acţiunile şi respectiv părţile sociale către terţe persoane, din sectorul public sau privat (art. 21 – L. 15/1990). Pe măsura realizării acestei diseminări, societatea respectivă îşi pierde caracterul unipersonal convertindu-se într-o societate pluripersonală. Pe lângă această formă unipersonală cu caracter tranzitoriu, legea admite înfiinţarea cu caracter de permanenţă de societăţi cu răspundere limitată având un singur societar, persoană fizică sau juridică (art. 210 şi 211 – L. 31/1990). De specificul acestui tip de societate este faptul că actul ei constitutiv este statutul, manifestare unilaterală de voinţă a societarului unic, un contract de societate neputând fi perfectat în condiţiile date. Sub aspectul conţinutului său statutul trebuie să cuprindă toate clauzele necesare pe care legea le stabileşte pentru contractul de societate. V. şi **societate comercială; societate cu răspundere limitată; societate pe acţiuni.**

Scanned with OKEN Scanner

SOCIETATE CU CARACTER PUBLIC, acea societate care îşi constituie, măreşte sau restructurează capitalul prin ofertă publică de acţiuni. **S. c. p.** este supusă reglementărilor legale privind emisiunea şi tranzacţiile cu titluri şi poate fi cotată la bursă.

SOCIETATE DE BURSĂ, varietate de societate comercială care acţionează pe piaţa secundară. **S. b.** poate să îndeplinească funcţia de broker sau de dealer. De aici denumirea de firmă broker/-dealer sau uneori broker.

SOCIETATE DE FINANŢARE, societate comercială având ca obiect desfăşurarea unor activităţi de finanţare în diverse domenii ale vieţii economice: industrie, agricultură, comerţ internaţional şi cooperare în producţie etc. Fondurile de finanţare utilizate sunt constituite prin depuneri făcute în comun de către asociaţi. Prin aceasta **s. f.** se deosebeşte de o bancă comercială care desfăşoară o gamă mult mai largă de operaţiuni utilizând fondurile constituite prin atragere de depozite de la marea masă a publicului. **S. f.** se analizează ca fiind un veritabil fond mutual de afaceri.

SOCIETATE DE INVESTIŢII, varietate de societate comercială care contra unei taxe numită taxă de gestiune, investeşte fondurile pe care le colectează de la un mare număr de investitori, în titluri financiare, urmărind obţinerea unei valorificări maxime, în condiţii de siguranţă, a acelor fonduri.

SOCIETATE DE NAVIGAŢIE, structură organizatorică specializată având ca obiect de activitate exploatarea tehnică şi comercială a navelor din dotare prin desfăşurarea de activităţi de transport de mărfuri şi/sau pasageri în scopul de a obţine navlul. **S. n.** pot fi cu capital integral de stat, cu capital integral privat sau cu capital mixt. Ponderea cea mai importantă o deţin **s. n.** de stat şi cele mixte. Indiferent de structura şi de proveniența capitalului, **s. n.** sunt preocupate constant de introducerea tehnicii noi în transporturile pe apă, de organizarea activităţii lor economice pe baze ştiinţifice, de simplificarea proceselor de muncă, de sporirea eficienţei economice a activităţii lor (prin creşterea productivităţii muncii şi reducerea costurilor de producţie), de creşterea competitivităţii mărfurilor de export pe pieţele externe.

Scanned with OKEN Scanner

SOCIETATE DE VALORI MOBILIARE, v. **societate financiară**.

SOCIETATE FINANCIARĂ, varietate de societate comercială care este o instituţie financiară cu caracter nebancar, ce acţionează pe piaţa titlurilor financiare şi realizează următoarele funcţii principale: distribuţie primară şi secundară, comerţ cu titluri (dealing), intermedierea în comerţul cu titluri (brokerage), asistenţă de specialitate în tranzacţiile cu titluri.

SOCIETATE FINANCIARĂ INTERNAŢIONALĂ, v. **corporaţie financiară internaţională**.

SOCIETATE ÎN NUME COLECTIV, prototip al societăţilor comerciale de persoane constituind o formă juridică adecvată pentru asocierea în scop lucrativ între persoane apropiate, între care există deplină încredere. Are caracter intuitu personae, deoarece ceea ce primează la constituirea sa este încrederea şi consideraţia reciprocă între asociaţi (deci elementul personal) iar nu valoarea capitalului adus de asociaţi. Legea română (nr. 31/1990) prevede că obligaţiile sociale sunt garantate cu patrimoniul social şi cu răspunderea nelimitată şi solidară a tuturor asociaţilor (art. 2). Numai obligaţiile asumate în numele societăţii şi sub semnătura persoanelor autorizate să o administreze, angajează răspunderea solidară şi nemărginită a asociaţilor. În cazul în care n-au fost numiţi administratori, se prezumă că asociaţii şi-au acordat reciproc mandat de a administra unul pentru alul, toţi membrii societăţii având calitatea de comercianţi. **S. n. c.** are ca act constitutiv contractul de societate, în privinţa ei legea necerând şi statut. De asemenea, legea nu cere nici un minim de persoane şi nici un minim de capital. Cum însă nu este reglementată posibilitatea constituirii unei **s. n. c.** unipersonale este necesar pentru constituirea ei un număr minim de doi asociaţi. Cât priveşte capitalul social, în tăcerea legii, urmează să conchidem că este necesar pentru constituirea acestei societăţi un capital rezonabil în raport cu nevoile de realizare a obiectului de activitate. Cuantumul acestui capital rămâne o problemă de apreciere a instanţei investită cu cererea de autorizare a funcţionării societăţii. Datorită numărului restrâns de asociaţi, **s. n. c.** are resurse financiare limitate. Este motivul pentru care,

Scanned with OKEN Scanner

de regulă, ea se constituie pentru exploatarea unor mici firme comerciale sau industriale. Dizolvarea **s. n.c.** se produce atât pentru cauzele generale de dizolvare, cât şi pentru cauzele speciale de dizolvare. Regulile ce cârmuiesc raporturile dintre asociaţii unei **s. n.c.** sunt aplicabile şi raporturilor dintre asociaţii comanditaţi de la societatea în comandită simplă şi de la societatea în comandită pe acţiuni.

SOCIETATE MIXTĂ, sintagmă ce desemnează societatea comercială creată de parteneri resortisanţi ai unor ţări diferite care participă atât la formarea capitalului social cât şi la conducerea entităţii colective şi la activitatea economică desfăşurată de aceasta. Constituie o formă eficientă de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică între parteneri din ţări diferite. **S.m.** constituie o investiţie de capital străin în ţara de constituire, care de altfel îi dă şi naţionalitatea; ea reprezintă totodată un mijloc de stabilire a unor legături solide de mai lungă durată între participanţi. **S.m.** asigură cointeresarea partenerilor în conlucrarea lor pentru realizarea finalităţilor urmărite prin constituirea ei. O astfel de cointeresare presupune distribuirea echitabilă a profitului şi riscurilor între asociaţi. **S.m.** are calitatea de subiect de drept fiind persoană juridică recunoscută de legea ţării pe teritoriul căreia îşi stabileşte sediul principal. Întreaga sa activitate desfăşurată pe teritoriul acelei ţări este supusă incidenţei necondiţionate a sistemului de drept naţional din acea ţară. Legislaţia României permite constituirea de societăţi mixte în orice formă juridică (pe acţiuni, cu răspundere limitată, în comandită etc.) convin asociaţii şi în orice sferă a activităţii economico-sociale: producţie (industrială şi agricolă), comercializare, prestări de servicii, turism, finanţe, cercetare fundamentală şi aplicativă etc. De regulă, partenerului străin legislaţia ţării de constituire îi aplică regimul juridic al naţionalilor. Majoritatea legislaţiilor (între care şi legislaţia României) acordă importante facilităţi fiscale şi vamale precum şi certe garanţii juridice investitorilor străini în scopul atragerii şi stimulării acestora pentru a se implica pe scară cât mai largă în dezvoltarea economică a ţării respective. Agenţii economici români pot participa nelimitat la constituirea de **s.m.** în ţară dar şi în străinătate în

Scanned with OKEN Scanner

vederea intensificării şi diversificării relaţiilor economice externe ale României, a realizării unor programe importante de dezvoltare în domenii de interes reciproc, precum şi valorificării superioare a resurselor materiale, financiare şi umane, accelerării introducerii în producţie a cuceririlor ştiinţei şi tehnicii moderne, a formării şi pregătirii specialiştilor. v. şi **societăţi comerciale cu participare de capital străin.**

SOCIETĂŢI COMERCIALE BANCARE, societăţi comerciale având un specific aparte şi o reglementare legală distinctă datorită particularităţilor operaţiunilor pe care le îndeplinesc ca obiect de activitate şi a subordonării lor Băncii Naţionale a României, în calitatea acesteia de organ de stat, împuternicit să înfăptuiască politica monetară şi de credit, în cadrul politicii economice şi financiare a statului. Înfiinţarea **s.c.b.** parcurge trei etape, şi anume: *a)* prima este cea consensuală în cadrul căreia asociaţii întocmesc actele constitutive, obţinând totodată autentificarea lor notarială; *b)* a doua este faza judiciară cu caracter necontencios, care constă în verificarea de către instanţa de judecată a îndeplinirii condiţiilor de legalitate şi presupune încuviinţarea de către instanţă prin hotărâre judecătorească a funcţionării **s.c.b.**; *c)* a treia constă în îndeplinirea formalităţilor de publicitate şi de înmatriculare a societăţii la Registrul Comerţului şi a înregistrării entităţii colective la administraţia financiară de sediu. La constituirea **s.c.b.** se cer îndeplinite toate condiţiile prevăzute de dreptul comun pentru înfiinţarea societăţilor comerciale. Dar, **s.c.b.** sunt supuse şi unor norme speciale care particularizează statutul băncilor, forma (tipul) de organizare, obiectul de activitate, capitalul social, autorizarea de funcţionare şi înscrierea în registrul bancar. Ca formă juridică, **s.c.b.** pot fi numai societăţi pe acţiuni. Obiectul de activitate al **s.c.b.** poate cuprinde: *a)* operaţiuni de depozite la vedere şi la termen, în cont în numerar şi cu titluri: pe această cale se realizează atragerea de fonduri băneşti de la persoane fizice şi juridice, în scopul păstrării şi fructificării lor; depozitele pot fi purtătoare de dobândă; *b)* operaţiuni de acordare de credit, pe termen scurt, mediu şi lung: acestea se realizează prin avansuri pe titluri primite în gaj, prin aport bancar, prin scont şi prin deschi-

Scanned with OKEN Scanner

dere de credit, îndeosebi în condiţiile contului curent sau sub formă de credit documentar; c) servicii bancare care prezintă un profil diversificat precum: 1) operaţiunile accesorii ca de pildă: cumpărarea, vânzarea, custodia şi administrarea de active monetare, transferuri, operaţiuni de clearing, şi alte operaţiuni de virament, pe cont propriu sau în contul terţilor, de asemenea şi primirea de titluri în gaj sau în păstrare; 2) operaţiuni şi activităţi conexe ce desemnează activităţi precum: operaţiunile valutare şi cele cu metale preţioase sau cu obiecte confecţionate din acestea şi cu alte valori cu grad de lichiditate; plasamentul, subscrierea, gestionarea, păstrarea şi comerţul cu titluri; activitatea de consultanţă bancară; garanţii, mandatări sau alte activităţi care pot fi asumate pe cont propriu sau în contul clienţilor. Există norme legale prohibitive (art. 25 L. 33/1991) prin care se interzice **s.c.b.** să efectueze următoarele acţiuni: a) angajarea în tranzacţii cu bunuri mobile şi imobile; prin excepţie sunt totuşi permise tranzacţiile cu imobile necesare desfăşurării activităţii bancare şi pentru folosinţa salariaţilor, precum şi tranzacţiile cu bunuri mobile şi imobile în executarea creanţelor; b) achiziţionarea propriilor acţiuni sau gajarea lor în contul datoriilor băncii; prin excepţie se permite totuşi răscumpărarea acţiunilor proprii în vederea reducerii capitalului social, dar care va face obiectul unei autorizări prealabile din partea B.N.R.; *c)* acordarea de împrumuturi clienţilor, condiţionată de vânzarea sau cumpărarea acţiunilor băncilor; *d)* primirea de depozite, titluri sau alte valori, când societatea bancară se află în stare de încetare de plăţi; *e)* angajarea de operaţiuni de depozit, dacă majoritatea depozitelor provin de la angajaţii băncii; prin excepţie, sunt totuşi permise operaţiunile efectuate de către fondurile de plasament şi alte operaţiuni financiare bazate pe principiul mutualităţii. Prin autorizaţia de funcţionare dată de B.N.R. **s.c.b.** nou înfiinţată poate fi extinsă sfera acţiunilor interzise. Cât priveşte capitalul social al **s.c.b.**, sub aspectul componenţei sale acesta trebuie subscris şi vărsat numai în numerar, ceea ce înseamnă că sunt excluse aporturile în natură sau cele care au ca obiect creanţe sau prestaţii în muncă. Plafonul minim al capitalului social nominal necesar pentru înfiinţarea

Scanned with OKEN Scanner

unei **s.c.b.** este mult mai ridicat decât plafonul minim stabilit prin normele dreptului comun cu referire la societăţile pe acţiuni. În prezent acest plafon minimal a fost ridicat (prin Normele B.N.R. nr. 1/1996 publicate în M. Of. nr. 32 din 15 februarie 1996) la suma de 25 miliarde lei şi noi creşteri sunt posibile ca urmare a devalorizării continue a monedei naţionale. În cazul **s.c.b.** indiferent dacă constituirea societăţii este simultană sau succesivă (deci cu apel la subscripţia publică) cota minimă a primului vărsământ de capital la momentul subscrierii nu poate fi mai mică de 50% din valoarea capitalului subscris (art. 6 L. 33/1991). Această cotă minimală se calculează în raport cu fiecare acţionar. Capitalul subscris de fiecare acţionar trebuie vărsat integral în termen de doi ani de la data constituirii societăţii bancare. Acţiunile emise de **s.c.b.** pot fi numai nominative. În cadrul procedurii de înfiinţare, **s.c.b.** sunt obligate să obţină de la B.N.R. iniţial autorizaţia de constituire, iar ulterior autorizaţia de funcţionare. Independent de înmatricularea **s.c.b.** la Registrul Comerţului, societăţile de acest gen sunt supuse şi formalităţii suplimentare de înscriere în registrul societăţilor bancare (Normele B.N.R. nr. 4/1992). O copie a acestui registru este ţinută permanent la dispoziţia publicului la sediul B.N.R. şi la sucursalele acesteia. Băncile sunt obligate să se supună în activitatea lor reglementărilor emise de B.N.R. pentru aplicarea politicii monetare, de credit, valutare, de plăţi, de asigurare a prudenţei bancare şi de supraveghere a societăţilor bancare. În conformitate cu normele emise de B.N.R. funcţionarea **s.c.b.** se distinge prin următoarele note de specificitate: băncile îşi constituie fonduri specifice, păstrează rezerve obligatorii la B.N.R. şi respectă norme stricte de garantare a solvabilităţii. Pe parcursul existenţei lor **s.c.b.** sunt susceptibile de diverse modificări. Asemenea modificări pot avea ca obiect: structura şi organizarea **s.c.b.**, modul de repartizare a capitalului social etc. Orice modificare a **s.c.b.**, inclusiv dizolvarea şi lichidarea acestora intră concomitent sub incidenţa dreptului comun societar (L. 31/1990) şi a normelor B.N.R. care constituie reglementarea specială în domeniu. Prin excepţie de la această regulă, modificările privind repartizarea capitalului social, care implică în esenţă deplasări de

Scanned with OKEN Scanner

acţiuni de la un titular la altul, primesc incidenţa exclusivă a normelor B.N.R.

SOCIETĂŢI COMERCIALE CU PARTICIPARE DE CAPITAL STRĂIN, societăţi comerciale al căror capital social este format integral sau parţial din aporturi subscrise de investitori străini. Conform legii române (nr. 35/1991) investiţiile străine de capital în România pot fi realizate şi prin constituirea de societăţi comerciale, filiale sau sucursale sau, prin participarea de către investitorii străini la majorarea capitalului social al unei societăţi existente în ţară, inclusiv prin dobândirea de părţi sociale ori acţiuni la asemenea societăţi, precum şi de obligaţiuni sau alte efecte de comerţ. Statul român acordă garanţii speciale investiţiilor străine în economia sa naţională. Astfel, aceste investiţii nu pot fi naţionalizate, expropriate sau supuse altor măsuri cu efecte similare, decât în cazuri de interes public, cu respectarea procedurii prevăzute de lege şi cu plata unei despăgubiri corespunzătoare valorii investiţiei, care trebuie să fie promptă, adecvată şi efectivă (art. 5 L. 35/1991). Calitatea de investitor străin aparţine persoanelor fizice sau persoanelor juridice cu domiciliul ori, după caz, cu sediul în străinătate, care efectuează investiţii în România (art. 3). În vederea participării la o societate comercială în ţară, investitorul străin trebuie să obţină în prealabil certificatul de investitor străin eliberat de Agenţia Română de Dezvoltare. Legea română consacră o serie de facilităţi în favoarea lor, facilităţi ce nu sunt acordate societăţilor comerciale cu capital integral autohton. Astfel, maşinile, utilajele, instalaţiile, echipamentele, mijloacele de transport şi orice alte dotări din import necesare investiţiei sunt scutite de plata taxelor vamale (art. 12 L. 35/1991). Tot aşa, materiile prime, materialele consumabile, piesele de schimb şi componentele importate, necesare şi folosite efectiv în producţia proprie pe o perioadă de doi ani de activitate a investiţiei, calculată de la data punerii în funcţiune a obiectivului, sunt scutite de plata taxelor vamale (art. 13). De asemenea, investiţiilor străine li s-a rezervat prin L. nr. 35/1991 un regim mai avantajos decât societăţilor comerciale cu capital integral autohton în materia impozitului pe profit. La propunerea Guvernului se pot acorda prin lege facilităţi suplimentare pentru in-

Scanned with OKEN Scanner

vestiţii efectuate în domenii de interes deosebit în economia naţională. Operaţiunile de încasări şi plăţi privind investiţiile străine se efectuează prin conturi deschise la bănci cu sediul în România sau cu sediul în străinătate, în armonie cu reglementările emise de Banca Naţională a României. **S. c. p. c.s.** şi investitorii străini au drept de dispoziţie asupra disponibilităţilor din conturile proprii. Ele pot păstra în cont sumele în valută depuse cu titlu de aport la capitalul social. Conturile se alimentează din aportul financiar al investitorilor, din împrumuturile contractate şi din încasări. **S.c. p. c.s.** pot să contracteze credite în lei şi valută de la unităţile finanţatoare din ţară sau credite în valută de la bănci sau instituţii financiare din străinătate. Plăţile în valută, inclusiv drepturile cuvenite investitorilor străini, se efectuează din disponibilul din conturile proprii sau din cumpărarea valutei la cursul zilei. Profitul în valută sau în lei, obţinut de investitorii străini poate fi utilizat de aceştia pentru realizarea de noi investiţii în România, pentru cumpărarea de mărfuri şi servicii româneşti sau poate fi schimbat în condiţiile legii pe piaţa financiară. Investitorii străini beneficiază de următoarele drepturi: a) să participe la conducerea şi gestionarea investiţiei, în condiţiile stabilite prin contractele şi statutele convenite; b) să înstrăineze drepturile şi obligaţiile lor contractuale către alţi investitori, români şi străini; c) să transfere integral în străinătate profiturile anuale obţinute ce li se cuvin, în condiţiile regimului valutar din România; d) să transfere în străinătate sumele încasate şi dreptul de autor, cotele ce li se cuvin pentru asistenţă de specialitate, expertize şi alte servicii, potrivit contractelor încheiate; e) să transfere în străinătate sumele obţinute în urma vânzărilor acţiunilor, părţilor sociale, obligaţiunilor sau altor efecte de comerţ, precum şi cele rezultate din lichidarea investiţiilor, în condiţiile regimului valutar din România; f) să transfere în străinătate, în valuta convenită, sumele obţinute cu titlu de despăgubire, în caz de rechiziţionare, expropriere sau în cazul altor măsuri cu efecte similare. Legea dispune că investitorii străini beneficiază de avantajele de orice natură ce le sunt acordate prin dispoziţii legale cu condiţia ca aportul investitorului, efectiv vărsat, în numerar sau în natură, să reprezinte minimum 20% din capitalul

Scanned with OKEN Scanner

social al societăţii comerciale, dar nu mai puţin de 10.000 dolari S.U.A. Investiţiile străine care nu îndeplinesc aceste condiţii sunt supuse regimului legal de drept comun, fiind lipsite deci de privilegiile vamale şi fiscale menţionate (art. 14 alin. 2 L. 35/1991).

SOCIETĂŢI COMERCIALE CU PĂRŢI SOCIALE, grupă de societăţi comerciale de specificul căreia este împărţirea capitalului social în fracţiuni valoric egale numite părţi sociale. Fac parte din această grupă: societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă şi societatea cu răspundere limitată. Legea română (nr. 31/1990) foloseşte denumirea *părţi sociale* cu referire exclusivă la societatea cu răspundere limitată. În cazul societăţii în nume colectiv fracţiunile în care este împărţit capitalul social sunt desemnate deopotrivă prin expresiile: *părţi de interese* şi *părţi sociale*. Deosebirea dintre cele două expresii este însă numai de ordin terminologic. Deţinătorii de părţi sociale sunt abilitaţi să participe la luarea deciziilor în adunarea generală a asociaţilor. Totodată ei au vocaţia (pentru cazul când bilanţul curent se încheie cu sold favorabil) să încaseze periodic dividende la finele fiecărui an de gestiune, care reprezintă o cotă procentuală din beneficiul realizat de societatea comercială în intervalul respectiv de timp. În ipoteza retragerii sau excluderii din societate, ca şi în cazul dizolvării şi lichidării societăţii, asociaţii au dreptul, în schimbul aportului pe care l-au vărsat la intrarea în societate, să primească contravaloarea părţilor sociale corespunzătoare acelui aport. De principiu, părţile sociale nu pot fi transferate în favoarea unor terţe persoane, din afara societăţii. Împrejurarea este explicabilă prin aceea că societăţile de persoane fiind dominate de elementul *intuitu personae*, transmiterea părţilor sociale către un terţ are drept consecinţă înlocuirea asociatului originar cu o persoană străină de societate, ceea ce are ca efect compromiterea acestui element. Este motivul pentru care înstrăinarea părţilor sociale devine posibilă numai în condiţiile stipulate prin actul constitutiv al societăţii care, exprimând voinţa comună a asociaţilor, stabileşte condiţiile minimale de protejare a ideii de consideraţie şi încredere reciprocă între asociaţi. Dar, chiar în astfel de condiţii, transmisibilitatea părţilor sociale devine

Scanned with OKEN Scanner

realizabilă numai prin mijloace de drept civil, anume prin cesiune, iar nu şi prin mijloace de drept comercial (precum cele compatibile cu înstrăinarea acţiunilor, anume: remiterea titlului noului dobânditor, în ipoteza acţiunilor la purtător şi înscrierea operaţiunii în registrul societăţii comerciale emitente, când este vorba de acţiuni nominative). V. şi **acţiuni; acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni; acţiune la purtător; acţiune nominativă.**

SOCIETĂŢI COMERCIALE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ, denumire generică dată de doctrina juridică grupei societăţilor comerciale în cazul cărora răspunderea asociaţilor pentru datoriile sociale este restrânsă la valoarea aportului fiecăruia dintre ei la formarea capitalului social. Fac parte din această grupă societăţile de capitaluri şi societatea cu răspundere limitată. În societatea pe acţiuni asociaţii sunt ţinuţi pentru datoriile sociale până la concurenţa aportului lor. La fel, în cazul societăţii în comandită pe acţiuni, asociaţii comanditari sunt răspunzători pentru datoriile sociale numai în limita aportului lor. În fine, asociaţii dintr-o societate cu răspundere limitată răspund faţă de creditorii societăţii numai în limita valorii părţilor sociale pe care le deţin. Ideea de responsabilitate limitată îşi face loc şi în cadrul societăţii comerciale în comandită simplă, dar numai cu privire la asociaţii comanditari, aceştia fiind ţinuţi să răspundă pentru datoriile sociale doar în limita aporturilor subscrise. V. şi **societate comercială de capitaluri; societate comercială pe acţiuni; societate comercială în comandită pe acţiuni; societate comercială în comandită simplă; societate comercială cu răspundere limitată.**

SOCIETĂŢI COMERCIALE CU RĂSPUNDERE NELIMITATĂ, denumire generică dată de doctrina juridică grupei de societăţi comerciale în cazul cărora asociaţii răspund nelimitat, cu patrimoniul propriu pentru datoriile sociale. Fac parte din această grupă societăţile comerciale de persoane al căror prototip este societatea în nume colectiv. În cazul societăţii în comandită simplă ideea de responsabilitate nelimitată este compatibilă numai cu calitatea de asociat comanditat. Tot astfel, prin extrapolare, această idee devine compatibilă cu cali-

Scanned with OKEN Scanner

tatea de asociat comanditat şi în cazul societăţilor comerciale în comandită pe acţiuni. La toate societăţile în comandită (fie că sunt în comandită simplă, fie că sunt în comandită pe acţiuni) raporturile dintre asociaţii comanditaţi sunt supuse regulilor ce guvernează raporturile dintre asociaţii de la societatea în nume colectiv. Răspunderea nelimitată a asociaţilor, atunci când şi acolo unde fiinţează o astfel de răspundere, este solidară, complementară, şi subsidiară. Aceasta înseamnă că creditorii sociali pot urmări pe oricare dintre asociaţi pentru întreaga lor creanţă nerecuperată. Dar, o atare posibilitate este condiţionată pe de o parte, de urmărirea cu prioritate a patrimoniului societăţii, iar pe de altă pare de insuficienţa activului acestui patrimoniu pentru acoperirea datoriilor sociale. Creditorii sociali sunt deci obligaţi să urmărească în prealabil patrimoniul social şi numai în măsura în care pe această cale nu-şi pot recupera creanţele, ei sunt îndreptăţiţi să-i urmărească şi pe asociaţi. V. şi **societate comercială de persoane; societate în nume colectiv; societate în comandită simplă; societate în comandită pe acţiuni.**

SOCIETĂŢI COMERCIALE DIN DOMENIUL ASIGURĂRILOR, societăţi comerciale având ca obiect de activitate operaţiuni de asigurare, de asigurare-reasigurare, de reasigurare sau de intermediere în domeniul asigurărilor. Aceste entităţi colective îndeplinesc finalităţi de un vădit interes social. Astfel, despăgubirile pe care le plătesc sunt menite să evite dezechilibrarea financiară a întreprinderilor asigurate, în cazul ivirii unor evenimente fortuite, grav prejudiciabile. De avantaje asemănătoare beneficiază persoanele fizice sinistrate, dacă au fost în prealabil asigurate. **S.c. d.a.** îşi asumă obligaţii prin acceptarea de riscuri, în schimbul primelor pe care le încasează de la asiguraţi şi reasiguraţi. Societăţile de intermediere în domeniul asigurărilor (numite de legiuitor agenţii de intermediere) îndeplinesc o dublă funcţiune: pe de o parte, negocierea şi încheierea de contracte de asigurare sau de reasigurare pentru societăţile de asigurări sau reasigurări, iar pe de altă parte, îndeplinirea altor servicii, în vederea încheierii sau executării contractelor menţionate. Activitatea de asigurare se desfăşoară sub forma asigurărilor facultative şi obligatorii,

Scanned with OKEN Scanner

precum a operaţiunilor de reasigurare. Prin contractul de asigurare, asiguratul se obligă să plătească o primă asiguratorului, iar acesta se obligă ca, la producerea unui risc, să plătească asiguratului sau beneficiarului despăgubirea sau suma asigurată, denumită indemnizaţie, în limitele şi în termenele convenite. În ceea ce priveşte reasigurarea, legea română (nr. 136/1995) dispune că: a) asiguratorul, în calitate de reasigurator, primeşte prime de reasigurare, în schimbul cărora contribuie, potrivit obligaţiilor preluate, la suportarea indemnizaţiilor pe care reasiguratul le plăteşte la producerea riscului care a făcut obiectul reasigurării; b) asiguratorul, în calitate de reasigurat, cedează prime de reasigurare, în schimbul cărora reasiguratorul contribuie, potrivit obligaţiilor preluate, la suportarea indemnizaţiilor pe care reasiguratul le plăteşte la producerea riscului care a făcut obiectul reasigurării. Legea română (nr. 47/1991) admite constituirea **s.c. d.a.** numai sub forma de societăţi pe acţiuni sau de societăţi cu răspundere limitată. Obiectul de activitate poate să cuprindă una sau mai multe din următoarele categorii de asigurări: a) asigurări de viaţă; b) asigurări de persoane, altele decât cele de viaţă; c) asigurări de autovehicule; d) asigurări maritime şi de transport; e) asigurări de aviaţie; f) asigurări de incendiu; g) asigurări de răspundere civilă; h) asigurări de credite şi garanţii; i) asigurări de pierderi financiare din riscuri asigurate; j) asigurări agricole. Cât priveşte capitalul social minim, cerut pentru constituirea unei **s.c. d. a.**, acesta diferă în funcţie de felul societăţii. Astfel, dacă se înfiinţează o societate de asigurări, de asigurări-reasigurări, sau numai de reasigurări este necesar un capital minim de 25.000.000 lei, pentru fiecare din speciile de asigurări sau reasigurări enumerate mai sus, care sunt incluse în obiectul de activitate al viitoarei entităţi colective. În cazul societăţilor de intermediere în domeniul asigurărilor limita minimă a capitalului social ce trebuie subscris este de 1 milion de lei. Legea impune ca cel puţin jumătate din capitalul subscris să fie efectiv vărsat de către asociaţi până la momentul constituirii societăţii (art. 8 L. 47/1991). Procedura de constituire a **s. c. d. a.** comportă următoarele particularităţi: 1) Iniţiatorii societăţii, înainte de a îndeplini formalităţile cerute de dreptul

Scanned with OKEN Scanner

comun comercial (L. 31/1990), trebuie să obţină avizul Oficiului de supraveghere a activităţii de asigurare şi reasigurare, înfiinţat pe lângă Ministerul Economiei şi Finanţelor. 2) Cererea de aviz trebuie însoţită de următoarele documente: memoriul de fundamentare, destinat să prezinte îndeosebi obiectul de activitate şi bazele financiare ale viitoarei societăţi; proiectul contractului şi statutului; o declaraţie referitoare la totalul capitalului subscris şi la cel efectiv vărsat, inclusiv structura acestuia. 3) În caz de obţinere a unui aviz favorabil, fondatorii urmează să parcurgă fazele uzuale reglementate de dreptul comun comercial pentru constituirea oricărei societăţi comerciale: autentificarea notarială a înscrisurilor constitutive, solicitarea autorizării de funcţionare din partea judecătoriei teritoriale competente, publicarea în Monitorul Oficial, înmatricularea în Registrul Comerţului şi înregistrarea la administraţia financiară locală. Pe teritoriul României operaţiunile de asigurări şi de reasigurări se contractează de regulă în lei, afară numai dacă societatea se angajează la plăţi în valută; în acest ultim caz, însăşi operaţiunea respectivă va fi efectuată în moneda străină convenită. Obligaţiile asumate anual de societate prin contractele de asigurări şi de reasigurări nu trebuie să depăşească un volum de prime care să fie superior (după scăderea primelor cedate în reasigurare) unui plafon echivalent cu cel mult de cinci ori valoarea capitalului social vărsat şi a rezervelor de capital. Societăţile care au interesul să-şi dividă obligaţiile asumate pentru riscuri pot să cedeze în reasigurare altor societăţi, în reciprocitate sau unilateral, o parte din obligaţiile la care s-au angajat prin contractele încheiate cu asiguraţii şi reasiguraţii. Pentru riscuri excepţionale, care nu pot fi preluate de o singură societate, legea (nr. 47/1991) admite în realizarea unor înţelegeri de coasigurare şi alte forme specifice de cooperare între societăţile interesate. **S.c. d.a.** sunt obligate să constituie rezerve de prime pentru asigurările de viaţă, precum şi rezerve de prime şi de daune pentru celelalte feluri de asigurări şi reasigurări, în proporţiile predeterminate de lege. Dintre ramurile uzuale de activitate, asigurările de viaţă au un regim de sine-stătător, societatea fiind obligată să deschidă pentru acest gen de asigurări conturi distincte, să le gestioneze se-

Scanned with OKEN Scanner

parat şi să utilizeze primele aferente numai pentru plăţi de acest gen de asigurări, stabilind rezultatele finale aparte de ale celorlalte feluri de asigurări. Agenţiile de intermediere îşi pot desfăşura fără restricţii activitatea în vederea încheierii şi executării contractelor dintre cetăţenii români şi societăţile de asigurări sau de reasigurări cu sediul în ţară. Legea instituie măsuri prohibitive în ceea ce priveşte raporturile cu asiguratorii de naţionalitate străină. Agenţiile de intermediere nu au dreptul să încheie contracte de asigurare pentru societăţi străine cu persoane fizice sau juridice de cetăţenie română sau pentru bunuri care le aparţin. Societăţile comerciale din domeniul asigurărilor pot forma uniuni naţionale, asociindu-se între ele. De asemenea li se recunoaşte dreptul de a adera la organisme internaţionale cu caracter profesional. Societăţile de asigurări sau de asigurări-reasigurări, care practică asigurarea autovehiculelor, sunt obligate să organizeze Biroul asigurărilor de autovehicule. Legea română (nr. 47/1991) nu admite existenţa în România a societăţilor de asigurări cu capital integral străin, dar admite existenţa societăţilor mixte prin asociere cu persoane fizice sau juridice de naţionalitate română. Pe de altă parte, societăţile de asigurări, precum şi asociaţiile de asiguratori străini pot să organizeze reprezentanţe în România, în condiţiile prevăzute de lege cu privire la obiectul de activitate al reprezentanţei şi anume: contracte de asigurare şi de reasigurare, încheiate exclusiv pentru persoane fizice sau juridice de naţionalitate străină sau pentru bunuri care le aparţin; contracte de reasigurare încheiate cu societăţile române. Activitatea **s.c. d.a.** este supusă Oficiului de supraveghere a activităţii de asigurare şi reasigurare de pe lângă Ministerul Finanţelor, care efectuează în mod obligatoriu verificări anuale, atât în ceea ce priveşte societăţile de asigurare de naţionalitate română, cât şi reprezentanţele din România ale societăţilor de asigurări şi reasigurări din străinătate.

SOCIETĂŢI COMERCIALE EMITENTE DE TITLURI DE VALOARE, expresie ce desemnează grupa de societăţi comerciale cărora le recunoaşte abilitarea de a emite titluri de valoare. Fac parte din această grupă societăţile comerciale de capitaluri (adică societatea pe acţiuni şi societatea în coman-

Scanned with OKEN Scanner

dită pe acţiuni şi, într-un anumit sens, societatea cu răspundere limitată). Nominal titlurile respective poartă denumiri diferite. Astfel, în cazul societăţii pe acţiuni şi al societăţii în comandită pe acţiuni, ele se numesc acţiuni, iar în cazul societăţii cu răspundere limitată, acestea se numesc certificate de părţi sociale. Indiferent de denumirea lor şi unele şi altele atestă deţinerea legitimă de către titular a unei cote determinate, egale şi indivizibile din capitalul social, exprimată valoric printr-o anumită sumă în numerar. Toate sunt titluri participative, care conferă posesorului calitatea de asociat cu toate drepturile şi îndatoririle aferente acestei calităţi. De asemenea, toate sunt înscrisuri comerciale. Ele se deosebesc însă esenţial unele de altele. Astfel, în timp ce acţiunea, ca şi obligaţiunea se încadrează în sfera titlurilor de valoare propriu-zise, certificatul de părţi sociale se caracterizează ca un înscris comercial cu totul aparte. V. şi **societăţi de capitaluri**; **societate cu răspundere limitată**.

SOCIETĂŢI COMERCIALE FĂRĂ PERSONALITATE JURIDICĂ, societăţi comerciale guvernate de Codul Comercial Român de la 1887 (prin texte neabrogate de Legea 31/1990) de specificul cărora este că au la bază un contract ce nu este supus exigenţelor Legii nr. 31/1990, precum şi faptul că sunt lipsite de personalitate juridică. Este vorba de asociaţia în participaţie (sau de societatea în participaţie) supusă incidenţei art. 251-256 C. com. Legea o defineşte ca fiind o entitate colectivă în cadrul căreia „un comerciant sau o societate comercială acordă uneia sau mai multor persoane sau societăţi o participaţie în beneficiile şi pierderile uneia sau mai multor operaţiuni sau chiar asupra întregului lor comerţ“. O astfel de societate se caracterizează prin lipsa personalităţii juridice. În structura ei există două categorii de membrii şi anume: unii oculţi, iar alţii făţişi. Cei dintâi se mărginesc să pună la dispoziţia celor făţişi sume de bani şi anumite bunuri necesare activităţii lucrative, fără să intre sub nici o formă în contact cu terţii şi fără să poată încheia acte juridice în interes comun, având numai dreptul de a obţine o cotă prestabilită din câştigurile realizate. Asociaţii făţişi, denumiţi şi geranţi, conduc activitatea de afaceri, încheind în acest scop actele de comerţ în numele lor, dar pe seama tuturor membrilor. So-

Scanned with OKEN Scanner

cietatea în participaţie nu are în structura ei un fond social comun care să fie distinct şi autonom de patrimoniul asociaţilor. Aici bunul asociatului nu constituie un fond comun, ci un simplu aport obligatoriu intern, fără reflexe externe. Decretul-lege nr. 54/1990 a reglementat printre altele posibilitatea constituirii de asociaţii cu scop lucrativ şi asociaţii familiale. Cele dintâi puteau deveni subiecţi de drept de la data înregistrării lor la administraţia financiară (dobândind personalitate juridică) numai dacă membrii lor o solicitau explicit. Ultimele însă erau reglementate ca forme asociative lipsite de personalitate juridică. În prezent sunt în vigoare numai dispoziţiile Decretului-lege nr. 54/1990 cu referire la asociaţiile cu scop lucrativ fără personalitate juridică, precum şi cele privind asociaţiile familiale, şi ele fără personalitate juridică. Aceste entităţi colective pot desfăşura operaţiuni comerciale dacă realizează efectiv o interpunere în schimb de mărfuri şi de servicii.

SOCIETĂŢI COMERCIALE NEEMITENTE DE TITLURI DE VALOARE, expresie ce desemnează grupa de societăţi comerciale cărora legea nu le recunoaşte abilitarea de a emite titluri de valoare. Fac parte din această grupă societatea în nume colectiv şi societatea în comandită simplă. În cazul acestor societăţi comerciale, proba calităţii de asociat se face cu înscrisul constatator al actului constitutiv al societăţii. V. şi **societate comercială; societate în nume colectiv; societate în comandită simplă.**

SOCIETĂŢI COMERCIALE PE ACŢIUNI, denumire generică prin care se desemnează grupa societăţilor comerciale al căror capital social este fracţionat în părţi egale reprezentat prin titluri numite acţiuni. Fac parte din această grupă societatea pe acţiuni (care este societatea prototip) şi societatea în comandită pe acţiuni. Legea română (nr. 31/1990, art. 2 lit. c) precizează că la astfel de societăţi capitalul social este împărţit pe acţiuni. Cel ce deţine acţiuni se numeşte acţionar, iar acţionarul are calitatea de asociat. În această calitate este îndreptăţit să participe la adunările generale ale acţionarilor, să-şi expună în cadrul lor punctul de vedere cu privire la orice problemă ce interesează viaţa şi activitatea societăţii şi să se implice, prin votul exprimat, în procesul decizional vizând

Scanned with OKEN Scanner

activitatea curentă, şi eventual, la modificarea actului constitutiv sau la încetarea existenţei entităţii colective. De asemenea, acţionarul are vocaţia, dacă bilanţul curent se soldează favorabil, să încaseze periodic, la finele fiecărui an de gestiune, dividende, care reprezintă o cotă procentuală din beneficiul realizat de societatea comercială în intervalul respectiv de timp. În plus, ei (adică acţionarii) sunt îndreptăţiţi să-şi înstrăineze titlurile pe care le deţin, iar în caz de dizolvare şi de lichidare a societăţii au dreptul să primească contravaloarea aportului vărsat concretizată în acţiunile pe care le deţin. Acţiunile se includ în mod firesc în circuitul civil, iar cele care se bucură de credibilitate sunt cotate la bursele de valori. E firesc să fie aşa, deoarece societăţile de capitaluri fiind constituite în principal pe ideea de capital, care face ca elementul intuitu personae să fie estompat, schimbarea titularului acţiunii, prin înstrăinarea acesteia de la un titular la altul devine o operaţie lipsită de relevanţă sub aspectul fundamentului moral al societăţii. Acţiunile sunt supuse unor modalităţi de transfer specifice dreptului comercial şi anume: remiterea materială a titlului de la vechiul titular la noul dobânditor (în cazul acţiunilor la purtător) şi înscrierea operaţiunii de transfer a titlului la noul dobânditor în registrul societăţii emitente (când este vorba de transmiterea unor acţiuni nominative). V. şi **societate comercială de capitaluri; acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni; acţiune la purtător; acţiune nominativă.**

SOCIETĂŢI TRANSNAŢIONALE (SAU MULTINAŢIONALE), societăţile comerciale care chiar de la constituirea lor se fundează pe elemente fără caracter naţional (cum sunt: capitalul ce provine de la asociaţi din diverse ţări; stabilirea uneori a mai multor sedii principale în ţări diferite etc.) şi care sunt lipsite de o legătură juridică cu un anumit stat, astfel că în privinţa lor nu primeşte vocaţie nici una din legile naţionale, iar litigiile izvorâte din interpretarea şi aplicarea actelor lor constitutive sunt scoase (total sau parţial) de sub competenţa instanţelor naţionale, spre a fi date pentru soluţionarea unor instanţe speciale. Sub aspect economic, **s.t.** contemporane le este caracteristic faptul că îşi extind mereu activitatea de producţie şi comercializare concomitent pe

multiple pieţe în cadrul unei reţele vaste de implantări proprii, realizate pe calea investiţiilor directe de capital în străinătate. Indiferent dacă, din punctul de vedere al apartenenţei, capitalul lor este naţional sau multinaţional, de esenţa unor asemenea **s.t.** este structura internaţională proprie. Prin aceasta ele se deosebesc de monopolurile şi companiile internaţionale constituite în trecut, sub forma unor înţelegeri între marile firme industriale din diferite ţări, în scopul împărţirii pieţelor de aprovizionare şi desfacere. În prezent, dimensiunile activităţii economice a **s.t.** au atins proporţii impresionante: se estimează că numărul **s.t.** ar fi de 300-400 sau chiar mult mai mare, apropiindu-se de 4000; estimarea s-a făcut luându-se în considerare numai societăţile care îşi desfăşoară activitatea pe teritoriile a cel puţin 6 ţări, au vânzări anuale de minimum 100 milioane dolari şi realizează cel puţin 20% din cifra de afaceri în alte ţări decât aceea unde şi-au stabilit sediul principal. Normele juridice aplicabile **s.t.** se stabilesc în funcţie de structura acestor societăţi. Asemenea **s.t.** au apărut iniţial ca societăţi naţionale, cu toate că în realitate erau multinaţionale.

Printre primele societăţi de acest gen a fost compania franco-română de navigaţie aeriană în anul 1920, pentru efectuarea transportului de călători pe linia Paris-Bucureşti; deşi prin natura sa, această **s.t.** era multinaţională, ea a primit totuşi naţionalitate franceză, şi ca urmare a fost supusă legii franceze. În cazul altor **s.t.** legea naţională a unuia dintre participanţi primeşte aplicare numai în subsidiar, pentru a complini lacunele normelor consfinţite prin statutele lor. Aplicarea ei devine aici posibilă deoarece înseşi părţile contractului de societate au acceptat-o anticipat, printr-o clauză expresă a acestuia, pentru toate situaţiile viitoare în raport cu care normele cuprinse în statute s-ar dovedi insuficiente spre a le oferi o rezolvare. Astfel, „La Société Internationale de la Moselle", constituită printr-o convenţie încheiată între R.F. Germania şi Luxemburg în anul 1956, este supusă în principal (după cum prevede convenţia de constituire) legii germane referitoare la societăţile comerciale cu răspundere limitată. Există şi **s.t.** în ale căror acte constitutive se evită orice referire la vreun sistem naţional de drept, în privinţa lor primind aplicare numai normele stator-

Scanned with OKEN Scanner

nicite prin statutele proprii. Din această categorie fac parte şi unele organisme constituite sub egida O.N.U., de exemplu Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (B.I.R.D.), Societatea Financiară Internaţională (D.I.F.), Banca Europeană de Investiţii: pe principii similare a fost constituită şi societatea „Scandinavian Air System" (SAS), cu participarea altor trei societăţi comerciale din Danemarca, Norvegia şi Suedia; SAS şi-a stabilit câte un sediu principal, cu valoare juridică egală cu celelalte sedii, în capitalele celor trei ţări participante (Copenhaga, Oslo şi Stockholm); din cuprinsul statutelor acestei s.t. lipsesc orice trimiteri sau chiar referiri la vreuna din legile naţionale ale celor trei state ale căror companii de transport aerian au participat la constituirea sa. În fine, unele s.t. înţeleg să-şi îndeplinească normele consfinţite prin actele lor constitutive apelând la principiile comune ale sistemelor de drept din statele participante. Astfel, regimul juridic al uniunii carboniere Saar-Lorraine (SAARLOR) — constituită pe baza tratatului franco-german din 1956 — este conturat prin normele consacrate de statutele sale, completate cu principiile comune ale sistemelor de drept din Franţa şi R.F. Germania; în eventualitatea că aceste norme şi principii s-ar dovedi insuficiente pentru rezolvarea anumitor situaţii, soluţiile urmează să fie decise în armonie cu spiritul de cooperare care a prezidat înţelegerea de constituire a societăţii respective şi de care au fost animate cele două ţări (Franţa şi R.F. Germania) când au consimţit ca această constituire să aibă loc. Tot aşa, societatea „Air Afrique", înfiinţată pe baza tratatului semnat la Yaoundé, în Camerun de 11 state africane în 1961, deşi a primit naţionalitatea fiecăruia dintre statele participante, este guvernată numai de regulile instituite prin acest tratat şi prin statutele ei, chiar dacă acele reguli nu coincid întotdeauna cu normele juridice făcând parte din sistemele de drept ale statelor contractante: vor primi aplicare în subsidiar şi principiile comune ale legislaţiilor naţionale în vigoare, dar numai în măsura în care nu contrazic prevederile tratatului şi ale statutelor. Este posibil ca, într-un viitor nu prea îndepărtat, să se constituie s.t. al căror regim juridic să fie dat prin norme juridice uniforme cu aplicabilitate mai largă, statornicite

Scanned with OKEN Scanner

prin convenţii internaţionale încheiate între statele fând parte din unele organizaţii economice internaţionale. Există deja, în cadrul Comunităţii Economice Europene, tendinţe şi preocupări pentru punerea de acord a legilor naţionale referitoare la societăţile comerciale, precum şi pentru constituirea unor societăţi anonime la nivel european care să fie dependente în principal de ordinea juridică comunitară. Jurisdicţia aplicabilă s.t. diferă şi ea de la caz la caz: de regulă, aceste societăţi evită jurisdicţia instanţelor naţionale pentru litigiile care s-ar putea ivi în legătură cu interpretarea şi aplicarea actelor constitutive; ele convin ca asemenea litigii să fie supuse spre soluţionare unor instanţe speciale: tribunale internaţionale *ad hoc,* în compunerea cărora să fie asigurată paritatea internaţională; organe internaţionale de jurisdicţie, cum este bunăoară Curtea Internaţională de Justiţie; tribunalele internaţionale de arbitrare. A optat pentru o instanţă din prima categorie, de exemplu, „La Societé Internationale de la Moselle", pentru instanţa din cea de a doua categorie, societatea „Eurochima", iar pentru instanţe din ultima categorie, au optat societăţile „SAARLOR", „SAS", „Air Afrique" etc. Toate instanţele speciale menţionate sunt competente să soluţioneze numai litigiile izvorâte din interpretarea şi aplicarea actelor constitutive ale societăţilor în cauză, litigiile de orice natură fiind lăsate în competenţa instanţelor de drept comun. Pe plan juridic, existenţa s.t. evidenţiază două aspecte contradictorii: unul negativ, constând în sustragerea acestor societăţi de sub incidenţa legislaţiilor naţionale ale statelor semnatare ale tratatelor sau convenţiilor de constituire a lor, iar altul pozitiv, decurgând, paradoxal, chiar din consecinţele determinate de această împrejurare, concretizat în instituirea unor norme şi principii acceptate de statele contractante, care ar putea servi drept premise pentru elaborarea unor legi uniforme, cu aplicabilitate mai largă la anumite categorii de raporturi cărora le dă naştere comerţul internaţional.

SOLD ACTIV, v. **excedent al balanţei comerciale.**

SOLD FAVORABIL, v. **excedent al balanţei comerciale.**

SOLIDARITATE, termen prin care se desemnează raporturile juridice obligaţionale cu pluralitate

Scanned with OKEN Scanner

de subiecţi (activi şi/sau pasivi) caracterizate prin existenţa unor legături specifice între aceştia. S. constituie, presupune în mod necesar existenţa unei obligaţii solidare, adică acea varietate de obligaţii cu pluralitate de subiecţi care, conform legii, sunt indivizibile atât activ cât şi pasiv şi care, dacă au mai mulţi creditori, implică pentru fiecare dintre ei facultatea de a-i cere debitorului plata întregii creanţe, iar dacă au mai mulţi debitori, comportă pentru fiecare dintre ei riscul de a fi constrâns să plătească întreaga datorie. De esenţa s. este faptul că datoria sau creanţa nu se divide între subiecţii raportului juridic de obligaţie. Această formă aparte de indivizibilitate se poate naşte fie prin efectul unui act juridic (contract sau testament), fie printr-o dispoziţie expresă a legii (caz în care se numeşte solidaritate legală). Există două specii distincte de solidaritate, activă şi pasivă, precum şi o varietate intermediară a acesteia, care este activă şi pasivă în acelaşi timp. Solidaritatea activă împiedică divizarea creanţei şi se înfăţişează ca solidaritate între creditori, iar solidaritatea pasivă împiedică divizarea datoriei, înfăţişându-se ca solidaritate între debitori; în fine, prin efectul solidarităţii (care se realizează deopotrivă între creditori şi debitori) în cel de-al treilea caz împiedică în egală măsură atât divizarea creanţei cât şi divizarea datoriei. Aceasta din urmă nu prezintă particularităţi proprii şi nici nu este supusă unor reguli aparte; ea reuneşte în cadrul aceluiaşi raport juridic obligaţional particularităţile şi regulile caracteristice fiecăreia dintre cele două specii de bază: solidaritatea activă şi, respectiv, solidaritatea pasivă. V. şi **solidaritate activă; solidaritate pasivă.**

SOLIDARITATE ACTIVĂ, formă de solidaritate presupunând existenţa mai multor creditori, fiecare dintre aceştia fiind îndreptăţit să-i ceară debitorului comun plata integrală a creanţei datorate. În virtutea sa, plata făcută de debitor oricăruia din creditorii solidari are efect liberator pentru el faţă de toţi ceilalţi creditori solidari. S.a. poate rezulta prin excelenţă dintr-un act juridic, precum convenţia părţilor sau un testament. Ea nu izvoreşte niciodată dintr-o dispoziţie a legii, legislaţia României nereglementând s.a. legală. Efectele s.a. se analizează în două planuri distincte şi anume: cel al raporturilor dintre

creditori şi debitori şi cel al raporturilor dintre creditori. Raporturile dintre creditorii solidari şi debitorul lor comun sunt guvernate de principiul potrivit căruia dreptul de a pretinde şi primi plata integrală a creanţei aparţine fiecărui creditor, iar plata făcută de către debitor aceluia dintre ei care exercită acest drept are efect liberator în privinţa lui faţă de toţi creditorii. Debitorul poate face plata valabilă a creanţei integrale, liberându-se de obligaţia sa, oricăruia dintre creditorii solidari: această libertate de opţiune i se recunoaşte însă numai până în momentul când el a fost acţionat în justiţie de către unul din aceştia, deoarece începând cu acel moment poate şi trebuie să fie făcută numai creditorului reclamant. Raporturile dintre creditorii solidari sunt dominate de principiul conform căruia aici există un mandat tacit de reprezentare reciprocă între aceştia în îndeplinirea actelor de conservare ale obligaţiei. Legiuitorul recunoaşte fiecărui creditor solidar dreptul de a pretinde şi primi plata întregii creanţe în temeiul unei prezumţii legale de împuternicire a lui într-un atare sens din partea celorlalţi cocreditori solidari. Nici unul din creditorii solidari nu este singur stăpânul creanţei în totalitatea ei; aceasta aparţine fiecărui asemenea creditor numai în limitele părţii lui din ea. Fiecărui creditor solidar îi revine îndatorirea pe de o parte de a conserva creanţa colectivă, iar pe de altă parte de a nu întreprinde nimic de natură să înrâurească negativ drepturile celorlalţi creditori solidari. Creditorul solidar care a primit plata întregii creanţe are îndatorirea să împartă suma încasată cu ceilalţi creditori solidari; el se poate exonera însă de această îndatorire probând că obligaţia executată de debitorul comun a fost contractată în interesul lui propriu. În principiu, distribuirea între creditorii solidari a ceea ce a executat debitorul lor comun se face după regula proporţionalităţii, fiecare creditor primind o parte proporţională cu drepturile sale din creanţa comună. În ipoteza că drepturile respective nu sunt determinate, creanţa se împarte în fracţiuni egale şi se distribuie între cocreditorii solidari conform regulii egalităţii. **S.a.** este rar întâlnită în practică. V. şi **solidaritate.**

SOLIDARITATE PASIVĂ, formă de solidaritate caracterizată prin existenţa unei pluralităţi de

debitori şi de specificul căreia este dreptul creditorului de a cere oricăruia dintre aceştia executarea integrală a prestaţiei ce formează datoria lor comună. **S.p.** este reglementată de Codul civil român (art. 1039-1056) ca o veritabilă garanţie pentru creditor privind executarea creanţei sale, care se concretizează, pe de o parte, în dreptul creditorului de a pretinde plata întregii creanţe de la oricare dintre debitorii solidari, iar pe de altă parte în facultatea acordată creditorului de a alege şi de a urmări pe oricare dintre aceşti debitori, ceea ce îl pune la adăpost de riscul insolvabilităţii unui sau unor codebitori solidari. Codebitorul solidar solvabil care a executat creanţa în întregime este îndreptăţit să se întoarcă împotriva celorlalţi codebitori solidari pentru partea lor, fiind însă expus să suporte eventuala insolvabilitate a oricăruia dintre ei. **S.p.** izvorăşte fie din voinţa părţilor, fie din dispoziţia legii. Voinţa părţilor generatoare de solidaritate poate fi exprimată printr-un contract sau printr-un testament. Pentru a se naşte pe această cale, solidaritatea trebuie să fie stipulată expres, deoarece ea constituie o excepţie de la regula de drept comun a divizibilităţii datoriei, în raporturile de drept civil. Dimpotrivă, în raporturile de drept comercial **s.p.** se prezumă. Aici ea reprezintă regula şi prin consecinţă nu este necesară stipularea sa de către părţi (art. 42 C. com). Atunci când **s.p.** decurge din dispoziţia legii, se numeşte **s.p.** *legală*. Acest fel de **s.p.** reprezintă regula în dreptul comercial. În dreptul civil cazurile de **s.p.** sunt expres şi limitativ prevăzute de lege. Indiferent dacă sursa **s.p.** este voinţa părţilor sau dispoziţia legii, această formă de solidaritate prezintă trei trăsături caracteristice, şi anume: unicitate de obiect, pluralitate de legături obligaţionale, distincte între creditor şi codebitori, divizibilitatea obligaţiei în cadrul transmiterii ei prin succesiune. Învederând aceste trăsături, **s.p.** se apropie de fidejusiune. Solidaritatea pasivă generează simultan două grupe distincte de raporturi juridice, şi anume, pe de o parte, raporturile dintre codebitorii solidari şi creditorul lor comun, iar pe de altă parte, raporturile dintre codebitorii solidari. În raporturile dintre codebitorii solidari şi creditorul lor comun, efectele solidarităţii pasive se centrează în jurul principiului potrivit căruia, pe de o parte, fiecare codebitor solidar este

Scanned with OKEN Scanner

obligat faţă de creditor ca şi cum el ar fi singurul debitor al acestuia, iar pe de altă parte, toţi codebitorii sunt obligaţi faţă de creditorul comun, unii pentru ceilalţi şi fiecare pentru toţi, la întreaga datorie. Doctrina juridică împarte aceste efecte în principale şi secundare. În raporturile dintre creditor şi codebitorii solidari, fiecare dintre aceştia din urmă îi poate opune celui dintâi anumite excepţii prin care să neutralizeze mijloacele juridice utilizate de el în vederea constrângerii la plata datoriei. Debitorul solidar împotriva căruia creditorul a intentat o acţiune în justiţie poate invoca toate excepţiile ce-i sunt personale, precum şi pe acelea care sunt comune tuturor debitorilor. În raporturile dintre codebitori, **s.p.** produce ca efect principal divizarea prestaţiei (când datoria a fost plătită integral numai de către unul dintre ei) astfel încât fiecare dintre aceştia să suporte partea ce-i revenea din acea prestaţie. După efectuarea plăţii între codebitorii solidari datoria este însă conjunctă. Codebitorul solidar care a plătit întreaga datorie are dreptul să recupereze de la ceilalţi codebitori solidari ce a plătit peste partea lui de datorie. El îşi poate pune în valoare această posibilitate având la îndemână două acţiuni în justiţie, şi anume: cea care derivă din subrogarea legală în drepturile creditorului plătit şi acţiunea personală ce derivă din mandat sau gestiunea de afaceri. În caz de insolvabilitate a unui codebitor, pierderea cauzată de insolvabilitatea acestuia se suportă proporţional de către ceilalţi codebitori solvabili, inclusiv de acela care a făcut plata. **S.p.** încetează prin moartea unuia dintre codebitorii solidari şi prin renunţare la solidaritate (care poate fi expresă sau tacită). V. şi **solidaritate; solidaritate activă.**

SOLUŢIONARE A LITIGIILOR DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, expresie utilizată pentru a desemna căile şi mijloacele de rezolvare a diferendelor ivite între participanţii la raporturile de comerţ internaţional. În principal **s. l. c. i.** poate fi realizată prin: conciliere, arbitraj şi judecată. Procedura de conciliere constă în realizarea acordului părţilor cu privire la lichidarea diferendului ivit între ele fără a apela la jurisdicţia statală sau arbitrală. Aceasta presupune recunoaşterea de către părţi a pretenţiilor reciproce, realizarea de concesii reciproce şi de

Scanned with OKEN Scanner

compromisuri. Concilierea este calea cea mai indicată pentru soluţionarea unor astfel de litigii. În cazul în care diferendul nu poate fi stins prin conciliere părţile pot recurge la arbitraj, ceea ce presupune perfectarea de către ele a unei convenţii de arbitraj. O astfel de convenţie poate fi inclusă în chiar contractul de comerţ internaţional sau poate fi constatată printr-un înscris distinct de înscrisul constatator al contractului principal redactat ulterior perfectării acelui contract. Chiar în cazul în care convenţia de arbitraj este inclusă în contractul principal, ea îşi păstrează o relativă autonomie faţă de acesta. În virtutea unei asemenea autonomii, nulitatea contractului principal nu afectează validitatea convenţiei de arbitraj. În cazul în care convenţia de arbitraj survine după apariţia litigiului, aceasta poartă denumirea de compromis, iar, în ipoteza când perfectarea convenţiei de arbitraj are loc mai înainte de apariţia litigiului, ea se numeşte clauză compromisorie. În raporturile de comerţ internaţional, arbitrajul comercial internaţional este jurisdicţia preferată de litiganţi. Aici se recurge la jurisdicţia statală (înfăptuită de instanţele de drept comun) numai în cazurile când concilierea nu reuşeşte, iar părţile în litigiu nu s-au putut pune de acord pentru a supune diferendul lor spre soluţionare arbitrală. Diversitatea legislaţiilor naţionale şi deosebirile de reglementări între diferitele sisteme de drept care conduc la conflicte de legi face ca **s. l. c.i.** de către organele jurisdicţionale să fie evitată pe cât posibil de partici- panţii la comerţul internaţional. V. şi **arbitraj de comerţ internaţional; conciliere.**

SOLVABILITATE, stare materială a debitorului care conferă acestuia capacitatea de a-şi onora la scadenţă obligaţiile de plată asumate. Determinarea **s.** are loc pe baza examinării critice a bilanţului care permite evaluarea activului patrimonial în funcţie de valoarea lui efectivă, faţă de datoriile de orice fel ale persoanei (fizice sau juridice) în cauză. **S.** unei bănci dă expresie capacităţii acelei bănci de a suporta riscurile (implicit pierderile) la creditele acordate, fără a pune în pericol rambursarea depozitelor. **S.** externă este capacitatea unui stat, a unui agent economic, a unei bănci etc. de a face faţă plăţilor în valută în străinătate la termenele şi în sumele convenite. **S.** se stabileşte

pe baza informaţiilor referitoare la situaţia economică şi financiară a debitorului, analizându-se atât datele publicate de chiar debitorul respectiv (bilanţ, cont de profit şi pierderi, buget etc.), cât şi orice alte surse de informare (statistici internaţionale, comentarii de presă etc.). Gradul de s. al persoanei (fizice sau juridice) care solicită acordarea unui credit, constituie elementul principal în raport de care se apreciază oportunitatea acordării creditului respectiv de către banca sau instituţia financiară solicitată. Ant. *insolvabilitate*; *incapacitate de plată*.

SOTTO PALANCO, clauză de Charter Party şi conosament prin care se stipulează că în vederea încărcării sau descărcării navei mărfurile trebuie aduse de-a lungul acesteia sau al cheiului, în raza de acţiune a echipamentelor navei, în vederea efectuării operaţiunilor de încărcare/descărcare. a) *La încărcare*: încărcătorului îi revine obligaţia să aducă marfa pe cheltuiala şi riscul său în raza de acţiune a instalaţiilor de încărcare ale navei. Greutatea coletelor nu trebuie să depăşească puterea de ridicare declarată a instalaţiilor navei. Dacă, din motive ce nu pot fi imputate armatorului, nava nu poate fi încărcată la dană, ci numai în larg, încărcătorului îi revine obligaţia să suporte cheltuielile şi riscurile aducerii mărfii pe şlepuri în raza de acţiune a macaralelor navei. La rândul lui, cărăuşul are obligaţia să preia coletele de îndată ce au fost ridicate de macaralele navei, să le coboare la hambarele ei şi să le stivuiască. b) *La descărcare*: cărăuşului îi revine obligaţia ca pe cheltuiala şi pe riscul său, să destivuiască marfa, să o scoată din hambare şi să o treacă peste copastia navei, depunând-o pe chei, în vagoane sau pe şlepuri, astfel încât să poată fi accesibilă manevrării, dar nu mai departe de raza de acţiune a instalaţiilor navei. Clauza **s.p.** este influenţată de uzanţele de port. Pentru evitarea litigiilor este necesar ca părţile să exprime fără echivoc în Charter Party şi/sau conosament conţinutul exact al clauzei **s.p.** şi să facă menţiunea că orice uzanţă portuară contrară celor stipulate este nulă şi neavenită.

SPAŢIU ECONOMIC EUROPEAN (S.E.E., L'ESPACE ÉCONOMIQUE EUROPÉEN), sistem complex de cooperare amplă în domenii diverse (eco-

Scanned with OKEN Scanner

nomie, cercetare-dezvoltare, mediul înconjurător, social şi cultural), între statele vest europene, consacrat şi structurat prin „Declaraţia de la Luxemburg" din 1984 şi prin acte internaţionale adoptate la alte reuniuni ulterioare de către ţările membre ale C.E.E. şi A.E.L.S. Negocierile dintre aceste organizaţii economice internaţionale în vederea perfectării unui acord au fost finalizate în februarie 1992, iar acordul propriu-zis a fost remis Curţii de Justiţie a C.E.E. şi a primit avizul definitiv la 5 mai 1992. Prin acest acord s-a convenit crearea unui spaţiu economic liber între cele 19 ţări membre ale C.E.E. şi A.E.L.S. care să asigure libera circulaţie a mărfurilor, a serviciilor şi a forţei de muncă. Totodată, acordul reglementează şi cooperarea în domeniul politicilor orizontale, referitoare la cele patru libertăţi: politica socială, protecţia consumatorului, mediul înconjurător, statistici şi legea societăţii. El prevede de asemenea cooperarea în domeniul politicilor colaterale: învăţământ, cercetare-dezvoltare, întreprinderi mici şi mijlocii, servicii de informare, turism şi sectorul audio-vizual. Sub aspect instituţional acordul decide crearea unor instituţii noi precum: Consiliul S.E.E., un Comitet Mixt, precum şi două organe de avizare (anume, un Comitet Parlamentar Mixt, şi un Comitet Consultativ al S.E.E.). Totodată s-a preconizat crearea de către ţările A.E.L.S. a două instituţii pentru a asigura crearea corespunzătoare a acordului: Autoritatea de Supraveghere a A.E.L.S. şi Curtea A.E.L.S. Este reglementată şi funcţionarea unui Comitet Permanent al ţărilor A.E.L.S. menit să asigure coordonarea poziţiilor lor.

SPAŢIU MARITIM, denumire dată (în terminologia specifică transportului de mărfuri pe mare) unui segment din spaţiul comercial al unei nave care este închiriat de un navlositor pentru transportul unei partizi de mărfuri care prin dimensiunea sa volumetrică şi de greutate nu necesită închirierea întregului spaţiu comercial al navei. Contractarea **s.m.** este frecvent utilizată cu referire la navele de linie şi vizează mărfuri generale livrate în cantităţi relativ mici, dar cu frecvenţă ridicată. Navlositorului îi revine obligaţia să evite pe cât posibil spaţiile moarte pentru care se plăteşte navlu mort. Or, o atare obligaţie presupune îndatorirea lui de a utiliza complet **s.m.** angajat.

Scanned with OKEN Scanner

SPECIALIA GENERALIBUS DEROGANT, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia clauzele (dispoziţiile) speciale derogă de la cele generale, în vreme ce acestea din urmă nu sunt susceptibile să deroge de la cele dintâi. Faţă de dreptul civil, care constituie dreptul comun sau legea generală, dreptul comercial reprezintă legea specială şi prevalează deci asupra legii generale; în schimb, dreptul civil (ca drept comun) se poate aplica în materie comercială ori de câte ori nu există o dispoziţie de drept comercial care să-l înlăture. Tot astfel, în cazul ivirii unui conflict între un uz şi o lege supletivă în vigoare, conflictul se va soluţiona în favoarea uzului, deoarece acesta din urmă constituie o stipulaţie particulară, specială faţă de regula generală cuprinsă în legea supletivă: dispoziţiile legii respective, având caracter supletiv, pot interveni numai în măsura în care părţile nu au prevăzut o altă reglementare: prin acceptarea (chiar prezumată) a uzului, părţile i-au dat implicit prioritate faţă de legea supletivă. Pe baza regulii **s.g.d.**, conflictul dintre un uz normativ şi o lege civilă se va rezolva în favoarea uzului, care, având caracter special, va prevala faţă de legea civilă.

SPECIALIZARE ÎN COMERŢ, operaţiune de delimitare a activităţii în domeniul comercializării pe produse, pe clienţi, pe un anumit teritoriu, a cărei îndeplinire este rezultatul unui acord intervenit între societăţile comerciale implicate. V. şi **specializare pe produse; specializare pe clienţi; specializare în plan teritorial.**

SPECIALIZARE ÎN PLAN TERITORIAL, varietate de specializare în comerţ concretizată în înţelegerea intervenită între partenerii de afaceri prin care aceştia convin să-şi desfacă produsele delimitat geografic, în anumite regiuni, ţări sau zone. V. şi **specializare în comerţ.**

SPECIALIZARE PE CLIENŢI, varietate de specializare în comerţ constând în renunţarea, de comun acord, de către partenerii de afaceri, unul în favoarea celuilat, la vânzări către anumite categorii de clienţi. V. şi **specializare în comerţ.**

SPECIALIZARE PE PRODUSE, varietate de specializare în comerţ presupunând existenţa unei înţelegeri între firme din diverse ţări de a renunţa una în favoarea celeilalte la vânzarea anumitor produse sau categorii

de produse, subansamble, cu scopul de a reduce nomenclatorul produselor exportate fără a reduce volumul valoric al exportului. **S. p.** se realizează prioritar în comerţul internaţional cu mărfuri caracterizate printr-un ridicat grad de complexitate tehnică, precum: maşini, utilaje, aparatură, instalaţii şi în general bunuri de investiţii. V. şi **specializare în comerţ.**

SPECIFICAŢIE LA SCRISOAREA DE TRĂSURĂ COLECTIVĂ, înscris cuprinzând o listă a mărfurilor ce formează obiectul unui transport colectiv şi precizarea beneficiarilor acelor mărfuri. **S. s. t.c.** este un document auxiliar care se utilizează la transportul colectiv de colete, în principal la transportul auto. Ea este un veritabil borderou întocmit de expeditorul care formează structura transportului colectiv şi care se transmite, o dată cu marfa, expeditorului de la destinaţie căruia îi revine îndatorirea să distribuie coletele la adresele finale înscrise în **s. s. t.c.**

SPECULATOR, persoană (fizică sau juridică) care efectuează operaţii de vânzare-cumpărare de valută pe piaţa valutară, cu singurul scop de a realiza prin aceasta un câştig.

SPECULAŢIE, denumire generică dată oricărei operaţiuni de bursă sau care se efectuează pe piaţa valutară ce urmăreşte ca finalitate obţinerea unui câştig ca diferenţă între cursul de cumpărare şi cel de vânzare al unor mărfuri, hârtii de valoare sau valute. În cazul **s.** operatorii urmăresc şi obţin realizarea de profit din evoluţia cursurilor dintre momentul încheierii tranzacţiei şi momentul lichidării acesteia. Riscul pe care şi-l asumă are un grad ridicat, deoarece există posibilitatea ca jocul pieţii să le infirme aşteptările. Realizarea **s.** poate avea loc la bursă, atât pe piaţa la vedere cât şi pe piaţa la termen. **S.** pe piaţa la termen sunt mai frecvente. Cel mai frecvent utilizate sunt: **s.** simple, à la baisse şi à la hausse, operaţiunile cu primă (simplă şi dublă), filiera, ş.a.

SPECULAŢIE VALUTARĂ, sintagmă ce exprimă operaţia de vânzare sau de cumpărare de valută făcută cu unicul scop al realizării de câştig, ca urmare a jonglării cu diferenţele de curs existente între valute prezente pe aceeaşi piaţă, pe pieţe diferite, ca şi a jonglării cu diferenţele de curs

Scanned with OKEN Scanner

ale aceleiaşi valute în operaţiile la vedere şi pe termen. V. şi **piaţă valutară**.

SPOT (în operaţii de bursă), contract de vânzare/cumpărare de marfă fizică de specificul căreia este faptul că livrarea şi plata au loc imediat după încheierea tranzacţiei.

SPREAD (în terminologia de bursă). **1.** Denumire dată operaţiunii de bursă concretizată în cumpărarea şi vânzarea simultană de contracte la termen sau contracte futures pentru acelaşi activ. Contractele formând obiectul acestei operaţiuni au scadenţe diferite sau au o scadenţă identică, dar pe pieţe diferite. Sin. *spreading*. **2.** Denumire dată operaţiunii de bursă constând în cumpărarea şi vânzarea simultană de opţiuni de acelaşi tip (call sau put) şi făcând parte din aceeaşi clasă de opţiuni.

SPREADING, v. **spread**.

STABILITATE MONETARĂ, sintagmă ce dă expresie menţinerii constante a puterii de cumpărare a unei monede pe o anumită perioadă, care reflectă şi influenţează echilibrul economic general şi starea de proporţionalitate dintr-un anumit sistem economic naţional. **S.m.** are o componentă internă (concretizată în stabilitatea relativă a preţurilor şi tarifelor ca rezultat al echilibrului dintre cerere şi oferta de mărfuri) şi o componentă externă (care dă expresie relativei fixităţi a cursurilor de schimb).

STABILIZARE A PIEŢELOR, deziderat vizând crearea unor condiţii de echilibru între cerere şi ofertă pe pieţele internaţionale prioritar în ceea ce priveşte produsele de bază pentru eliminarea fluctuaţiilor excesive ale preţurilor, estomparea procesului de deteriorare a raportului de schimb al unor categorii de mărfuri şi realizarea unui raport corespunzător între preţurile materiilor prime şi cele ale produselor manufacturate. Pentru realizarea dezideratului de **s. p.** produselor de bază au fost elaborate acorduri internaţionale pe produse precum şi un program integrat iniţiat în cadrul U.N.C.T.A.D.

STABILIZARE MONETARĂ, complex de măsuri luate de stat în vederea refacerii stabilităţii monetare pe plan intern (ceea ce presupune stabilitatea preţurilor) şi asigurarea pe plan extern a stabilităţii cursului de schimb a monedei naţionale.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel de măsuri apar necesare în perioade de grave dezechilibre caracterizate prin inflaţie accentuată, deficite de amploare ale balanţei de plăţi şi dezorganizarea vieţii economice. Realizarea **s.m.** poate avea loc pe două căi şi anume: prin adoptarea unor măsuri de aducere treptată a activităţii economice şi circulaţiei monetare pe un făgaş normal sau prin reformă monetară (ceea ce comportă stabilirea unei noi valori paritare a monedei naţionale prin devalorizare sau prin depreciere, retragerea din circulaţie a cantităţii excedentare de bani, schimbarea bancnotelor). Alegerea metodei de înfăptuire a **s.m.** este subordonată mai multor factori, între care: situaţia economică a ţării, obiectivele politice, economice şi sociale urmărite, gradul de depreciere a monedei şi gravitatea dezechilibrelor care trebuie corectate.

STAGFLAŢIE, fenomen de stagnare sau recesiune economică resimţit într-o perioadă în care se manifestă intens şi inflaţia. În condiţii de **s.** creşterea economică nu se mai poate realiza printr-o politică expansionistă, iar inflaţia nu mai poate fi oprită printr-o politică deflaţionistă.

STAGNARE ECONOMICĂ, sintagmă ce desemnează acea stare a economiei naţionale caracterizată prin stoparea creşterii producţiei şi menţinerea ei la un anumit nivel, limitarea activităţilor comerciale, financiar-bancare şi a altora, în condiţiile în care disponibilul de mărfuri existente pe piaţă devine greu vandabil datorită faptului că cererea solvabilă este inferioară producţiei realizate.

STALII, termen prin care se desemnează, în contextul contractului de navlosire *charter-party* timpul normal afectat navlositorului pentru încărcarea sau descărcarea navei. Acest timp începe să curgă din momentul expirării termenului de răgaz acordat navlositorului de la data acceptării *notice*-ului care atestă sosirea navei. **S.** se calculează în zile consecutive, zile curgătoare, zile pline, zile lucrătoare de 24 ore, zile lucrătoare de 24 ore consecutive, zile lucrătoare pe timp favorabil. **S.** se consemnează într-un document numit *time-sheet,* semnat de către delegaţii armatorului şi aceia ai navlositorului.

STANDARD CHARTER-PARTY, expresie prin care se desemnează contractele *charter-party* utili-

zate pe scară largă în practica internaţională (ca urmare a importanţei majore a transportului maritim de mărfuri şi a absenţei unor reglementări uniforme în materie) şi elaborate, de regulă, de către armator sau de asociaţii de armatori. Asemenea contracte cuprind un set de clauze exprese vizând drepturile şi obligaţiile părţilor, aspecte legate de executarea, respectiv de exercitarea acestor drepturi şi obligaţii, răspunderea cărăuşului pentru executarea parţială ori necorespunzătoare sau pentru neexecutarea prestaţiei sale, instanţele de arbitraj competente să soluţioneze eventualele litigii ivite între contractanţi etc. **S.c.-p.** sunt de natură să faciliteze tranzacţiile, fiind în vigoare uşor de cunoscut pentru ambii contractanţi şi prezentând avantajul de a putea fi adaptate de către aceştia, prin acordul lor de voinţă, în specificul şi nevoile concrete ale transportului de mărfuri în fiecare caz în parte. Adeseori, **s.c.-p.** sunt cuprinse în îndreptare speciale editate de asociaţiile internaţionale de armatori; în mod obişnuit ele sunt specializate (diferenţiate) pe grupe de mărfuri transportate, cum ar fi: cărbuni *(Coasting coal Charter, 1920, Coastoom* sau *East Coal Charter, 1922, Medcon)*; grâu *(Black Sea Berth Contract,* 1912; *Russcon);* mărfuri generale *(The Baltic and White Sea Conference Uniform General Charter,* 1922, *Gencon).* orice **s.c.-p.** indiferent de condiţiile specifice ale diferitelor transporturi de mărfuri, cuprinde în mod obligatoriu anumite clauze esenţiale, între care: *a)* data şi locul încheierii contractului: de regulă această clauză nu este inclusă în textul propriu-zis al contractului, ci este înscrisă, sub forma unei menţiuni, pe prima pagină a înscrisului constatator al contractului, în colţul din dreapta sus; *b)* denumirea şi caracteristicile navei; sub acest aspect părţile trebuie să precizeze: pavilionul şi denumirea navei; capacitatea de încărcare şi capacitatea volumetrică a navei; clasa navei şi denumirea registrului care a eliberat certificatul de clasificare; *c)* clauza *Substitute:* prin această clauză (care nu este inserată în toate **s.c.-p.**) se stipulează dreptul armatorului de a înlocui nava iniţial nominalizată cu o altă navă; exercitarea acestui drept este restrânsă la ipoteza în care nava substituită posedă caracteristici tehnico-economice egale sau cel puţin apropiate celor pe care le avea prima navă: totodată, nava substituită trebuie să fie cores-

Scanned with OKEN Scanner

punzătoare pentru efectuarea transportului mărfii în bune condiţii, în cantitatea convenită, până la portul de destinaţie; *d)* datele de identificare a părţilor contractante: denumirea (firma) armatorului şi navlositorului şi adresele lor, inclusiv numărul de telefon şi de telex al acestora; *e)* poziţia exactă a navei: părţile vor menţiona locul unde se află nava în momentul redactării şi semnării contractului; în cazul în care în **s.c.-p.** este inserată clauza *Substitute* (care presupune că în mod normal armatorul nu poate cunoaşte la momentul respectiv poziţia exactă a navei, el neştiind în acel moment ce navă va oferi în ultimă instanţă pentru efectuarea transportului) se va înscrie menţiunea *now trading,* cu precizarea datei probabile a sosirii navei în portul de încărcare; *f)* navigabilitatea navei; de regulă această clauză conţine precizarea că nava este pregătită sub toate aspectele pentru efectuarea voiajului, ea nepermiţând infiltrarea apei, şi fiind rezistentă şi solidă; *g)* data rezilierii contractului *(cancelling date):* o atare clauză cuprinde precizarea datei la care navlositorul are îndreptăţirea să renunţe la executarea contractului de transport, dat fiind faptul că nava nu a sosit în portul de încărcare până la data respectivă; *h)* clauza angajării navei sub *stean:* conţine precizarea că angajarea definitivă a navei urmează a se face numai după obţinerea acordului de încărcare, în perioada prevăzută în contract, din partea încărcătorului; în caz contrar angajarea devine nulă; *i)* felul mărfii: clauza cuprinde menţiuni cât mai exacte privind specificul mărfii transportate, ambalajul sau, dacă este cazul, lipsa acestuia; *j)* cantitatea mărfii: se precizează volumul acesteia, numărul bucăţilor, greutatea (în unităţi de greutate) etc.; în ipoteza în care se precizează doar că navlositorul trebuie să încarce întreaga navă *(full cargo),* fără a se menţiona şi cantitatea mărfii, acestuia îi revine obligaţia de a pune la dispoziţie o cantitate de marfă suficientă pentru încărcarea navei la capacitatea ei maximă; *k)* opţiunile privind marfa *(cargo options):* unele **s.c.-p.** conţin o clauză potrivit căreia navlositorul are libertatea să substituie marfa indicată la contractul de navlosire, înlocuind-o integral sau parţial cu o altă marfă; *l)* marfa încărcată pe punte: **s.c.-p.** cuprind o clauză în sensul că pentru marfa încărcată pe puntea navei, deşi ea călătoreşte pe riscul navlositorului,

Scanned with OKEN Scanner

acesta din urmă este obligat să plătească navlul întreg convertit; *m)* materiale pentru foraj şi separaţie *(dunnage and separation):* unele **s.c.-p.** cuprind şi o clauză prin care se stabileşte în sarcina cărui contractant este obligaţia de a procura materialele pentru foraj; aceste materiale, cu excepţia unor materiale de separaţie, care sunt negociabile, trebuie procurate, în cazul transportului de mărfuri generale cu nave de linie, de către armator; *n)* porturile de încărcare şi de descărcare: de regulă, **s.c.-p.** implică obligaţia pentru părţi de a menţiona un port de încărcare şi un port de descărcare; uneori se menţionează doar o anumită porţiune de ţărm între două porturi; *o)* opţiunile geografice *(geographical options):* de cele mai multe ori, în **s.c.-p.** se înscrie facultatea navlositorului de a îndrepta nava spre alt port decât portul de bază la opţiunea sa; *p)* transmiterea ordinelor: în cazul în care părţile nu menţionează în contract portul de încărcare sau cel de descărcare, ele trebuie să stabilească un termen în care armatorului i se va ordona *(order)* spre care port să fie îndreptată nava; pentru portul de încărcare ordinul trebuie dat cu câteva zile înaintea termenului operaţiunilor de descărcare transportate de navă în cursa precedentă; cât priveşte portul sau porturile de descărcare, acestea trebuie indicate înaintea semnării conosamentelor în portul de încărcare şi se menţionează în cuprinsul acestor documente, dar este admisibil ca navlositorul să-şi rezerve dreptul de a indica portul de descărcare după plecarea navei din portul de încărcare, adică în timp ce ea se află în cursă *(en route); r)* rotaţia geografică *(geographical rotation):* de regulă **s.c.-p.** cuprinde menţiunea potrivit căreia atunci când nava urmează să încarce sau să descarce în mai multe porturi ruta trebuie astfel stabilită încât ele să se afle în drumul firesc al navei, spre a se evita reântoarcerea navei într-un port pe lângă care ea a trecut iniţial; *s)* atât de aproape cât poate nava *(as near as she can safely get):* o atare stipulaţie priveşte acele cazuri în care nava navlosită pentru încărcare într-un anumit port la o anumită dată nu-şi poate asuma riscul de a ancora la locul stabilit şi ca urmare va încărca cât mai aproape de acel loc; această situaţie poate surveni ca urmare a unor condiţii de navigaţie neprielnice sau a altor obstacole ivite în momentul apropierii na-

Scanned with OKEN Scanner

vei de punctul de destinaţie; *ş)* pescajul maxim *(maxim draft):* cu ocazia navlosirii navei se ţine seama şi de adâncurile de care dispun porturile în care nava urmează să ancoreze; pentru porturile cu adâncimi mai mici se navlosesc nave cu pescaj redus; *t)* utilizarea şlepurilor *(lighterage):* în mod obişnuit **s.c.-p.** conţin o clauză potrivit căreia toate cheltuielile aferente utilizării şlepurilor la încărcare sau descărcare se suportă de navlositor, expeditor sau primitorul mărfii, şi numai rareori (în principal când nava depăşeşte pescajul stabilit) acestea cad în sarcina armatorului; *ţ)* aşteptarea creşterii apelor: o atare stipulaţie priveşte timpul în care nava trebuie să aştepte fluxul (creşterea apelor) pentru a putea intra în port; regula este că atunci când prin contract se indică un port anume, nava trebuie să aştepte până devine disponibil acel port sub aspectul nivelului apelor; *u)* mărimea navlului şi plata acestuia: navigaţia tramp fiind cu precădere nemonopolizată, se stabilesc prin acordul părţilor contractante; în cazul navlosirilor „cu voiajul" perceperea navlului se face în raport cu greutatea mărfii sau cu volumul acesteia, armatorul având această opţiune (pe care el o va exercita în sensul obţinerii unui profit pe navă şi pe zi cât mai ridicat); în cazul navlosirilor *time charter,* cuantumul chiriei se stabileşte de regulă pe tona *dead weight* a navei şi pe timp (o lună sau 24 de ore), pe întreaga perioadă pentru care a fost navlosită nava; *y)* condiţiile de încărcare şi descărcare a navei; *w)* arbitrajul: în mod obişnuit litigiile izvorâte din *charter-party* sunt supuse spre soluţionare unei instanţe arbitrale; în unele **s.c.-p.** se prevede că atunci când armatorul şi navlositorul îşi au sediile în ţări diferite, arbitrajul competent este cel din Londra; unele **s.c.-p.** conţin precizarea că problemele în suspensie referitoare la portul de încărcare sunt date spre soluţionare instanţei din ţara expeditorului, iar problemele legate de portul de descărcare, instanţei din ţara destinatarului. În cuprinsul **s.c.-p.** se mai înscriu şi alte clase, precum: permanent în stare de plutire *(always afloat);* alimbarea; dana la ordinul navlositorului, expeditorului sau primitorului; stalii; contrastalii; devierea navei *(deviation);* operaţiile de brokeraj; clauza de gaj *(lien clause);* clauza de război *(warrisk clause);* clauza de grevă *(strike clause);* clauză de îngheţ *(ice clause).*

Scanned with OKEN Scanner

STAND-BY, expresie ce,în dreptul anglo-american, desemnează acel contract intervenit între o bancă şi un client (acesta din urmă fiind de regulă comerciant) prin efectul căruia banca îşi asumă obligaţia să pună la dispoziţia clientului credite succesive în vederea efectuării de plăţi într-o anumită perioadă convenită (cu durata de 3-5 ani), până la atingerea unui nivel prestabilit. Pe baza raportului obligaţional astfel stabilit, banca creditoare va efectua, din creditele acordate clientului debitor, plăţi în contul acestuia; pentru sumele respective, debitorul plăteşte creditoarei dobânda pieţei din ziua în care aceasta a efectuat plata. Pentru sumele ce eventual ar rămâne neutilizate în scopul arătat, debitorul va plăti băncii care i le-a pus la dispoziţie un comision de 0,50% sau 0,75%. Prin efectul modificării Regulilor şi uzanţelor privind acreditivele documentare din 1983, scrisoarea de credit *stand-by* a fost recunoscută ca o formă de acreditiv. V. şi **acreditiv.**

STATEMENT OF FACTS, expresie preluată din limba engleză şi consacrată în terminologia transportului maritim de marfă ce desemnează documentul în care sunt consemnate cronologic operaţiunile efectuate de navă. În cuprinsul acestui document sunt înscrise: data şi ora sosirii navei în radă; data şi ora intrării acesteia în port şi a acostării ei la dană; data obţinerii liberei practici; momentul începerii operaţiunilor de încărcare/descărcare; numărul de echipe, menţionarea magaziilor şi hambarelor folosite; întreruperile din lucru şi cauzele care le-au determinat; data şi ora finalizării operaţiunilor de încărcare sau descărcare etc. Având acest conţinut **s. f.** este considerat a fi un veritabil istoric al operaţiunilor navei.

STATUT AL SOCIETĂŢII COMERCIALE, componentă a actului constitutiv al societăţilor de capitaluri şi al societăţii cu răspundere limitată, care se distinge prin aceea că detaliază clauzele contractuale de societate şi instituie totodată regulile de desfăşurare a activităţii societăţii. Legea nu instituie un set de cerinţe privind conţinutul **s. s.c.** lăsând deplină libertate asociaţilor în determinarea lui concretă. În tăcerea legii, practica de constituire a societăţilor comerciale relevă că **s. s.c.** repetă în esenţă într-o formă mai mult sau mai puţin detaliată

Scanned with OKEN Scanner

clauzele înscrise în contractul de societate. Asociaţii sunt liberi însă a introduce în cuprinsul s. s.c. orice alte menţiuni pe care le consideră oportune sau chiar necesare pentru a reliefa voinţa lor reală.

STEM, termen prin care se desemnează documentul ce consemnează acordul definitiv al părţilor contractului de navlosire asupra condiţiilor privind angajarea unei navlosiri sau rezervarea de spaţii pe o navă. S. consemnează obligaţia armatorului de a efectua transportul respectând clauzele reciproc acceptate; asumându-şi această obligaţie, el nu mai poate oferi nava altcuiva în vederea efectuării altui transport.

STINGEREA OBLIGAŢIILOR IZVORÂTE DIN RAPORTURILE DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, efect juridic constând în încetarea raportului juridic printr-unul din mijloacele reglementate de lege sau convenite de părţi. În sistemul nostru de drept, **s.o.** operează numai pentru viitor, lăsând nealterate efectele produse de raportul juridic de obligaţie până la momentul încetării lui legale. Ca urmare a **s.o.**, raportul juridic încetează complet faţă de toate părţile, nu doar faţă de una dintre ele. În raporturile de comerţ internaţional, ca şi în acelea de drept intern, mijlocul firesc de **s.o.** este plata care se concretizează în satisfacerea dreptului de creanţă al creditorului prin executarea prestaţiei la care era obligat debitorul. Raporturile de obligaţie pot înceta şi prin alte moduri de **s.o.**, care sunt susceptibile de grupare în două clase, şi anume" *voluntare* — când stingerea obligaţiilor implică o manifestare de voinţă a părţilor (de exemplu, darea în plată, remiterea de datorie, novaţia) — şi *legale*, când obligaţia se stinge în temeiul legii, independent de voinţa părţilor (cum sunt compensaţia, confuzia, imposibilitatea fortuită de executare etc.). Unele moduri de stingere a obligaţiilor dau satisfacţie intereselor creditorului a cărui creanţă o realizează (de exemplu plata, darea în plată, compensaţia), iar altele sting obligaţia fără a da satisfacţia creditorului (cum sunt remiterea de datorie, imposibilitatea fortuită de executare). Raporturile de obligaţie cu executare succesivă sunt susceptibile de stingere şi prin împlinirea termenului extinctiv, sau prin reziliere. Rezoluţia nu constituie un mod de **s.o.** în adevăratul sens al cuvân-

tului, deoarece ea desfiinţează obligaţia cu efect retroactiv. Cât priveşte s. o., comportă unele precizări numai compensaţia şi prescripţia extinctivă. a) *Compensaţia:* face parte din categoria modurilor de stingere convenţională a obligaţiilor, drept urmare, ea este supusă legii contractului, ca orice convenţie a părţilor. Cât priveşte compensaţia judiciară, aceasta, constituind o prerogativă dată judecătorului pentru a remedia lipsa condiţiilor de fond cerute spre a deveni operantă compensaţia, este supusă legii forului. Compensaţia legală, în ipoteza în care creanţele respective intră sub incidenţa unor legi diferite, este posibilă dacă aceasta este admisă de ambele legi în prezenţă: ea are acelaşi regim ca şi compensaţia convenţională, legea suplinind voinţa părţilor. b) *Prescripţia acţiunii în răspundere contractuală:* este supusă şi ea legii contractului sau legii obligaţiei respective, care era cunoscută părţilor în momentul stabilirii raporturilor lor contractuale. Această soluţie este în genere admisă în dreptul comparat; ea nu a primit însă consacrare prin dreptul anglo-saxon, potrivit căruia prescripţia extinctivă constituie doar o problemă de procedură, supusă ca atare legii forului, împrejurare susceptibilă să genereze incertitudini şi surprize, deoarece face dependentă legea aplicabilă de hazardul competenţei judecătoreşti.

STOPPAGE IN TRANSIT, expresie prin care în terminologia juridică engleză se desemnează măsura pe care vânzătorul este îndreptăţit să o ia cu privire la mărfurile aflate în curs de transport către cumpărător, când acesta din urmă se află într-o situaţie financiară dificilă, de natură să pună sub semnul incertitudinii plata preţului, măsură concretizată în oprirea mărfurilor respective pe traseu astfel încât să fie împiedicată predarea lor către destinatar. De regulă, vânzătorul recurge la această măsură atunci când cumpărătorul se află în dificultăţi financiare grave, care au declanşat sau sunt susceptibile să declanşeze procedura falimentului iar încasarea preţului pentru mărfurile expediate nu este asigurată printr-un credit documentar irevocabil şi eventual confirmat.

STRANGEL (în terminologia de bursă), termen utilizat pentru a exprima o combinaţie de opţiuni realizată prin cumpărare şi vân-

Scanned with OKEN Scanner

zare de call şi put cu scadenţe identice. Presupune ca preţurile de exercitare la opţiunile call să fie superioare celor de la opţiunile put.

SUBPRODUCŢIE COMUNITARĂ, formă avansată de subproducţie practicată de întreprinderi cu referire la piese, subansamble etc. pentru realizarea producţiei acestora pe o bază stabilă şi pe termen lung. Este denumită şi co-contractare. V. şi **subproducţie de capacitate; superproducţie internaţională.**

SUBPRODUCŢIE DE CAPACITATE, formă a superproducţiei internaţionale care presupune fabricarea de către subcontractanţi a unor produse finite, identice cu cele realizate de ordonator, ce preia cea mai mare parte a acestora şi le desface sub marca proprie, permiţând totodată subcontractantului în cauză să comercializeze pe o arie geografică limitată şi sub aceeaşi marcă restul producţiei. O varietate a **s. c.** este producţia la comandă. V. şi **producţie la comandă; superproducţie de capacitate.**

SUBROGAŢIE, denumire dată operaţiunii de substituire a creditorului iniţial dintr-un raport juridic obligaţional de către persoana care plătind acestuia datoria debitorului său dobândeşte toate drepturile celui pe care îl plăteşte, devenind la rândul său creditor al aceluiaşi debitor. **S.** poate fi consimţită de debitor, consimţită de creditor, precum şi prevăzută de lege. a) **S.** *consimţită de debitor* se realizează prin acordul de voinţă intervenit între un debitor şi un terţ de la care debitorul împrumută spre a putea face plata creditorului, subrogând pe terţul împrumutător în drepturile creditorului său iniţial. Pentru ca această **s.** să fie valabilă, legea cere ca în contractul de împrumut încheiat între debitor şi terţ să se precizeze expres că împrumutul s-a făcut pentru a plăti creditorului, iar în chitanţa eliberată de creditor să se precizeze expres că plata s-a făcut cu banii împrumutaţi. De asemenea, se cere ca ambele acte să fie făcute în formă autentică, cerinţă justificată de grija de a-l împiedica pe debitor să modifice în mod fraudulos ordinea de preferinţă a creditorilor săi. În acest caz ea operează independent de voinţa creditorului iniţial. b) **S.** *consimţită de creditor* comportă acordul de voinţă expres intervenit între creditor şi cel care plăteşte datoria debitorului în

chiar momentul efectuării plăţii (cerinţă necesară, deoarece dacă acordul ar interveni anterior plăţii, s-ar realiza o cesiune de creanţă, iar dacă acordul ar interveni ulterior plăţii, nu ar mai putea produce nici un efect, deoarece creanţa ar fi deja stinsă prin plată). Prin acordul lor de voinţă, creditorul accipiens subrogă pe terţul solvens în toate drepturile sale, care, astfel, nu se sting, ci se transmit neschimbate celui devenit creditor prin s. c) S. *prevăzută de lege*, operează de plin drept, în următoarele cazuri care sunt prevăzute expres printr-o dispoziţie legală: 1) în folosul celui care, fiind el însuşi creditor, plăteşte altui creditor, ce are preferinţă; 2) în folosul celui care, dobândind un imobil ipotecat, plăteşte creditorul ipotecar; 3) în folosul celui care, fiind obligat pentru altul sau alături de altul, are interesul să stingă obligaţia precum în cazul codebitorului solidar sau indivizibil, al fidejusorului etc.; 4) în folosul moştenitorului care a acceptat succesiunea sub beneficiu de inventar, care plăteşte din averea sa datorii ale succesiunii. S. operează de plin drept, în virtutea legii şi în folosul asiguratorului care, plătind asiguratului indemnizaţia de asigurare, se subrogă (în limita despăgubirilor plătite) în toate drepturile asiguratului împotriva celor vinovaţi de producerea daunei, precum şi în alte cazuri anume prevăzute de lege. Prin efectul s., indiferent de forma în care s-ar prezenta, subrogatul (solvens) ia locul creditorului pe care l-a plătit şi poate exercita toate drepturile şi acţiunile acestuia împotriva debitorului, bucurându-se şi de toate garanţiile care însoţeau creanţa respectivă. El dobândeşte de asemenea, şi o acţiune proprie contra debitorului, izvorâtă, după caz, din mandat sau din gestiunea de afaceri, prin care poate obţine nu numai ceea ce a plătit creditorului iniţial, dar şi eventualele cheltuieli sau daune suportate cu această ocazie.

SUBSIDIARIES, termen prin care în Anglia şi în S.U.A. sunt numite societăţile comerciale grupate într-o *holding company* şi a căror activitate economică este direcţionată şi controlată, în cadrul grupării respective, de către societatea numită *holding*. Aceasta din urmă este acţionara s. şi controlează compunerea comitetului său de directori. Au caracter de s. şi societăţile comerciale al căror capital social este deţinut în proporţie de mai mult de jumătate de către societatea de tip *holding*.

Scanned with OKEN Scanner

SUCURSALĂ (*a societăţii comerciale*), structură de întreprindere comercială creată de o societate comercială în ţara care i-a dat naţionalitatea sau într-o altă ţară ca modalitate de extindere a întreprinderii fondatoare fiind menită să contribuie la realizarea obiectului ei de activitate. Se înfiinţează din iniţiativa şi cu fondurile societăţii primare care îi afectează capitalul necesar şi o organizează, fie în aceeaşi ţară, fie în străinătate, spre a desfăşura o activitate economică proprie. **S.** este structura de întreprindere comercială menită să producă sau să distribuie mărfuri, să presteze servicii ori să execute lucrări pentru clientelă, în cadrul obiectului ei specific de activitate. De asemenea, **s.** poate îndeplini şi finalitatea de realizare a investiţiei de capital extern, dacă este constituită de o societate comercială sau de un comerciant individual din străinătate. **S.** nu are personalitate juridică proprie, deci nu este o persoană juridică de sine stătătoare. Sub acest aspect ea face parte din structura organică a societăţii primare fondatoare, singura care deţine calitatea de subiect de drept. Este motivul pentru care **s.** se analizează ca un dezmembrământ, ca o modalitate de descentralizare a activităţii societăţii mame care o patronează. Fiind lipsită de personalitate juridică, **s.** îşi poate realiza finalităţile statutare numai dacă are asigurat un sediu propriu (care în raport cu sediul principal al societăţii constituente este un sediu secundar) de natură să confere certitudine şi stabilitate instalării sale materiale, precum şi autonomie gestionară concedată de societatea-mamă în raporturile bilaterale dintre ele. Deci, în esenţă **s.** se caracterizează printr-o dublă subordonare faţă de societatea primară care a înfiinţat-o: pe de-o parte dependenţa de ordin economic o face subordonată economic, iar pe de altă parte, dependenţa de ordin juridic o face subordonată şi în plan juridic. Însuşi actul de înfiinţare al **s.** constă într-un mandat cu caracter complex, pe care i-l încredinţează societatea mamă, definindu-i modul de organizare, dotarea materială, condiţiile de funcţionare, inclusiv sfera de activitate. De aici decurg următoarele consecinţe în plan practic: a) **s.** nu are firmă distinctă şi nici patrimoniu propriu, diferit de cel al societăţii constituente; b) **s.** încheie contracte cu terţele persoane fie în numele societăţii primare (dacă acţionează ca reprezentantă),

Scanned with OKEN Scanner

fie în nume propriu, dar pe socoteala societăţii primare (dacă există funcţii de comisionar); prin consecinţă ea nu poate avea nici creditori, nici debitori proprii; c) atunci când prin s. se realizează o investiţie externă (este ipoteza s. creată în străinătate) ambele entităţi, adică societatea primară şi s. au aceeaşi naţionalitate, adică naţionalitatea societăţii mame. În cazul s. constituită în străinătate, aceasta este supusă legii societăţii primare, dar este totodată supusă şi legilor ţării străine în care ea funcţionează, dar numai în ceea ce priveşte înfiinţarea lor. Cu toate acestea, sucursalele pot fi acţionate în justiţie în ţările unde funcţionează în legătură cu operaţiile făcute în acele ţări. În anumite condiţii ele pot fi declarate în faliment în ţările respctive, dar numai în ce priveşte bunurile pe care le posedă acolo.

SUPERPRODUCŢIE DE SPECIALITATE, formă a superproducţiei internaţionale care presupune realizarea de către subproducători, după o prealabilă specializare, a unor piese, subansamble, ce urmează a fi integrate în produsul finit la ordonator. În relaţiile dintre ordonatori şi subproducători apare şi se extinde o diviziune tehnică a muncii, firmele respective devenind complementare sub aspect economic. Temeiul acestei complementarităţi îl formează cooperarea complementară între factorii productivi implicaţi. Subcontractanţii au autonomie sporită în realizarea producţiei lor, ceea ce reduce în mod corespunzător dependenţa faţă de fluctuaţia cererii ordonatorilor. V. şi **superproducţie internaţională.**

SUPERPRODUCŢIE INTERNAŢIONALĂ, denumire dată complexului de activităţi productive şi de comercializare realizate în cooperare de către firme din ţări diferite în baza unor relaţii contractuale care se stabilesc între o firmă principală (ordonator) şi unul sau mai mulţi subcontractanţi, în virtutea cărora aceştia din urmă pun în fabricaţie pe baza documentaţiei, date de ordonator, un produs finit sau piese, subansamble care urmează a fi asamblate în întreprinderea ordonatoare, care va asigura şi comercializarea (integrală sau parţială) a produsului finit, sub marca sa. Factorii care configurează natura specifică a s.i. sunt: a) *Strânsa intercondiţionare* dintre obligaţiile părţilor. Ordonatorului îi revin următoarele

Scanned with OKEN Scanner

obligaţii: să pună la dispoziţia partenerilor lui documentaţia tehnică, know-how, echipamente, materii prime, materialele necesare fabricării produsului subcontractant; să întocmească un caiet de sarcini însoţit eventual de un prototip prin care se stabilesc specificaţiile tehnice, normele de lucru, termenele de livrare etc. Obligaţiile ce revin subcontractantului sunt: să realizeze produsul finit care va fi preluat total sau parţial de ordonator; să fabrice piese, subansamble ce urmează a fi preluate integral de ordonator şi incluse în produsul finit; să execute anumite lucrări parţiale; să preia unele semifabricate de la ordonator. b) *Natura asimetrică a relaţiilor* dintre ordonator şi subcontractanţi. De regulă iniţierea producţiei realizate în cooperare se face de către ordonator, care este o mare întreprindere deţinătoare a tehnologiei de fabricaţie şi având o bună reputaţie pe piaţă. Subproducătorul se află în dependenţă faţă de ordonator deoarece prin acesta din urmă îi furnizează documentaţia tehnică şi îi impune strategia de producţie. c) *Caracterul* dinamic evolutiv al **s.i.**. Acest caracter decurge din dezvoltarea unor forme speciale de comerţ internaţional (vânzare de manoperă), din cerinţa creşterii rentabilităţii economice prin specializare, din realizarea unor tranzacţii complexe în domeniul producţiei materiale. Raporturile dintre ordonator şi subcontractanţi au caracter extraconcurenţial ceea ce deosebeşte **s.i.** de vânzarea comercială internaţională. Într-adevăr subcontractanţii realizează produse cu o destinaţie specifică strict determinate tehnic şi calitativ pentru nevoile ordonatorului. **S.i.** se poate înfăţişa sub două forme principale şi anume: *subproducţia de capacitate* (cu varianta ei evoluată denumită *subproducţie comunitară*) şi *superproducţia de specialitate*. V. şi fiecare din acestea.

SUPRAARBITRU, arbitru care prezidează completul de arbitraj în litigiile de comerţ exterior. Participă la toate şedinţele împreună cu ceilalţi doi arbitri membri ai completului de arbitraj, pronunţându-se alături de aceştia în orice chestiuni de fapt ori de drept, inclusiv asupra hotărârii finale prin care se rezolvă litigiul. Acest sistem, consacrat de legislaţia noastră, diferă de cel practicat în alte ţări, potrivit căruia s. intervine numai în caz de divergenţă între arbitri, exer-

Scanned with OKEN Scanner

citând rolul de a decide singur sau de a se alătura părerii unuia dintre ei, spre a forma majoritatea.

SUPRATAXĂ DE IMPORT, taxă vamală având caracter suplimentar, instituită în condiţii excepţionale pentru anumite grupe de produse, pentru o perioadă relativ scurtă de timp. S. i. se percepe în condiţii de dezechilibru al balanţei de plăţi, pentru mărfurile care nu sunt supuse restricţiilor cantitative şi care nu fac obiectul concesiilor comerciale reciproce cu alte state.

SURPLUS, v. **excedent al balanţei comerciale.**

SWING, termen prin care se desemnează linia de credit deschisă între două ţări semnatare ale unui acord de cliring, linie ce serveşte la efectuarea plăţilor către furnizori atunci când încasările de la cumpărători devin insuficiente, ca urmare a decalajului valoric sau în timp între prestaţiile reciproce ale celor două părţi, întrucât prin specificul lor operaţiile de cliring sunt echilibrate, în mod normal, la încheierea perioadei de cliring creditul *swing* ar trebui să fie lichidat, dar în practică există cazuri când acest credit se permanentizează, transformându-se într-un credit obişnuit.

SWITCH, variantă de bază a operaţiilor de contrapartidă/compensaţie, care presupune participarea a mai mult de doi parteneri (având sisteme economice şi financiare distincte) şi care, de regulă, se fundează pe existenţa unui acord de plăţi şi pe funcţionarea unui cont de cliring ce determină echilibrul schimburilor reciproce. A apărut şi s-a dezvoltat în împrejurările existenţei în cadrul pieţei mondiale a mai multor regimuri comerciale, specifice diferitelor ţări şi grupe de ţări. Tranzacţiile de *switch* sunt specifice comerţului internaţional în contrapartidă/compensaţie, intervenţia lor producându-se, de regulă, după încetarea livrărilor de produse de contrapartidă sau de compensaţie. Firma ce primeşte ca plată pentru exporturile sale produse de contrapartidă pe care le va putea valorifica ea însăşi, va proceda la vânzarea produselor preluate unei firme specializate în tranzacţii de *switch* (dintr-o ţară cu economie de piaţă). Prin efectul unei tranzacţii de *switch*,

Scanned with OKEN Scanner

firma specializată în operaţii de acest gen dobândeşte mărfurile cu importantă reducere de preţ; ea poate găsi cumpărător pentru acele produse într-o ţară a cărei monedă nu este convertibilă sau într-o ţară unde, aplicându-se restricţii valutare, transferul de valută în străinătate este controlat. În ambele situaţii, dacă cumpărătorul potenţial nu poate plăti mărfurile respective cu valută convertibilă, vânzătorului i se oferă varianta plăţii prin produse realizate în ţara cumpărătorului; în cazul în care produsele primite cu titlu de plată nu sunt nici ele comercializabile pe valută într-o ţară cu excedente de plăţi în mijloace exprimate în valută convertibilă, firma specializată în operaţii de *switch* va trebui să repete de mai multe ori ori tranzacţiile, până ce mărfurile primite în schimb vor putea fi comercializate pe valută convertibilă. Cu prilejul fiecărei tranzacţii (adică a fiecărei faze a operaţiei) firma specializată oferă în mod uzual cumpărătorului o parte din diferenţa favorabilă obţinută de la vânzătorul produselor în contrapartidă; diferenţa dintre plata finală în valută convertibilă şi preţul de achiziţie al mărfurilor originale reprezintă marja de profit a firmei specializate în operaţii de switch. Într-o exprimare mai sintetică, *switch*-ul se analizează ca o operaţie comercială cel puţin triunghiulară, prin care creanţa în devize sau în produse pe care o are o ţară oarecare asupra altei ţări se transferă către una sau mai multe ţări terţe. Tranzacţia de *switch* constituie o modalitate deosebită de plată, şi nu o modalitate sau o condiţie de vânzare; ea are înainte de toate un caracter financiar. În practica de comerţ internaţional (de contrapartidă/compensaţie) se disting două variante de *switch*, şi anume: *switch de export* şi *switch de import*. Cel dintâi se caracterizează prin aceea că exportatorul este plătit de clientul său printr-un cont de cliring într-o ţară terţă, iar firma specializată în operaţii de *switch* cumpără această monedă de cliring. Cel de-al doilea (adică *switch*-ul de import) se distinge prin faptul că importatorul, dorind să-şi procure marfa cât mai convenabil, plăteşte unei ţări terţe în monedă de cliring pusă la dispoziţia sa de către firma specializată în operaţii de *switch*. Există trei specii de tranzacţii de *switch:* a) Tranzacţii de *switch* prin efectul

Scanned with OKEN Scanner

cărora unele ţări terţe pot obţine licenţa de import în unele ţări în curs de dezvoltare pentru produsele lor de export; de pildă, o anumită ţară în curs de dezvoltare a exportat mărfuri într-o anumită ţară, în condiţiile acordului bilateral existent între cele două ţări, dar ţara importatoare nu a furnizat, la rându-i mărfurile sale către ţara exportatoare; o firmă specializată în operaţii de *switch* obţine acces la debitorul ţării importatoare exprimat în monedă de cliring, putând utiliza fondurile respective pentru înfiinţarea exporturilor unei ţări terţe către ţara în curs de dezvoltare; b) Tranzacţii de *switch* presupunând revânzarea de către o parte a unui acord al produselor obţinute de la partenerul cu care are relaţii bilaterale bazate pe cliring. Nu întotdeauna asemenea revânzări sunt legale, deoarece acordurile bilaterale pot interzice reexportul produselor de contrapartidă; în practica de comerţ internaţional asemenea operaţii de switch se realizează totuşi cu acordul tacit al părţilor. c) Tranzacţii de *switch* pur financiar-valutar având drept scop convertirea sumelor exprimate în unităţi de cliring în sume în valută convertibilă, contra unei diferenţe, fără a avea loc o mişcare corespunzătoare de mărfuri. Prin specificul lor, tranzacţiile de *switch* se desfăşoară întotdeauna în dublu sens; privite sub acest aspect, ele cunosc două variante de bază şi anume „varianta *aller* (sau alimentarea contului de cliring) şi varianta *retour* (sau vânzarea de disponibilităţi de cliring). Alături de aceste variante, în practica de comerţ internaţional se recurge uneori şi la operaţii implicând combinarea lor, aşa-numitele operaţii *aller-retour,* prin realizarea cărora partenerii urmăresc deopotrivă asigurarea funcţionării normale a acordurilor de cliring, ca şi obţinerea de beneficii în valută, fără a angaja produse ce încorporează substanţă naţională (operaţii întreprinse special pentru aport valutar). De asemenea, în practică s-au conturat şi se utilizează şi operaţii de *switch* având caracter pur financiar, care, în funcţie de numărul participanţilor la realizarea lor, pot fi: operaţii de *switch,* simple, normale, primare, ce se derulează cu participarea unor parteneri din trei ţări, dintre care două sunt semnatare ale unui acord de cliring, iar cea de-a tre-

Scanned with OKEN Scanner

ia este ţara pe piaţa căreia se negociază mărfurile ce formează obiectul operaţiunii, contra mijloace de plată în valută convertibilă; operaţii de *switch* în lanţ, sau multiple, ce implică participarea a mai mult de trei ţări, două dintre ele fiind în acest caz semnatare ale unui acord de cliring.

Scanned with OKEN Scanner

Ş

ŞARPE VALUTAR, denumire metaforică dată sistemului de cursuri de schimb al ţărilor membre ale C.C.E., care a fost funcţional în perioada 1971-1979. Denumirea oficială dată ş.v. la înfiinţarea sistemului respectiv era „Sistemul European al Limitelor Înguste ale Cursurilor de Schimb". Această denumire a fost stabilită prin rezoluţia Consiliului C.E.E. din martie 1971 care preconiza realizarea pe plan regional a unei discipline stricte în relaţiile valorice dintre monedele respective. Începând cu anul 1973 au fost generalizate cursurile de schimb flotante, iar ţările participante la **s.v.**, adică ţările membre ale C.E.E. cu excepţia Marii Britanii s-au angajat să menţină cursurile reciproce dintre monedele lor în marje de fluctuare de 2,25% faţă de ţări terţe şi totodată să permită flotarea concertată, adică să lase monedele lor naţionale să flo-teze în comun. Agravarea recesiunii economice mondiale a făcut ca zona de stabilitate relativă a cursurilor de schimb (adică arealul de aplicare a **s.v.**) să fie supusă unei pluralităţi de valuri speculative. Împrejurarea a avut ca şi consecinţă retragerea unor monede naţionale din cadrul sistemului (ca de pildă francul francez care a fost retras în două rânduri iar ulterior a fost reintrodus) precum şi devalorizarea şi revalorizarea unor monede făcând parte din sistem. **Ş.v.** a funcţionat până în martie 1979 când a fost transformat în sistemul monetar european.

ŞEDINŢĂ DE BURSĂ, modalitate organizatorică de desfăşurare a activităţii bursei. O **s. b.** se desfăşoară într-un interval de timp zilnic a cărui durată şi distribuire săptămânală sunt stabilite prin regulamentul bursei. În cadrul **s. b.** se efectuează tranzacţiile cu titluri financiare.

Scanned with OKEN Scanner

T

TALLYMAN, termen ce desemnează, în transportul maritim de mărfuri, persoana care acţionează din însărcinarea armatorului sau navlositorului, respectiv a expeditorului sau deţinătorului, exercitând următoarele atribuţii: controlul asupra conformităţii dintre cantitatea care se indică în conosament şi cea efectiv încărcată, respectiv descărcată de pe vas; examinarea marcării mărfii, a ambalajului şi urmărirea modului de manipulare a încărcăturii etc. Constatările făcute de **t.** sunt consemnate de acesta în rapoarte (tallysheet).

TALLYSHEET, termen ce în limba engleză desemnează rapoartele întocmite de către tallyman şi care conţin constatările acestuia făcute în exercitarea atribuţiilor lui de serviciu. V. şi **tallyman**.

TANTIEMĂ, termen prin care se desemnează forma de retribuire a conducerii unei societăţi comerciale (mai exact a persoanelor cu funcţii de conducere în cadrul societăţii, precum: membrii consiliului de administraţie, directorii, administratorii etc.) presupunând alocarea de către adunarea generală a unei cote din venitul net. Tantiema este susceptibilă de plată în două moduri, şi anume: a) prin achitarea unei sume, reprezentând o cotă procentuală din venitul net al societăţii conducerii colective a acesteia din urmă (adică consiliului de administraţie sau de supraveghere, directoratului); b) prin plata unor tantieme de prezenţă celor care participă la şedinţele periodice ale consiliului de conducere.

TARIF DE LINIE, sintagmă ce desemnează navlul perceput pentru mărfurile transportate cu navele de linie într-o anumită perioadă în condiţiile stabilite în

Scanned with OKEN Scanner

cadrul unui cartel maritim aşa cum acestea au fost hotărâte în cadrul unor conferinţe care urmăresc ca scop uniformizarea condiţiilor concrete de primire, încărcare, transport, predare şi depozitare a mărfurilor în porturile de încărcare şi descărcare. Fixarea **t. l.** se face şi cu participarea asociaţiilor de exportatori şi importatori.

TARIF DE TRANSPORT, denumire generică dată setului de norme ce conţin reglementarea taxelor şi condiţiilor de transport şi care este dat publicităţii, fiind, de regulă, confirmat sau chiar întocmit de către un factor public, asociaţie a cărăuşilor sau organizaţie internaţională de transporturi. **T. t.** în esenţa sa este o veritabilă ofertă făcută de cărăuş, ofertă ce conţine preţuri relativ rigide comparativ cu preţurile contractuale. Importanţa **t. t.** diferă în funcţie de felul transportului. Astfel, în transportul feroviar există numai preţuri tarifare, iar în celelalte ramuri de transport **t. t.** vizează numai legăturile regulate (de linie). Preţul transportului se convine prin negociere directă în cazul încheierii cu Charter Party. La navigaţia de linie (în transportul maritim) sunt practicate **t. t.** care sunt stabilite în cadrul conferinţelor maritime. Asociaţia Internaţională pentru Transport Aerian stabileşte pentru companiile membre **t. t.** aerian.

TARIF FEROVIAR, set de dispoziţii legale cuprinzând norme de încadrare şi decontare a taxelor pe care cărăuşul feroviar este îndreptăţit să le încaseze în virtutea contractului de transport perfectat pentru transportul mărfurilor sau al călătorilor pe calea ferată. Ca structură **t.f.** (oricare ar fi el) conţine părţi distincte referitoare la: dispoziţii generale şi norme pentru efectuarea transporturilor; nomenclatura şi clasificarea mărfurilor; tabele kilometrice de destinaţie; baremuri tarifare pentru calculul taxelor. Din punct de vedere al sferei de aplicabilitate **t.f.** pot fi: *locale, de tranzit, comune, speciale şi excepţionale*. V. şi fiecare din acestea.

TARIF FEROVIAR COMUN, varietate de tarif feroviar ce se caracterizează prin faptul că este în aşa fel conceput şi structurat încât să permită facilitarea modului de calcul între administraţiile de cale ferată participante. V. şi **tarif feroviar.**

Scanned with OKEN Scanner

TARIF FEROVIAR DE TRANZIT, varietate de tarif feroviar de specificul căruia este faptul că se exprimă printr-o valută convertibilă, care poate fi şi moneda naţională. V. şi **tarif feroviar.**

TARIF FEROVIAR LOCAL, varietate de tarif feroviar care se distinge prin aceea că este susceptibil de aplicare numai transporturilor interne pe calea ferată. V. şi **tarif feroviar.**

TARIF FEROVIAR SPECIAL ŞI EXCEPŢIONAL, varietate de tarif feroviar de specificul căruia este favorizarea transportului unor produse, a legăturilor cu zonele industriale sau portuare, precum şi utilizarea anumitor parcursuri de tranzit, prin aplicarea unui nivel mai redus pe anumite rute. V. şi **tarif feroviar.**

TARIF MARITIM, set de norme incidente în transportul maritim cu nave de linie şi prin care se reglementează nomenclatura şi clasificarea mărfurilor conform anumitor principii (de regulă se utilizează ca şi criterii ordinea alfabetică şi gradul de prelucrare), preţurile aferente transportului acestora între anumite porturi de expediere şi de destinaţie precum şi condiţiile de aplicare a tarifului respectiv.

TARIF VAMAL, sintagma prin care se desemnează tabelul, catalogul cuprinzând, potrivit unei anumite clasificări, nomenclatorul produselor în privinţa cărora un anume stat a stabilit nivelul taxelor vamale. Se cunosc mai multe sisteme tarifare; deşi acestea se deosebesc între ele, au totuşi o trăsătură comună: faptul că toate sistemele tarifare naţionale prevăd fie un nivel al taxei pentru fiecare produs, aplicabil tuturor ţărilor, fie două sau mai multe niveluri, ce primesc aplicare în privinţa diferitelor ţări. Tarifele vamale se elaborează pe baza mai multor criterii, în armonie cu care se disting: tarife alfabetice; tarife după originea mărfii; tarife după gradul de prelucrare a mărfurilor etc. În temeiul unui acord semnat la Bruxelles în anul 1951, statele-părţi s-au angajat să unifice tarifele lor vamale din punctul de vedere al clasificării mărfurilor, folosindu-se într-un atare scop criteriul ce are în vedere gradul de prelucrare a acestora (adică a mărfurilor); nomenclatorul stabilit în temeiul acordului menţionat (N.T.B.) este utilizat de 113 ţări, excepţie făcând S.U.A. şi Canada. El constituie baza ne-

Scanned with OKEN Scanner

gocierilor bilaterale şi multilaterale, indiferent dacă acestea se desfăşoară în cadrul G.A.T.T. sau a U.N.C.T.A.D. Tarifele vamale sunt supuse unui proces de detaliere din ce în ce mai mare, prin efectul protecţionismului vamal, ajungându-se la situaţia ca unele dintre ele să cuprindă câteva mii de poziţii tarifare, fapt ce permite promovarea de măsuri discriminatorii în relaţiile de comerţ internaţional. În practica de comerţ internaţional se utilizează atât tarife vamale simple, cu o singură coloană (folosite de un număr restrâns de ţări, precum: Mexic, Bolivia, Panama etc.), cât şi tarife vamale compuse, cu mai multe coloane, care prevăd taxe diferenţiate pe măsuri şi pe ţări (asemenea tarife fiind folosite de marea majoritate a ţărilor de pe glob). Prin utilizarea tarifelor vamale se urmăresc, în principal, ca obiective, orientarea proceselor economice externe şi reglementarea schimburilor comerciale cu străinătatea. În ultima vreme, tarifele vamale au primit în ţările în curs de dezvoltare rolul de instrument al dezvoltării economice, ele asigurând protejarea industriilor naţionale şi stimularea implicării acelor ţări în diviziunea internaţională a muncii.

TAXĂ ANTIDUMPING, varietate de taxă vamală care este percepută suplimentar peste taxele vamale de import obişnuite, în vederea neutralizării efectelor nocive ale dumpingului. Autorităţile competente din ţara sau din teritoriul vamal unde se face importul au în atribuţiile lor şi prerogativa de a decide instituirea **t.a.** şi de a stabili cuantumul ei (care poate fi egal cu întreaga mărime sau numai cu o parte a marjei de dumping). **T.a.** primeşte aplicare şi în cazul dumpingului valutar. V. şi **dumping; dumping valutar.**

TAXĂ ASUPRA CONSUMULUI, impozit aplicabil numai în cazul vânzării cu ridicata a mărfurilor. Aplicarea **t. c.** cu privire la mărfurile importate se face luându-se ca bază de calcul preţul C.I.F. la care se adaugă cheltuielile de transport până la destinaţia din teritoriul vamal. În unele ţări aceste cheltuieli sunt luate în calcul numai franco-frontieră. De asemenea, în unele ţări **t. c.** are nivel uniform pentru majoritatea produselor, iar în alte ţări acest nivel este diferenţiat pe diferite grupe de produse.

TAXĂ ASUPRA VALORII ADĂUGATE (T.V.A.), impozit general

de consum perceput numai asupra valorii nou adăugate, iar nu cu referire la valoarea integrală a mărfii la fiecare stadiu al procesului de reproducţie, atât în producţie cât şi în sfera circulaţiei. În cazul mărfurilor de import stabilirea **T.V.A.** se face luându-se ca bază de calcul preţul C.I.F. la care se adaugă taxa vamală, taxele de prevalare precum şi alte taxe care se percep asupra importului, ceea ce de regulă determină o creştere a valorii în vamă şi creează implicit un regim discriminator, mai nefavorabil comparativ cu cel ce se aplică la mărfurile indigene. **T.V.A.** a fost imaginată şi aplicată pentru întâia oară în Franţa, iar ulterior a fost preluată şi generalizată în aplicarea sa în toate statele europene.

TAXĂ COMPENSATORIE, denumire dată taxei vamale aplicată asupra importurilor provenind din ţările care subvenţionează exporturile la anumite produse sau acordă prime de export. Finalitatea **t.c.** este de a neutraliza orice primă sau subvenţie acordată (direct sau indirect) pentru fabricarea, producerea sau exportul unui produs. Nivelul **t.c.** este corespunzător nivelului primei de export sau al subvenţiei acordate exportatorului, neputând fi mai mare decât oricare dintre acestea.

TAXĂ DE AMARARE, sumă de bani pe care armatorul este obligat să o plătească administraţiei portuare pentru fixare prin legare sau aşezare în locaşuri special amenajate, a obiectelor aflate pe o navă, pentru ca ele să fie în siguranţă chiar pe o mare agitată, când navei i se imprimă mişcări de ruliu cât şi mişcări de tangaj.

TAXĂ DE ANDOSARE, sumă de bani calculată procentual ce se percepe cu titlu de comision cu ocazia transferării dreptului de proprietate asupra cambiei de la un beneficiar la altul.

TAXĂ DE ARBITRAJ, sumă de bani percepută de organul arbitral pentru organizarea unui arbitraj. **T. a.** se avansează de către reclamant şi se calculează procentual în funcţie de valoarea obiectului cererii de arbitrare. **T. a.** remunerează serviciile privind constituirea tribunalului arbitral, acordarea asistenţei de specialitate solicitate de arbitri, organizarea secretariatului arbitrajului etc. Efectuarea vărsământului privitor la **t. a.** este obligatorie pentru investirea instanţei arbitrale.

Scanned with OKEN Scanner

Sentința arbitrală, care este definitivă, trebuie să conțină o dispoziție referitoare la modul de distribuire între părți a cheltuielilor de arbitrare.

TAXĂ DE CANAL, sumă de bani pe care armatorul este obligat să o plătească administrației canalului (maritim sau fluvial) pentru dobândirea dreptului de acces pe canal în vederea tranzitării lui cu marfa încărcată pe navă și pentru serviciile conexe aferente traversării canalului (precum: pilotaj, utilizarea plaselor de navigație, a instalațiilor de radio emisie pentru dirijarea navei etc.) **T. c.** pentru navele angajate în „time charter" este plătită de către navlositor. Nivelul **t. c.** diferă de la navă la navă, cuantumul ei fiind stabilit în funcție de tipul navei, de tonajul ei (de regulă tonajul registru). În cazul canalelor Suez și Panama autoritățile acestora aplică reguli proprii cu privire la stabilirea tonajului ce se ia în considerare pentru calcularea **t. c.** În cazul canalelor Dunăre-Marea Neagră și Poarta Albă-Midia Năvodari, se folosește ca bază de calcul a **t. c.** tonajul navelor atestat prin certificatele lor de tonaj.

TAXĂ DE CHEIAJ, sumă pe care trebuie să o plătească armatorul administrației portuare pentru staționarea navei la chei și utilizarea instalațiilor portuare. Pentru navele angajate în „time charter" plata **t. c.** rămâne în sarcina navlositorului.

TAXĂ DE EXPORT, varietate de taxă vamală pe care statul o percepe asupra exportului mărfurilor indigene. Este aplicată unui număr limitat de mărfuri și pe o perioadă de timp limitată. **T. e.** urmărește ca finalitate obținerea unor venituri suplimentare la bugetul statului (în cazul în care acesta deține monopolul) sau creșterea ponderii pe piața mondială în exportul produsului respectiv. În ultima ipoteză, dacă statul respectiv deține o cotă ridicată în aprovizionarea pieței mondiale cu produsul în cauză **t. e.** generează un efect de creștere a prețului acestuia pe piața mondială. Perceperea **t. e.** poate avea ca finalitate și limitarea exportului unor produse de bază pentru ca acestea să fie supuse prelucrării pe plan intern. V. și **taxă vamală**.

TAXĂ DE ÎNCĂRCARE-DESCĂRCARE, denumire generică dată cheltuielilor aferente operațiunilor de încărcare și de descărcare a navei. Modul de calculare a unor astfel de cheltuieli

este determinat prin următoarele clauze contractuale: a) clauza FIO (free in and out) potrivit căreia **t. î.d.** sunt suportate de navlositor, nefiind incluse în navlu; b) clauza FIOS conform căreia sunt în sarcina navlositorului şi cheltuielile de stivuire în hambarul navei; c) clauza Along side ship, care cere ca marfa să fie adusă de navlositor în raza de acţiune a macaralelor navei; d) clauza sotto palanco sau ship's tackel, în armonie cu care navlositorul este obligat să aducă marfa de-a lungul navei, sub dispozitivul de încărcare; e) clauza At ship's rail, care impune navlositorului obligaţia să aducă marfa la copastia navei, iar la descărcare armatorul trebuie s-o predea destinatarului în acelaşi loc, suportând o parte din cheltuielile de încărcare-descărcare. În cazul în care unele din clauzele menţionate nu sunt stipulate în contract, absenţa lor va fi complinită prin aplicarea uzanţelor portuare. O astfel de soluţie poate să-l defavorizeze pe navlositor. Clauzele FIO şi FIOS sunt cel mai frecvent uzitate.

TAXĂ DE ÎNREGISTRARE (în domeniul maritim), sumă plătită de armator pentru înmatricularea navei sub pavilionul unei anumite ţări. În cazul în care nava se înregistrează sub pavilionul altei ţări decât ţara de origine, acea navă îşi desfăşoară activitatea economică sub pavilion de liberă înregistrare. Liberia, Costa Rica, Honduras, Panama şi alte ţări oferă pavilion de liberă înregistrare.

TAXĂ DE LICENŢĂ, sumă cerută de procedura acordării automate a licenţelor de import, şi care trebuie plătită de către beneficiarul unei asemenea licenţe. Ca natură juridică, **t. l.** reprezintă o cauţiune fără efecte restrictive asupra importurilor.

TAXĂ DE NAVĂ, V. **taxă de tonaj**.

TAXĂ DE PILOTAJ, sumă a cărei plată incumbă armatorului şi care trebuie achitată unor administraţii portuare pentru conducerea navei în bazinul portului, pe canalele de acces spre port, în tranzitarea canalelor internaţionale de navigaţie de către piloţii specializaţi aflaţi în subordinea acestor administraţii. Pilotarea navelor de către astfel de piloţi se face în scopul evitării accidentelor posibile datorită cunoaşterii imperfecte a respectivei zone de navigaţie de către personalul navigant aflat la bord. Pilotajul este obli-

gatoriu în următoarele situaţii: la intrarea şi la ieşirea navei din port, la executarea manevrelor în vederea acostării navei la dană, la schimbarea danei etc. Nivelul **t. p.** se stabileşte în funcţie de tonajul navei supuse pilotării şi de distanţa sau timpul de pilotaj. Acolo unde regulamentul portuar cere ca obligatorie pilotarea **t. p.** se percepe indiferent dacă pilotarea, a fost solicitată sau nu, şi indiferent dacă nava a beneficiat sau nu de acest serviciu.

TAXĂ DE RESCONT, denumire dată ratei dobânzii percepută de banca centrală la scontarea cambiilor. Se analizează ca instrument principal al politicii monetare şi de credit în condiţiile economiei de piaţă. Serveşte ca indicator economic pentru rata dobânzii pe termen scurt. Stabilirea **t. r.** este de competenţa autorităţilor monetare din fiecare ţară şi are loc în funcţie de obiectivele politicii de credit. Astfel, în perioadele de recesiune economică, **t. r.** este diminuată pentru ca pe această cale să fie declanşat un proces de ansamblu de micşorare a dobânzilor bancare şi totodată pentru a se stimula investiţiile şi creşterea economică în general. În condiţiile de „supraîncălzire" economică şi de accelerare a inflaţiei se procedează la majorarea **t. r.**, ceea ce produce ca efect scumpirea creditului şi implicit temperarea activităţii economice. V. şi **rescont**.

TAXĂ DE SCONT, V. **scont**.

TAXĂ DE TIMBRU, **1.** Sumă pe care statul o percepe în legătură cu desfăşurarea activităţii jurisdicţionale şi notariale. Trebuie achitată anticipat de către persoana fizică sau persoana juridică care promovează o acţiune în justiţie sau care solicită prestarea unor servicii notariale. **T. t.** este percepută ca mijloc de recuperare, cel puţin parţială, a cheltuielilor suportate de stat în legătură cu activitatea de justiţie. În cazul serviciilor notariale, **t. t.** apare ca un impozit special perceput de la cei care solicită şi beneficiază de asemenea servicii. **2.** Specie de impozit perceput de stat pentru diverse hârtii de valoare şi documente care atestă sau certifică săvârşirea anumitor fapte licite, voluntare sau obligatorii, prevăzut de sistemul de drept naţional.

TAXĂ DE TONAJ, taxă percepută de administraţia portuară cu privire la navele ce fac escală în

Scanned with OKEN Scanner

portul respectiv în vederea încărcării sau descărcării de marfă, sau a îmbarcării sau debarcării de pasageri, ori a primirii sau predării de corespondenţă poştală sau de colete poştale. T. t. se percepe şi asupra navelor ce tranzitează un canal navigabil. Mărimea t. t. este diferită în diferite porturi şi se stabileşte în funcţie de tonajul registru al fiecărei nave.

TAXĂ DE TRANSPORT, taxă pe care o percepe cărăuşul pentru transportul mărfurilor, pasagerilor sau al efectelor poştale. În transporturile feroviar, rutier sau aerian, reglementarea t. t. se face prin tariful de transport, iar aplicarea sa se face diferenţiat în raport cu natura mărfii, baremul tarifar al acesteia, felul expediţiei (respectiv vagoane, coletărie sau mesagerie), greutatea mărfii, distanţă şi regimul de viteză. În cazul transportului maritim şi fluvial, t. t. în transporturile cu nave de curs neregulat se prezintă sub forma navlului sau a chiriei, sau sunt reglementate prin tariful de conferinţă.

TAXĂ DE TRANZIT, sumă percepută pentru tranzitul mărfurilor şi al mijloacelor străine de transport prin porturi, căi feroviare, şosele, aeroporturi. T. t. îmbracă forme diverse precum: taxă de navigaţie şi pilotaj; taxă de canal; taxă de şosele; taxă de aeroport; taxă de transport pe teritoriul unei ţări; taxă de depozitare temporară, taxă de încărcare-descărcare etc. Ea reprezintă în esenţă o varietate de impozit perceput asupra mărfii sau a mijlocului de transport utilizat pentru tranzitarea mărfii.

TAXĂ ÎN CASCADĂ, varietate a impozitului de consum, care se percepe în fiecare stadiu al procesului de reproducţie. Se calculează asupra valorii brute a produsului ori de câte ori acesta constituie obiectul unei tranzacţii. T. c. se aplică o singură dată sau în mai multe trepte asupra întregii valori a produsului, valoare ce include şi taxele percepute în fazele anterioare, având caracter cumulativ. Mărfurile de import supuse t. c. sunt evaluate luându-se în considerare preţul C.I.F., la care se adaugă taxa vamală şi alte taxe.

TAXA OCULTĂ, denumire dată taxei de consum, având valoare mică, aplicată asupra bunurilor de echipament, pentru materii prime, combustibili şi energie electrică, materiale auxiliare sau

Scanned with OKEN Scanner

servicii care contribuie indirect fie la fabricarea fie la transportul mărfurilor. T.o. se distinge de taxele indirecte percepute asupra unui produs finit similar utilizându-se ca şi criteriu în acest scop încorporarea fizică, care include materiile prime şi componentele încorporate în realitate în produsul final. Sunt de asemenea considerate **t.o.** impozitele indirecte de vânzare, de timbru şi alte impozite indirecte înrudite cu acestea aplicate asupra maşinilor, combustibililor şi energiei electrice, precum şi orice alte impozite care nu sunt încorporate fizic în produsul exportat.

TAXA OFICIALĂ A SCONTULUI, dobândă percepută de banca centrală a unei ţări în legătură cu operaţiile de scontare (în realitate de rescontare) a portofoliului de cambii sau alte efecte de comerţ pe care îl prezintă băncile comerciale pentru obţinerea anticipată a sumelor ce urmează să fie încasate de la debitori la împlinirea scadenţelor. **T.o.s.** poate fi considerată dobândă minimă pentru operaţiile de scont pe piaţa respectivă; ea serveşte drept criteriu la stabilirea nivelului general al dobânzilor pentru creditele pe termen scurt, care, de fapt, sunt plasamente de capitaluri temporar disponibile. **T.o.s.** nu este mereu aceeaşi, ci variază în timp, fiind înrâurită de acţiunea mai multor factori, cum ar fi: a) *conjuncturа economică internă:* majorarea **t.o.s.** determină scumpirea creditelor şi implicit conduce la restrângerea volumului acestora, care, la rându-i, poate antrena o diminuare a ritmului de creştere economică în cazul unei „supraîncălziri" a economiei; reducerea **t.o.s.** determină ieftinirea creditelor, iar prin aceasta contribuie la stimularea activităţii economice în ipoteza stagnării economiei; de asemenea, modificarea **t.o.s.** influenţează economia şi sub aspectul cererii de consum a populaţiei: reducerea sa comportă creşterea masei de bani în circulaţie, ceea ce determină creşterea cererii de consum, iar majorarea sa antrenează diminuarea acestei mase, fapt ce implică scăderea cererii de consum; b) *evoluţia cursurilor valutare:* modificarea **t.o.s.** poate constitui un instrument de protejare a rezervei valutare a băncii centrale, atunci când această bancă este nevoită să intervină pe piaţă pentru asigurarea respectării limitelor de fluctuaţie a cursurilor valutare: intervenţia băncii poate avea loc prin vânzarea de valută din

Scanned with OKEN Scanner

rezervă (când se constată o tendinţă de depăşire a limitei superioare a cursurilor), caz în care majorarea **t.o.s.** constituie procedeul cel mai uzitat pentru apărarea rezervei, determinând scumpirea generală a capitalurilor în ţara respectivă şi implicit intrarea unor capitaluri străine de import (adică un import de valută), fapt de natură să anuleze tendinţa de depăşire a limitei de fluctuare a cursurilor şi totodată să-i înlesnească băncii centrale sarcina menţinerii cursurilor valutare în limitele stabilite; modificarea **t.o.s.** exercită însă numai o influenţă relativă atât asupra pieţei valutare, cât şi asupra activităţii economice în general.

TAXĂ PENTRU OPERAŢII BANCARE, comision perceput de bancă cu titlu remuneratoriu pentru diversele servicii efectuate de ea unui client care are deschis un cont. Se achită, de regulă, de către clientul care ordonă efectuarea serviciilor bancare. **T.o.b.** se stabileşte sub formă de procent aplicat asupra valorii operaţiunii ordonate de client. Mărimea acestui procent diferă în funcţie de natura operaţiei precum şi de la bancă la bancă. Sin. *comision bancar.*

TAXĂ PORTUARĂ, denumire generică dată sumei pe care trebuie să o plătească administraţiei portuare sau altor instituţii publice navele ce fac escală într-un anumit port. Se calculează în raport cu tonajul navei şi se percepe pentru: folosirea docurilor, cheiurilor, bazinelor, piloţilor, remorcherelor, balizajului etc. În majoritatea porturilor sunt scutite de **t.p.** navele care intră temporar la adăpost, cele care fac escală numai în vederea aprovizionării lor, precum şi ambarcaţiunile mici şi cele sportive. Plata **t.p.** se face de către armator în contul navei, sau de către importator sau exportator după caz, în contul mărfii. Aceste din urmă taxe (cele în contul mărfii) sunt percepute pentru transbordări directe şi indirecte, încărcări-descărcări, pentru manipulări din loc în loc (pe teren, în magazii sau pe coverta navei), pentru operaţiuni de transport efectuate în incinta portului, pentru operaţiuni de depozitare, sortare, condiţionare etc. Cât priveşte navele care fac escală într-un anumit port, acestea plătesc următoarele taxe: taxele minimale de port şi de pilotaj, precum şi taxa de cheiaj, ambele taxe fiind stabilite şi percepute în funcţie de tonajul registru net

Scanned with OKEN Scanner

al navelor; taxa legat sau dezlegat la chei, de asemenea percepută în funcţie de tonajul registru net al navei; taxa pentru utilizarea remorcherelor la manevre, care se stabileşte pe oră şi ţinându-se seama de puterea remorcherului.

TAXĂ VAMALĂ, varietate de impozit indirect perceput de stat asupra mărfurilor care trec frontierele de stat ale diverselor ţări. T.v. se clasifică în funcţie de mai multe criterii, precum: obiectul impunerii (conform căruia se disting **t.v.** de import, **t.v.** de export şi **t.v.** de tranzit); scopul impunerii (**t.v.** protecţioniste sau **t.v.** fiscale); modul de percepere (**t.v.** specifice, **t.v.** ad valorem şi **t.v.** mixte); modul de fixare (**t.v.** autonome, **t.v.** convenţionale, **t.v.** preferenţiale şi **t.v.** de retorsiune). Pentru produsele care trec frontiera de stat, **t.v.** îndeplineşte funcţia de element de formare a preţurilor de comerţ exterior, respectiv a preţurilor interne de consum, favorizând producţia internă care este destinată consumului intern.

TAXE ACCESORII (în contractul de transport feroviar internaţional de mărfuri), sume de bani pe care este îndreptăţit să le perceapă cărăuşul cu titlul de plată a prestaţiilor speciale accesorii transportului pe care-l efectuează. **T.a.**, la fel ca taxele de transport, sunt cuprinse în tarife de mărfuri. Potrivit S.M.G.S., calcularea acestor taxe se face pe baza tarifelor interne ale căii ferate de predare şi ale celei de destinaţie, ca şi pe baza tarifului unic de tranzit S.M.G.S. pentru parcursul căilor ferate de tranzit. **T.a.** se calculează ţinându-se seama de taxele tarifului intern al ţării de detinaţie, dacă în această ţară operează transbordarea mărfurilor şi transpunerea vagoanelor pe osii, sau luându-se în considerare taxele tarifului unic de tranzit în oricare alte cazuri. C.I.M. stabileşte că **t.a.** se calculează potrivit tarifelor legale în vigoare şi reglementărilor publicate în fiecare stat, aplicabile în momentul încheierii contractului de transport, chiar dacă taxele de transport sunt calculate separat pe diferite porţiuni ale parcursului. Plata **t.a.**, ca şi a oricăror alte taxe şi cheltuieli ocazionate din momentul primirii mărfii pentru transport şi până la eliberarea acesteia de către calea ferată, poate incumba fie expeditorului, fie destinatarului. C.I.M. prevede că predătorul are libertatea să francheze atât taxele de transport, cât şi **t.a.** Cu referire la

Scanned with OKEN Scanner

francare, S.M.G.S. prevede că **t.a.** (la fel ca şi taxele de transport) se calculează: a) de către staţia de predare (în cazul transportului pe căile ferate ale ţării de predare, potrivit tarifelor acestei ţări sau potrivit tarifului unic de tranzit, dacă predătorul ia asupra sa şi taxele de transport pe căile ferate de tranzit); b) de către staţia de destinaţie (pentru transportul pe căile ferate ale ţării de destinaţie, pe baza tarifelor acelei ţări).

TÂRG INTERNAŢIONAL, eşantion reprezentativ al pieţii internaţionale ce concentrează cererea şi oferta internaţională, având caracter promoţional cu privire la mărfurile expuse. Se analizează ca fiind o manifestare comercială internaţională cu caracter complex organizată periodic, într-un anumit loc şi pe o durată de timp limitată. Cei care participă la **t.i.** pot compara, la faţa locului, ofertele concurente şi pot obţine informaţii semnificative cu privire la piaţă. Firmele participante la **t.i.** urmăresc ca scop perfectarea unor tranzacţii directe, studierea pieţei internaţionale, cunoaşterea ofertei internaţionale de mărfuri şi a cererii internaţionale de asemenea mărfuri, furnizarea de informaţii unor clienţi potenţiali, lansarea pe piaţă a noi produse, evaluarea practicilor concurenţiale ale altor firme din domeniul lor de activitate etc. **T.i.** se clasifică în funcţie de mai multe criterii, astfel: a) după conţinutul sau obiectul manifestării sunt: **t.i.** generale, specializate, strict specializate; b) în raport cu organizatorii târgului, se disting: **t.i.** organizate de organe de stat sau diverse instituţii, de organizaţii obşteşti sau profesionale, de camere de comerţ etc.; c) în funcţie de modul de participare sunt: **t.i.** sub pavilion naţional, sub pavilion specializat (care, cuprinzând exponatele producătorilor din mai multe ţări, este pavilion colectiv).

TEMPUS REGIT ACTUM (timpul guvernează actul), adagiu latin exprimând regula potrivit căreia actul juridic este supus formelor prevăzute de legea în vigoare la momentul întocmirii lui. Conform acestei reguli se soluţionează orice conflict în timp între două stipulaţii contractuale: atunci când în perioada de timp dintre momentul încheierii contractului şi acela al executării lui uzul existent la data perfectării contractului a fost înlocuit cu un alt uz, părţile sunt ţinute să respecte uzul existent la încheierea

Scanned with OKEN Scanner

contractului, dacă nu au prevăzut altfel printr-o stipulaţie contractuală; nu este de conceput ca părţile să fie ţinute de o normă pe care nu o puteau cunoaşte sau prevedea la momentul perfectării raportului lor juridic.

TERITORIU VAMAL, sintagmă prin care se desemnează spaţiul geografic în care primeşte incidenţă un anumit regim vamal, o anumită legislaţie vamală. În principiu **t.v.** coincide cu teritoriul naţional al unui stat. Prin excepţie de la această regulă, în anumite situaţii **t.v.** poate fi mai mic decât teritoriul naţional prin efectul unei *excluderi* (sau *exceptări*) *vamale*, sau dimpotrivă mai mare decât acesta ca urmare a unei *includeri* (sau *anexări*) *vamale* (ipoteză ce vizează *uniunile vamale*). V. şi **excludere vamală; includere vamală; uniune vamală.**

TERMEN DE EXECUTARE (a contractului de transport feroviar internaţional de mărfuri), intervalul de timp în care cărăuşul (calea ferată) trebuie să-şi îndeplinească obligaţia de a transporta la destinaţia convenită prin contract marfa primită în acest scop de la expeditor. Se stabileşte fie de către căile ferate participante la transport, fie prin tarifele internaţionale aplicabile de la staţia de predare la staţia de destinaţie. **T. e.** sunt prevăzute şi în convenţiile S.M.G.S. şi C.I.M.; aceste termene se iau însă în considerare numai dacă în contractul concret nu se stabilesc alte **t. e.** Indiferent cum se stabileşte **t. e.** subsumează mai multe termene, şi anume: a) termenul de expediere; acest termen este fix; el reprezintă intervalul de timp necesar efectuării operaţiilor comerciale şi tehnice în staţia de predare şi în staţia de destinaţie; b) termenul de transport: constituie intervalul de timp în care se efectuează transportarea mărfii de la staţia de predare la staţia de destinaţie; durata sa este dependentă de mărimea distanţării dintre aceste staţii; c) termenele suplimentare: acestea sunt intervalele de timp care se acordă căii ferate în plus faţă de cele obişnuite, în vederea executării obligaţiei de a transporta marfa; acordarea lor poate avea loc atunci când survin împrejurări independente de calea ferată, de expeditor, de destinatar sau de felul mărfii transportate, datorită cărora executarea contractului devine cu neputinţă înăuntrul termenului iniţial stabilit. Convenţiile

Scanned with OKEN Scanner

S.M.G.S. şi C.I.M. reglementează posibilitatea suspendării, în anumite situaţii, a **t. e.**; în asemenea situaţii, calea ferată nu răspunde pentru întârzierea în efectuarea transportului.

TERMEN DE GARANŢIE, termen contractual în care vânzătorului îi revine obligaţia să remedieze pe cheltuiala proprie defecţiunile semnalate de cumpărător în comportamentul bunului vândut în timpul utilizării normale a acestuia şi dacă defecţiunile semnalate sunt iremediabile să înlocuiască bunul cu un altul de acelaşi gen aflat în stare perfectă de funcţionare. **T. g.** încep să curgă de la data predării bunului către cumpărător. **T. g.** implică responsabilitatea vânzătorului atât pentru calitatea mărfii, cât şi pentru calitatea materialelor folosite la producerea ei, precum şi pentru caracteristicile mărfii prevăzute în contract. Acest termen este esenţial pentru mărfuri ca: maşini, utilaje, echipamente, mărfuri industriale de larg consum obiective complexe etc. **T. g.** se stabileşte printr-o stipulaţie contractuală convenită de părţi în contractul de vânzare-cumpărare şi îmbracă forma unei perioade de timp, a cărei durată variază în funcţie de natura mărfii, şi se exprimă în luni, săptămâni sau zile.

TERMEN DE LIVRARE, perioada de timp (de luni, săptămâni, zile) finalizată cu o dată calendaristică până la care debitorul obligaţiei de livrare (vânzător, furnizor, exportator) trebuie să pună la dispoziţia cumpărătorului (beneficiarului) marfa obiect al contractului de comerţ internaţional. **T. l.** poate fi cert, indicativ sau determinabil. Nerespectarea de către vânzător a **t. l.** face să curgă împotriva sa (dacă s-a stipulat în contract) penalităţi de întârziere pe care cumpărătorul este îndreptăţit să le pretindă. Totodată, într-o atare ipoteză, cumpărătorul este îndreptăţit să ceară rezilierea contractului şi obligarea vânzătorului la plata de daune interese.

TERMEN DE PLATĂ, stipulaţie contractuală convenită de părţile contractului de comerţ internaţional prin care se stabileşte scadenţa obligaţiei de plată a preţului cuvenit pentru mărfurile livrate şi, respectiv, pentru serviciile prestate. **T. p.** diferă de la contract la contract în funcţie de natura şi complexitatea raportului juridic obligaţional existent între părţi.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, în cazul operaţiunilor comerciale de valori reduse **t. p.** sunt mai scurte, iar în cazul operaţiunilor comerciale cu valori mai ridicate **t. p.** sunt mai lungi.

TERMINAL PENTRU TRANSFER ELECTRONIC DE FONDURI, varietate de automat programabil, denumit prescurtat în practica internaţională, *EFT POS*, care este un dispozitiv ce permite preluarea, captarea, şi, în unele cazuri, transmiterea de informaţie asupra plăţii cu card prin mijloace electronice de la punctele de vânzare (de obicei cu amănuntul) ale comerciantului. V. şi **ghişeu automat**.

TEZAURIZARE, denumire generică dată operaţiunii de retragere din circulaţie în vederea deţinerii neproductive a unor valori sau titluri de valoare. T. are ca obiect: numerar, aur, pietre preţioase, bijuterii, titluri de valoare etc.

TICHET DE ORDINE (în operaţiuni de bursă), denumire dată documentului pe care îl completează brokerul de titluri la primirea ordinului de la client. Acest document, după completare, este transmis spre executare brokerului de bursă, care va consemna pe tichet executarea contractului.

TIME SHARING, formă de leasing presupunând închirieri de utilaje în timp partajaţi, mai multor clienţi simultan, care îşi împart între ei perioadele de timp (ce pot varia ca durată de la minute la săptămâni sau chiar luni) în scopul utilizării acelor bunuri la capacitatea lor integrală. Domeniul de predilecţie al utilizării **t. s.** este acela al computerelor. Ratele de chirie ce trebuie plătite de fiecare utilizator sunt proporţionale cu durata de timp pentru care a fost repartizată folosinţa bunului şi în toate cazurile sunt mult mai mici decât ratele obişnuite de leasing ce trebuie plătite de utilizatorul unic. O varietate relativ recent conturată în practica **t. s.** este închirierea unor spaţii hoteliere (camere sau apartamente) din centre turistice din diferite ţări simultan mai multor clienţi pe perioade distincte care nu se suprapun între ele, ci se succed între ele. T.s. contribuie la promovarea leasingului atât pe piaţa internă din fiecare ţară, cât şi pe piaţa internaţională, în condiţii de eficienţă economică sporită. V. şi **leasing; contract de leasing**.

Scanned with OKEN Scanner

TIME-SHEET, document care se întocmeşte cu ocazia încărcării mărfii pe navă şi care se semnează de către delegaţii armatorului şi cei ai navlositorului. În cuprinsul lui se consemnează staliile, contrastaliile şi *despatch money.* În cazul în care **t.-s.** nu se poate întocmi la momentul obişnuit, căpitanul vasului va întocmi el însuşi un document, numit *statement of facts,* similar unui proces-verbal şi care va servi la întocmirea ulterioară a **t.-s.**

TITLU ABSTRACT, specie a titlului de credit, având valoare juridică prin el însuşi, în care obligaţia leagă părţile independent de cauza ce a generat-o (sau independent de proba cauzei), astfel încât cauza, absenţa acesteia sau caracterul ei licit nu influenţează în nici un fel existenţa ori valabilitatea obligaţiei; aşadar, la **t.a.** cauza încetează să fie un element intern, structural al obligaţiei, ea constituind un element extern al acesteia, ce nu poate înrâuri titlul în substanţa sa. Din categoria **t.a.** face parte cambia.

TITLU CAUZAL, specie a titlului de credit care indică în cuprinsul său *causa debendi* şi care îşi poate produce efectele specifice faţă de terţul posesor al titlului numai dacă există o menţiune expresă a cauzei, aceasta din urmă constituind un element intern al obligaţiei. Numai titlurile care încorporează obligaţii cauzale sunt considerate că au un conţinut cauzal, material sau concret. Sunt **t.c.:** titlurile nominative în general, acţiunile societăţilor anonime, poliţa de asigurare, conosamentul. În mod obişnuit, **t.c.** au ca obiect alte prestaţii decât sume de bani.

TITLU DE CREDIT, 1. În dreptul civil, document constatator al unei creanţe realizate la împlinirea unui termen; se poate transmite de la o persoană la alta, prin cesiune de creanţă, cesionarului putându-i-se opune de către debitorul cedat toate excepţiile pe care acesta din urmă le poate opune cedentului. **2.** În dreptul comercial, document constatator al unor operaţii de credit, care-i conferă posesorului posibilitatea exercitării drepturilor ce derivă din asemenea operaţii şi de a transmite prin acte juridice acele drepturi în beneficiul altor persoane. La **t. c.** dreptul este încorporat în document, care dobândeşte astfel caracterul de hârtie-valoare şi poate fi obiect al dreptului de proprietate, al altor drepturi reale, precum şi al anumitor ope-

Scanned with OKEN Scanner

raţii juridice; dreptul şi documentul se află într-o indisolubilă legătură, sunt conexe, se întrepătrund atât de puternic încât invocarea şi exercitarea dreptului poate fi făcută numai dacă titlul (documentul) şi-a păstrat existenţa sa materială, şi numai de către persoana care se află în posesia acestuia din urmă. Apartenenţa dreptului nu determină apartenenţa documentului, în schimb titularul unui drept real asupra documentului este implicit şi titularul dreptului încorporat în document. Prin efectul acestei întrepătrunderi, dreptul de creanţă încorporat în document se detaşează de operaţia juridică în care s-a născut, creînd aparenţa că ar izvorâ din document **T. c.** se caracterizează prin: *a)* formalism: existenţa unui înscris este de esenţa titlului; înscrisul în această materie este constitutiv de drepturi prin el însuşi, dreptul exprimat în titlu neputând să existe fără documentul respectiv, neputând să fie transmis decât dacă se remite înscrisul, sau să fie realizat de o altă persoană decât aceea care se află în posesia titlului; *b)* literalitate: existenţa, întinderea, natura şi modalitatea dreptului de creanţă încorporat în document, precum şi a obligaţiei corelative lui, sunt determinate exclusiv pe baza menţiunilor din cuprinsul documentului; atunci când voinţa reală nu concordă cu voinţa declarată în titlu, primează aceasta din urmă; conţinutul titlului nu poate fi combătut sau modificat invocându-se elemente pe care nu le cuprinde, ci poate fi doar completat cu elemente la care face trimitere însuşi titlul; *c)* autonomie: fiecare posesor al unui **t. c.** dobândeşte, în virtutea acestuia, un drept propriu şi autonom, invulnerabil faţă de excepţiile ce puteau fi opuse posesorilor anteriori; un drept originar, fundat pe relaţia juridică dintre el şi document; obligatul din titlu îi poate opune celui care pretinde plata doar excepţiile obiective ce rezultă din cuprinsul titlului sau cele personale posesorului actual, nu şi vreuna dintre cele care puteau fi opuse deţinătorilor precedenţi. **T. c.** îndeplinesc un important rol ca instrumente de plată şi ca instrumente de credit; rolul lor este similar celui îndeplinit de biletele de bancă, prezentând însă avantajul că prin ele se evită deplasarea de numerar; ele servesc la mobilizarea creditelor. **T. c.** se clasifică: a) după modul de circulaţie în: titluri la purtător, titluri la ordin şi titluri nominative; b)

Scanned with OKEN Scanner

după conţinut, în: titluri de credit propriu-zise, titluri reprezentative şi titluri de participaţie; c) după cauza lor, în: titluri cauzale şi titluri abstracte.

TITLU DE LEGITIMARE, înscris cu valoare comercială emis de societatea cu răspundere limitată pentru a confirma calitatea titularului său de deţinător de părţi sociale şi implicit de asociat, sau care este emis de organul de stat competent pentru a confirma calitatea titularului de creditor al statului. Fac parte din această categorie certificatele de părţi sociale, precum şi chitanţele provizorii emise în baza Legii române nr. 655 din 23 decembrie 1944, în cadrul împrumutului de stat cu medalii de aur, necesitat de refacerea economiei naţionale după cel de-al doilea război mondial. Spre deosebire de titlurile de valoare, **t. l.** nu au nici caracter constitutiv şi nici caracter literal. Ele nu sunt negociabile şi, în principiu, nici cesibile decât în condiţiile admise de lege. V. şi **titluri societar**.

TITLU DE PARTICIPAŢIE, specie a titlului de credit care conferă un complex de drepturi patrimoniale (cum sunt: dreptul la dividende; dreptul la valoarea acţiunii, dacă retragerea din societate este permisă; dreptul la o cotă din patrimoniul societăţii în caz de lichidare; dreptul de a subscrie şi dobândi acţiunile din emisiunile următoare etc.) şi personale nepatrimoniale (de exemplu: dreptul de a participa la adunările generale ale societăţii, la activitatea de administrare a acesteia sau la controlul activităţii ei), decurgând din calitatea de participant sau de acţionar la o societate comercială. Sin. *titlu de drepturi corporative*. V. şi **titlu de credit**.

TITLU DE VALOARE, înscris cu valoare comercială prin care se constată existenţa unei obligaţii comerciale care urmează a fi executată după trecerea unui anumit interval de timp. În acest interval de timp creanţa nu este exigibilă, deoarece debitorului i se acordă credit. T. . se disting prin următoarele note de specificitate: a) *Încorporează dreptul de creanţă*. Între raportul juridic şi înscrisul constatator există o legătură indisolubilă din chiar momentul naşterii raportului juridic. Această legătură persistă şi ulterior pentru că dreptul de creanţă se consideră a fi încorporat în titlu. b) *Conferă certitudinea dreptului de creanţă-literalitate*. Atât existenţa

cât şi întinderea drepturilor posesorului legitim al titlului sunt determinate strict de menţiunile cuprinse de acel titlu. T. v. conferă certitudinea dreptului în sensul că: 1) acest drept nu poate suferi nici o influenţă din partea raportului juridic originar, care a dat naştere titlului; 2) titlul nu poate fi combinat sau completat ori interpretat cu alte înscrisuri sau cu împrejurări de fapt. c) *Conferă autonomia creanţei faţă de raportul juridic fundamental.* Această autonomie se exprimă pe două planuri: 1) Emitentul **t. v.** este obligat nu în virtutea raportului juridic fundamental (originar): vânzare, împrumut etc. ci exclusiv în virtutea semnării titlului. Datorită acestui fapt sunt recunoscute ca valabile şi titlurile „de complezenţă" semnate fără ca emitentul să aibă o datorie preexistentă faţă de posesorul titlului; 2) În circulaţia titlului, fiecare nou posesor este considerat ca având un drept originar, propriu, autonom şi nu un drept cedat. De aceea, noului dobânditor nu-i sunt opozabile excepţiile care puteau fi opuse unuia dintre precedenţi. T. v. pot fi cedate, fie în deplină proprietate, fie în gaj pentru a se obţine credit, înainte de scadenţa plăţii. De asemenea **t. v.** pot servi la stingerea unei obligaţii băneşti la fel ca şi biletele de bancă, având faţă de acestea avantajul evitării unei deplasări de numerar. *Sin. titlu de credit; hârtii de valoare.*

TITLU EXECUTORIU, înscris întocmit de către organul competent, cu respectarea prevederilor legii, în virtutea căruia devine posibilă punerea în executare pe cale silită a creanţei ce o constată, cu condiţia ca executarea să se circumscrie obiectului pe care el l-a determinat. Legea dispune că nici o urmărire asupra bunurilor mobile sau imobile, nu poate avea loc decât în virtutea unui **t.e.** Au caracter de **t.e.**, de exemplu; hotărârile instanţelor judecătoreşti pronunţate în procesele civile, cele pronunţate în procesele penale dar numai în ceea ce priveşte pretenţiile civile (despăgubiri, cheltuieli de judecată); hotărârile pronunţate de arbitrajul în afaceri comerciale; hotărârile pronunţate de organele jurisdicţionale ale Ministerului Finanţelor; **t.e.** eliberate de notarii publici; alte înscrisuri cărora dispoziţiile legii speciale le recunosc putere executorie: dispoziţiile de reţinere, angajamentele de plată, contractul de vânzare-cumpărare cu plata preţu-

Scanned with OKEN Scanner

lui în rate; cererile de plată care se achită fără acceptare; dispoziţiile de plată sau încasare ale organelor financiare sau bancare; încheierile definitive de aplicare a amenzilor contravenţionale; **t.e.** emise în alte ţări cărora legea le recunoaşte putere şi valabilitate în ţara noastră.

TITLU IMPROPRIU, înscris sau document întocmit după modelul titlului de credit, caracterizat prin unele dintre însuşirile acestuia din urmă, dar şi printr-o sumă de însuşiri specifice, datorită cărora nu este susceptibil de a fi considerat titlu de credit. Din categoria **t.i.** fac parte: biletele de călătorie pe calea ferată, autobuze, troleibuze sau tramvaie; biletele de intrare la spectacole (teatru, operă, concert, cinematograf, manifestaţii sportive etc.); biletele de loterie etc. Documentele de acest gen cuprind menţiunea sau promisiunea prestării unor servicii ori a îndeplinirii unei obligaţii de consemnare de lucruri sau bani, atestând efectuarea unei consemnări sau primirea unei plăţi. Dreptul menţionat în titlu are un caracter cauzal (arătând cauza pentru care se efectuează prestaţia) şi este destinat să fie exercitat numai de către persoana menţionată în titlu. În principal **t.i.** nu sunt destinate să circule; ele nu conferă un drept autonom, ci probează doar existenţa unui raport juridic, servind pentru legitimare: posesia documentului face, până la proba contrară, dovada legitimităţii dreptului. **T.i.** constituie numai contrasemne de legitimare; lor le lipseşte caracterul de încorporare a dreptului. V. şi **titlu de credit.**

TITLU LA ORDIN, specie a titlului de credit cuprinzând drepturi liberale şi autonome ce pot fi exercitate numai de către o persoană determinată, care este beneficiarul iniţial sau acela căruia titlul i-a fost transmis de acesta prin formalitatea numită gir. În cuprinsul titlului se inserează clauza „la ordin" sau o clauză asemănătoare, în virtutea căreia emitentul îl autorizează pe posesor să-l transmită altei persoane. Circulaţia **t. o.** presupune, pe lângă girul nominal, şi tradiţia titlului; numai girul asociat cu posesia titlului face posibilă legitimarea şi deci exercitarea dreptului ce decurge din acest titlu. V. şi **titlu de credit.**

TITLU LA PURTĂTOR, specie a titlului de credit care se caracterizează prin aceea că în cuprinsul documentului se indică numai persoana debitorului şi

întinderea obligaţiei acestuia, fără a se face vreo menţiune referitoare la creditor, titular al dreptului de creanţă fiind persoana care se găseşte în posesia documentului. T. p. circulă de la un subiect de drept la altul, la fel ca bunurile mobile prin simpla tradiţie. Pentru ca un **t. p.** să fie valabil, este necesar ca în cuprinsul său să se înscrie clauza „la purtător", graţie căreia voinţa debitorului subscriitor de a-şi îndeplini obligaţia faţă de purtătorul titlului devine neechivocă. V. şi **titlu de credit.**

TITLU NOMINATIV, specie a titlului de credit care se distinge prin aceea că indică persoana titulară a drepturilor ce rezultă din cuprinsul său şi se transmite pe calea cesiunii, a cărei înfăptuire comportă înscrierea unei menţiuni în acest scop pe titlu şi tradiţia titlului necesar noului titlu pentru exercitarea dreptului. Indicând numele posesorului legitim, **t.n.** face cunoscută identitatea acestuia, ca persoană căreia îi aparţine exercitarea legitimă a drepturilor ce decurg din titlu: posesiunea titlului îndeplineşte numai funcţia de legitimare a posesorului, creditorul originar putându-se legitima doar în acest mod; el trebuie să arate titlul şi să-l restituie chitanţat. Cel care prin efectul cesiunii devine noul titular al unui **t.n.** se legitimează cu posesiunea titlului şi cu proba cesiunii înscrisă în titlu; în cazul în care cesiunea s-a făcut printr-un act separat, legitimarea posesiei noului titular trebuie probată şi prin acel act. Transmiterea unui **t.n.** (cum sunt acţiunile) necesită îndeplinirea şi a altor formalităţi, de exemplu înscrierea transmiterii titlului în registrul societăţii emitente şi menţionarea trimiterii chiar pe titlu; în asemenea situaţii, posesor legitim al titlului este persoana care posedă documentul şi al cărei nume a fost înscris în registru. Posesorul titlului are faţă de emitent un drept propriu.

TITLU PROPRIU-ZIS, specie a titlului de credit care îl îndreptăţeşte pe posesorul legitim la o prestaţie într-o sumă de bani, o cantitate de lucruri fungibile sau mărfuri determinate prin gen. Din această categorie fac parte: cambia, cecul, titlurile datoriei publice, obligaţiile emise de societăţile comerciale, poliţele de asigurare etc. Sin. *efect de comerţ propriu-zis.*

TITLU REPREZENTATIV, specie a titlului de credit care îl îndrep-

tăţeşte pe posesorul legitim la o cantitate de mărfuri sau de produse ce se află în depozite, magazii, silozuri, docuri etc., sau sunt încărcate pe nave, pentru a fi transportate; se numeşte reprezentativ pentru că titlul se subrogă lucrurilor şi circulă în locul acestora, reprezentându-le. Ele conferă asupra lucrurilor pe care le reprezintă un drept real (de proprietate, de gaj etc.) calitatea de posesor al titlului dublându-se cu aceea de proprietar (sau titular al altui drept real), ce conferă un drept de dispoziţie asupra lucrurilor. Din această categorie fac parte: conosamentul, recipisa de depozit, warantul. **T.r.** se emite, de regulă, în baza unui contract care constată consemnarea unor bunuri şi obligaţia restituirii lor; debitorul acestei obligaţii este îndatorat să ia toate măsurile necesare în vederea conservării bunurilor respective pe timpul cât îi sunt încredinţate.

TITLU SOCIETAR, înscris cu valoare comercială emis de societatea pe acţiuni şi de societatea în comandită pe acţiuni, pe de o parte, şi de societatea cu răspundere limitată, pe de altă parte, ca titlu reprezentativ al unor fracţiuni egale, obligatoriu egale din capitalul social. Au caracter de **t.s.**: acţiunile (care sunt emise de societatea pe acţiuni şi de societatea în comandită pe acţiuni) şi certificatele de părţi sociale (emise de societatea cu răspundere limitată). **T.s.** sunt titluri participative deoarece conferă posesorului îndrituirea de a vota în adunările generale şi astfel de a-şi manifesta voinţa în ce priveşte conducerea societăţii, de a încasa dividende, iar în final de a obţine rambursarea aportului subscris. **T.s.** se deosebesc între ele înainte de toate prin natura lor juridică. Astfel, în timp ce acţiunile se încadrează în categoria titlurilor de valoare, certificatele de părţi sociale se particularizează ca fiind înscrisuri comerciale cu o semnificaţie aparte. De aici decurg următoarele consecinţe: a) Acţiunea îndeplineşte trăsăturile definitorii ale titlurilor de valoare: încorporează în document dreptul pe care îl exprimă; are caracter literal; are caracter autonom. Ea materializează deci în documentul comercial pe care îl constituie dreptul asociatului asupra unei fracţiuni indivizibile din capitalul social. Totalul acţiunilor ce aparţin unei persoane corespunde ca valoare aportului pe care l-a subscris. Ca efect al încorporării, dreptul nu poate fi exercitat

Scanned with OKEN Scanner

de către posesor, nici transmis sau modificat independent de înscrisul constitutiv, aşadar, de acţiunea în cauză. Acţiunea îndeplineşte şi cerinţa literalităţii, deoarece asigură dreptului încorporat conţinutul necesar, înscrisul ei constitutiv fiind supus publicităţii cerută de lege. Spre deosebire însă de titlurile de valoare abstracte (necauzale), precum îndeosebi cambia, acţiunea nu conferă subdobânditorului autonomia juridică a dreptului pe care îl încorporează. Altfel spus, noul posesor nu beneficiază, precum un giratar, de inopozabilitatea excepţiilor personale, care puteau fi invocate faţă de antecesorul de la care a obţinut titlul. Acţiunea se analizează, în consecinţă, în categoria înscrisurilor comerciale de valoare, ca un titlu cauzal. b) Certificatul de părţi sociale emis de societatea cu răspundere limitată nu constituie un titlu negociabil. Legea română (nr. 31/1990) precizează printr-o dispoziţie imperativă că părţile sociale nu pot fi reprezentate prin titluri negociabile (art. 32 alin. 4 şi 5). Administratorul va elibera, la cerere, un certificat constatator al drepturilor asupra părţilor sociale, dar cu menţiunea că nu poate servi ca titlu pentru transmiterea drepturilor constatate, sub sancţiunea nulităţii transmiterii. Neavând calitatea de titluri negociabile, certificatele de părţi sociale, deşi materializează fracţiuni din capitalul social, nu pot fi transmise prin gir sau prin remitere materială. Prin specificul lor, certificatele de părţi sociale se analizează ca *titluri de legitimare*. Le lipseşte caracterul constitutiv şi literal al titlurilor de valoare. Certificatele de părţi sociale îndeplinesc, pe lângă funcţia participativă şi o funcţie probatorie. Dar această din urmă funcţie nu exclude proba extrinsecă pentru stabilirea existenţei dreptului deţinut de asociat, probă necesară în lipsa certificatului de părţi sociale.

TITLURI DE ÎMPRUMUT (în operaţiuni de bursă), denumire dată titlurilor financiare emise pentru a constitui instrumente de datorie. V. şi **titluri financiare**.

TITLURI DE STAT, denumire generică sub care sunt cunoscute instrumentele de datorie emise şi garantate de stat. Sunt negociabile. În funcţie de durata pentru care sunt emise, **t. e.** pot fi: pe *termen scurt*, a căror valabilitate se extinde pe perioadă de timp de până la un an şi care sunt numite şi *bonuri de tezaur*; *pe termen mediu*, cu valabilitate pe un

interval de timp de la unu la zece ani; *pe termen lung*, ce au o valabilitate în timp pe o durată mai mare de zece ani. V. şi **bonuri de tezaur.**

TITLURI DE TIP „COŞ", denumire generică sub care sunt cunoscute titlurile financiare create pe baza unei selecţii de active financiare diferite, combinate într-un anumit mod. Fac parte din această categorie, de pildă, titlurile vândute de fondurile mutuale.

TITLURI FINANCIARE sintagmă ce desemnează activele financiare cu caracter nebancar concretizate pe un suport material sau în cont. **T.f.** sunt negociabile pe piaţa secundară la valoarea de piaţă. Ele conferă deţinătorului dreptul să obţină câştiguri rezultate din investiţie, în condiţiile în care acestea îşi asumă riscul afacerii. **T.f.** se clasifică în: *primare*, în grupa cărora se includ acţiunile şi obligaţiunile; *derivate*, grupă din care fac parte contractele futures şi contractele de opţiuni; *sintetice*, (cu indici). Sin. *hârtii de valoare; valori mobiliare.*

TITULAR DE BREVET DE INVENŢIE, persoană (fizică sau juridică) căreia i s-a acordat un brevet de invenţii. Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenţie arată că dreptul la brevet de invenţie aparţine inventatorului sau succesorului său în drepturi. Dacă inventatorul este salariat, în lipsa unei prevederi contractuale mai avantajoase acestuia, dreptul la brevetul de invenţie aparţine: *a) unităţii*, pentru invenţiile realizate de salariat în exercitarea unui contract de muncă ce prevede o misiune inventivă încredinţată în mod explicit, care corespunde cu funcţiile sale; inventatorul beneficiază de o remuneraţie suplimentară stabilită prin contract; *b) salariatului*, pentru invenţiile realizate de către acesta fie în exercitarea funcţiei sale, fie în domeniul activităţii unităţii, prin cunoaşterea sau folosirea tehnicii ori mijloacelor specifice ale unităţii sau ale datelor existente în unitate, fie cu ajutorul material al acesteia, în lipsa unei prevederi contractuale contrare. Dacă invenţia rezultă dintr-un contract de cercetare-dezvoltare, în lipsa unei clauze contrare, dreptul la brevet de invenţie aparţine unităţii care a comandat cercetarea, inventatorul având dreptul la o remuneraţie suplimentară stabilită prin act adiţional la contract.

TONAJ, mod de exprimare a capacităţii sau volumului unei nave ca etalon (unitate de măsură de

Scanned with OKEN Scanner

bază) 100 picioare cubice sau 2,8316 mc. Se face distincţie între **t.** registru brut şi **t.** registru net. În afară de acestea există **t.** deadweight şi **t.** deplasament. Autorităţile canalelor Panama şi Suez au reguli proprii de stabilire a **t.**

TRAFIC INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, ansamblul transporturilor internaţionale de mărfuri efectuate, într-o perioadă de timp determinată, cu diverse mijloace de transport (autovehicule, trenuri, nave, aeronave). **T.i. m.** poate fi clasificat pe baza criteriului naturii operaţiunilor de comerţ internaţional în: de import; de export; de tranzit.

TRAGERE ASUPRA F.M.I., denumire generică dată modului de obţinere a împrumuturilor de la Fondul Monetar Internaţional de către ţările membre. O tragere este egală cu 25% din cota de participare a ţării solicitatoare.

TRANSBORDARE, operaţiune de transferare a mărfurilor sau a pasagerilor de pe un mijloc de transport pe altul. Se poate realiza fie direct, când trecerea mărfii sau a pasagerilor se face nemijlocit de pe un mijloc de transport pe celălalt mijloc de transport, fie indirect, când operaţiunea presupune descărcarea mărfii, respectiv debarcarea pasagerilor de pe mijlocul de transport iniţial, pe teren şi reîncărcarea mărfii, respectiv reîmbarcarea pasagerilor pe un alt mijloc de transport pentru finalizarea transportului la destinaţie.

TRANSFER DE CAPITAL, operaţiune de deplasare a capitalului sub diferite forme, de la o ţară la alta. Poate avea loc pe termen lung sau pe termen scurt. V. şi **transfer de capital pe termen lung; transfer de capital pe termen scurt.**

TRANSFER DE CAPITAL PE TERMEN LUNG, transfer de capital ce depăşeşte o perioadă de un an. Se numeşte şi plasament internaţional de capital.

TRANSFER DE CAPITAL PE TERMEN SCURT, transfer de capital concretizat în deplasări de valută sau devize care au loc sub formă de cumpărări de obligaţiuni pe termen scurt, efecte de comerţ, deschideri de credite comerciale, depuneri la bănci, credite bancare. Asemenea operaţiuni sunt făcute atât de persoane fizice, cât şi de persoane juridice în scop speculativ. V. şi **transfer de capital.**

Scanned with OKEN Scanner

TRANSFER DE FONDURI (în cazul plăţilor prin card), sintagmă ce desemnează actul juridico-economic de a transmite sau a crea drepturi asupra *fondurilor*. T. f. interbancar este iniţiat de o bancă şi se încheie prin *decontarea finală* a sumei, în momentul şi în forma hotărâte în cadrul unui *sistem interbancar de transfer de fonduri* pentru înregistrarea în conturile *agentului de decontare*. V. şi **decontare finală; fonduri; sistem interbancar de transfer de fonduri.**

TRANSFER INTERNAŢIONAL DE TEHNOLOGIE, expresie ce desemnează în mod generic orice tranzacţie asupra tehnologiei considerată în sens larg, vizând transmiterea de către deţinătorul de tehnologie către beneficiar a cunoştinţelor cu privire la metoda, modul, experienţa de producere a unui produs, crearea unei fabrici, uzine etc., împreună cu tehnica aferentă, indiferent dacă este brevetată sau nu, pe plan juridic. T. i. t. se înfăptuieşte pe cale contractuală, părţi contractante fiind parteneri din ţări diferite. Obiectul **t. i. t.** se poate concretiza în: brevete de invenţie, desene şi modele tehnice, formule secrete de fabricaţie şi, în general, asistenţa tehnică nebrevetată, care în mod curent este cunoscută sub denumirea de know-how, engineering, francising, hardware şi software etc. Ca modalităţi de realizare a **t.i. t.** pot fi menţionate: cooperarea tehnico-ştiinţifică şi investiţiile directe ale societăţilor transnaţionale. În prezent, datorită amplorii fără precedent a revoluţiei tehnico-ştiinţifice şi a creşterii interdependenţelor economice dintre statele lumii se înregistrează o sporire deosebită a importanţei **t. i. t.** luând naştere un veritabil flux internaţional distinct de tehnologie în cadrul circuitului economic mondial, ceea ce a determinat formarea unei pieţe internaţionale de tehnologie. Ponderea cea mai mare în **t. i. t.** o deţin societăţile transnaţionale. Dar, acestea, prin contractele de transfer impun beneficiarilor, pe lângă un preţ ridicat de monopol şi severe restricţii în domeniul comercializării produselor fabricate cu tehnologiile importate. Împrejurarea a determinat o reacţie firească de apărare a propriilor interese din partea ţărilor beneficiare ale **t.i. t.** (în special ţări în curs de dezvoltare) care au iniţiat o serie de demersuri în cadrul O.N.U. pentru elaborarea unui cod al **t. i. t.** ca instrument de

Scanned with OKEN Scanner

neutralizare a practicilor monopoliste, abuzive existente în acest domeniu.

TRANSFER INVERS DE TEHNOLOGIE, expresie prin care în terminologia studiilor elaborate sub egida O.N.U.se desemnează efectul emigrării cadrelor cu calificare superioară din ţările mai puţin dezvoltate spre ţările dezvoltate din punct de vedere economic. **T. i. t.** constituie un adevărat transfer de inteligenţă. Sin. *brain-drain*.

TRANSFERABILITATEA ACREDITIVULUI, particularitate specifică unei varietăţi de acreditiv (acreditivului documentar transferabil) concretizată în dreptul beneficiarului de a cere ca acesta să fie deschis la o altă bancă decât cea stabilită de către părţi.

TRANSPORT COMBINAT, expresie ce desemnează situaţia în care transportul are ca obiect o singură partidă de marfă, indivizibilă, ce este deplasată la o singură destinaţie, utilizându-se în acest scop cel puţin două mijloace de transport diferite şi eliberându-se un singur document de transport (Thorough Bill of Landing; Forwarding Certificate of Receipt/Forwarding Certificate of Transport) de către primul cărăuş sau expeditor internaţional, sau mai multe asemenea documente emise de fiecare cărăuş participant la transport. **T.c.** se efectuează pe baza unui singur contract de multimodal internaţional, care a fost reglementat prin Convenţia O.N.U. asupra transportului multimodal de mărfuri, perfectată la Geneva în 28 mai 1980. V. şi **transport multimodal de mărfuri.**

TRANSPORT INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, transportul a cărui efectuare comportă deplasarea unei încărcături ce traversează cel puţin o frontieră de stat. În cazul **t. i. m.** punctele de expediere şi de destinaţie ale mărfii sunt situate în ţări diferite. **T. i. m.** este strict reglementat prin normele prevăzute în convenţiile internaţionale sau stabilite prin uzanţe internaţionale şi anume: Convenţia cu privire la Transporturile Internaţionale Feroviare — C.O.T.I.F., Convenţia privind Traficul Internaţional Feroviar de Mărfuri — S.M.G.S., Convenţia referitoare la Condiţiile Generale privind Transportul Mărfurilor pe Dunăre, Convenţia pentru Unificarea unor Reguli privitoare la Transportul Aerian Internaţional, Regulile York-Anvers ş.a.

Scanned with OKEN Scanner

TRANSPORTUL MULTIMODAL DE MĂRFURI, transport de mărfuri efectuat cu cel puţin două modalităţi de transport diferite, în virtutea unui contract multimodal, dintr-un loc situat în ţara unde organizatorul acestui tip de transport a luat în primire mărfurile pentru a le livra destinatarului, într-un loc desemnat anume dintr-o altă ţară. Acest gen de transport este reglementat prin Convenţia O.N.U. asupra transportului multimodal de mărfuri, încheiată la Geneva în 28 mai 1980. Organizator de **t. m. m.** poate fi orice persoană care a încheiat un contract de **t. m. m.** în nume propriu sau prin intermediul unui terţ care îşi asumă răspunderea executării acestui contract, acţionând numai din însărcinarea expeditorului sau transportatorilor participanţi la operaţiile respective de transport. Operaţiile de preluare şi de expediere a mărfurilor în vederea executării unui contract în care este prevăzută o singură modalitate de transport (de ex. maritim), dar cu mijloace diferite, nu sunt considerate ca fiind un **t. m. m.**, fiind considerate ca transporturi succesive, cu transbordare.

TRANSVASARE, operaţiune de trecere a unei mărfi în stare lichidă de pe un mijloc de transport pe altul. T., la fel ca şi transbordarea se poate face fie în mod direct, fie în mod indirect. V. şi **transbordare**.

TRANŞE DE CREDIT, denumire generică dată principalelor tipuri de credite pe care Fondul Monetar Internaţional le acordă ţărilor membre. Se deosebesc de facilităţile de finanţare. F.M.I. acordă prima tranşă automat. Următoarele patru tranşe se acordă condiţionat de îndeplinirea anumitor cerinţe, pe baza examinării temeinice a cererii formulată de ţara membră interesată. Mărimea unei tranşe este de 25% din cota de participare a ţării solicitante. În cadrul **t. c.** se pot obţine împrumuturi fie direct, fie sub forma unor aranjamente speciale stand-by.

TRANZACŢIE ÎN MARJĂ, operaţie de bursă presupunând acordarea de către broker clientului său a unui împrumut în cont, în anumite limite. V. şi **marjă**.

TRANCAZŢIE PARALELĂ, varietate de contrapartidă larg utilizată presupunând încheierea a două contracte autonome care nu sunt neapărat sincronizate în

Scanned with OKEN Scanner

timp, precum şi efectuarea separată a plăţilor pe care le implică fiecare dintre acestea. V. şi **contrapartidă.**

TRANZACŢII CASH. V. **tranzacţii pe bani gata.**

TRANZACŢII CU LICHIDARE NORMALĂ (în S.U.A.), denumire generică dată tranzacţiilor caracterizate prin faptul că executarea contractului are loc în cinci zile lucrătoare de la încheierea acestuia. Acest tip de tranzacţii este cel mai frecvent întâlnit şi practicat pe piaţa americană.

TRANZACŢII EFECTIVE. V. **contract cash.**

TRANZACŢII LA TERMEN, tranzacţii valutare de specificul cărora este faptul că schimbul efectiv de valute se realizează la un interval de timp prestabilit de părţi, raportat la momentul perfectării acordului lor de voinţă, sau la o dată fixă stabilită de acestea prin contractul convenit între ele. Intervalul de timp menţionat poate fi de o lună, de două luni, de trei luni etc. V. şi **piaţă valutară.**

TRANZACŢII LA TERMEN CONDIŢIONALE (în operaţii de bursă), denumire sub care sunt cunoscute operaţiunile la termen pe piaţa franceză, susceptibile a fi realizate de părţi prin plata unei prime. Prezintă o diversitate de varietăţi şi anume: cu primă, cu opţiuni negociabile, stelaj.

TRANZACŢII LA TERMEN FERME (în operaţiuni la bursă), denumire sub care sunt cunoscute pe piaţa bursieră din Franţa operaţiunile la termen care nu pot fi reziliate de părţi. Asemenea operaţiuni pot fi însă prelungite pentru o nouă scadenţă prin report sau prin deport.

TRANZACŢII PE BANI GATA (în operaţiuni de bursă), denumire generică dată acelei operaţiuni bursiere având ca obiect vânzarea-cumpărarea de titluri cu plata integrală a acestora în momentul perfectării contractului.

TRANZACŢII CORPORAŢIONALE, denumire dată operaţiunilor de vânzare/cumpărare sau de schimb a unor mari pachete de acţiuni. Asemenea operaţiuni sunt efectuate în vederea redistribuirii între acţionari a drepturilor de control a uneia sau mai multor firme. T.c. se scindează în două grupe, în funcţie de natura lor, şi anume: achiziţii şi fuziuni. Sin. *tranzacţii cu firme.*

Scanned with OKEN Scanner

TRANZACŢII CU FIRME, V. **tranzacţii corporaţionale.**

TRANZACŢII LA VEDERE, tranzacţii valutare în cazul cărora schimbul efectiv de valute şi devize se consumă în maximum 48 ore de la perfectarea acordului de voinţă al părţilor contractante. Sin. *tranzacţii prompte*. V. şi **piaţă valutară.**

TRANZACŢII PROMPTE. V. **tranzacţii la vedere.**

TRAS, debitor care primeşte de la creditorul său — acesta fiind la rândul său debitor faţă de o altă persoană — mandat sau ordin, printr-un înscris numit cambie, să plătească acelei persoane, suma datorată, la scadenţă şi la locul arătat.

TRATAT INTERNAŢIONAL, act juridic exprimând acordul de voinţe a două sau mai multe state în temeiul căruia acestea reglementează într-un anumit mod o anumită sferă a relaţiilor internaţionale, creând norme noi de drept internaţional sau modificând ori abrogând norme de drept internaţional preexistente. În cazul în care tratatul are ca obiect relaţii interstatale din domeniul comerţului internaţional sau al cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice internaţionale, el constituie izvor al dreptului comerţului internaţional; au o asemenea calitate şi alte tratate internaţionale (politice, juridice şi culturale), care prin faptul că stabilesc raporturi de colaborare şi încredere între state favorizează şi dezvoltarea relaţiilor economice între acestea, conţinând uneori chiar clauze exprese într-un atare sens. Un exemplu elocvent în această privinţă este Carta O.N.U., care după ce proclamă în preambului său ca scop suprem al Naţiunilor Unite menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, stabileşte printre obiectivele subordonate unui atare scop înfăptuirea colaborării interstatale în soluţionarea problemelor internaţionale de natură economică. O importanţă deosebită ca izvor al dreptului comerţului internaţional prezintă tratatele multilaterale ce statornicesc norme uniforme de drept material sau conflictual prin care se reglementează anumite raporturi de comerţ exterior şi cooperare economică internaţională; printre acestea se numără: Convenţia de la Geneva din 7 iunie 1930 privind legea uniformă asupra cambiei şi biletului la ordin, Convenţia de la Geneva din aceeaşi dată privind reglementarea unor conflicte de legi

Scanned with OKEN Scanner

în materie de cambie şi bilet de ordin, Convenţia de la Geneva din 19 martie 1931 cuprinzând legea uniformă asupra cecului, Convenţia de la Geneva din aceeaşi dată cu privire la reglementarea unor conflicte de legi în materia cecului, Convenţia de la New York din 1958 privind recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine. De asemenea, prezintă importanţă ca izvor al dreptului comerţului internaţional, tratatele economice, mai cu seamă cele bilaterale; obiectivele concrete ale unor astfel de tratate sunt reglementarea colaborării interstatale în diverse domenii: comercial, financiar, al cooperării în producţie, al folosirii în comun a apelor fluviilor internaţionale, al transferului de tehnologie etc. Tratatele economice bilaterale au un rol preponderent în practica convenţională a României, ţara noastră acordându-le o importanţă deosebită; ele sunt considerate ca fiind mijlocul juridic cel mai adecvat pentru formarea şi perfecţionarea unor norme de drept comercial internaţional de natură să asigure îmbinarea armonioasă a imperativelor colaborării internaţionale cu comandamentul respectului deplin al suveranităţii naţionale.

În anumite cazuri, România a încheiat acorduri speciale de plăţi prin care se reglementează relaţiile financiare ce decurg din operaţiile comerciale sau de cooperare. Acordurile de plăţi încheiate de România sunt deopotrivă în devize libere şi în cliring. Tot în domeniul colaborării financiare, ţara noastră a încheiat mai multe convenţii internaţionale bilaterale pentru evitarea dublei impuneri; asemenea convenţii au drept scop eliminarea sau diminuarea efectelor impozitării veniturilor obţinute în cadrul diferitelor forme de colaborare economică bilaterală, în ţara de sursă şi în ţara de domiciliu ori de sediu al beneficiarilor de venituri. Prezintă importanţă ca izvor al dreptului comerţului internaţional şi acordurile de promovare şi garantare a investiţiilor, ce urmăresc stimularea pe bază de reciprocitate a investiţiilor unui stat contractant în economia celuilalt stat contractant şi garantarea recuperării lor în eventualitatea producerii unor riscuri necomerciale. Prin efectul acordurilor economice bilaterale nu se înfăptuieşte nici uniformizarea, nici unificarea normelor de drept conflictual sau de drept material referitoare la condiţiile de validitate şi con-

Scanned with OKEN Scanner

secinţele juridice ale contractelor de comerţ internaţional; asemenea acorduri operează doar o uniformizare a unor norme de drept administrativ, financiar, valutar, vamal, aplicabile acelorași contracte. Acordurile economice internaţionale ale României conţin în mod frecvent clauza potrivit căreia încheierea contractelor de comerţ internaţional se face în armonie cu legile şi reglementările în vigoare în ţările respective; această clauză (a conformităţii contractelor cu legea) exprimă principiul egalităţii legislaţilor diferitelor ţări, independent de sistemul lor economico-social şi de nivelul de dezvoltare economică a lor, care este un reflex al egalităţii suverane a statelor. Totodată, pe plan practic, clauza în discuţie serveşte la instituirea unor facilităţi în domeniul fiscal, valutar, vamal, de credit şi plăţi, pe care părţile la acordul economic internaţional convin să şi le recunoască reciproc, în măsura în care sunt îngăduite de legile şi reglementările lor teritoriale. În unele cazuri, acordurile economice internaţionale bilaterale pot înrâuri validitatea şi chiar substanţa ori efectele juridice ale contractelor internaţionale; de asemenea, ele pot prevedea soluţionarea prin mijloace adecvate a eventualelor litigii ce s-ar ivi cu referire la executarea acestor contracte. În fine, prin prevederi ale acordurilor economice bilaterale se stabileşte uneori obligativitatea inserării, de către părţile la contractul de comerţ internaţional de lungă durată, în cuprinsul acestuia, a anumitor clauze de menţinere a valorii contractului, a echilibrului contraprestaţiilor; tot astfel, prin prevederi ale unor asemenea acorduri se reglementează uneori soluţionarea pe cale amiabilă sau arbitrală a litigiilor izvorâte din contractele de comerţ internaţiona încheiate pe baza acelor acorduri. T.i. poate primi denumiri diferite, precum: acord, act final, aranjament, armistiţiu, cartă, cartel, compromis, concordat, comunicat, memorandum, convenţie, declaraţie, *gentlemen's agreement*, *modus vivendi*, pact, protocol, proces-verbal, notă diplomatică, *aide mémoire*, statut.

TRAVEL AND ENTERTAINMENT CARD. V. **deţinător de card.**

TRAVELLERS CHEQUES, sintagmă ce în dreptul anglo-american desemnează cecurile de călătorie.

TRĂGĂTOR, creditorul care, având concomitent şi calitatea de debitor în cadrul altui raport ju-

ridic, faţă de o altă persoană, dă ordin sau mandat propriului său debitor, printr-un înscris numit *cambie,* să-i plătească acelei persoane suma datorată, la scadenţa şi la locul arătat.

TRIP LEASING, varietate de *master-leasing* de specificul căreia este închirierea de containere pentru una sau mai multe călătorii. V. şi **master-leasing; leasing; contract de leasing.**

TURISM INTERNAŢIONAL, activitate de comerţ internaţional având ca obiect o marfă complexă cuprinsă în cadrul circuitului economic mondial, în comerţul indivizibil sau comerţul cu servicii. Implică tranzacţii comerciale internaţionale determinate şi indisolubil legate de călătoria în scop turistic a rezidenţilor dintr-o anumită ţară peste graniţele acelei ţări. Scopul călătoriei este considerat turistic atunci când spre/şi la locul destinaţiei are loc un consum specific, subvenţionat din veniturile obţinute în ţara de reşedinţă a turistului. Ţările de reşedinţă sunt în fapt ţări importatoare de turism, deoarece cheltuie valută pentru acoperirea consumului turistic al rezidenţilor în străinătate. Ţările cu destinaţie turistică devin, astfel, ţări exportatoare de turism, deoarece încasează valută pentru prestările de servicii şi vânzări de mărfuri către turişti.

Scanned with OKEN Scanner

U

UBI EADEM RATIO EADEM SOLUTIO (PENTRU ACEEAŞI RAŢIUNE SE IMPUNE ACEEAŞI SOLUŢIE), adagiu latin exprimând regula potrivit căreia atunci când în situaţii diferite s-ar regăsi identitate de motive, pentru ca ele să fie rezolvate în acelaşi fel, se legitimează adoptarea aceleiaşi soluţii. În mod obişnuit, la această regulă se apelează cu ocazia interpretării unor dispoziţii normative, pe temeiul său putându-se adopta soluţii de principiu pe plan doctrinar privind extinderea sau restrângerea domeniului de aplicare a acelor dispoziţii. Astfel, ori de câte ori părţile unui contract de comerţ internaţional se referă la o lege străină numai pentru a determina cu ajutorul ei conţinutul contractului lor (receptare contractuală), iar dispoziţiile acelei legi sunt insuficiente spre a lămuri conţinutul contractului respectiv, nu se va putea apela, pentru completare, la regulile generale ce alcătuiesc dreptul comun din sistemul de drept în care se încadrează dispoziţiile normative împrumutate de contractanţi, deoarece, într-o atare ipoteză, primeşte vocaţie dreptul comun din sistemul de drept ce constituie dreptul aplicabil în materie, *(lex causae)* în armonie cu normele de drept internaţional privat aplicabile în cazul dat. Această soluţie devine mai pregnantă în cazul în care referirea părţilor s-a făcut la regulile Incoterms, care nu fac parte din vreun sistem de drept statal; ca urmare, prin ipoteză, este exclusă posibilitatea recurgerii la un drept comun care să le complinească; situaţia este aceeaşi şi în cazul când referinţa părţilor s-a făcut la un contract tip, la condiţii generale, la un model de

Scanned with OKEN Scanner

contract elaborat de către o asociaţie profesională, la uzurile dintr-o localitate, dintr-un anumit port, de pe o anumită piaţă, de la o anumită bursă etc. Pentru identitate de motive, situaţia este aceeaşi şi atunci când părţile s-ar referi cu aceeaşi finalitate la o anume lege naţională, împrumutând de la aceasta numai unele dispoziţii: **u.e.r.e.s.** Tot astfel, în materie cambială, spre deosebire de dreptul comun potrivit căruia, cu excepţia stipulării contrare, plata este indivizibilă, pentru raţiuni ce sunt proprii dreptului cambial, se admite plata parţială: în acest domeniu, plata prezintă interes nu numai pentru posesorul titlului, ci şi pentru ceilalţi semnatari ţinuţi solidar la plată, aceştia fiind interesaţi ca măcar parţial să fie descărcaţi. Această raţiune legitimează textului legii, care pare a se referi numai la plata făcută de către tras, prin prisma regulii **u.e.r.e.s.**, în sensul admisibilităţii plăţii parţiale făcute de către alţi debitori decât trasul.

ULTIMA ZI DE LIVRARE (în terminologie bursieră), data calendaristică din luna de livrare la care deţinătorii de poziţii futures deschise sunt obligaţi să execute contractul prin livrarea activului sau plata acestuia. (engl. *last delivery day).*

ULTIMA ZI DE TRANZACŢIE (la bursă), ultima zi de bursă în care un contract futures poate fi lichidat prin compensarea poziţiei. (engl. *last trading day).*

ULTRA PETITA (PESTE CEEA CE S-A RECLAMAT), sintagmă latină utilizată în limbajul juridic modern pentru a desemna situaţia în care organul de jurisdicţie investit cu soluţionarea unui litigiu pronunţă o hotărâre prin care se statuează şi asupra unor aspecte în privinţa cărora nu a fost solicitat prin actul de investire. Arbitrii pot statua numai asupra cererii cu care au fost sesizaţi; atunci când ei statuează şi asupra unui litigiu care încă nu există, hotărăsc **u.p.** cu toate consecinţele ce decurg din aceasta. În caz de **u.p.,** fie că arbitrii s-au pronunţat asupra unui lucru care nu fusese cerut de reclamant, fie că i-au dat acestuia mai mult decât ceea ce a cerut, este admisibilă reexaminarea sentinţei arbitrale. U.p. constituie o cauză de nevaliditate a sentinţei arbitrale străine.

UMPIRE, termen prin care, în dreptul englez, se desemnează

Scanned with OKEN Scanner

supraarbitrul. Rolul **u.** este numai de a decide el singur; **u.** nu ascultă părţile, ci numai pe cei doi arbitri care sunt în dezacord.

UNCONSCIONABLE CONTRACT, sintagmă exprimând, în terminologia Codului comercial uniform al S.U.A., aplicabil şi raporturilor comerciale internaţionale, o modalitate de sancţionare a abuzului contractual. Presupune libertatea organului de jurisdicţie competent de a refuza cererea de executare a contractului care conţine o clauză abuzivă sau de a admite executarea acestuia fără să ţină seama de acea clauză, ori de a limita aplicarea clauzei abuzive atunci când, judecând în drept, organul respectiv apreciază că fie contractul în întregul său, fie una din clauzele sale sunt abuzive la momentul în care au fost convenite.

UNDISCLOSED FACTORING, varietate de factoring specifică dreptului englez, presupunând încheierea concomitent a două contracte — unul de vânzare-cumpărare, iar altul de comision — între *factor* şi *furnizor*, prin efectul cărora factorul cumpără marfa de la furnizor, pe care îl numeşte în acelaşi timp reprezentant al său *(trustee)*, însărcinându-l să o vândă cumpărătorului şi să încaseze preţul.

UNIFICARE A TARIFELOR VAMALE, operaţiune presupunând stabilirea medici aritmetice neponderate a taxelor vamale, la o anumită dată, practicate în teritorii vamale independente, în scopul realizării unui tarif extern comun. Un astfel de tarif este element component al uniunilor vamale. Chiar într-o astfel de situaţie se pot negocia pentru anumite produse, taxe vamale speciale. Prin efectul **u. t.v.** unele ţări pot înregistra o creştere a taxelor vamale comparativ cu ţările nemembre ale uniunii vamale. Dimpotrivă alte ţări, care au practicat taxe vamale mai ridicate în perioada anterioară instituirii uniunii vamale, vor înregistra o reducere a taxelor vamale. În perioada de tranziţie, care precede constituirea uniunii vamale, se realizează **u. t.v.** naţionale şi alinierea lor la tariful extern comun. Prin **u. t.v.** se realizează uniformizarea nivelurilor taxelor vamale. Cu toate acestea, anumite produse care intră în cadrul uniunii vamale fiind aduse dintr-o ţară terţă pot fi tratate diferit în raport de

Scanned with OKEN Scanner

regulile de clasificare şi de evaluare vamală a importurilor. Totodată, majoritatea covârşitoare a taxelor vamale primind aplicare *ad valorem*, atât perceperea acestora, cât şi mărimea lor absolută rămân dependente de metoda de determinare a valorii în vamă a mărfurilor importate.

UNITATE CONTRACTUALĂ (la bursă), sintagmă ce desemnează volumul sau valoarea titlurilor ce formează un contract standardizat la bursă (şi care, de regulă este de 100 de acţiuni). (eng. *round lot*).

UNITATE DE CONT, sintagmă ce desemnează unitatea bănească convenţională utilizată în scopuri contabile şi statistice precum: evidenţă, calcularea preţurilor, evaluarea operaţiunilor financiare etc. În relaţiile economice internaţionale contemporane, **u.c.** este utilizată ca instrument de reglementare a operaţiunilor financiar-valutare între ţările membre ale unei organizaţii internaţionale. Utilizarea **u.c.** a devenit mai frecventă după devalorizarea dolarului S.U.A. şi generalizarea ulterioară a flotării cursurilor de schimb. A fost adoptată ca metodă de calculare a valorii **u.c.**, coşul valutar, ceea ce este de natură să-i confere o stabilitate mai mare, decât valoarea valutelor componente ale coşului valutar, considerate fiecare izolat de celelalte. Graţie stabilităţii relative a **u.c.** devine posibilă atenuarea oscilaţiilor valorice, precum şi cuantificarea mai exactă a operaţiunilor economice externe. Actualmente se cunosc mai multe **u.c.** şi anume: D.S.T. (drepturile speciale de tragere), care este **u. c.** a Fondului Monetar Internaţional; E.C.U., care este **u.c.** utilizată în relaţiile intercomunitare; A.M.U., această **u.c.** fiind utilizată în zona Asiei; dinarul arab, pentru lumea arabă.

UNITATE DE TRANZACŢIE (la bursă), denumire generică dată volumului standardizat de acţiuni, obligaţiuni, marfă sau alte active care fac obiectul unei tranzacţii la bursă. (engl. *trading unit*).

UNITIZARE, metodă de formare a unei încărcături alcătuite din acelaşi gen de marfă sau din mărfuri de genuri diferite având determinări cantitative unitare (dimensiuni, greutate etc.). Această metodă permite o manipulare rapidă a mărfii prin

Scanned with OKEN Scanner

utilizare de echipamente tehnice adecvate. U. mărfurilor implică adaptarea coletelor (ca formă şi dimensiune) la nevoile aferente unei utilizări complete a capacităţii mijloacelor de transport ce urmează a fi folosite în toate fazele (anume: producţie, depozitare, expediţie şi desfacere). Pe plan internaţional au fost elaborate şi aprobate standarde de natură să faciliteze tranzitul internaţional al mărfurilor (europalete, containere etc.).

UNIUNE VAMALĂ, grupare de state având la bază o convenţie internaţională multilaterală perfectată în vederea constituirii în comun a unui singur teritoriu vamal. Între ţările participante la o **u.v.** se desfiinţează barierele tarifare şi netarifare în raporturile lor reciproce de comerţ internaţional. Totodată, existenţa **u.v.** implică instituirea unui sistem de impozitare comun şi aplicarea de către statele părţi, în relaţiile cu terţe ţări a unui tarif extern comun şi a unei politici comerciale comune. U.v. pot fi: *perfecte* şi *imperfecte*. În cazul în care în interiorul **u.v.** se asigură libera circulaţie a mărfurilor, ţările membre instituie un protecţionism colectiv în relaţiile lor cu terţe ţări. Crearea de **u.v.** şi, într-o măsură importantă, şi a zonelor de liber schimb determină modificări semnificative în fluxurile comerciale ale ţărilor participante şi implicit şi în direcţionarea practicilor internaţionale de schimb. V. şi **uniune vamală perfectă; uniune vamală imperfectă.**

UNIUNE VAMALĂ IMPERFECTĂ (incompletă), uniune vamală care prin structura şi modul ei de funcţionare vizează în relaţiile cu terţii numai o parte din produsele ce se schimbă în relaţiile comerciale reciproce dintre statele părţi. V. şi **uniune vamală.**

UNIUNE VAMALĂ PERFECTĂ (completă), uniune vamală care prin structura şi modul ei de funcţionare vizează toate produsele ce se schimbă atât în relaţiile reciproce şi în relaţiile cu terţii. V. şi **uniune vamală.**

UNIVERSITAS FACTI (UNIVERSALITATE DE FAPT), sintagmă latină utilizată în limbajul juridic modern pentru a desemna o universalitate de fapt. De pildă, într-o anumită concepţie (numită teoria universalităţii de fapt) această sintagmă este folosită pentru a explica na-

Scanned with OKEN Scanner

tura juridică a fondului de comerţ: bunurile din alcătuirea fondului de comerţ, deşi sunt diferite ca natură şi au regimuri juridice diferite, putând fi înstrăinate fiecare separat, sunt totuşi unite printr-o legătură de fapt, în vederea afectării lor prin voinţa titularului fondului la realizarea unui scop comun. Această concepţie n-a reuşit însă să se impună, deoarece ea constată doar un fapt, nefiind în măsură să explice natura juridică a fondului de comerţ: ea nu are un sens juridic precis.

USAGES OF TRADE, expresie prin care în dreptul american se desemnează uzanţele comerciale. Modul de utilizare american se reglementează prin Codul comercial uniform al S.U.A. (Uniform Commercial Code of U.S.A).

UTILIZATOR DE CARD, sintagmă ce desemnează orice persoană fizică acceptată de *comerciant*, inclusiv prin intermediul unui *automat programabil*, ca având acces la drepturile conferite de card *deţinătorului*. V. şi **deţinător de card; ghişeu automat; distribuitor automat de numerar; terminal pentru transfer electronic de fonduri.**

UZANŢE COMERCIALE, reguli consacrate prin aplicarea lor repetată, voluntară, de participanţii la raporturile de comerţ internaţional referitoare la: perfectarea contractelor, tehnici de comercializare, comerţul cu anumite produse etc. U.c. nu au caracter normativ, afară numai dacă legea trimite la ele pentru completarea sa. În acest din urmă caz se numesc uzanţe normative şi au forţa juridică a legii pe care o completează şi în care se integrează organic. În celelalte cazuri **u.c.** dobândesc forţă juridică, deci caracter obligatoriu numai în măsura în care sunt invocate în contract de către părţi. U.c. facilitează negocierile şi accelerează încheierea contractelor. Părţile nu sunt obligate să recepteze **u.c.** în contractul lor. Ele au facultatea să le recepteze sau să le ignore. În cazul în care le-au receptat în contract, părţile nu sunt obligate să le preia întocmai ci, corespunzător naturii mărfii sau în funcţie de alte criterii, sunt libere să le modifice în armonie cu propriile lor interese. Într-o atare ipoteză conţinutul **u.c.** dat de părţi devine obligatoriu pentru acestea. Camerele de Comerţ, asociaţiile profesionale, bursele, publică periodic

Scanned with OKEN Scanner

culegeri de u.c. cu interpretări corespunzătoare. Cele mai importante u.c. vizează condiţiile de livrare şi plăţile internaţionale.

UZANŢE COMERCIALE UNIFORME INTERNAŢIONALE, reguli conturate prin folosirea repetată a unor clauze contractuale, în armonie cu obiceiurile practicate în diverse centre comerciale şi pe care practica comercială internaţională le-a pus în valoare operând o anumită standardizare şi unificare a lor, realizată prin diverse metode, precum: adoptarea de condiţii uniforme cu caracter general, elaborarea de contracte model cu referire la grupe speciale de mărfuri, includerea într-un anumit contract comercial internaţional a unor condiţii generale de livrare. Printre uzanţele comerciale uniforme, realizate sub egida Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris, o importanţă deosebită prezintă cele cunoscute sub denumirea de Incoterms (*International Rules for the Interpretation of Trade Terms* — Reguli Internaţionale pentru Interpretarea Uzanţelor de Comerţ) care au o largă aplicare în contractele comerciale internaţionale de vânzare-cumpărare. Corespunzător acestor reguli, în S.U.A. şi Canada au o aplicabilitate extinsă uzanţele denumite R.A.F.T.D. (*The Revised American Foreign Trade Definitions* — Definiţiile Revizuite de Comerţ Exterior American). În practica de comerţ internaţional sunt luate în considerare şi alte documente de codificare a uzanţelor comerciale, întocmite sub egida Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris, şi anume: Regulile şi uzanţele referitoare la acreditivele documentare (Publicaţia 400) şi Regulile uniforme privind încasările (Publicaţia 322). Sub egida Comisiei Economice Europene a O.N.U. au fost întocmite mai multe contracte tip *(standard contracts)* şi condiţii generale de livrare *(general conditions of delivery)* toate tinzând la eliminarea practicii contractelor de aderiune din comerţul internaţional; asemenea contracte model şi condiţii generale privesc diferite categorii de mărfuri, conţinutul lor specific exprimând particularităţile livrării acestora. Astfel sunt, de exemplu, condiţiile generale Model 312 — pentru vânzarea de citrice (fructe); Model 125 — pentru vânzarea de produse metalice etc.

Scanned with OKEN Scanner

UZUL PORTULUI, sintagmă prin care se desemnează ansamblul practicilor portuare cu caracter uniform, echitabile şi recunoscute într-un anumit port cu norme locale aplicabile în raporturile dintre participanţii la transportul maritim. Prezintă importanţă sub mai multe aspecte, precum: modul de calcul al staliilor; sărbătorile legale obligatorii pentru toate navele; modul de introducere a navelor în port; regulile după care se face încărcarea şi descărcarea navelor; orele oficiale de birou şi de muncă în port; felul în care se iau în primire mărfurile etc.

Scanned with OKEN Scanner

V

VALOARE ACTUALĂ, sintagmă ce desemnează valoarea prezentă a unei plăţi în viitor sau a unui flux de plăţi, scontată la o anumită rată de actualizare.

VALOARE CAPITALIZATĂ, (în activităţi de bursă), valoare de piaţă a unei firme, care este dată de cursul bursei pentru acţiunile emise şi aflate în posesia acţionarilor. Calcularea **v.c.** se face prin înmulţirea numărului de acţiuni existente, emise de firma respectivă, cu cursul curent al acestora.

VALOARE CONTABILĂ, denumire generică dată valorii cu care se înregistrează în bilanţul firmei un anumit activ.

VALOARE DE ASIGURARE, valoarea bunurilor în limita cărora sau în legătură cu care se presupune, cu ocazia încheierii contractului de asigurare, că este posibilă producerea pagubei prin efectul survenirii cazului asigurat.

VALOARE DE PIAŢĂ (la bursă), cursul curent al titlurilor financiare la care se fac tranzacţiile pe piaţa bursieră. Acest curs este în realitate preţul de tranzacţionare a titlurilor respective.

VALOARE DECLARATĂ, sintagmă ce desemnează preţul din factură al mărfii importate, exprimat în valută şi care stă la baza calculării valorii în vamă.

VALOARE INTRINSECĂ, diferenţa dintre preţul de exercitare şi preţul activului de bază la opţiunile put, respectiv dintre preţul activului şi preţul de exercitare la opţiunile call. Conceptul se utilizează în terminologia bursieră. V. şi **opţiune put; opţiune call.**

Scanned with OKEN Scanner

VALOARE ÎN VAMĂ, expresie prin care se desemnează valoarea ce serveşte ca bază pentru calcularea taxelor vamale. Principalul element ce se ia în considerare la efectuarea unor asemenea calcule este preţul mărfii. Potrivit Convenţiei de la Bruxelles privind valoarea în vamă a mărfurilor, încheiată în anul 1950 (la care România nu este parte), statele cu economie de piaţă pot fi grupate în raport cu modul de determinare a valorii în vamă, după cum urmează: ţări ce stabilesc o atare valoare pe baza valorii C.I.F. a mărfurilor şi care sunt părţi la Convenţia de la Bruxelles din 1950; ţări care aplică sistemul de evaluare bazat pe valoarea C.I.F., dar care nu sunt părţi la acea Convenţie; ţări ce aplică un sistem de evaluare bazat pe valoarea F.O.B. sau alte sisteme. Valoarea la care se aplică taxele vamale trebuie să fie o valoare reală; în acest scop, este necesar ca transformarea preţului mărfii importate, exprimat în valută străină, în preţ de import, exprimat în valută naţională, să se facă la un curs real, care în principiu să fie recunoscut de F.M.O. Nu poate fi folosită ca bază de calcul a taxei vamale nici valoarea internă şi nici o valoare arbitrară. Cu toate acestea, în practică se utilizează, uneori, şi astfel de sisteme; de pildă, sistemul „American Selling Price" stabileşte, pentru unele produse chimice, drept valoare în vamă valoarea acelor produse pe piaţa internă a S.U.A. Impozitele interne pe circulaţia mărfurilor importate, precum şi orice alte taxe, trebuie să fie egale ca nivel cu cele aplicate produselor similare din producţia internă. În practică, atunci când marfa importată este întru totul similară cu cea realizată în producţia internă (situaţie mai rar întâlnită în schimburile internaţionale), preţurile de vânzare cu amănuntul, în conţinutul cărora se include şi beneficiul celui care desface marfa pe piaţa internă, vor tinde să se alinieze la preţul mărfii ce este oferită în cea mai mare cantitate; prin aplicarea acestei reguli se garantează pentru întreprinderea importatoare posibilitatea unei opţiuni pe considerente comerciale (preţ, calitate) între aprovizionarea din import şi cea din producţia internă.

VALOARE MEDIE UNITARĂ, expresie utilizată în statistica de comerţ internaţional şi care indică preţul mediu pe unitatea de produs în contextul extinderii gamei de produse şi a diver-

sificării sortimentale a bunurilor obiect al schimburilor internaţionale.

VALOARE NOMINALĂ, denumire dată valorii pentru care este emis un titlu financiar. **V.n.** se înscrie, de regulă, pe faţa acelui titlu.

VALOARE NORMALĂ, sintagmă ce desemnează preţul de export sub a cărui valoare poate fi declanşată procedura antidumping. Se consideră că preţul de import al unui produs este sub **v.n.** dacă acel preţ este inferior celui la care el se comercializează în ţara exportatoare. De asemenea, este sub **v.n.** şi preţul de import inferior celui practicat în ţara de origine în cursul unor operaţiuni comerciale normale pentru un produs similar. Tot astfel, se consideră a fi sub **v.n.** şi preţul de import care este mai scăzut decât preţul reprezentativ al unui produs similar exportat într-o ţară în cadrul unor operaţiuni comerciale normale. În fine, se consideră ca fiind sub **v.n.** şi preţul de import mai scăzut decât costul de producţie al aceluiaşi produs în ţara de origine, majorat cu o sumă rezonabilă de natură să acopere cheltuielile de vânzare şi beneficiul. În toate aceste ipoteze urmează a se ţine seama de diferenţele existente în condiţiile de vânzare, de impozitare şi alte diferenţe care afectează compatibilitatea preţurilor.

VALOARE PARITARĂ, sintagmă ce exprimă conţinutul valoric al unei monede naţionale, determinat prin legea monetară a statului emitent. Stabilirea **v.p.** implică existenţa unui etalon comparativ cu care moneda în cauză se află într-un raport fix sau stabil. Multă vreme rolul de etalon a fost îndeplinit de metalele preţioase şi, în special, de aur. Ulterior acest rol a fost preluat de valutele considerate stabile care erau definite în aur şi care au fost utilizate în acest scop prioritar de către ţările participante la zonele valutare. Intrarea în vigoare în 1978 a statutului modificat al F.M.I. a creat premisele necesare pentru adoptarea unui nou etalon, anume unitatea de cont D.S.T. (drepturile speciale de tragere). Totodată, statele membre ale F.M.I. pot defini monedele lor şi pe baza unui alt numitor comun stabilit de fond, precum şi pe bază de aranjamente valutare. În ultima ipoteză conceptul de **v.p.** rămâne lipsit de obiect.

VALOARE-TIMP (în operaţiuni de bursă), sintagmă ce desemnează

diferenţa dintre preţul unei opţiuni şi valoarea ei intrinsecă. V. şi **valoare intrinsecă.**

VALORI MOBILIARE (în operaţiuni de bursă), sintagmă ce desemnează activele financiare exprimate pe un suport material sau în cont. Sunt negociabile pe piaţa secundară ţinându-se seama de valoarea de piaţă. Astfel de active se încorporează în hârtii de valoare numite titluri financiare. Deţinătorul unor asemenea titluri are dreptul să obţină o cotă din veniturile rezultate din investiţie, în condiţiile asumării de către acesta a riscului afacerii. Asemenea **v.m.** pot fi primare (acţiuni şi obligaţiuni), derivate (contracte futures şi opţiuni) şi sintetice (cu indici).

VALUTĂ, termen ce desemnează moneda naţională a unei ţări în măsura în care acea monedă îndeplineşte funcţia de instrument de plată şi rezervă cu caracter internaţional. Principalele valute sunt monedele naţionale reciproc convertibile ale ţărilor ce deţin ponderea cea mai importantă în tranzacţiile internaţionale, precum: dolarul S.U.A., lira sterlină, marca germană, francul francez etc. Pot deveni valută şi toţi ceilalţi bani, chiar dacă nu sunt convertibili; de exemplu, o monedă naţională care nu este convertibilă devine valută atunci când este deţinută de un turist străin care vizitează ţara respectivă. Valutele se pot prezenta în următoarele forme: bancnotele şi monedele metalice cu putere circulatorie în ţara de origine şi disponibilităţi în conturile bancare. În limbajul diurn, termenul de valută primeşte o accepţiune mai largă, fiind utilizat pentru a desemna orice mijloc de plată străin, indiferent de forma în care se prezintă (valută efectivă, valută în cont, titluri de credit exprimate în monedă străină).

VALUTĂ CONVERTIBILĂ-NECONVERTIBILĂ. V. **valută, convertibilitate.**

VALUTĂ DE REZERVĂ, denumire generică dată valutei care intră în componenţa rezervelor oficiale internaţionale ale diferitelor ţări. **V. r.** trebuie să aibă un curs cât mai stabil, să fie convertibilă şi să poată fi utilizată în mod operativ. Ţara emitentă a acestei valute, la rândul ei, trebuie să deţină o pondere importantă în economia mondială şi în schimburile economice internaţionale. Această împrejurare conferă valutei pe care o pune în

Scanned with OKEN Scanner

circulaţie certitudine şi stabilitate. Principalele **v.r.** sunt: dolarul S.U.A., care deţine ponderea principală, marca germană, yenul japonez, francul francez, francul elveţian, lira sterlină.

VALUTĂ DE TRANZACŢIE, sintagmă prin care se desemnează valuta aleasă de părţi pentru negocierea preţului într-un anumit contract comercial internaţional, valută ce va servi la exprimarea acelui preţ şi se va înscrie ca atare în conţinutul contractului respectiv.

VAMĂ, structură organizatorică având calitatea de instituţie de stat creată pentru a exercita controlul asupra ieşirii şi intrării din ţară a mărfurilor, mijloacelor de transport şi a altor bunuri în vederea identificării şi stabilirii drepturilor vamale cuvenite statului şi încasării lor. Autoritatea vamală este investită de asemenea şi cu prerogativa de a constata încălcarea dispoziţiilor legale privitoare la regimul vamal, iar în cazul când aceste încălcări constituie contravenţii sau infracţiuni de contrabandă, să ia măsurile legale în vederea aplicării amenzilor şi realizării obligaţiilor vamale datorate. **V.** este chemată să verifice corespondenţa dintre valoarea declarată şi realitate pentru mărfurile importate, iar dacă va constata preţuri de import foarte scăzute are dreptul şi obligaţia să depisteze cauzele, să descopere practicile de dumping şi subvenţii şi să declanşeze o procedură antidumping.

VARIAŢIA MAXIMĂ A PREŢULUI (în operaţiile de bursă), expresie prin care se desemnează nivelul maxim admis al oscilaţiei preţului în sus sau în jos faţă de preţul zilei precedente.

VARIAŢIE MINIMĂ DE PREŢURI, sintagmă ce desemnează nivelul minim admis al diferenţei de preţ la o nouă ofertă în bursă. Sin. *pas de licitaţie*. (engl. *minimum price fluctuation*).

VÂNZARE SCURTĂ, expresie ce desemnează vânzarea în bursă cu executarea contractului pe bază de titluri împrumutate. **V.s.** se realizează pe bază de cont în marjă.

VENTURE CAPITAL. V. **capital de risc.**

VICIU APARENT, viciu de calitate al unui produs concretizat într-o defecţiune susceptibilă de a fi descoperită şi constatată prin

simpla observare sau examinare exterioară a produsului la momentul livrării lui, sau prin utilizarea unor mijloace tehnice disponibile în mod legal în momentul recepţiei mărfii. Este vorba de mijloace uzual folosite la recepţia anumitor categorii de produse. Potrivit Codului Comercial Român din 1887, cumpărătorul poate reclama vânzătorului existenţa unor **v.a.** în termen de două zile de la recepţia mărfii. V. şi **viciu de calitate.**

VICIU ASCUNS, viciu de calitate constând într-o defecţiune (în general de structură) a unei mărfi ce nu poate fi constatată prin simpla examinare exterioară a produsului şi nici prin metodele curent uzitate la recepţia făcută de cumpărător, ci se manifestă şi poate fi constatată numai în timpul utilizării acelui produs. **V.a.** diminuează valoarea de întrebuinţare a bunului respectiv, iar uneori îl poate face chiar impropriu pentru utilizare normală. Codul Comercial Român de la 1887 dispune că **v.a.** pot fi reclamate de către cumpărător în termen de două zile de la data constatării lor în toată perioada de exploatare normală a bunului. Este însă necesar ca **v.a.** să nu fi fost generate de o exploatare necorespunzătoare a bunului, făcută de cumpărător cu încălcarea normelor tehnice de utilizare a produsului respectiv şi nici să fie datorat unor modificări de structură a bunului operate de cumpărător din dorinţa de a mări eficienţa în exploatare a acestuia. V. şi **viciu de calitate.**

VICIU DE CALITATE, deficienţă a unui produs datorită căreia utilizarea şi funcţionalitatea acelui produs nu pot fi realizate la parametrii normali, ceea ce determină implicit diminuarea valorii de întrebuinţare a lui (adică a produsului), putând chiar împiedica folosirea sa adecvată scopului pentru care a fost creat. În funcţie de natura **v. c.** şi de momentul descoperirii lui se face distincţie între viciu aparent şi viciu ascuns. Indiferent care este natura viciului, furnizorul este obligat, în perioada de garanţie, să remedieze pe cheltuiala proprie defecţiunea semnalată de cumpărător, iar dacă recondiţionarea produsului nu este posibilă, să procedeze la înlocuirea întregului produs fără contraprestaţie din partea cumpărătorului. Răspunderea pentru **v. c.** nu operează în cazul în care furnizorul (vânzătorul) probează că defecţiunea semnalată de cumpărător s-a produs datorită

Scanned with OKEN Scanner

nerespectării de către acesta din urmă a normelor tehnice de utilizare a produsului respectiv. V. şi **viciu aparent; viciu ascuns.**

VINCULAŢIE, modalitate de plată realizată prin următorul procedeu: exportatorul expediază marfa pe adresa unei bănci din străinătate care, la primire, îl avizează pe importator şi îi pune marfa la dispoziţie numai după ce acesta achită suma convenită cu exportatorul: banca remite exportatorului suma încasată sau îl creditează în cont reţinând comisionul bancar, cheltuielile de înmagazinare şi alte cheltuieli ocazionate de vinculaţie. Pentru perioada de timp dintre momentul expedierii mărfii de către exportator şi acela al încasării sumei corespunzătoare de la importator, cel dintâi acordă credit celui de-al doilea. Vinculaţia constituie o modalitate de plată greoaie şi costisitoare, presupunând asumarea de către bancă a unui rol dificil şi neconform profilului ei.

VIRAMENT BANCAR, 1. Tehnică financiar-contabilă specifică utilizată pentru transferul scriptic al unei sume determinate dintr-un cont al unui titular, numit *ordonator,* în contul altui subiect de drept, numit *beneficiarul operaţiunii.* **V.b.** se concretizează într-o operaţie contabilă constând în înscrierea, la ordinul titularului unui cont, în debitul contului acestuia, a sumei ordonate, prin acreditarea altui cont indicat de ordonator; prin efectul acestei operaţii se produce un transfer de valori fără deplasarea efectivă a numerarului, deoarece plata şi încasarea se efectuează numai scriptic. **2.** Mişcarea de fonduri produsă prin efectul unei operaţii contabile presupunând debitarea de către o bancă, la ordinul clientului său, a contului creditor al acestuia pentru a credita contul altui client (deschis la acea bancă sau la o altă bancă), comportând în mod necesar existenţa unui cont în bancă, la care se referă ordinul titularului acelui cont; ca natură, ordinul de virament dat de titularul de cont este un mandat prin care clientul împuterniceşte banca să debiteze din contul său o anumită sumă şi să crediteze cu suma respectivă un alt cont. Valabilitatea acestui ordin nu este dependentă de vreo condiţie de formă; el se poate prezenta în orice formă: scrisoare simplă, formular special, furnizat de către bancă, un titlu negociabil (la ordin sau la purtător); poate fi dat chiar verbal (caz în care nu vor putea fi evitate dificultăţile inerente de probă).

Scanned with OKEN Scanner

Cu referire la ordinul de virament, băncii căreia i se adresează acel ordin îi revin aceleaşi obligaţii ca oricărui mandatar. La rândul său, banca beneficiarului ordinului de virament este îndatorată să primească fondurile virate şi să-l înştiinţeze pe beneficiar (clientul său) printr-un „aviz de credit", indicându-i numele ordonatorului. În cazul în care clientul nu face protest într-un termen scurt, el se prezumă că a acceptat fondurile virate. Plata se consideră făcută pe data înscrierii în contul celui care a dat ordinul şi se operează la data ieşirii din contul acestuia. Ca natură juridică **v.b.** dă expresie unei operaţii de tehnică bancară, înfăţişându-se ca un procedeu scriptic de mişcare de fonduri, ca remitere irevocabilă a unei monede scripturale. Efectuarea operaţiunilor de virament nu presupune în mod necesar ca cele două conturi vizate să fie deschise la aceeaşi bancă; de altfel, în comerţul internaţional, o asemenea situaţie nu poate fi întâlnită. În unele state, cum este de pildă Franţa, plata prin virament este încurajată, asemenea operaţiuni fiind scutite de orice taxe de timbru asupra chitanţelor, facturilor şi altor scripte care se emit în forma clasică de plată prin numerar.

VOLATILITATE, sintagmă ce desemnează situaţia unui titlu financiar al cărui curs variază semnificativ, în sus şi în jos, în raport cu celelalte titluri sau cu trendul pieţei.

VOLUM AL COMERŢULUI EXTERIOR, sintagmă ce desemnează totalitatea schimburilor comerciale externe (export şi import) efectuate de un stat într-o anumită perioadă de timp, de regulă, un an. Mărimea valorică a **v. c. e.** a unei ţări poate fi exprimată în moneda naţională (în statistica naţională) sau într-o valută forte de largă circulaţie (în statisticile internaţionale). Şi într-un caz şi în celălalt se iau ca elemente de calcul preţurile curente ale mărfurilor importate şi exportate de statul respectiv în perioada de referinţă. Prin însumarea **v. c. e.** din toate statele lumii, exprimat într-o valută forte de largă circulaţie, se obţine volumul valoric total al comerţului mondial într-o perioadă determinată.

VOLUM AL PIEŢEI, sintagmă ce exprimă ansamblul de bunuri, servicii, valute, devize, capitaluri etc., vândute, cumpărate sau consumate în mod efectiv, sau considerate ca atare la un mo-

Scanned with OKEN Scanner

ment dat pe o anumită piaţă, într-o perioadă de timp determinată. Se face distincţie între **v. p.** externe. **V. p.** trebuie analizat în legătură cu potenţialul pieţei, care reprezintă volumul probabil al acesteia. Între aceste concepte există o relaţie ca de la parte la întreg, fiind posibilă apropierea lor până la identificare totală. Atunci când **v. p.** coincide cu potenţialul pieţii acea piaţă este saturată. Dacă, dimpotrivă **v. p.** este mai mic decât potenţialul pieţii, acea piaţă este nesaturată.

VOUCHER, 1. Termen de circulaţie internaţională desemnând actul justificativ eliberat de către o formă prin care se confirmă plata pentru prestarea unui serviciu, pentru executarea unei lucrări sau pentru furnizarea de materiale etc. Constituie un instrument de decontare între doi parteneri de afaceri şi are o largă utilitate în turismul internaţional. **2.** Document utilizat în programele de privatizare din ţările aflate în procesul de tranziţie, în virtutea căruia deţinătorul dobândeşte dreptul să obţină acţiuni emise de firmele supuse privatizării.

VRAC, termen desemnând modalitatea de efectuare a transportului unor mărfuri (precum, ciment, cereale, criblură etc.) care, prin specificul lor, nu se ambalează, ci se încarcă direct în mijlocul de transport. Greutatea netă a unor asemenea mărfuri se determină utilizându-se diferite formule de calcul: astfel, în cazul transportului pe calea ferată, din greutatea totală a vagonului încărcat se scade greutatea vagonului liber de încărcătură (greutate care, de regulă, se înscrie pe vagon).

Scanned with OKEN Scanner

W

WARANT, 1. Document, eliberat de către depozitar, prin care acesta îi confirmă deponentului primirea mărfurilor menţionate în cuprinsul lui, consfinţind astfel contractul comercial de depozit intervenit între părţi. **2.** Titlu de credit reprezentativ al mărfii încredinţate spre păstrare de către deponent depozitarului, titlu a cărui transmitere prin gir are semnificaţia constituirii unui gaj în favoarea giratarului. W. apare astfel ca o formă particulară a contractului de gaj comercial; el reprezintă un gaj constituit în beneficiul unui creditor care primeşte de la deponent acest titlu de credit prin procedura girului. Pe versoul titlului se înscrie suma garantată cu mărfurile depozitate; menţiunile făcute pe w. girat se înscriu şi pe talonul care se păstrează în registrul depozitarului. Gajul astfel constituit nu are ca efect trecerea posesiei mărfurilor gajate asupra creditorului gajist; aceste mărfuri rămân pe mai departe în depozit. Acest gaj este cu deposedare de obiect, întrucât proprietarul mărfurilor îi remite creditorului gajist w. care reprezintă însuşi marfa respectivă. W. îi conferă deponentului posibilitatea de a-şi înstrăina marfa aflată în depozit, în ciuda faptului că nu este gajată; înstrăinarea operează prin efectul transmiterii recipisei de depozit noului dobânditor, transmitere ce are loc tot prin gir. Primind recipisa, noul dobânditor se află în cunoştinţă de cauză că marfa respectivă este gajată şi că poate dispune de această marfă numai după ce va consemna în mâinile administratorului depozitului suma pentru care a fost constituit gajul. W. se înfăţişează

Scanned with OKEN Scanner

astfel ca un instrument juridic de dare în gaj a unor bunuri mobile corporale aflate într-un depozit. Ca titlu de credit, w. poate fi nominativ, la ordin sau la purtător; el nu intră sub incidenţa reglementărilor uniforme statornicite la Geneva prin convenţiile din 1930 şi 1931, în materie de cambie, cec şi bilet de ordin, lui fiindu-i aplicabile numai unele reguli conflictuale ce reglementează titlurile de credit, precum şi unele norme conflictuale de *lex voluntatis,* iar în tăcerea părţilor vor primi aplicare *lex solutionis* (cu referire la modalităţile de plată) şi legea locului unde a fost semnat titlul de credit (în ce priveşte fondul w.); problemele privind capacitatea părţilor intră sub incidenţa lui *lex personalis;* aspectele derivând din calitatea w. de buletin de gaj (legate de dreptul real constituit în favoarea posesorului w.) primesc incidenţa regulilor conflictuale ce guvernează gajul, respectiv incidenţa legii locului unde se găseşte gajată (care este legea locului depozitului, adică *lex rei sitae*): o atare lege guvernează, bunăoară, bunurile susceptibile de warantare, întinderea drepturilor creditorului gajist asupra mărfii warante, modalităţile de realizare a w. etc. În practica de comerţ exterior a României, w., formă a gajului comercial, primeşte frecvent aplicare, fiind inclus în operaţiile de comerţ internaţional; el se înfăţişează ca o modalitate larg utilizată pentru garantarea datoriilor.

WECHSEL, termen prin care în terminologia dreptului comercial german se desemnează conceptul de cambie.

Scanned with OKEN Scanner

Z

ZIUA EXPIRĂRII (în operaţii de bursă), expresie prin care se desemnează ultima zi de bursă când o opţiune poate fi exercitată. (engl. *expiration day*).

ZIUA LIVRĂRII (în activităţi de bursă), ziua când se înfăptuieşte executarea contractului futures prin livrarea activului ce formează obiectul contractului, sau prin lichidare cash. (engl. *delivery day*).

ZIUA NOTIFICĂRII, zi în care casa de compensaţie îl înştiinţează pe cumpărătorul cu cea mai îndelungată poziţie long că va primi activul (adică marfa) în ziua imediat următoare. **Z.n.** precede ziua livrării situându-se în imediata anterioritate a acesteia. (engl. *notice day*).

ZIUA POZIŢIEI (la Chicago Board of Trade-CBOT), prima zi din cele trei în care se realizează procesul de livrare în contractele futures, în care deţinătorul unei poziţii scurte anunţă casa de compensaţie că va face livrarea două zile mai târziu. (engl. *position day*).

ZIUA STRIGĂRII PRIMELOR (la bursa de la Paris), zi de bursă care precede ziua lichidării contractelor pe piaţă la termen la bursa din Paris (RM — règlement mensuel), când cumpărătorul are facultatea de a accepta sau de a abandona prima. (fr. *jour des réponses des primes*).

ZONĂ DE LIBER SCHIMB, spaţiu geografic ce intră sub suveranitatea a două sau mai multe state şi cu privire la care ţările interesate printr-o înţelegere bi- sau multilaterală au decis eliminarea taxelor vamale şi a restricţiilor cantitative pentru totalitatea sau numai o parte a produselor ce formează obiectul

Scanned with OKEN Scanner

comerţului dintre acele state. **Z. l.s.** constituie o derogare de la extinderea facilităţilor comerciale faţă de toate celelalte ţări, pe baza clauzei naţiunii celei mai favorizate. Ea implică eliminarea taxelor vamale pentru o parte esenţială a schimburilor dintre ţările membre. În **z. l.s.** ţările membre îşi menţin autonomia deplină în domeniul politicii comerciale şi un tarif vamal propriu în relaţiile cu ţările terţe. Exemplu relevant de **z. l.s.** îl constituie Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (A.E.L.S.). Cu referire la comerţul pentru produse industriale, în baza unor acorduri bilaterale semnate de fiecare ţară membră A.E.L.S. cu fiecare din ţările comunitare s-a constituit **z. l.s.** C.E.E.— A.E.L.S. Prin acordul convenit de Uniunea Europeană şi A.E.L.S., intrat în vigoare în ianuarie 1994, a fost creat spaţiul economic european. În replică, ţările de pe continentul nord-american (S.U.A., Canada şi Mexic) au perfectat Tratatul Nord-American de Liber Schimb (NAFTA— North American Free Trade Agreement) intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994. Principalul obiectiv urmărit de tratat îl reprezintă desfiinţarea barierelor tarifare şi reducerea celor netarifare în comerţul dintre statele membre, creându-se astfel unul dintre cele mai importante blocuri economice şi comerciale ale lumii după cel de-al doilea război mondial.

ZONĂ ECONOMICĂ EXCLUSIVĂ, zonă maritimă adiacentă mării teritoriale a unui stat riveran şi care se extinde până la maximum 200 de mile marine în larg, distanţă calculată de pe linia de bază a apelor teritoriale. În spaţiul **z.e.e.** statul riveran îşi exercită dreptul de suveranitate asupra resurselor naturale — biologice sau nebiologice — ce se află în apă, pe fundul mării sau în subsolul acesteia, asigurând explorarea şi exploatarea lor. Totodată, dreptul suveran al statului riveran vizează şi alte activităţi cu scopuri economice în spaţiul **z.e.e.**, precum: producerea de energie pe bază de maree, curenţi sau vânt. Conceptul **z.e.e.** a fost consacrat prin Convenţia Naţiunilor Unite asupra dreptului mării adoptată la 10 decembrie 1982 la Montego Bay (Jamaica). Prin instituirea **z.e.e.** nu este îngrădită libertatea statelor riverane de navigaţie, de survol precum şi de a instala conducte şi cabluri submarine sau de a desfăşura alte activităţi admise de dreptul

Scanned with OKEN Scanner

internaţional în spaţiul respectiv. Cu referire la exploatarea resurselor biologice din **z.e.e.** statul riveran îşi determină propria capacitate de exploatare, iar dacă această capacitate este insuficientă în raport cu volumul admisibil de capturi, acel stat va ceda în favoarea altor state, prin acorduri sau aranjamente internaţionale convenite cu acestea, dreptul de a realiza exploatarea diferenţei până la limita admisibilă.

ZONĂ LIBERĂ, denumire dată unui spaţiu limitat, stabilit pe teritoriul unui stat, de regulă în cadrul unui port, sau aeroport ori la frontiera cu statul învecinat, în interiorul căreia taxele vamale asupra mărfurilor intrate şi destinate reexportului sunt suspendate, autorizându-se realizarea unor operaţiuni comerciale sau industriale (precum depozitare de mărfuri, reparaţii de nave, recondiţionări, anumite prelucrări de produse etc.). Mărfurile aflate în depozitele din **z.l.** pot fi scoase şi respectiv introduse pe teritoriul acesteia numai sub supraveghere vamală şi cu respectarea regulilor vamale. Dacă mărfurile temporar depozitate în **z.l.** urmează a fi introduse, în vederea prelucrării sau a consumului, în ţara pe teritoriul căreia a fost instituită această zonă, ele devin impozabile sub aspectul prelevării taxelor vamale aplicabile asupra importurilor.

ZONĂ MARITIMĂ INTERNAŢIONALĂ, denumire dată în dreptul internaţional spaţiului maritim situat dincolo de limitele în care statele riverane îşi pot exercita propria lor jurisdicţie. Conceptul a fost consacrat prin Convenţia Naţiunilor Unite asupra dreptului mării de la Montego Bay (Jamaica) în 1982. **Z.m.i.** include fundul mărilor şi oceanelor şi subsolul acestora situate în cadrul spaţiului respectiv. Resursele naturale existente în zonă constituie patrimoniul comun al umanităţii. Orice activităţi desfăşurate în **z.m.i.** trebuie să vizeze exclusiv scopuri paşnice în beneficiul tuturor statelor fără nici o discriminare. Este necesar ca prin astfel de activităţi să fie stimulată dezvoltarea comerţului internaţional şi promovarea cooperării economice internaţionale în scopul creşterii economice a tuturor ţărilor, prioritar a celor mai slab dezvoltate.

ZONĂ VALUTARĂ, sintagmă ce desemnează sistemul de relaţii financiar-valutare instituit între un stat a cărui monedă naţională reprezintă o valută forte şi mai

Scanned with OKEN Scanner

multe state asociate în care acea valută (moneda primului stat) este acceptată şi utilizată pentru facilitarea schimburilor comerciale şi a cooperării economico-financiare dintre ţările membre. Z.v. a luat forma unor blocuri monetare, în perioada interbelică, fiind caracterizată printr-un grad ridicat de centralism instituit de metropole. După cel de-al doilea război mondial, **z.v.** s-au concretizat prioritar într-un sistem de preferinţe convenit între statele asociate, sub egida monedei centrale. **Z.v.** constituită în perioada imediat postbelică a fost zona dolarului, care a vizat ţările ce nu participau la zonele sau aranjamentele monetare în vigoare în acea perioadă (în principal, S.U.A., Canada şi unele state din America de Sud). În perioada interbelică în sfera de influenţă franceză a fost instituită **z.v.** a francului francez, iar între ţările care după devalorizarea lirei sterline au menţinut un curs de schimb fix între moneda lor şi cea britanică a fost instituită **z.v.** a lirei sterline. Notele de specificitate ale fiecărei **z.v.** indiferent de perioada istorică în care aceasta a fost instituită sunt următoarele: stabilirea unui curs valutar fix între moneda centrală şi monedele statelor asociate; convertibilitatea şi transferabilitatea nelimitată a monedelor statelor asociate în moneda centrală şi între ele; centralizarea rezervelor valutare şi gestionarea lor de către autoritatea centrală; reglementarea uniformă a relaţiilor valutare ale ţărilor participante faţă de ţările terţe. **Z.v.** prezintă un set de avantaje pentru ţările participante, între care mai relevante sunt: stabilitatea monetară dată de convertibilitatea monedelor participante; atenuarea riscurilor valutare şi de preţ; impulsionarea comerţului exterior şi a cooperării economice reciproce. În prezent, **z.v.** suferă un declin datorită mai multor inconveniente pe care le prezintă şi dintre care principalele sunt: influenţa deosebit de puternică a situaţiei monetare şi economice din ţara-centru asupra ţărilor participante (influenţă negativă prin transmiterea inflaţiei, dezechilibrarea cursurilor); disciplina monetară impusă de funcţionarea **z.v.** are un caracter oneros pentru ţările participante; se produce o polarizare financiară în jurul economiei centrale care (economie) obţine importante avantaje dintr-o astfel de împrejurare.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. V. Anghelescu, Al. Deteşan, E. Hutira, *Contracte economice internaţionale,* Editura Academiei, Bucureşti, 1980.
2. V. Babiuc, *Riscurile contractuale în vânzarea comercială internaţională,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982.
3. G. Brulliard, D. Laroche, *Précis de droit commercial,* ed. 7, Paris 1979.
4. O. Căpăţână, *Litigiul arbitral de comerţ exterior,* Editura Academiei, Bucureşti, 1978.
5. O. Căpăţână, V. Tănăsescu (sub redacţia), *Instituţii de drept comercial internaţional,* Editura Academiei, Bucureşti, 1982.
6. O. Căpăţână, B. Ştefănescu, *Tratat de drept al comerţului internaţional,* vol. I, (partea generală), Editura Academiei, Bucureşti, 1985.
7. I. Cloşcă (sub readacţia) *Dicţionar de drept internaţional public,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982.
8. M.N. Costin, *Dreptul comerţului internaţional* (fascicola I. Societăţi comerciale), Universitatea din Cluj-Napoca, Facultatea de Drept, 1983.
9. M.N. Costin (sub redacţia), *Dicţionar de drept civil,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.
10. M.N. Costin, M. Mureşan, V. Ursa, *Dicţionar de drept civil,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980.
11. Al. Deteşan, I. Rucărescu, B. Ştefănescu, *Dreptul comerţului internaţional,* editat de „Revista Economică", Bucureşti, 1976.
12. Al. Deteşan, D. Porojan, *Plăţile, riscurile, eficienţa în contractele internaţionale,* editat de „Revista economică", Bucureşti, 1980.

Scanned with OKEN Scanner

LISTA TERMENILOR ŞI EXPRESIILOR CONŢINUTE ÎN VOLUMUL I AL DICŢIONARULUI DE DREPT INTERNAŢIONAL AL AFACERILOR

pag.

A

Abandon 5
Abruf 6
Absorbţie 6
Accept 7
Accept bancar 10
Accept cambial 10
Acceptant 7
Acceptant pentru onoare 7
Acceptare cu modificări 9
Acceptare tardivă 9
Acceptarea ofertei 7
Acceptarea ofertei cu termen 8
Accesorium sequitur principalem . . 12
Acciză 12
Achiziţia de risc 13
Acoperire 13
Acoperire la termen 18
Acoperirea importurilor prin exporturi 14
Acord 14
Acord bancar 14
Acord comercial internaţional 14
Acord comercial şi de plăţi 15
Acord de barter 15
Acord de cooperare economică internaţională 15
Acord de credit 16
Acord de swap 16
Acord general de împrumut 16
Acordarea exclusivităţii comerciale . . 14
Acordul general pentru tarife şi comerţ (G.A.T.T.) 16
Acorduri de confidenţialitate 18
Acreditiv 18
Acreditiv documentar back to back . . 21
Acreditiv documentar cesionat 21
Acreditiv documentar cu clauză roşie 22
Acreditiv documentar cu clauză verde 23
Acreditiv documentar netransferabil 24
Acreditiv documentar reciproc „a valoir" 24
Acreditiv documentar reciproc cu clauză de garanţie 25
Acreditiv documentar reciproc „escrow" 25
Acreditiv documentar reciproc simplu 26
Acreditiv documentar subsidiar . . . 26

pag.

Acreditiv documentar transferabil . . . 28
Acreditiv domiciliat în ţara cumpărătorului 28
Acreditiv domiciliat în ţara vânzătorului 29
Acreditiv domiciliat într-o ţară terţă 29
Acreditiv nerevocabil 29
Acreditiv nerevocabil confirmat 30
Acreditiv nerevocabil neconfirmat . . . 30
Acreditiv pentru livrări eşalonate . . . 31
Acreditiv pirat 31
Acreditiv revocabil 31
Acreditiv revolving 31
Acreditiv utilizabil integral 32
Acreditiv utilizabil parţial 32
Acreditive documentare reciproce . . . 32
Act adiţional 33
Act comercial unilateral 33
Act de comerţ 33
Act de compromis 34
Act de misiune a arbitrilor 34
Act mixt 34
Act obiectiv de comerţ 35
Act sau fapt de comerţ internaţional 36
Acte auxiliare de comerţ 37
Actor incumbit onus probandi 37
Actor non probante reus absolvitur . . 37
Actor sequitur forum rei 38
Actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat 38
Acţionar 39
Acţionar semnificativ 40
Acţiune 40
Acţiune arbitrală 42
Acţiune cambială 42
Acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni 43
Acţiune în concurenţă neloială 44
Acţiune în constatare 45
Acţiune în restituirea îmbogăţirii fără justă cauză 46
Acţiune la purtător 46
Acţiune nominativă 47
Acţiune oblică 48
Acţiune pauliană 49
Acţiune privilegiată 51
Acţiuni aflate pe piaţă 51
Acţiuni autorizate 51
Acţiuni comune 51
Acţiuni emise 51
Acţiuni neemise 51
Acţiuni ordinare 51

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Acţiuni preferenţiale 52
Acţiuni preferenţiale convertibile . . 52
Acţiuni preferenţiale cu dobândă variabilă 52
Acţiuni preferenţiale cumulative . . . 52
Acţiuni preferenţiale non-cumulative 52
Acţiuni preferenţiale non-participante 52
Acţiuni preferenţiale participante . . 52
Acţiuni preferenţiale prioritare . . . 52
Acţiuni preferenţiale revocabile . . . 52
Acţiuni puse în vânzare 53
Acţiuni tezaurizate 53
Aderent 53
Adjudecare 53
Administrarea contractului prin arbitraj 54
Administrator 54
Ad probationem 55
Adunarea creditorilor 55
Adunarea generală a acţionarilor . . . 56
Ad validitatem 56
Ad valorem 56
Affectio societatis 56
Afretare 57
Agency 57
Agency act of the parties 59
Agency by agreement 59
Agency by consent 59
Agency by estoppel 59
Agent 59
Agent comercial 59
Agent de compensaţie 60
Agent de navă 60
Agent de piaţă 61
Agent de schimb 61
Agent economic 61
Agent pentru valori mobiliare 62
Agent-servant 62
Agenturare 62
Agenţie comercială 62
Agio 63
Ajustare fiscală la frontieră 63
A la baisse 63
A la hausse 64
Alimbare 64
Allonge 64
A l'usine 64
Amarare 65
American arbitration association . . . 65
Amiable compositeur 66
Amortizare a împrumuturilor 66
Amortizarea titlului de credit 66

pag.

A.M.U. 67
Anatocism 67
Andosament 68
Andosant 68
Andosare 68
Andosatar 68
Andosator 68
Angajamente de confidenţialitate . . . 68
Anti-dumping 69
Antitrust 69
Antrepozit . . . . . 70.
Antrepozit vamal 70
Antrepriză 70
Anuitate 70
Apelaţiune de origine 71
Aport social 71
A quai 72
Aranjament comercial 73
Arbiter 82
Arbitraj cu competenţă generală 75
Arbitraj cu competenţă specială 75
Arbitraj cu vocaţie universală 75
Arbitraj de comerţ internaţional 76
Arbitraj de credit 78
Arbitraj de drept strict 78
Arbitraj de echitate 79
Arbitraj de tip bilateral 80
Arbitraj de tip regional 80
Arbitraj forţat 80
Arbitraj instituţional 74
Arbitraj naţional 80
Arbitraj străin 81
Arbitraj valutar 81
Arbitraj valutar de curs 81
Arbitraj valutar de dobândă 81
Arbitrator 82
Arbitri 82
Arbitrium boni viri 83
Arbitru ad-hoc 73
Arbitrum merum 83
Arierare financiare 83
Arimare 83
Armarea navei 84
Asigurare multiplă 84
Asigurare pentru răspundere civilă . . 84
Asigurat 85
Asigurător 86
Asigurător reasigurat 86
Armator 87
Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (A.E.L.S.) 87
Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare (A.I.D.) 89
Asociaţia Latino-americană de Integrare (A.L.A.I) 91

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Asociaţia Naţiunilor din Asia de Sud-Est (A.S.E.A.N.) 91
Assegno circolare 92
Attorney at law 92
Auctioneer 92
Ausfurkredit (A.K.A.) 92
Authority 92
Armonizare fiscală 92
Asociat 93
Autorecepţie 93
Autoritate vamală 93
Autorizaţie de import/export 93
Auxiliar de comerţ 94
Aval 95
Avalist 95
Avalizat 96
Avans 96
Avans de marfă 98
Avarie 99
Avans pe piaţă 100
Avans pe titluri 101
Avizare 101
Avizarea exportatorului 102
Aviz de prelevare 102
Aviz de primire 103

B

Back office 104
Backwardation 104
Banca Africană de Dezvoltare 104
Banca Americii Centrale pentru Integrare economică (B.C.I.E.) . . . 105
Banca Arabă pentru Dezvoltare Economică în Africa (B.A.D.E.A.) . . 105
Banca Asiatică de Dezvoltare 106
Banca de Export-import 107
Banca de Export-import (EXIMBANK) 107
Banca Europeană de Investiţii (B.E.I.) 107
Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (B.E.R.D.) . 108
Banca Interamericană de Dezvoltare (B.I.D.) 108
Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi dezvoltare (B.I.R.D.) . 109
Banca Reglementărilor Internaţionale (B.R.I.) 112
Banca Română de Comerţ Exterior (B.R.C.E.) 113
Banca Comercială 114
Bancă corespondent 116
Bancă de afaceri 116
Bancrută 116

pag.

Banque Française du Commerce Extérieur (B.F.C.E.) 117
Barem 117
Barter 117
Bază 117
Bear 118
Bear market 118
Beneficiu 118
BID 118
Big board 119
Bilet de bancă 119
Bilet la ordin 119
Bill of exchange 120
Black list (lista neagră) 120
Blocadă economică 120
Bloc de titluri 120
Bloc valutar 121
Blue-chips 121
Boicot 121
Bona fides praesumitur 121
Bonificaţie 121
Bonitate comercială 122
Bonuri de casierie 122
Bonuri de tezaur 122
Bonus pater familias 123
Booking note 124
Brevet de invenţie 124
Broker 125
Broker cu discount 125
Broker cu servicii complete 126
Broker de bursă 126
Broker de incintă 126
Broker de informaţii 126
Broker de introducere 127
Broker de titluri 127
Brokerage 127
Bull 127
Bull market 127
Buletin de gaj 127
Bună-credinţă 127
Bursă 128
Bursă de mărfuri 130
Bursă de valori 131

C

Cabotaj 132
C.A.F. (cout, assurance, fret — cost, asigurare, navlu) 132
Cambie 133
Cambie de complezenţă 138
Cambie domiciliată 138
Cambie în alb 138
Cambie în suferinţă 139

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Cambie la vedere 139
Cambie neacceptabilă 139
Cambie protestată 139
Cameră de comerţ 139
Camera de Comerţ Internaţională (C.C.I.) 140
Camera de comerţ şi Industrie a României (C.C.I.R.) 141
Canadian american commercial arbitration commission 142
Canal internaţional de distribuţie . . 143
C. AND F. (cost and freight — cost Şi navlu) 143
Capacitate de transfer 145
Capital bancar 146
Capital bănesc 146
Capital de împrumut 146
Capital de risc 146
Capital fictiv 147
Capital fierbinte 148
Capital social 148
Cargoplan 151
Cargo-raport 152
Carnet T.I.R. 152
Carta atlanticului 152
Carte bancară (de credit sau de debit) 153
Carte de credit cu memorie 155
Carte de credit cu microprocesor . . 155
Carte „de societate" 156
Cartea albastră (carte blue) 152
Cartel 156
Cartel bancar 157
Cartel internaţional 157
Cartel internaţional al oţelului . . . 157
Cartel maritim 157
Casă de clearing 157
Casă de compensaţie 157
Casă de credit 158
Case de compensaţii ale băncilor . . . 158
Cash 159
Cash flow 159
Cash on delivery (C.O.D.) 159
Cash payment 159
Cauţiune vamală 159
Caz fortuit 160
Cec 160
Cec barat 163
Cec certificat 163
Cec circular 163
Cec la ordin 163
Cec la purtător 163
Cec netransmisibil 164
Cec nominativ 164

pag.

Cec plătibil în cont 164
Cec poştal 165
Cecuri de călătorie 165
Cenzor 165
Cerere de arbitrare 165
Cerere de ofertă 168
Cerere reconvenţională 168
Certificat de asigurare 169
Certificat de calitate 169
Certificat de control al mărfii 169
Certificat de garanţie 170
Certificat de inspecţie 170
Certificat de origine 170
Certificat de părţi sociale 171
Certificat de stivuire 171
Certificat C.F.R. (forwarding agents certificate of receipt) . . . 171
Certificat F.C.T. (forwarding agents certificate of transport) . . 171
Certificat fito-sanitar 171
Cesiune de brevet 172
Cesiunea acreditivului 171
Charges collect (C.C.) 172
Charges prepaid (C.P.) 172
Charter-party 172
Chestiune prejudicială 172
Chicago board of trade (C.B.T.) . . . 173
C.I.F. (cost, insurance, freight — cost, asigurare, navlu) 173
C.I.F. landed 177
Cifră de afaceri 177
Circuit economic mondial 178
Clauza-aur 178
Clauza clientului celui mai favorizat . 179
Clauză compromisorie 180
Clauza conţinând garanţii de bună funcţionare 183
Clauză „Cost + Fee" 185
Clauză de cancelling 185
Clauză de domiciliere 185
Clauză de exclusivitate 185
Clauza de „forţă majoră" 185
Clauză de gaj (lien clause) 186
Clauză de grevă (strike clause) . . . 187
Clauză de „hardship" 187
Clauză de indexare 190
Clauză de îngheţ (ice clause) 191
Clauză de opţiune a locului de plată . 193
Clauză de opţiune a monedei liberatorii 194
Clauză de postcalculare a preţului . . 195
Clauză de război 197
Clauză de revizuire a preţului 198
Clauză leoniană 199

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Clauză monedă-aur 199
Clauză monovalutară 199
Clauză multivalutară 200
Clauză multivalutară bazată pe un coş valutar convenit de părţi 200
Clauză multivalutară bazată pe un coş valutar instituţionalizat 201
Clauza naţiunii celei mai favorizate . . 201
Clauza ofertei concurente 202
Clauza penală 204
Clauză plurivalutară 206
Clauza primului refuz 207
Clauza privind caducitatea documentelor preparatorii 208
Clauză privind cheltuielile cu plăţile internaţionale 208
Clauza privind determinarea dreptului aplicabil 209
Clauza privind intrarea în vigoare a contractului 209
Clauza privind recepţia în exporturile complexe 210
Clauza suspensivă a intrării în vigoare sau a executării contractului 212
Clauză valoare-aur 213
Clauză valutară 213
Clauze de adaptare a contractului la noile împrejurări 214
Clauze de asigurare împotriva riscurilor valutare 214
Clauze de asigurare împotriva unor riscuri nevalutare având prioritar natură economică 214
Clauze de menţinere a puterii de cumpărare a monedei de plată . . . 214
Clauze de menţinere a valorii contractului 215
Clauze de variaţie a schimbului . . . 215
Clauze necesare 215
Clauze pur monetare 216
Clearing 216
Cod antidumping 218
Cod comercial 218
Cofinanţare 219
Colaborare economică internaţională 220
Comandă externă 220
Comercializare 221
Comerciant 221
Comerţ cu servicii non-factor 221
Comerţ general 221
Comerţ internaţional 222
Comerţ invizibil 223
Comerţ semispecial 223

pag.

Comerţ special 223
Comisar de avarie 224
Comisia economică a O.N.U. pentru africa (C.E.A.) 224
Comisia economică a O.N.U. pentru america latină (E.C.L.A.) . . . 225
Comisia economică a O.N.U. pentru asia de vest (E.C.W.A.) 225
Comisia economică a O.N.U. pentru asia şi pacific (E.S.C.A.P.) . . . 225
Comisia economică a O.N.U. pentru europa (C.E.E./O.N.U.) 225
Comisia naţiunilor unite pentru dreptul comercial internaţional (U.N.C.I.T.R.A.L.) 226
Comisie de arbitraj 227
Comisie de conciliere 227
Comision 227
Comision bancar 228
Comision comercial 229
Comision de angajament 229
Comis pentru comerţ 229
Comis-voiajor 220
Comisionar 230
Comitent 230
Comitetul creditorilor 230
Commercial engineering 231
Commonwealth 231
Companie 231
Companie offshore 231
Companie transnaţională 232
Compensarea multilaterală interbancară 232
Compensaţie 232
Competenţa materială a Curţii de Arbitraj Bucureşti 233
Competenţa tribunalului arbitral . . 234
Complet de arbitri 236
Compromis 236
Comunitatea Africii de Est (C.E.A.) 239
Comunitatea economică a Africii de Vest (C.E.A.O.) 239
Comunitatea economică a statelor din Africa de Vest (E.C.O.W.A.S.) 239
Comunitatea EconomicăEuropeană . 240
Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (C.E.C.O.) 242
Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EUROATOM) . . . 242
Concedent 243
Concesionar 243
Concesiune comercială 243
Conciliere 243
Concurenţă 244

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Concurenţă imperfectă 246
Concurenţă monopolistă 246
Concurenţă neloială 246
Concurenţă perfectă 248
Condiţii de asigurare 248
Condiţii de livrare conform uzanţelor standardizate (INCOTERMS, RAFTD) 249
Conferinţa Naţiunilor Unite pentru comerţ şi dezvoltare (U.N.C.T.A.D.) 250
Confirmare de comandă 252
Conflict de jurisdicţii 252
Conflict de legi 252
Conjunctură economică internaţională 253
Conosament 254
Consignaţie 255
Consiliu de administraţie 255
Consiliul economic şi social al O.N.U. (E.C.O.S.O.C) 256
Consorţiu 256
Consorţiu bancar internaţional . . . 257
Consorţiu de emisiune 257
Consulting 257
Consulting-engineering 257
Cont bancar 260
Cont de depozit 262
Cont nostro 263
Cont vostro 263
Container 263
Containerizare 263
Contango 264
Contestaţie la titlu 264
Contingent de mărfuri 264
Contingentare 265
Contra-acreditiv documentar 265
Contracambie 265
Contract aderent 265
Contract comercial de „consulting-engineering“ 266
Contract comercial de gaj 271
Contract comercial internaţional de exporturi complexe 271
Contract comercial internaţional de know-how 274
Contract comercial internaţional de service şi întreţinere 278
Contract de adeziune 278
Contract de agent (sau de agenţură) . 280
Contract de asigurare cargo 281
Contract de asigurare casco 285
Contract de carte bancară 286
Contract de coffre-fort 288
Contract de comerţ internaţional . . 288

pag.

Contract de concesiune (exclusivă) . 292
Contract de consignaţie 293
Contract de cont curent 294
Contract de credit 297
Contract de credit pentru consum . . 298
Contract de deport 299
Contract de depozit bancar 299
Contract de depozit de titluri 300
Contract de deschidere de credit . . 300
Contract de forfaiting 302
Contract de franchising 305
Contract de închiriere a unui seif . . 308
Contract de intermediere a călătoriei turistice 309
Contract de lease-back 310
Contract de leasing 311
Contract de navlosire 316
Contract de navlosire charter-party . 317
Contract de navlosire sub conosament 321
Contract de organizare a călătoriei turistice 323
Contract de prestări servicii bancare 324
Contract de reasigurare 324
Contract de report 325
Contract de societate 326
Contract de transport aerian internaţional de mărfuri 328
Contract de transport auto internaţional de mărfuri 332
Contract de transport feroviar internaţional de mărfuri 335
Contract de transport internaţional fluvial de mărfuri 339
Contract de transport maritim . . . 342
Contract de trust 342
Contract de vânzare comercială internaţională 342
Contract del credere 346
Contract forward 342
Contract furnizor 348
Contract futures 349
Contract internaţional de antrepriză (montaj) 351
Contract internaţional de asigurări . . 354
Contract internaţional de comision . 357
Contract internaţional de cooperare în producţie 361
Contract internaţional de curtaj . . . 362
Contract internaţional de depozit neregulat 363
Contract internaţional de depozit regulat 363
Contract internaţional de factoring . 366

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Contract internaţional de livrări de mărfuri în contrapartidă 370
Contract internaţional de lohn 372
Contract internaţional de mandat comercial 377
Contract internaţional de turism . . . 379
Contract „la cheie“ 382
Contract mixt 383
Contract de acceptare 384
Contract-tip 384
Contracte cu opţiuni 385
Contractor-agent 386
Contractul de cont de depozit de fonduri în bancă 386
Contraofertă 388
Contrapartidă 288
Contrastalii 390
Control valutar 391
Control vamal 391
Controlor independent 392
Conturile curente ale asociaţilor . . . 393
Conţinutul contractului de comerţ internaţional 393
Convenţia internaţională de la New York (10 iunie 1958) 394
Convenţie de arbitraj 396
Convenţie internaţională 399
Convertibilitate 400
Corespondent bancar 402
Corespondenţă comercială 402
Corporaţia financiară internaţională (C.F.I.) 402
Corporaţia transnaţională 403
Coş valutar 403
Cost-of-carry 404

pag.

Cotă de participare 404
Cotă de piaţă 404
Cotaţii la bursă 405
Courses of dealing 405
Crah 405
Creanţă 405
Credit 405
Credit bancar 408
Credit comercial 411
Credit-cumpărător 412
Credit mobilizabil 413
Credit nemobilizabil 413
Credit obligatar 413
Credit prin acceptarea cambiei . . . 414
Credit prin avalul cambiei 415
Credit de scont 415
Credit prin semnătură 415
Credit stand by 415
Credite acordate de Banca Internaţională pentru REconstrucţie şi Dezvoltare (B.I.R.D.) 416
Credite acordate de Banca Reglementărilor Internaţionale (B.R.I.) . 417
Credite documentare de acceptare . . 417
Creditexport 418
Credit-furnizor 418
Curs la bursă 418
Curtaj 419
Curtea ARbitrală Europeană 419
Curtea de Arbitraj a Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris . 420
Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti (C.A.B.) . 421
Curtier (courtier en marchandises) . 423

Scanned with OKEN Scanner

LISTA TERMENILOR ŞI EXPRESIILOR CONŢINUTE ÎN VOLUMUL II AL DICŢIONARULUI DE DREPT INTERNAŢIONAL AL AFACERILOR

D

D.A.F. 5
Damnum emergens 5
Dană 6
Dană la ordinul navlositorului, expeditorului sau primitorului 6
Dată de reziliere a contractului (cancelling date) 6
Datorie externă 6
Datorie principală 7
Datorie publică 7
Datorie secundară 8
Daune-interese 8
Daune-interese compensatorii 9
Daune-interese moratorii 10
D.D.P. 9
D.D.U. 10
Deadweight 10
Dealer 11
Debit 11
Debit card 11
Debitor 12
Debitor de regres 12
Debitum cum re iunctum (datorie unită cu lucrul) 12
Deburs 13
Debuşeu 13
Decalaje economice internaţionale . . 13
Declaraţie de asigurare 14
Declaraţie de import 15
Declaraţie vamală 15
Decontare 15
Decontare finală 16
Decontare finală şi ultimă 16
Decontare pe brut 16
Decontare pe net 16
Decontare prin card 16
Deficit al balanţei de plăţi 17
Deficit bugetar 17
Delcredere 18
Dematerializare 18
Dematerializarea titlurilor 18
Demonetizarea aurului 18
Demurrage 19
Denumire a societăţii comerciale . . . 19
Deplasament 19
Deport 20
Depository trust company 20
Depozit bancar 20
Depozit de avarie comună 21
Depozit de economii 21
Depozit de titluri 24
Depozit general de mărfuri 24
Depozit la vedere 24
Depozit neregulat 25
Depozit pe termen 25
Depozit prealabil la import 25
Depozit regulat 25
Depozit specializat de mărfuri 25
Depozitare 26
Depozitare în consignaţie 26
Depreciere valutară 26
Depresiune economică 27
Depunere 27
D.E.Q. 27
Dereglementare 27
D.E.S. 27
Deschiderea acreditivului documentar 28
Despăgubire 28
Despatch money 28
Determinarea calităţii în contractele de comerţ internaţional 29
Deturnare de comerţ 30
Deţinător de card 31
Devalorizare 31
Dever 32
Devierea navei (deviation) 32
Devize 32
Devize convertibile 32
Devize de clearing 32
Devize neconvertibile 32
Dezechilibru al balanţei de plăţi . . . 32
Dezintermediere 32
Dictat economic 32
Dies a quo non computatur in termine 33
Dies interpellat pro homine 33
Dinar arab 34
Disagio 34
Discont 34
Dispaşor 34
Disponibil la bancă 35
Disponibilităţi băneşti 35
Disponibilităţi valutare 35
Dispoziţie de deschidere a acreditivului documentar 35
Dispoziţie de încasare 36
Dispoziţie de plată 36
Dispoziţie de transport şi vămuire . . 36
Distribuitor automat de numerar . . . 36
Distribuţie de titluri de valori 37
Dividende 37
Dizolvarea societăţii comerciale . . . 37
Dobândă 39
Dobândă bancară 40

pag.

Documente bancare 40
Documente comerciale 41
Domeniul legii procedurii (de arbitraj) 41
Domiciliatar 42
Domicilierea acreditivului 42
Dow Jones 42
Draft 42
Draw back 42
Drept aplicabil 42
Drept comercial internaţional 43
Drept de cumpărare 45
Drept de opţiune 45
Drept de participare la beneficii . . . 45
Drept de retenţie 47
Drept de subscripţie 48
Drept special de tragere 48
Dreptul aplicabil contractului internaţional de leasing 50
Drepturi de tragere 51
Drepturi vamale 51
Drum critic 52
Dublă impunere 52
Dumping 52
Dumping valutar 53
Durată de recuperare a investiţiilor . . 53

E

ECU 54
Efect comercial 55
Efect de levier 55
Efect financiar 55
Efect multiplicator al comerţului exterior 55
Efectele contractului de comerţ internaţional 56
Efectele sentinţei arbitrale 57
Efectele sentinţelor arbitrale străine reglementate prin convenţii internaţionale 58
Electio iuris 60
Emitent 60
Emitent de card 60
E.U.A. 60
Eurco 61
Euro 61
Euroatom 61
Eurobănci 61
Eurocredite 61
Eurodepozite 61
Eurodolari 62
Euroobligaţiuni 62
Euroobligaţiuni convertibile 62

pag.

Euroobligaţiuni cu cupon zero 62
Euroobligaţiuni cu dobândă variabilă 62
Euroobligaţiuni tradiţionale 63
Europieţe 63
Eurovalute 63
Evaluare a daunelor-interese 63
Evaluare convenţională a daunelor-interese 63
Evaluare judiciară a daunelor-interese 64
Evaluare legală a daunelor-interese . . 65
Eveniment asigurat 66
Evidenţe 66
Evitarea dublei impuneri 66
Excedent al balanţei comerciale 67
Excedent bugetar 67
Excedent financiar 67
Excedent patrimonial 67
Excedent valutar 67
Exceptare vamală 67
Excepţia arbitrabilităţii 67
Excepţie de neexecutare 68
Excludere vamală 70
Exclusivitate comercială 70
Executare a contractului de comerţ internaţional 70
Executare directă (sau voluntară) a contractului de comerţ internaţional 72
Executare indirectă a contractului de comerţ internaţional 72
Executare în natură a contractului de comerţ internaţional 72
Executare prin echivalent a contractului de comerţ internaţional . . 73
Executare silită a sentinţelor arbitrale străine în ţară, sub incidenţa dreptului comun 74
Executarea silită în natură a contractului de comerţ internaţional . . 77
Executarea silită în ţară a sentinţelor arbitrale pronunţate de Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti (C.A.B) . . . 78
Executare voluntară a sentinţei arbitrale 79
Exercitare 82
Ex nunc 82
Exonerare de răspundere 82
Expeditor 83
Expeditor corespondent 83
Expeditor internaţional 83
Expediţie internaţională 84
Expirare 84

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Export 84
Export cu plata amânată 85
Export cu plata imediată 85
Export cu plata în numerar 85
Export cu plata în produse 86
Export de capital 86
Export de capital direct 86
Export de capital indirect 86
Export de mărfuri 86
Export de servicii 86
Export definitiv 87
Export direct 87
Export indirect 87
Export invizibil 87
Export propriu-zis 87
Export temporar 87
Exporturi complexe 87
Ex Quay 88
Extraneitate 88
Extrateritorialitate 88
Ex Tunc 89
EXW 89

F

Facilitate de plată 90
Facilităţi de finanţare 90
Factor 91
Faliment 93
Falit 94
F.A.S. 95
F.C.A. 95
Filiala societăţii comerciale 96
Finalitatea decontării 96
Finalitatea expeditorului 96
Finalitatea plăţii prin card 97
Finalitatea primitorului 97
Financial times actuaries index 97
Financial times all-share index 97
Financial times industrial ordinary share index 98
Finanţare a dezvoltării 98
Finanţare a operaţiunilor de import şi de export 98
Finanţare compensatorie 99
Finanţare curentă 99
Finanţare externă 99
Finanţare legată 99
Finanţare mezanină 99
Finis mercatorum est lucrum 100
Firmă agent 100
Firmă comercială 100
Fiscalitate 101
Fixing 101

pag.

Flotare 102
Flotare a cursului valutelor 102
Fluture 103
Flux economic internaţional 103
Fluxuri brute de capital 103
Fluxuri de capital 103
Fluxuri nete de capital 104
Foaie de expediţie 104
F.O.B. 104
F.O.B. airport 107
Fond de comerţ 107
Fond de plasament colectiv 110
Fond european de dezvoltare 110
Fond mutual 110
Fondul internaţional de dezvoltare agricolă 110
Fondul monetar internaţional (F.M.I.) 111
Fonduri 114
F.O.R.-F.O.T. 114
Formarea contractului de comerţ internaţional 117
Formulă executorie 117
Forţa majoră în contractele comerciale internaţionale 118
Forward contract 120
Foul bill of lading 120
Fracht 120
Fracht aerian consolidat 120
Fracht aerian de casă 120
Franchisee 120
Franchise free 120
Franchiser 120
Franchising 120
Francisă 120
Francisare 120
Francisare de distribuţie 122
Francisare de marcă 122
Francisare în format de afaceri . . . 123
Francisat 123
Francisorul 124
Franco vagon 124
Franşiză 125
Fraus omnia corrumpit 126
Free on rail (F.O.R.) 126
Free on truck (F.O.T.) 126
Freight 126
Fret ou port payé, assurance comprise, jusqu'a 126
Fret ou port payé, jusqu'a 126
Frontieră vamală 127
Frustration 127
Full and down 128
Full cargo 128

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Fungibil 128
Futures contract 129
Futures pe „coş" de acţiuni 129
Futures pe indici de bursă 129
Futures pe marfă 129
Futures pe rata dobânzii 129
Futures pe valute 129
Fuziunea societăţilor comerciale . . . 129

G

Gaj 132
Gaj comercial 133
Garant 134
Garantarea plasamentului 134
Garanţie 134
General-agent 134
Genera non pereunt 135
Gentleman's agreement 135
Gerant 135
Gerat 136
Gestiune de afaceri 136
Gestiune de portofoliu 136
Ghişeu automat 136
Gir 137
Gir de întoarcere 139
Gir după protest 140
Gir fără garanţie 140
Gir fiduciar 140
Gir în alb 140
Gir în garanţie 140
Gir la purtător 140
Gir „nu la ordin" 141
Gir pentru încasare 141
Gir simulat 141
Girant 142
Giratar 142
Good delivery list 142
Grup de companii 142
Grupare de interes economic 142
Grupare de tip holding 143
Grupare de tip trust 143
Grupări de societăţi comerciale . . . 143
Grupe de participanţi la raporturile de comerţ internaţional 143
Grupul Andin 146

H

Hardship 147
Hârtie de valoare 147
Hedger 147
Hedging 147
Hedging bursier 148
Hedging cu marfă 148
Hedging de cumpărare 149
Hedging încrucişat 149
Hedging lung 149
Hedging scurt 149
Hedging valutar 149
Holding 150
Hotărârea arbitrală de completare . . 150

I

Idem est esse et non probari 151
Iin 151
Illa scripta nihil probat pro scribente . 151
Imagine a întreprinderii 152
Imagine a mărcii 152
Imagine a produsului 152
Import 153
Import cu plată amânată 154
Import cu plată imediată 154
Import cu plata în numerar 154
Import cu plata în produse 154
Import de capital 154
Import de completare 154
Import de forţă de muncă 155
Import de mărfuri 155
Import de servicii 155
Import direct 155
Import indirect (sau intermediat) . . 155
Import propriu-zis (sau definitiv) . . 155
Import temporar 155
Importuri legate 155
Impozit 155
Imprinter 156
Imprinter voucher 156
Incapacitate de plată 156
Incasso 156
Incasso documentar 158
Includere vamală 159
Incorporation 159
INCOTERMS (international rules for the interpretation of trade terms) 159
Indemnizaţie de asigurare 162
Indexare 162
Indicat la nevoie 163
Indice 163
Indice al raportului de schimb 163
Indice al raportului de schimb brut . 164
Indice al raportului de schimb net . . 164
Indice de preţuri 164
Indice dow jones 164
Indice exprimând distribuţia geografică a importurilor şi/sau exporturilor 165

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Indice financial times 165
Indice hwwa 165
Indice moody 166
Indice pinfbm 166
Indice PIPC 166
Indice Reuter 166
Indice UVIMGE 167
Indigenizarea mărfii 167
In dubio contra stipulantem 167
In favorem negotii (în favoarea comerţului) 168
In limine litis (la începutul procesului) 169
Input-output 169
Insider trading 169
Insolvabilitate 169
Insolvenţă comercială 169
Instinet 170
Instituţie de decontare 170
Instituţie specializată a naţiunilor unite 170
Instrument de capital 171
Instrument de datorie 171
Instrument de proprietate 171
Instrument monetar 171
Instrumente de credit 172
Instrumente de plată 171
Instrumente de plată compensabile . . 171
Instrumente de politică comercială . . 172
Instrumente de ratificare 172
Integrare economică 172
Intenţia comună reală a contractanţilor 172
Interdicţii la import/export 174
Interdicţii privind exercitarea activităţii comerciale 174
Interdicţii selective şi temporare la import/export 175
Interdicţii totale la import/export . . 175
Intermediar financiar 175
Intermediar pentru valori mobiliare . 175
Intermedierea în comerţul internaţional 175
Interpretarea contractului de comerţ internaţional 177
Intervenţie valutară 181
Intuitu personae (în vederea persoanei) 181
Investitor instituţional 182
Investitor strategic 182
Investiţie 182
Investiţie brută de capital 182
Investiţie colectivă 182
Investiţie de înlocuire 183
Investiţie externă 183

pag.

Investiţie externă de portofoliu . . . 183
Investiţie externă directă 183
Investiţie netă de capital 184
Investiţie străină 184
Issuer 185
Istoric al operaţiunilor navei 185
Iudex iudicat secundum alegata et probata 185
Iura notiv curia 185
I.U.V. 186

Î

Împiedicări la transport 187
Împrumut extern 187
Împrumut ipotecar 187
Împrumut obligatar 187
Împuternicire de reprezentare 187
Încadrare tarifară 188
Începutul prescripţiei 188
Încheierea contractului de comerţ internaţional 188
Încheiere de închidere a procedurii arbitrale 190
Încheiere de îndreptare 190
Încheiere de şedinţă 190
Încrucişarea ordinelor 191
Încetarea calităţii de comerciant . . . 191
Înmatricularea societăţii comerciale 192
Înscris autentic 193
Întâmpinare 194
Întreprindere 185
Întreruperea prescripţiei 196
Învestire cu formulă executorie . . . 196

J

Jobber 197
Joint stock company 197
Judecător sindic 197
Jurisdicţie 198
Jurisprudenţă 198
Jurnal de bord 198

K

Know-how 199
Kompetenz-kompetenz 202
Konzern 202

L

L/C 203
Leasing imobiliar 203

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Lease-back 203
Leasing 203
Leasing brut 205
Leasing direct 205
Leasing experimental 206
Leasing financiar 206
Leasing financiar cu plata integrală . . 206
Leasing financiar cu plata parţială . . 206
Leasing funcţional 207
Leasing indirect 207
Leasing mobiliar 207
Leasing net 207
Leasing operaţional 207
Leasing pe termen lung 208
Leasing pe termen mediu 208
Leasing pe termen scurt 208
Lege aplicabilă contractului de comerţ internaţional 208
Legea procedurii 210
Legislaţie de comerţ internaţional . . 214
Lettre de change 215
Leverage 215
Lex causae 215
Lex contractus 216
Lex domicilii 216
Lex fori 216
Lex loci actus 217
Lex loci delicti commissi 218
Lex loci executionis 218
Lex loci laboris 218
Lex mercatoria universalis 219
Lex patriae 220
Lex personalis 220
Lex rei sitae 220
Lex societatis 221
Lex voluntatis 222
Liber schimbism 223
Liberalizare 223
Liberalizare a comerţului internaţional 223
LIBOR 223
Licenţă de brevet 224
Licenţă de export/import 224
Lichidare judiciară 224
Lichidarea contractului 226
Lichidarea societăţii comerciale . . . 226
Lichidator (1) 230
Lichidator (2) 232
Lichiditate 232
Lichiditate a pieţei 232
Lichiditate internaţională 232
Lichiditate internaţională condiţionată 233
Lichiditate internaţională necondiţionată 233

pag.

Lichiditate primară 233
Lichiditate secundară 234
Lichiditate terţiară 234
Licitator 234
Licitaţie 234
Licitaţie deschisă 237
Licitaţie închisă 237
Licitaţie pentru cumpărare de maşini-unelte, tehnologii şi construcţii de ansambluri industriale şi civile 238
Limba contractului 240
Limitare voluntară a exporturilor . . 240
Limited partnership 241
Lingou 241
Linie de credit 241
Linie de credit internaţional 241
Listă de cursuri 242
Listă de tranzacţii 242
Litigiu de comerţ internaţional . . . 242
Livrare de utilaje pe credit rambursabil în produse 242
Livrare la cheie 243
Livrări complexe 244
Loc de livrare 244
Loc de origine 244
Loc de plată 244
Loc de predare a mărfurilor 245
Loc de recepţionare a mărfii 245
Locaţie 245
Locus regit actum 245
Lohn 246
Lombard 246
Long 246
Lucrum cessans 246

M

Mekler 247
Mala fides superveniens non nocet . . 247
Management 247
Management de porfotoliu 248
Manager 249
Manager de portofoliu 249
Mandat 249
Manifest al navei 249
Manipulare a mărfii 249
Manoperă 250
Marcare 250
Marcă 250
Marcă combinată 251
Marcă de comerţ 251
Marcă de fabrică 251
Marcă de servicii 251

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Marcă figurată 251
Marcă sonoră 251
Marcă verbală 251
Marfă 251
Marfă cash 252
Marfă liberalizată 252
Marfă prohibită 252
Marfă restricţionată 252
Marfă sensibilă 252
Marfă slabă 252
Marfă strategică 252
Marfă tare 253
Marjă 253
Marjă absolută 253
Marjă curentă 253
Marjă de divergenţă 254
Marjă de fluctuare 254
Marjă de menţinere 254
Marjă de regularizare 255
Marjă iniţială 255
Marjă preferenţială 255
Marjă relativă 255
Marjă suplimentară 255
Market maker 256
Marketing 256
Marketing internaţional 256
Masă credală 257
Master-leasing 257
Mediocredito 257
Membru al bursei 258
Membru cliring 258
Merchandising 258
Mijloace de plată 258
Mijloace de plată străine 258
Modalitate de plată 259
Modificare a contractului de comerţ internaţional 259
Modificarea contractului de transport feroviar internaţional de mărfuri 260
Momentul formării contractului de comerţ internaţional 260
Monedă 262
Monedă de calcul 262
Monedă de cont 262
Monedă de plată 263
Monedă electronică 263
Monedă internaţională 263
Monedă scripturală 263
Monopol de stat asupra comerţului exterior 264
Monopol valutar 264
Moratoriu 264
Mostră 265

N

pag.

Narcodolari 266
NASD 266
NASDAQ 266
Navlosant 266
Navlosire 266
Navlositor 267
Navlu 267
Negociere 268
Negotium abstract 270
Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipso habet 270
Neutralizare 271
Ne varietur 271
Nivel al dobânzilor 271
Nivel tarifar 271
Non liquet 271
Normă conflictuală 271
Normă conflictuală uniformă 272
Normă contractuală 272
Normă de drept material uniform . . 273
Normă uniformă 273
Notice 274
Notificare 274
Notify 275
Novaţie 275
Nulitate 275
Nulitate absolută 276
Nulitate expresă 276
Nulitate relativă 276
Nulitate virtuală 276
NYSE 276

O

Obiect al contractului de comerţ internaţional 277
Obiect al raportului juridic de comerţ internaţional 278
Obligator 278
Obligaţie comercială 279
Obligaţie contractuală 280
Obligaţie cu loturi 281
Obligaţie cu primă 281
Obligaţie cu aport social 281
Obligaţie ordinară 281
Obligaţii emise de societatea pe acţiuni 281
Obligaţii reciproce 284
Obligaţiile cumpărătorului 284
Obligaţiile vânzătorului 286
Obligaţiune 289

Scanned with OKEN Scanner

pag.

Obligaţiune convertibilă 290
Obligaţiune cu colateral 290
Obligaţiune cu fond de răscumpărare 291
Obligaţiune executabilă 291
Obligaţiune generală 291
Obligaţiune ipotecară 291
Obligaţiune murdară 291
Obligaţiune serială 291
Obligaţiuni emise de stat 291
Obstacole netarifare 292
Obstacole tarifare 292
Obstacole tehnice 293
Ofertă 293
Ofertă comună de mărfuri 295
Ofertă de preluare 296
Ofertă de preluare amicală 296
Ofertă de preluare ostilă 296
Ofertă publică 296
Ofertă publică de cumpărare 297
Ofertă publică de vânzare 297
Ofertă publică primară 297
Ofertă publică secundară 297
Offset 297
Off-shore 298
Onus probandi incumbit actori . . . 298
Onus probandi incumbit qui dicit no eius qui negat 299
Open market 299
Operaţii în lohn 299
Operaţiuni comerciale pentru aport valutar 300
Operaţiuni de barter 301
Operaţiuni de compensaţie 301
Operaţiuni de contrapartidă propriu-zisă 301
Operaţiuni legate 301
Operaţiuni triunghiulare 301
Operaţiuni valutare 301
Operaţiuni valutare curente 302
Operaţiuni valutare de acoperire normală 303
Operaţiuni valutare de arbitraj 303
Operaţiuni valutare la termen 303
Operaţiuni valutare la vedere 303

pag.

Operaţiuni valutare speculative . . . 303
Opţiune 303
Opţiune americană 304
Opţiune call 304
Opţiune de cumpărare 304
Opţiune de vânzare 304
Opţiune europeană 304
Opţiune geografică 304
Opţiune put 304
Ordin de bursă 304
Ordin de imbarco 304
Ordin de închidere 305
Ordin de plată 305
Ordin de plată condiţionat 305
Ordin de plată documentar 305
Ordin de plată letric 306
Ordin de plată necondiţionat 306
Ordin de plată prin telex 306
Ordin de plată simplu 306
Ordin de plată telefonic 306
Ordin de plată telegrafic 306
Ordin limită 306
Ordin stop 306
Ordine economică internaţională . . 306
Ordine juridică internaţională 307
Ordine juridică naţională 307
Ordine publică 307
Organizaţia Mondială a Comerţului (OMC) 308
Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură (F.A.O.) 309
Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (O.N.U.D.I.) 310
Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare (O.C.D.E.) 312
Organizaţia Ţărilor Exportatoare de Petrol (O.P.E.C.) 315
Organizaţia de Engineering 316
Organizaţia Economică Internaţională 316
Origine a mărfii 317
Over night 317
Österreichische kontroll bank 317

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

La S.C. "LUMINA LEX" au apărut:

DICŢIONAR DE DREPT INTERNAŢIONAL AL AFACERILOR VOL. I
LIT. A-C ..... 15.000 LEI

DICŢIONAR DE DREPT INTERNAŢIONAL AL AFACERILOR VOL. II
LIT. D-O ..... 20.000 LEI

Comenzile pot fi adresate la S.C. LUMINA LEX str. Prof. Ion Filibiliu nr. 5, sector 3, cod poştal 74238, Bucureşti, Tel. 6217650, anexându-se copie după ordin de plată sau recipisa de mandat poştal.

ISBN 973 - 9186 - 62 - 9

Lei 20.000